

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MARCUS RUBINS BREVVEKSLING

ANDET BIND

1893—1906

MARCUS RUBINS
BREVVEKSLING

II

MARCUS RUBINS
BREVVEKSLING
1870—1922

udgivet ved
LORENZ RERUP

ANDET BIND
1893—1906

ROSENKILDE OG BAGGER
KØBENHAVN
1963

Udgivet med støtte af
CARLSBERGFONDET
ALFRED GOOD'S PERSONALHISTORISKE FOND
DANMARKS NATIONALBANK
og
UNDERVISNINGSMINISTERIET
af
UDGIVERSELSKAB FOR
DANMARKS NYESTE HISTORIE

TILSYN
POVL BAGGE
EINAR COHN

Printed in Denmark by
Bogtrykkeriet Antikva A/S
Copenhagen

Mary Steen fot.

Ved århundredskiftet

Karsten Friis.

1893—1906

brev 315—713

315. Til *Edvard Brandes*.

Kbh.s stat. Kontor.

København, den 17 Februar 1893.

Kære Brandes!

5 Da det er saa længe siden, jeg skriftlig eller mundtlig har udgydt mig, vil De tillade mig to Ord.

Man anser, saavidt jeg kan skønne, Formandens Optræden for en Dumhed. Man siger, at »Politikens« Rigsdagsreferater er flabede, men morsomme, og at der jo ingen Hindring kan lægges i
10 Vejen for deres Fortsættelse, ergo at Truslen er meningsløs. Trods alt, mener jeg ikke, Sagen styrker Bladets Autoritet, men dette er for vidtløftigt at komme ind paa.

Derimod vil jeg henstille til Dem, at lade et Ord falde om, at almindelige Foreningsreferater uden Skade kan være affattede saa
15 ledes, at man véd, hvad der foregaar. Det er jo nemlig ikke Meningen, at naar man har læst et Referat i »Politiken«, man da skal søge til et andet Blad for at faa at vide, hvad der i Virkeligheden er foregaaet — og dette synes jeg nu jævnlig er nødvendigt, fordi Referaterne enten er *for* magre eller *for* fantasirige.

20 Det er denne Henstilling, der er »Hovedøjemarket« med mit Skriveri, men De maa ikke svare mig, at De ikke kan gøre noget ved det, thi De kan altid lade falde et Ord derom.

Jeg var sammen med Neergaard forleden Aften og fik ikke Indtryk af, at det gik i Orden iaar. Men han eller jeg eller vi begge
25 kan jo have taget fejl.

Iøvrigt befinder jeg mig vel udenfor den aktive Politik. 1807–14 har opmuntret mig til at fortsætte, og nu gaar det løs paa 1815–40. Det er behageligere, baade mens det staar paa og (forhaabentlig) bagefter. Paa Mandag udsender jeg heroppefra en

Arbejdslønsstatistik for Kbhvn. Min Stilling i Mag. er særdeles god, og i det hele ser jeg ikke bedre, end at hver Enkelt blot har at gøre den mest mulige Gavn. Som Parti er jo Potten ude, saa maa hver Enkelt gøre sig saameget som muligt i Stand til, at man ikke kan komme udenom ham. Den Trafik fører, ideelt set, ogsaa et Stykke Vej, (eller, ogsaa ideelt set, et Stykke Vej) baade for den Enkelte og Helheden. 5

Havde jeg Tid, vilde jeg gjerne have passieret med Dem om et og andet, — og umuligt er det ikke, at jeg inden Maanedens Udgang engang overfalder Dem —, indtil videre kun disse Linjer med 10 bedste Hilsen

fra Deres hengivne

Marcus Rubin.

316. Fra *Edvard Brandes*.

Rigsdagen

15

Den 18 Febr. 93.

Kære Rubin!

Tak for Brevet. Ja, hvad vil De, jeg skal gøre. Jeg har prædikeret i nu fem Maaneder for Hr. Frejlif Olsen, at han skulde opstalde sin løbske Fantasi — det hjælper ikke. Jeg har forhindret den nuværende Katastrofe èngang for to Maaneder siden, men nu er den der, og De ser, at Hørup tager sig den let. Jeg indrømmer Dem, at Bladets Autoritet ikke styrkes ved denne Udsmidning, men jeg nægter ikke, at Olsens Referater er sjældent læselige og morsomme og at han har Publikum paa sin Side. Thi aldrig har Referatet været læst som nu. 20

Jeg misunder Dem, at De er ude af den aktive Politik. Jeg vilde ønske, at jeg kunde springe baade fra Rigsdag og Journalistik, thi det er en forfærdelig Rolle jeg spiller som Prygledreng. Jeg maa tage de udsatte Stillinger, og som Jøde generer det mig altid. Gid 30 Pokker havde den Samfundsdrift, der er En medfødt. I denne Vinter læser jeg aldrig en Bog, skriver aldrig en fornuftig Linie, roder bare omkring og gør mig umulig. Men forresten er jeg i jævnt Humør og rask.

Jeg haaber meget, at De gør Alvor af Løftet og skænker mig et 35 Besøg.

Jeg er overbevist om, at der iaar vil blive gjort det allerstærkeste Forsøg paa Forlig — der trænges paa fra begge Sider, og Bojsen kan daarligt gaa tomhændet ud til Vælgerne.

Deres hengivne

Edv. Brandes.

5

317. Fra *Edvard Brandes*.
Redaktionen af Politiken.

Kjøbenhavn, d. 28 April 1893

Kære Rubin! Jeg har med megen Fornøjelse læst Deres Opsats og
10 beundret den hensynsfulde Maade, hvorpaa De angriber, skaanende
den gamle Mand og bevarende Deres egen Værdighed. Alligevel
er Afstraffelsen haard og Gad vil efter denne aldrig kunne frelse
Stat. Bur. og sin egen Forhøjelse og Ophøjelse gennem Folke-
tinget.

15 Mon De er fornøjet med »Politikens« Referat? Jeg vèd ikke hvem
der har besørget det.

Tak for Venligheden

Deres

E. Brandes

20 **318.** Fra *Edvard Holm*.
Gl. Kongevej 138

23/5 [1893]

Kjære Kontorchef Rubin!

Sars har for kort Tid siden i en Tale i Kristiania udslynget den
25 Beskyldning imod Frederik VI, at han 1814 solgte Norge i Kieler-
freden til Svenskerne for 1 Million Rdl. Sp., og jeg ser, at denne
Sigtelse gaar igjen i andre norske Folketaler, om muligt i endnu
værre Skikkelse. Det norske Morgenblad (formodentlig Yngvar
Nielsen) tog Sars under Behandling og viste, at det var en skrække-
30 lig Fordrejelse af Sandheden, at det Faktiske havde været, at der
af Sverige blev indsat i en hemmelig Artikel til Kielerfreden, at
der af Sverige skulde betales Danmark 1 Million Rigsdaler som
Vederlag for at et dansk Korps skulde slutte sig til den Hær, der
under Kronprinsen af Sveriges Anførsel drog imod Vest for at
35 kæmpe mod Napoleon. Dertil havde saa Sverige villet have føjet de
Ord »og som Vederlag for Norges Afstaaelse«; men derimod blev

der (Jvf. Sørensen Kampen for Norge II, 128) gjort skarp Indsigelse fra dansk Side, netop fordi Fr. VI ikke vilde have, at nogen skulde kunne sige, at han havde taget imod Penge for Norge, og da bortfaldt ogsaa de Ord, der altsaa ikke staa i den hemmelige Artikel.

Hvad jeg nu vilde spørge Dem om som den, der bedre end nogen anden kjender Finanshistorien i den Tid, det er, har Danmark faaet den Million af Sverige, som det altsaa skulde have for at lade et Korps slutte sig til hans Hær? Af Sørensen Kampen for Norge II, S. 143 ser jeg, at Sverige overensstemmende med Traktaten (se Sørensen S. 128) har sendt 400.000 Rdl. svensk Banco (det var nemlig Rdl. Banco ikke Specier Talen var [om]) til Kjøbenhavn efter Freden; men har Sverige betalt mere? Freden fastsatte, at der senere skulde betales 100.000 Rdl. maanedlig. Skete det?

I Haab om, at det ikke kan volde Dem nogen Vanskelighed at besvare dette Spørgsmaal

Deres hengivne

E. Holm

Hvor meget var en Rigsdaler svensk Banco!

319. Fra Poul Sveistrup.

25/5 93

Kære Hr. Kontorchef!

Med Hensyn til Spørgsmaalet, om 1 Kr. 50 Øre eller 2 Kr. er Gennemsnits Dagløn for en Dameskrædderinde, bemærkes: Goldschmidt og Davidsen er vore fineste og dyreste Etablissementer. De beskæftige kun udsøgte Arbejdersker, de *dygtigste* i Faget. Naar Gennemsnitsindtægten her er 2 Kroner, da er det i og for sig sandsynligt, at Gennemsnitslønnen for hele Faget er betydelig ringere. Henvisning til »Systuer« er ikke afgørende. Thi de mange Dameskrædderinder med Systue, der levere Damekjoler til en meget billigere Pris end Goldschmidt og Davidsen, have ikke Raad til at lønne deres Syersker saa godt som de nævnte Etablissementer. Efter min Undersøgelse er Systuearbejderskerne ringere lønnede end de Dameskrædderinder, der arbejder for private, enten i deres eget Hjem eller hos Familjer.

Et andet Exempel: Handskesyerskerne. Gennemsnitsindtægt er efter min Undersøgelse 314 Kroner aarlig, de »mangelfri« Handskesyerskers er 408 Kr. Men 5 Handskesyersker, der arbejde paa Systue hos Larsen, faar for 7¹/₂ Timers Arbeide fra 400 til 700 Kr.,
5 gennemsnitlig 475 Kroner. Dette stemmer godt med den officielle Statistiks 10 Kroner ugenlig. Men den Løn, Larsen giver, er langt over Fagets Gennemsnitsløn. Han kan give meget mere, fordi med hans Arbeidsredskaber (Dampmaskine) den enkelte Arbejderske producerer mere.

10

Deres forbundne
Poul Sveistrup.

320. Fra C. St. A. Bille.

Holbæk 26 Mai 1893.

Herr Kontorchef M. Rubin.

15 Deres ærede Brev af 18de naaede mig, da jeg havde den ene Fod i Stigbøilen til en lille Pintseudflugt, og dette maa tjene til Undskyldning for, at Svaret først nu fremkommer. Det skulde være mig overordenligt kjært at yde Dem det Materiale, som De ønsker, og som jeg godt kan forstaa, at De trænger til for at bringe Liv og
20 Farve ind i et ellers noget tørt Stof. Men De gjør mig endnu ældre, end jeg desværre er. Om hvad der ligger forud for 1848, har jeg ingen personlige Erindringer eller Oplevelser, høist nogle Barndoms- og Ungdoms-Indtryk. Ved Udarbejdelsen af min Biografi over Jonas Collin i Biogr. Lex. havde jeg intet originalt Materiale
25 at støtte mig til, kun Meddelelser fra Familien, navnlig afd. Viggo Drewsen, som var den, der overtalte mig til at skrive den. Derimod skulde jeg tro, at Jonas Collin i Lyngby og Edgar Collin ved Nat.-Tid., begge Samlere af Natur og Tilbøielighed, sidde inde med Adskilligt, som kunde være Dem til stor Nytte.

30 Skulde jeg i Korthed sammenfatte min individuelle Anskuelse om de to Mænd, vilde jeg sige: begge vare Bureaukrater, men Collin for at tjene Fremskridtet, især det materielle, men forøvrigt ogsaa alle aandelige Interessers, Ørsted for at holde tilbage og trykke ned Alt, hvad der havde et for moderne Præg. Collin var udpræget
35 national, A. S. Ørsted, Hans Christians Broder og Oehlenschlägers

Svoger, manglede Sandsen for denne Side af det aandelige Liv. Collin har sikkert ikke nogensinde begunstiget eller seet gennem Fingre med Misbrug, men det var ikke Alt, som man under Fr. VI kunde røre ved. Nogen Jalousi imod Ørsted har han neppe næret, men heller ingen særlig Sympathi. 5

Med Undseelse maa jeg bekjende, at jeg endnu ikke har læst Deres 1807-14; den staaer høit oppe paa Listen af mine »proxime legenda«, men hidtil har jeg ikke naaet dertil. God Lykke med Fortsættelsen!

Deres ærbødige 10
Bille

321. Fra *J. A. Fridericia*.

Ceresvej 31/5 93.

Kjære Ven.

Jeg talte idag med Holm. Han vil svare Sørensen — i Politiken! 15
De er vel da ikke fjollede nok til ikke at tage det. Han var for Resten noget afdæmpet.

Din JAF.

322. Fra *Edvard Holm*.

9/6 93 20

Kjære Kontorchef Rubin!

Tak for Artiklen i Politiken og for Deres Tilsendelse til mig af den. Den kan kun kaldes en passende Epilog paa Striden, og den stemmer ganske med min Grundopfattelse, saaledes som jeg antydede den i Slutningen af mit Svar til Kapitain Sørensen. Naar jeg 25 skrev min Artikel imod Sars, var det selvfølgelig ikke for at skjælde ham ud, men for at hindre Dannelsen af et Sagn, der var i Færd med at sætte sig fast (ved Hr. Grans Tale i Bergen). Jeg nægter ikke, at jeg finder det noget besynderligt af Sars, der kjendte Referatet i hans eget »Dagblad«, ikke at desavouere det, uagtet 30 det var i den Grad krænkende for Frederik VI's Minde, og uagtet han saa, at det blev opfattet saaledes i selve Norge. Det kan siges, at paa hans Autoritet vilde Sagnet om Salget være gaet videre, hvis jeg ikke havde slaet Allarm og han derved var bragt til at sige, hvad han havde ment. Efter min Opfattelse har han selv ved, 35 hvad han har anført som sin Tales Indhold, sagt, at Norge blev

solgt, og hans Udtryk have under alle Omstændigheder været ufor-
 svarlige. Hans Fortolkning bliver derfor meget kunstlet; men natur-
 ligvis er det godt, at han har fremsat den. Man tør haabe at nu er
 dermed Sagnet slaaet ihjel; jeg har naaet, hvad jeg vilde, og jeg
 5 kan kun glæde mig over, at De har givet Deres Stadfæstelse dertil.
 Jeg frakjendte selvfølgelig Sars al Ret til at tale om Forløbelse fra
 min Side. Hvis man i »Politiken« læste et Referat af en Tale af Georg
 eller Edvard Brandes, og man til Trods for at dette Referat havde
 gjort stor Opsigt, ikke 16 Dage efter saa nogen Berigtigelse deraf,
 10 vilde man saa ikke være fuldberettiget til at anse det for korrekt?
 Men De kan vel vide, at jeg ikke gad fortsætte den Debat, der al-
 deles ingen videre Interesse havde for Hovedæmnet.

Hvad Deres Bemærkninger angaar om selve Unionsstriden, da
 har jeg i Virkeligheden aldeles ingen Interesse af, at den Union
 15 bliver ved: Jeg kan godt forstaa Venstres Standpunkt deroppe, om
 jeg end nærer stor Tvivl, om det er politisk klogt og ganske for-
 kaster den Maade, hvorpaa Venstre optræde[r] overfor Sverige som
 jeg finder brutal.

Deres hengivne

E. Holm

20

323. Fra *Gustav Philipsen*.

Højbroplads 5.

D. 9 August 1893

Kære Hr. Kontorchef Rubin!

25 Jeg skal herved meddele Dem det ikke synderlig glædelige Re-
 sultat af »1807-14«'s Salg i 1892, og de Konklusioner jeg maa
 drage deraf.

Der var usolgt pr. Nytaar ca. 670 Expl.; jeg har afgivet mellem
 60 og 70 Friexemplarer; Oplaget var 1050 Expl.; altsaa er der
 30 solgt en Ubetydelighed over 300 Expl. Det er muligt at jeg i Tidens
 Løb vil kunne faa mine Udgifter dækkede fuldt ud naar jeg ikke
 tager Hensyn til Rentetab; om Overskud bliver der i alt Fald ikke
 Tale. Naar jeg nu tager Hensyn til, at Bogen sikkert har haft den
 gunstigst mulige Skæbne i Retning af Udgivelsestid, Anmeldelser
 35 og privat Omdømme og at der oprigtig talt heller ikke fra Forlæg-
 gerens Side er forsømt noget, saa aabner rigtignok dette Udbytte

af Salget meget tarvelige Aspekter for »1815–40«. Man kan selvfølgelig ræsonnere frem og tilbage om hvad der vil blive solgt af en Bog, som ikke endnu er udkommet; erfaringsmæssig kan jeg sige det ene, at jeg ikke kender noget Eksempel paa, at II Del af en Bog er gaaet væsentlig bedre end I Del men talrige paa at den er gaaet ringere. 5

Naar De nu spørger mig om min Stilling til »1815–40« som Forlægger saa maa jeg ganske aabent sige: Udsigterne synes mig at være disse at jeg muligvis eller endog rimeligvis vil faa mine Udgifter til Tryk, Papir, Hæftning og Annoncer etc. dækkede, ikke mere. Og herefter maa min Stilling indrettes. Jeg er villig til at overtage disse Udgifter, men ikke mere, navnlig altsaa ikke nogen Del af Honoraret, med mindre naturligvis mit Jugement om Afsetningen viste sig galt til den rigtige Side : at der virkelig blev solgt flere af det nye Bind end af det første. Jeg er naturligvis ogsaa villig til at overtage Forhandlingen af Bogen for Deres Regning mod sædvanlig Forhandlerrabat, : 33 $\frac{1}{3}$ %, men jeg skønner ikke, at De kan være tjent dermed. Selvfølgelig er der endnu en tredje Udvej, at De forsøger, om en anden af vore ordentlige Forlæggere vil byde Dem mere; jeg benægter ikke Muligheden heraf, men jeg tror ikke, at han vilde kunne staa sig ved det, hvad der for Resten kunde være Dem det samme. 10 15 20

Jeg nægter ikke, at ovenstaaende Resultat ogsaa noget har skuffet mine Forventninger; men til syvende og sidst — man kan jo ikke tvinge Folk til at købe Bøger. 25

Med venlig Hilsen

Deres hengivne

P. G. Philipsen

324. Til *J. C. la Cour*, kopi.

6. Septbr. [9]3. 30

Hr. Kaptejn *J. C. la Cour*, R. Dm. FM.

Præsident for Landhusholdningsselskabet.

Ihvorvel det Spørgsmaal, De berørte ved Deres lille Besøg hos mig, er saa omfattende, at det nok kunde trænge til en omhyggelig Granskning, vil jeg dog ikke forsømme at henlede Deres Opmærksomhed paa et Faktum, som ganske vist ligger lige for, men som 35

maaske dog kan undgaa Opmærksomheden, naar man ikke har stadig Berøring med vor officielle Statistik.

Stiller man det *begrænsede* Spørgsmaal: hvor megen Indflydelse har vor Storindustri paa Udvandringen fra Land til By, er det klart, at Tallet ikke kan blive større, end Tallet paa det hele Antal Medhjælpere i Storindustrien. Men hvordan man end vil definere denne, er jeg sikker paa, Alle ville indrømme, at der under det nuværende Fabrikstilsyn maa gaa alle Virksomheder, der tilhøre Storindustrien, thi Fabrikstilsynet omfatter alle »Fabriker og fabrikmæssigt drevne Værksteder«, forsaavidt der i samme beskæftiges Personer under 18 Aar eller forsaavidt der benyttes Maskiner, drevne med mekanisk eller dyrisk Bevægkraft. Hvad der af storindustrielle Virksomheder herefter falder udenfor Fabrikstilsynets Omraade, kan vistnok tælles paa Fingrene.

Af saadanne Virksomheder (hvortil ikke hører Mejerier og Landbrug med mekanisk Bevægkraft, der danner en særlig Gruppe under Tilsynet) var det hele Antal 1 Januar 1893: 2157, i hvilke der beskæftigedes 2742 Børn ml. 10–14 Aar, 4015 unge Mennesker ml. 14–18 Aar og 40,451 voksne, ialt 47,208. Det hele Antal voxne mandlige Arbejdere var 32,937.

Selv om det hele Antal af 50000 Medhjælpere i Aarenes Løb var indvandret fra Land til By, vilde dette, efter min Mening, ingen betydelig Rolle have spillet i Forhold til Landbefolkningens Størrelse, end mindre naar man kun tager Hensyn til de voxne mandlige Arbejdere, allermindst naar man gør et Fradrag for dem iblandt sidstnævnte, der ere byfødte. — Der er for Øjeblikket ca. 270000 *mandlige Forsørgere og mandligt Tyende* paa Landet (beskæftigede ved *Landbruget*); om 1 pct. deraf aarlig bortvandrer til Storindustrien — og den aarlige Afgang kan efter de ovenstaaende Tal umuligt være større —, forekommer mig at være uden al Betydning med Hensyn til Landets Arbejdstrang.

Jeg beder udtrykkelig bemærket, at jeg kun her taler om Storindustriens Attraktion, fordi det vel kun er derom Spørgsmaalet er, naar man vil »Industrien« tillivs for at forebygge Byindvandringen. Derimod har jeg ikke talt om Indvandringen til Byerne som Helhed, hvis Omfang jo er mange Gange større, men hvis Aarsa-

ger ogsaa ere saa mangfoldige, at man vilde tage meget fejl, om man vilde søge Aarsagen i ét enkelt Moment, f. Ex. højere Arbejdsløn eller lign.

Til Behandling af Spørgsmaalet i sin Almindelighed har jeg spredte Data til Raadighed, saaledes som De allerede vil have set (og for 80'erne som Helhed kunde der vel sammenstilles endel ret oplysende Materiale), men her er, som sagt, meget at tage i Betragtning baade m.H.t. det faktiske og m.H.t. Ræsonnementerne, som jeg ikke i dette kursoriske Brev skal komme ind paa. Lige saa lidt skal selvfølgelig de her meddelte Bemærkninger have Hensyn til Spørgsmaalet Protectionisme ctr. Frihandel i Almindelighed. Jeg har kun villet give en Antydning af, hvordan det af Dem berørte ret skarpt begrænsede Spørgsmaal tillader en foreløbig Besvarelse eller dog giver Mulighed for en Forstaaelse af, hvad Sagen højst kan dreje sig om gennem allerede foreliggende Materiale.

Ærbødigst

Marcus Rubin.

325. Til *Johannes Steenstrup*.

København, den 15 Septbr. 1893.

Hr. Professor Joh. Steenstrup.

Fridericia har bragt mig et Hæfte af »Revue historique«, i hvilket De har anmeldt bl. a. min »1807-14« . . .

Deres Indvending om mine vaklende Standpunkter i Bogen underskriver jeg. Hvordan denne Mangel staar i Forbindelse dels med Bogens Genesis, dels med Forfatterens successive Arbejden sig ind i det for ham helt nye Stof, dels maaske med virkelig Mangel paa Evne til at se, hvad der overalt vilde have været det rette, og endelig med nogen Frygt hos ham for den »Bagklogskab«, historiske Skildringer altid er, og vel tildels maa være, saa rige paa — skal jeg ikke nærmere komme ind paa.

At jeg derimod i min Bog skulde mangle en vis Idealisme, tror jeg ikke er rigtigt. Jeg forstaar godt, hvad De mener, maaske endog punktuelt. Men talte vi en Gang sammen om Tingen, skulde De se, at det ideelle — Ordet er jo ligegyldigt, naar man kun indbyrdes véd, hvad man mener — ikke er hverken mig eller min Tankegang

fjærn, ikke heller ved Bedømmelsen af vort Fædrelands Historie. Kun dette ene vil jeg sige her: de fjærnere Aarsager til Krigen 1807–14, selve dennes Begyndelse, dens Maade at føres paa og dens Resultater har, for den Dels Vedkommende, hvori den øverste Statsledelse havde Del, efter min bedste Overbevisning lidet med ideale Kræfter at gøre, men meget med skæbnesvanger Uforstand og med Mangel paa Ansvarsfølelse i dette Ords alvorligste Betydning.

Men atter har De Ret, naar De klager over den besynderlige baade Titel og Undertitel. Tro alligevel ikke, jeg er stædig, naar der — forhaabentlig om en halvandet Aar — kommer et nyt Bind, med tilsvarende Titel etc. Nu lader det sig vanskelig ændre — og til syvende og sidst er det jo Indholdet det kommer an paa. Siden forrige Foraar har jeg, ikke uden en vis Intensitet, samlet Materiale til »1815–40« og er endnu midt i det. Skulde det lykkes mig af det stridige og mangeartede Stof at faa formet en ny Bog — hvis Emne vil være endnu mere omfattende og i visse Henseender endnu farligere og vanskeligere end sidst — vil min Frygt for dens Svagheder ikke være mindre, men mit Haab om overbærende Modtagelse større.

Deres ærbødige og hengivne

Marcus Rubin.

326. Fra *Harald Westergaard*.

6/10 93

25 Kjære Ven

Hermed følger Korrekturen.

Med Hensyn til Dit praktiske Forslag har Bortkewitsch, (hvem jeg har angrebet i min Afh.), kritiseret en saadan Methode. Hans Kritik er imidlertid temmelig overfladisk. Methoden gaaer ud paa om jeg saa maa sige, at sammenligne Dødeligheden i to eller flere Lande, idet man gaaer ud fra, at der i hver Aldersklasse er det samme Antal Mennesker. Den har altsaa den samme Grundkarakter som Standardberegningen, der gaaer ud fra en anden, mere eller mindre vilkaarlig valgt Aldersfordeling. Min Indvending mod K's Methode er egentlig nærmest den, at man ligesaa godt kan se paa de enkelte Tal, hvis Materialet blot er stort nok. Naar der for Norge

og Preussen foreligger to vel udarbejdede Dødelighedstavler, er det urimeligt at ville konstruere nogle enkelte Tal, som tilsløre Enkelt- hederne. Anderledes, hvor Tallene ere smaa og det derfor gjælder at blive Herre over de tilfældige Buler og Fordybninger. Der maa man benytte en eller anden Standardberegning for overhovedet at faa noget at vide, og man har jo gjort det i lange Tider. I saa Fald vilde jeg heller ikke være betænkelig ved at bruge Kørøsi's Standardberegning; vel at mærke, jeg vilde tage Aldersfordelingen saaledes, at den saa nær som muligt svarede til det paagjældende Lands Forhold, — at ville sammenligne hele Europa er igrunden en ret overfladisk Opgave —. Hvis nogen f. Ex. spurgte mig, om Korsør var en usund By, vilde jeg sammenligne den med Kjøbstadbe- folkningen iøvrigt, og paa en eller anden Maade opstille Korsørs hygiejniske Dødeligheds Budget. Nu skriver Du, at dette Budget vil stille sig forskjelligt eftersom Byen f. Ex. har faa eller mange Børn, og dette er ogsaa rigtigt. Men det vil ogsaa stille sig forskjelligt eftersom den ene eller den anden Profession er fremherskende, eftersom Byen er velstaaende eller fattig osv., men naar man ikke kjender alle disse Forhold, saa er man nødt til at sige: Aldersfordelingen betinger den eller den Ændring i Dødelighedsforholdene, derved at hver Alder har sin Dødelighedskvotient, Familiernes Størrelse betinger en anden (os ubekjendt), Drikkevandet en 3^{die} osv. Alle disse Aarsager, iberegnet de Udsving Tilfældighederne maa faa paa deres Regning, betinge under et en samlet Afvigelse fra det almindelige, som vi ikke i det Enkelte kunne maale, men man kan trøste sig med, at man dog har elimineret en af Aarsagerne, og saaledes reduceret Opgaven noget. Dette synes jeg ikke Du lader komme frem i Din Kritik. Sæt at et Livsforsikringselskab vilde give sig til at oparbejde et eller andet Felt. Fordi det nu ikke kjendte Professionens, Velstandens og andre Forholds Indflydelse, vilde det dog aabenbart aldrig i sine Præmieberegninger unnlade at tage Hensyn til Alderens Indflydelse, som det jo dog véd noget om.

Men hvis nu Standardberegningen for Korsør fører til at Dødeligheden f. Ex. er 25 % over Gjennemsnittet, saa er jeg aabenbart ikke færdig, selv om jeg kunde godtgjøre, at der ikke var andre

Aarsager end Drikkevandet tilbage. Dette summariske Tal er maa-
ske Udtrykket for en forøget Dødelighed i en enkelt Aldersklasse,
og i de øvrige er Tilstanden maaske god osv. Alt sligt maa stilles
som den næste Opgave at undersøge. Standardberegningen kan al-
drig blive andet end en første Prøve, man anstiller forat faa et
5 Overblik over Tilstanden; men den fritager os ikke fra at anstille
en Mængde andre Analyser. I det Øjeblik Kørøsi glemmer dette,
reduceres hans Methode til blot og bart Humbug. — Endnu mere
Humbug bliver det, naar Europas Dødelighed lægges til Grund
10 for Undersøgelsen om Korsør. Ved at tage Sjællands eller Dan-
marks Kjøbstæder faaer jeg dog en Række Byer med tildels ens-
artede Aarsagsforhold; deres Virkning indgaaer paa ensartet Maade
i alle Dødelighedsberegningerne; jeg har elimineret dem paa en
Gang og har kun tilbage at spørge om hvad de særlige Aarsager
15 gjør for Ulykker.

Det morede mig meget at læse om Dr. Wernicke. Men hvorfor
standser Redaktionen ikke saadant Sludder i Tide.

Med venlig Hilsen
Din hengivne

Harald W.

20 Dette er vist et meget idiotisk Brev. Jeg haaber at Du med Vel-
villie kan faa Mening i det, ved at opdage enten hvad jeg *har* ment
eller *kunde* have ment.

327. Fra *Johanne Münter*.

25 Studiestr. Forl. 57.
16—10—93.

Hr. Contoirchef Rubin.

Idet jeg takker Dem meget for Deres tilsendte Linier samt for
medfølgende Retour af Brevene, kan jeg ikke modstaae min Lyst
30 til at sende min Faders Dagbog (om et Par Dage) inden han kom
til Bornholm — ganske kortfattede Optegnelser — en 2 a 3 Ark;
skrevet paa underligt Engelsk-Dansk, som jeg i min Copi ikke har
rettet. Copien skrev jeg paa en Rundrejse paa Bornholm med umu-
lige Penne og Blæk, saa De maa undskylde Skriften.

35 Jeg vilde blot De skulde see, han ikke er kommen sovende til

det kongelige Bankkontors Vexler i Kbhvn. paa det kgl. Bankkontor i Altona, som vare givne mig i Betaling for mine Leverancer af Kolonialvarer til Beløb af mere end Bmk. 600.000, vare blevne protesterede under den politiske Krisis, der fra saa mange Sider
5 truede Landet. Dette bragte mig naturligvis i en uhyre Pengeforvikling, som det ikke var i Regeringens Magt, selv med den bedste Villie, at redde mig fra. Denne Omstændighed nævnes derfor her blot som en vigtig Begivenhed i mit Liv, der for mig havde de for-
dærveligste Følger.«

10 Disse Udtryk ere et Bevis blandt mange paa min Onkels brave, hensynsfulde Karakter, hans patriotiske Følelse og dybe Resignation. Sandheden er, at han, som da var en meget velhavende Mand, vistnok paa Veien til stor Rigdom, blev ved Regeringens Optræden
fuldstændigt ruineret. Han har vist staaet paa Fallitens Rand og
15 undgik den kun ved sin Energi og Dygtighed. Men han gik ud af denne Episode med Tabet af hele sin Formue.

Min Forespørgsel gaaer nu ud paa, om De under Deres Forskninger i Arkiverne har fundet noget Udførligt om denne Sag, om De har noteret Dem Noget derom, eller om De kan give mig An-
20 visning paa, hvor jeg vilde kunne blive bekendt med Enkelt-
hederne.

Ærbødigt

Bille

329. Fra *Harald Westergaard*.

25

[3. nov. 1893]

Kjære Ven

Din psykologiske Analyse af JC er vist ganske korrekt, hvortil jeg blot vil føje, at han efter hans Kones Udsagn er meget hidsig; det plejer at gaa hurtig over, og jeg troer, at hidsiges Mennesker
30 ofte ere bedre end andre.

M. H. til Artiklen maa jeg iøvrigt sige, at jeg i Dit Sted havde reduceret det første Aars Priser til 100. Kul med 0,56 Øre overfor
ligegyldige Varer med 1–200 Kr. passer ikke ret osv. To Synspunkter kan man iøvrigt anlægge: 1) Pengenes »Kjøbeevne« (et
35 grueligt Ord); da forekommer det mig, at man maa tænke paa det, som virkelig kjøbes, altsaa tage Hensyn til de omsatte Masser.

2) Man kan søge en Gjennemsnittsbevægelse, idet man gaaer ud fra at alle de enkelte Bevægelser samle sig om en enkelt saadan. Da maa man strengt taget ogsaa tage mest Hensyn til Kul og andre Nødvendighedsartikler fordi den Bevægelse de udvise foreligger bedre belyst end Smaavarerne, ganske som man ved Observation af Stjerner vilde tillægge de bedste Observationer størst Vægt. Men i hvert Fald bør Kul have samme »Vægt«. Jeg kunde derfor selv have Lyst at overfalde Dig, men er for Øjeblikket i en helt anden Gade, og Du har jo ogsaa brudt Spidsen af al Kritik ved at give Dine Tal i alle Enkeltheder. Mere kan man jo ikke forlange, og *Resultatet bliver ej stort forskjelligt, hvilken Methode der end bruges.*

Din hengivne

Harald Westergaard

330. Til Københavns Magistrat, koncept.

Exp. 26 Januar 1894. 15

Københavns Magistrat.

Stadens statistiske Kontor blev oprettet den 1 Juli 1883, efter at Magistraten allerede siden Midten af 70'erne havde ladet udgive statistiske Redegørelser, i det væsentlige udarbejdede af de samme Kræfter, som nu gik over i det nye Kontor. I dette normeredes der af faste Poster, foruden Kontorchefstillingen, kun en Assistent- og en Skriverpost, og naar den sædvanlige Kontorgradation saaledes ikke indførtes ved Kontorets Oprettelse, var dette netop under Hensyn til, at man mente Arbejdet ligesaa godt efter som før Kontorets Oprettelse kunde foregaa ved Hjælp af den hidtidige faste Medhjælp, og at man ikke den Gang endnu fandt tilstrækkelig Anledning til at forandre de Paagældendes Stilling udover den Forbedring, der fremkom ved Posternes vedtægtsmæssige Stigning i Gage.

Siden 1883 har Kontoret af statistiske Publikationer udsendt Arbejdelsen af Folketællingen for København og Nabokommuner af 1 Februar 1885 (3 Kvarthbind), Folketællingen 1890 (Tabelværk Nr. 10), Statistiske Oplysninger om Staden København Nr. 3 og Nr. 4 og »Arbejdslønnen i København i Aaret 1892.« Kontoret har desuden, efter Planen ved dets Oprettelse, haft Udarbejdelsen

af Rigsdags- og Borgerrepræsentations-Valglisterne som sin aarlige Opgave. Om dette Arbejde kan det bemærkes, at Valglisterne for Aaret 1883/84 i alt omfattede 54,900 Vælgere, medens de for 1883/84 omfattede 77,400 (en Stigning af over $\frac{2}{5}$), og at Mængden af Indsigelser og Omfanget af selve det Materiale, hvoraf Valglisterne dannes, selvfølgelig er tiltaget i en meget væsentlig Grad, hvad der ogsaa har nødvendiggjort en endnu mere indgaaende Prøvelse af hele det betydelige Materiale end tidligere. Kontoret har endvidere under sig Bearbejdelsen af Listerne over skolepligtige Børn (Stigning i samme Tidsrum som før nævnt fra 32,000 til 47,000 Børn), det har optaget enkelte andre aarlige Bearbejdelser i sin Virksomhed (f. Ex. af de autoriserede Fæstekontorets Indberetninger), og det har endelig — selvfølgelig i stedse voxende Omfang — været til Raadighed til Besvarelse af Forespørgsler, ikke blot fra de herværende kommunale Autoriteter, men ogsaa fra andre indenlandske Autoriteter og, i rigt Maal, fra udenlandske Bureauer og Kommissioner m. v.

Kontoret har for Tiden under Arbejde en udførlig Undersøgelse vedrørende Befolkningens Indtægtsforhold før og nu, i Forbindelse med Oversigter over de Næringsdrivendes Forretningsbudgetter, og endelig er det sysselsat med de forberedende Arbejder i Anledning af den forestaaende kommunale Folketælling i 1895.

Under alt dette har Kontoret virket med en Assistent, en Skriver og en Stab af vekslede Medhjælpere. Da disse sidste faa Timebetaling for deres Arbejde (under Kontorets Tilsyn), og da de afskediges, saasnart der ikke er Brug for dem, er der jo herved tilvejebragt en ret billig Arbejdskraft; men det skal dog tilføjes, at det ikke altid er saa let at gennemføre en saadan Arbejdsmaade, da man ikke kan vente, at Kræfter, der antages og afskediges paa denne Maade, skulle for deres Vedkommende føle nogen Forpligtelse til at staa til Kontorets Raadighed udover det for dem bejlige, og man maa saaledes ved Arbejder, til hvilke der kræves en ingenlunde ringe Omhu og Forstaaelse, finde sig i jævnlig at have nye Medhjælpere, som hver Gang forfra skulle sættes ind i Arbejdet, og som først efterhaanden faa Øvelse og Erfaring deri.

Nærværende Henvendelse gaar imidlertid ikke ud paa noget Ønske om Oprettelsen af et forøget Antal faste Pladser. Det er jo muligt, at nye regelmæssig tilbagevendende Opgaver i Tidens Løb ville blive henlagte under Kontoret, og til den Tid kan da Spørgsmaalet om denne Side af Sagen formentlig hvile. Derimod vil det forstaaes, at Ordningen af Kontorets alt bestaaende Stillinger efterhaanden er bleven ret abnorm. Efter det statistiske Kontors Art maa Kontorchefen nærmest have sin Opmærksomhed henvendt paa Udgiverarbejderne, Besvarelserne af Forespørgsler, Afgivelse af Betænkninger o. lign., saaledes at den ham Nærmeststaaende i særlig Grad maa forestaa den kontormæssige Side af de højst forskellige Arbejder. Ikke destomindre er sidstnævnte vedbleven at beklæde en Assistentpost, en Stilling, der hverken svarer til Virksomhedens Art og Omfang, eller til den Stilling, der i Kommunens andre Kontorer er tillagt Funktionærer med tilsvarende Arbejde og Ansvar. Det er ikke Meningen, at Arbejdet lider eller har lidt herunder. Men skulde den Mand, der nu beklæder Stillingen, en Gang fratræde, vil man ikke kunne vente at faa en tilstrækkelig dygtig Kraft til at gaa ind paa Vilkaar, der er saa uoverensstemmende med og saameget ringere end de sædvanlige. Og paa den anden Side taler det dog ikke til Gunst for Bibeholdelse af det bestaaende Forhold, at den nuværende Assistent har været Assistent ved de statistiske Arbejder siden Aaret 1877, efter 6 Aars Arbejde gik over som Assistent i det vedtægtsmæssig oprettede Kontor med 3 Aars Anciennitet, og at han saaledes nu har været 17 Aars faktisk, 14 Aars normeret Assistent, ikke blot uden Mulighed for at komme til at indtage den Stilling, der i ethvert andet Kontor efter al Rimelighed forlængst vilde være tilfaldet ham, men i Virkeligheden beklædende Stillingen efter dennes Fordringer, blot uden de tilsvarende Goder.

Da det er Ønsket kun at gaa det mindst mulige Skridt udover det i 1883 fastsatte, foreslaaes der imidlertid ikke Oprettelsen af en ny Fuldmægtigpost samtidig med Bibeholdelse af Assistentposten; det Ønske, der fremsættes, er kun, at Fuldmægtigposten træder i Stedet for Assistentposten, hvorved den sidste saaledes indtil videre bortfalder.

I Henhold til Alt ovenstaaende tillader jeg mig at indstille til den højtærede Magistrat, at den vilde bifalde et Forslag om, at Assistentposten i Stadens statistiske Kontor indtil videre bortfalder, og at der oprettes en Post for en Fuldmægtig, paa de vedtægtsmæssige Betingelser, fra 1ste April d. A. at regne. — Da den nuværende Assistent, som ved Oprettelsen af Fuldmægtigposten formentlig skulde beklæde denne, har en Gage af Kr. 1600, bedes tillige, hvis Indstillingen iøvrigt bifaldes, foreslaaet et Tillæg paa Kontorets Budget, Bilag 12, Post 1. c. 2, for indeværende Aar, af
10 Kr. 300.

[Rubin]

331. Fra *J. G. F. Ræder*.

Østerbro d: 13. Febr. 1894

Kjære Contoirchef Rubin.

15 Dersom vi levede i Frederik den 6tes Dage, vilde jeg tilegne Dem denne Bog; thi det er dog Dem, der er den værdige Fader til hele Alderdomsforsørgelsen. Men nu lever vi ikke i Frederik d. 6tes Dage, hin Konge, der, hvad man saa siger om ham, har det for sig, at han rager op over baade sine tre Forgjængere og sine tre
20 Efterfølgere. Jeg vil derfor bede Dem tage det, jeg siger Side 44-5, som en Tilegnelse, og haabe, De vil tilgive mig de Klø, jeg i Øvrigt har maattet tillægge Dem.

Deres hengivne Ræder.

332. Til *P. Fr. Rist*.

25 København, den 1 Juni 1894.

Kære Hr. Rist!

Der var engang — — en Mand, der hed Kammerherre, Oberst Rømeling, Chef for 1ste Livregiment. Han havde noget Vrøvl ved sit Regiment, og Sagen omtaltes i Kbhvnsposten m. v. (Aar 1838).
30 Frederik 6 blev vred, og ved et Reskript *forbød* han al videre Omtale deraf. Dette Reskript gav, ved sin fuldkomne Ulovlighed, d. e. ægte Absolutisme — enestaaende under Fr. 6 — Anledning til et frygteligt Postyr, noget af det alvorligste under Fr. 6, af stor Interesse i sine Konsekvenser, hvad en opmærksom Læser af mit kom-
35 mende Skrift vil faa at se, eftersom Arkivet her har ydet mig et betydeligt og vigtigt Materiale.

Om selve Rømelings Affærer véd jeg: 1) at der i »Kriminal-sager fra Ind- og Udland« 1839 findes Fremstilling af en Krigsretssag fra Januar 38, foranlediget ved et ubetydeligt Skændsmaal mellem en Premierløjtnant og ham, 2) at »Kbhvnsposten« i et be-
 slaglagt Numer (Februar 38) meddelte, at Rømeling havde faaet 5
 24 Timers Husarrest for sin Overilelse mod Underjæger Aagerup (hvad man betragtede som en Fyldestgørelse af Lov og Ret, men som ikke maatte fortælles, da Sagen overhovedet ikke turde om-
 tales), 3) at Goldschmidt i sine Livserindringer nævner, at Fr. 6
 engang benyttede sin Enevælde til at forbyde Omtale af en Skue- 10
 spillerindesag, hans Adjudant Rømeling var indviklet i. — — Det er altsaa en kombineret Historie, Bagateller og Sladder, og *en i og for sig ligegyldig Omelette, der gav Anledning til den store bruit.*

Hvis De eller ærede Kolleger uden for stor Ulejlighed kan meddele mig to Ord om Sagen, vil jeg være glad, men De maa ingen 15
 Apparat sætte i Scene, da Sagen kun har Interesse ved *Følgerne* af Kongens Kaprice.

Paa Forhaand Tak fra Deres hengivne

Marcus Rubin.

333. Til Inger og Lis Rubin.

20

Budapest 4 Septbr. 94.

Kære, søde Lis og Inger.

...

I gør Eder ingen Ide om det Liv, her er nede. Her er varmt, men Luften er ikke tung, og her er saa umaadelig livligt overalt, at man 25
 tydeligt mærker, hvor sydligt man er nede. Igaar var vi til en Fest, af den Art at man maa have været med for at tro det muligt. En Enkefru Soxlehner, der ejer nogle Kilder, af hvilke der faaes Bittervand for Mavesmerter — en Medicin, der sendes til hele Verden, og som der tjenes Millioner paa aarlig — havde indbudt Kongressen 30
 til at se hendes Etablissement. Tre store Extratog førte os derud, og da vi kom der, var der utallige Borde med det fineste »koldt Bord« og med Vine i saadan Overflod, at Folk tog sig Champagne i Flaskevis, dertil Kaffe, The, Kager efter Ønske, Masser af de fineste Ci-
 garer —, og da man tog tilbage, var der ligesaa rigeligt tilbage paa 35

Bordene, som da vi kom. Alle er imponerede ved den utrolige Luxus, der maa have kostet mange, mange Tusind Kroner.

I har jo hørt af Moder, at jeg forleden var til Hoffest, at vi er indbudt til stor (privat) Diner paa Onsdag, og paa Torsdag er vi
5 budne til Grev Esterhazy. Jeg tror, det er godt at være »Delegeret«, da vi komme med til Alt og især til det bedste.

Moder var med idag at høre en interessant Diskussion ved Møderne. Det er mere lærerigt, end jeg troede, og Moder vil deltage. Idag skal vi forøvrigt paa Farten og i en Vogn køre rundt for at
10 se Byen lidt nøjere efter i Sømmene.

...

Fader.

334. Fra *Julius Salomon*.

Kbh.s stat. Kontor.

København, den 5te Septbr. 1894

15 Kære M.

Ikke at ieg har større Ting at berette. Kun for at give et Livstegn fra mig sender ieg disse Linier. Altsaa — her er Alt ved det Gamle. Generalen er hjemkommen og beder hilse. Fra Taarnby Sogneraad er kommen en Skrivelse, i hvilken de vil med til Folketællingen.
20 Borgmesteren var herovre i Fredags for at faa nogle Oplysninger, som han fik. Jeg fik samtidig Lejlighed til at gøre en Mitzve. Du kan maaske huske Simonsens Vilhelmine, den nette unge Pige, som tjente der en halv Snes Aar. Hun har siden været gift med en Snedker hos Sev. & Andr. Jensen, som er død af Brystsyge og har
25 efterladt hende en stakkels Dreng med Tuberkulose i Benene, som gaaer paa Krykker og ikke tør gaa i Skole. Hun var netop hos mig, da H. N. H. kom, for at bede mig dels at hjælpe hende ovre i Skifteretten med en lille Arv paa 100 Kr., som var tilfalden hendes Mand og om mulig hjælpe Drengen til lidt Undervisning. Han
30 spurgte, hvem den Dame var, og ieg fik saa Lejlighed til at spørge ham, om der ikke var noget at gøre for Barnet. Han gav mig Anvisning paa »de vanføre«, saaledes at han lovede, at Skoledirektionen vilde betale, hvis der var noget at betale. Jeg talte saa med Forstanderinden, Frk. Petersen, og hun har lovet at optage Dren-
35 gen paa en ny Skole, de oprette til Oktober for den Art Børn og

hvortil Skolevæsnet skal give Understøttelse. Hun kom altsaa i et heldigt Øjeblik. I 1ste Afdeling er Herr Caspersen fyret formedelst Druk og Mangel paa Paapasselighed og er til 1ste Septbr. erstattet med den lille Nielsen, Du véd Dr: Oluf Niensens Søn . . .

Quoad politica, da siger Eskild, at en Mand af »Dannebrog« har sagt ham, at den Bergske + den Albertiske Gruppe ere sammen- 5 smeltede, saaledes at de har udelukket de faa Hørup'ere, og at det er den egentlige Grund til Dr. Edv. B.s Mandatnedlæggelse. Den københavnske Vitz er, at »han var pisket til det«. Der har været et lille Rencontre i »Politiken« mellem Jul. Lange og Emil Hannover, 10 hvilken sidste klarede sig ganske net. Landstingsvalgene synes at foregaa under nogen Forvirring, men vil næppe give nogen større Forandring. Man taler om Etatsraad Koch fra Odense som Lands- thingets eventuelle Formand, da Steffensen ikke vil, og bliver det ikke ham, saa maaske Matzen. Dette véd ieg fra Landsth.-sekr. Fried- 15 richsen. Kretz har indstillet Skram og han mente, at det var givet, at Formanden akcepterede ham. Skram mener selv det samme og er glad . . . Fra Isidor Heckschers Søn, som var en Visit hos mig, skal ieg hilse. Ligesaa fra Kr. Erslev, som var lige paa Nippet til at køre ud til Dig paa Cykle om Søndagen som Du var rejst om Lørdagen. 20 I »Politiken« stod nemlig, at Du rejste Mandag Aften. Men han besindede sig, da han havde Erfaring for Organets Paalidelighed. . . .

Eders heng.

J. S. 25

335. Til P. Vedel.

København, den 13 Oktbr. 1894.

Hr. Gehejmelegationsraad Vedel

Hjertelig Tak for L. N. Hvidts Portræt. Efterat det i Rækkefølge har tilhørt en Hvidt, en Krieger og en Vedel, gør det et pludseligt 30 Fald til mig. Men er dette paa den ene Side beskæmmende for mig, gør det paa den anden Side Gaven saa meget mere ærefuld. Med fornyet Tak

Deres ærbødige og hengivne

Marcus Rubin. 35

336. Fra *C. F. Bricka*, koncept.

24/10 1894.

Hr. Kontorchef Rubin.

Mon det ikke kan lykkes mig at faa Dem til at skrive Artiklen
 5 om Statsminister Møsting? Der er næppe nogen anden, som er inde
 i hans finansielle Styrelse, og de personalhistoriske Data, som det
 maaske vilde falde Dem vanskeligere at indsamle, ere i dette Til-
 fælde let tilgængelige (s. Erslews Forf. Lex.). Hvad endelig Tids-
 fristen angaar, faar De mindst 2 Aar til Udarbejdelsen, og er dette
 10 Dem ikke nok, kan De faa det meste af et Aar til. Jeg har foreløbig
 anslaaet Artiklen til 3 Sider, men er villig til at indrømme mere,
 om det ønskes.

Naar De nu hører alt dette, kan De vist ikke bære over Deres
 Hjærte at sige nej til

15

Deres ærbødige
C. F. Bricka.

337. Til *C. F. Bricka*.

Kbhvn. d. 25/10 94.

Misundelsesværdige Hr. Dr. Bricka!

20 Med Goethesk Ro planlægger De en Artikel paa tre Sider, jeg
 skal have tre Aar til at udarbejde — hvilken Tid af et Menneskes
 Liv! Nuvel, jeg siger ja, men kun paa den Betingelse, at min Bog,
 »Frederik den Sjettes Tid«, som om tre Maaneder allerede vil være
 baade læst og glemt, ikke faar for ilde en Medfart, thi saa mister
 25 jeg Modet til at bygge paa det Materiale, jeg har samlet til Tiden,
 og de Resultater, Materialet har bragt mig.

Qui vivra, verra.

Deres ærbødige
 Marcus Rubin.

30 **338.** Til *J. A. Fridericia*.

14/11 94.

Kære Ven!

Tak for Afhandlingen. At Du kan paapege, paa positiv Maade,
 Dokumenter, der, endog paa væsentlige Punkter, omstøde Jørgen-
 35 sens Resultater, lægger jeg mindre Vægt paa. Ikke alle kan gaa til

deres Arbejde saa enormt instrueret som Du, og de Krav, der nutildags stilles paa stedse større Viden overfor enhver Opgave, gør Løsningen af Opgaven stedse vanskeligere. Ikke heller kan det undre mig, at Du i det hele og store ser anderledes paa Griffenfeld end Jørgensen; skal vi være ærlige, er Kritikerens Stade hyppigt paa Forhaand givet som noget antagonistisk, og hertil kommer i nærværende Tilfælde vel ogsaa nutidbestemte Stemninger fra begge Sider.

Men hvad der for mig er afgørende i Din Afhandling, er, at Du dybt og skarpt faar understreget, at Gr. ikke var nogen Forræder. Man kan tvistes om Nyttens af videnskabelige Forskninger i Almindelighed, historiske i Særdeleshed, fordi Maalet for saamegen Videnskab er saa usigelig indirekte og fjærnt, at det mange Gange synes En helt borte. Men i et Tilfælde som dette nærmer Videnskabens sig Livet i høj Grad, er inde paa Livet af os selv. Om vore betydelige Mænd er blevne mishandlede eller ikke, er ingen Smaating, og Drøftelsen deraf rammer centralt i os den Dag idag.

Dersom Jørgensen havde ventet med at skrive sin Bog, til han var færdig med sine Studier, og dersom han havde ventet med at udgive sin Bog, til han var færdig med at skrive den, vilde Bogen — forhaabentlig — være bleven en anden. Thi havde han indset, at Gr. ikke var Forræder, da var det hans Opgave, rent og skært at udtale, at han har lidt en grum Dom, saameget grummere, som den var uretfærdig. Da var det hans Opgave at vise, hvad der i Griffenfelds Svagheder, Menneskenes Misundelse, Tidens »Gøren kort Proces«, Kongernes vanskelige og let fristede Stilling kunde undskylde Dømmen, men ikke — uredeligt — at bære sig ad som hine moderne Dommere, der fængsler en Mand for Mord og efter at have holdt ham fængslet et Aar maa erkende, at han er uskyldig i Mordet, men da afsiger Dom over ham for et, paa Vejen opdaget, Bedrageri, der tillige halvt skal dølgte deres Grund-Fejltagelse.

Hele Jørgensens Bog, fra dens første til dens sidste Side, fra Referaterne om Rejsen, til Skildringen af Elskerinderne, af Bestikkelserne, af Smølerierne i Udenrigspolitikken og Hærvæsensarbejdet, er en Tilrettelæggelse af »Bedragerisagen«, der skal dølgte, at Gr. uretmæssig blev dømt, infamt behandlet. Men her kommer for mig

det afgørende Moment, jeg tidt har fremhævet ved vore Samtaler om historiske Personligheder: kun det skal Opmærksomheden fæstes ved, som gør Personen historisk, har han fejlet eller har han ikke fejlet som Statsmand (resp. Feltherre osv.), var han en Forræder
 5 eller ikke en Forræder som saadan? Jørgensen kunde ikke have skrevet, som han skrev, uden den moderne, forkastelige Lyst til at brede sig om alt i de store Mænds Liv, til en Portrættegning, der er umulig, og der giver Fantasteriet og Uærligheden et urimeligt Spillerum.

Jeg finder Din Anmeldelse ødelæggende for Jørgensens Bog.
 10 Jeg beklager som Holm, den ikke er offentliggjort paa dansk Grund. Jeg indser, at den urbane Form var nødvendig, den Roes, Du giver, er fortjent, og jeg véd Ingen, der med saamegen Autoritet og saamegen Ro havde kunnet fælde den Dom, Du har fældet. Men jeg véd ogsaa, at havde jeg siddet inde med Din Viden, havde jeg
 15 næppe kunnet nære mig for at fremhæve, at Formen er ikke alt, og for mere positivt at klage over den Maade at skrive Historie paa, her er anvendt.

Jeg vil gerne tro, at jeg gør Jørgensen nogen Uret, jeg er i Øjeblikket forstemt over ham, og tænker jeg mig om, vil jeg kunne
 20 finde meget, der undskylder det, der i mine Øjne er uheldigt ved hans Forfattervirksomhed, meget jeg endda har Sympati for hos hans betydelige Personlighed. Men omvendt, jo betydeligere han saa er og anses for, des mere lige ud maa det da siges, naar der i et saa alvorligt og omfattende Skrift gøres Synd. Dette vilde jeg have
 25 sagt skarpere end Du. Men i og for sig sætter jeg Din Afhandling, formelt og reelt, overordentlig højt.

Din hengivne

Marcus Rubin.

339. Fra *Johanne Münter*.

30

15-1-95.

Kjære Hr. Contoirchef!

Undertiden kan man være i saa daarligt Humeur som om al Verdens Tryk hvilede paa En, uden at man Selv veed hvorfor!

Saaledes gik det netop mig idag, da saa mit Øie faldt paa en
 35 Bogpakke som laa paa Bordet, som jeg vendte og drejede i det jeg søgte i min Hukommelse, til hvem jeg vel mon havde laant en Bog

og som nu retournerede den pr. Post?! Jeg lukkede op og maatte læse 2 a 3 Gange før det rigtig gik op for mig, at jeg virkelig var Gjenstand for en saa elskværdig Opmærksomhed som Vederlag for de Breve jeg sendte Dem til Gjennemlæsning for hvilket jeg jo alt havde affordret og modtaget min Priis: Deres Udtalelse om 5 visse forældede Renteforhold, der sammenholdte med vor Tid, tage sig underligt ud, men som ganske passede til den Tid de bleve opkrævede i, hvormed De jo ganske beroligede mig!

At jeg udover dette skulde modtage en Erindring herom fra Deres Haand faldt mig ikke ind, og virkelig gik det mig saa, at den 10 glade Overraskelse, og Interessen herfor, som en frisk Luftning bortvejrede alle Skyer.

Det var ganske overordentlig venligt af Dem, og ligeledes glædede og smigrede det mig naturligviis, at De endog i Fortalen har bragt mig en Tak, som jeg langtfra fortjente, da det netop har mo- 15 ret mig, at Aanden i disse hensmuldrende Papirer end engang har rejst sig til Live, og at den gamle Bromands Meddelelser til min Fader har kastet et Lys over Tidernes Tilstand dengang, der gjen- nem Dem er kommet Efterverdenen tilgode. Jeg begriber at de Collinske Breve have været langt interessantere, men tænker dog, 20 at en saa langt Udenforstaaende som min Fader, netop har behøvet de detaillerede Forklaringer som for os — ogsaa langt Udenforstaaende — ogsaa have været belysende for Forholdene.

Jeg glæder mig meget til at læse Bogen, thi selv om dens Indhold angaaer ofte uvante Omraader for en Dame, har jeg fra De- 25 res tidligere Værk faaet et Begreb om Deres smukke letløbende Sprog, saa jeg er vis paa jeg helt igjennem med stor Interesse skal læse den.

Jeg forbeholder mig at sige en Tak endnu herfor naar jeg har læst Deres Værk. 30

Idet jeg altsaa hermed sender Dem min bedste Tak for den store Glæde De har gjort mig.

Deres taknemmeligst forbundne

Johanne Münter.

340. Fra *David Simonsen*.

Raadhusstræde 4A. K. 16/1 1895.

Kjære M. R.!

Mange Tak for »Fred. VI«! Han seer meget tiltalende ud. Da Du
 5 veed, hvad jeg først har seet efter, behøver jeg ikke at sige Dig, hvor
 jeg gjerne havde seet det stygge Ord »snu« [erstattet] med et lidt
 pænere.

Venligst Hilsen fra

DS.

10 **341.** Til *David Simonsen*.

Kbhvn. d. 17/1 95.

Kære David!

I »Frederik VI's Tid«, Pg. 303—07, er den »ton, qui fait la
 musique« i høj Grad filosemitisk — selvfølgelig. Lad os være glade
 15 over, at det er en Jøde, hvem Forholdene har givet det i Hænde at
 anslaa Tonen i dette Tilfælde. Ordet snu er en Evfemisme; hvorfor
 det er det, fortæller Arkivmaterialet rigeligt — altfor rigeligt — om,
 men nu ligger det forhaabentlig begravet for overskuelige Tider, og
 hvad jeg véd derom, er begravet hos mig.

20

Din hengivne

Marcus R.

342. Fra *Meyer Davidsen*.

Paris — le 24 Janvier 95.

Kjære Markus.

25 . . .

Det vil sikkert baade interessere og glæde dig at høre, at For-
 retningen ifjor endelig er kommen saa vidt at den har kunnet bære
 sig selv og mig med. Det var jo sikkert paa yderste Tid men derfor
 ikke destomindre behageligt. Og dette gjælder den alm. hvad jeg
 30 vil kalde den kurante Forretning, som nok kan variere en hel Del
 men som jeg dog nok kan antage, er nogenlunde stabil da den er
 fordelt paa en del Hænder, om end selvfølgelig aldrig det bliver saa
 sikkert som fx. Konsumartikler. Saa gjælder det om at skumme
 lidt Fløde af enkelte store Smaa-Affairer ved Siden af, som ifjor
 35 Cementfabrikken som forøvrigt langt fra er færdig endnu, lidt Ba-
 rakker o. ellers hvad der kan falde for. Jeg har ogsaa en ny Maskine

paa Stabelen af egen Opfindelse som jeg haaber skal blive god og paa hvilken jeg arbejder en hel del. Der er dog ikke saa lidt af et Lotterispil i en saadan Historie: Sikker paa at Maskinen er god, er man jo ikke før man har lavet én og sét den arbejde, men den Risiko kjender man og kan opsummere i hvad det koster i Tid og Penge. Men saa er der det vigtige Punkt med Patenter og her gjælder det om at holde Ørene stive, og kan du tro at jeg ofte priser mig lykkelig over at være i Besiddelse af en — om jeg saa maa sige — je m'en fiche Karakter, thi har man ikke den, maa man rigtignok hyppig blive nervøs. 10

Sagen er, at udtage Patenter i alle vigtige Lande er meget kostbar, og bør man selvfølgelig aldrig gjøre førend man har lavet Maskinen, ellers kan man give sig fattig ud i Patentafgivelse for Ting som ikke duer. Men Ideer faar Gud og Hvermand og kan det jo godt hænde at en anden just har haft den samme Ide; kronologisk set senere — men har udtaget Patent uden at have udført Maskinen, og saa faar han den jo og saa er ens Arbejde fløjten. 15

Saa kommer dertil at man ikke kan more sig med at undersøge de Hundrede af Tusinder Patenter der allerede ere givne og hvoraf der meget godt kan være én just af samme Art — saa er Opfindelsen ikke ny og Patentet og ens Arbejde — atter i Vasken. Alt dette kan jo ikke undlade at pine én lidt, især naar [man] som jeg allerede har faaet Kjærligheden at føle, thi forrige Gang fik jeg kun med yderste Nød Patentet for Tyskland, begrundet paa en lignende Maskine lavet for en halv Snes Aar siden, — men aldrig bragt ud i Praksis. 25

Men herved er intet at gjøre og først om et Par Maaneder kommer jeg saa vidt, at jeg ved om jeg er kjøbt eller solgt.

Nu har du vel mere end nok for denne Gang. Hils paa det bedste Kaja, Lis, Inger og dine Brødre og Søstre fra

din hengivne 30

Meyer

343. Fra A. D. Jørgensen.

Lindevej. 3. Febr. 95.

Tillad mig, kære hr. Rubin, nu efter at have tilendebragt læsningen af Deres sidste bog at sende Dem en hjertelig tak for al den 35

belæring og den nydelse, den har bragt mig. Deres navn med tilsvarende tal er bleven indført på utallige af mine sedler og mange nye er kommen til i de forskelligste læg. Men ved siden af har jeg haft en intellektuel glæde af læsningen, som ikke hører til de dagligdags oplevelser. Der er en overlegenhed ikke blot i Deres kundskab, men også i Deres fremstilling og dom, som vi ikke er vant til i behandlingen af den nyere historie, — en fordomsfrihed forenet med ægte dansk følelse, som må sikre Dem læserens tillid og sympati.

10 At jeg i et og andet ser noget anderledes på tiden i sin helhed og på enkeltheder, er jo en selvfølge. Dette gælder dog i meget ringe grad eller slet ikke det, som for Deres opgave har været det væsentlige eller endog centrale — (her er derimod den vanskelighed, at jeg af og til har manglet forudsætningerne for at følge med) —
15 det falder på de punkter, der for Dem mere har haft periferisk interesse, de rent politiske spørgsmål og kulturens, rettere åndskulturens, udvikling. Jeg vilde ønske at det var faldet i Deres plan at gå denne sidste nærmere efter; De vilde sikkert da have fået et lysere blik på tiden 1814—30 og en mere umiddelbar forståelse af
20 det offentlige livs store opsving efter 1830. Det har dog glædet mig meget, at De ikke har fastholdt den hårde dom om det danske åndsliv, som slutningen af Deres første bog syntes at bebude og som jeg meget frygtede vilde blive videre udført i den anden.

Deres domme om politiske forhold, såvel konstitutionelle som
25 nationale, forekommer mig at være prægede både af moden overvejelse, stor humanitet og velgørende sindsligevægt. Flere betragtninger og mindre bemærkninger synes mig klassisk rammende.

Og dog mærker man, at De er kommen i dommersædet fra anklagerens bæk. Således som sagen lægges i rette, er Deres dom
30 retfærdig, vist endog skånsom; men som der er sagt om Fr. VI, at han ikke blot »mildt har dømt«, men også »dommen mildt fortolket«, således tror jeg han og hans tid bør nyde godt af en mild fortolkning. Den tyngedes af en forfærdelig fortid og en ikke mindre forfærdelig samtid (i Europa).

35 Måske vil De svare mig, at jeg kommer fra forsvarernes bæk; men dette kan jeg ikke gå ind på. Noget kan jo ligge i naturellet,

et lysere blik på vort folks hele historiske udviklingsløb; andet stammer vel fra, at jeg personlig har måttet føle en så dyb og vedvarende smerte over følgerne af vore statsmænds misgreb, så jeg er bleven mildere i mine domme til alle sider.

Se, nu har De atter måttet sande det gamle ord, der gjorde et stærkt indtryk på mig som stileopgave i min skoletid: »wer am wege baut, hat viele meister.« Jeg vilde dog helst henhøre til de vejfarende, som af et ærligt hjerte glæder sig over den skønne bygning, dens harmoniske former, dens forstandige indretning, dens solide fundament. 5 10

Men det hører sig jo til at dokumentere sin ret til at tale med ved at sige nogle borgerlige ord om at et eller andet vindue sidder skævt eller udtale en beskeden formodning om, at skorstenen vistnok vil give røg ved visse vinde. Lad det da være sagt i al ven-skabelighed. 15

Deres hengivne

A. D. Jørgensen.

Hoslagte foredrag om Kr. 8. kunde De måske have lyst til at løbe igennem.

344. Til *Erik Skram*.

Østerbrogade 64². 6/2 95. 20

Kære Skram!

Om jeg stod paa min Hals, vilde jeg ikke vide, hvad jeg skulde holde Foredrag om. Jeg har i mit Liv kun meget sjælden holdt Foredrag, der for mig altid kræver meget omhyggelig Forberedelse, efter- 25 som mit Stof altid drejer sig om positive Emner; derimod kan jeg deltage i en Diskussion, og er rede dertil, naar I i saa Henseende har noget at byde paa.

Din hengivne

Marcus R. 30

345. Til *J. A. Fridericia*.

København, den 11 Febr. 1895.

Kære Ven!

Hjertelig Tak for Din smukke og gode Anmeldelse. Jeg synes, som Du véd, at der bliver gjort altfor meget af et Par Aars intensivt 35

Arbejde — et Brev, jeg idag fik fra Falbe Hansen er ikke blot overbegeistret, men udtaler, at han »svimler« ved det Arbejde, der maa have ligget bagved mit Skrift —, men naar I andre er glade, har jeg jo at tie stille; dette saameget mere som min medfødte Skepsis hindrer, at jeg i og for sig anser mig for en Linje højere ved Rosen, hvorimod den unægtelig opmuntrer til stadig fortsat Arbejde, paa Grund af det Mod og den Lyst det giver en Forfatter at staa i Rapport til sit Publikum.

Skulde jeg gøre en Indvending mod Din Anmeldelse, blev det den, at jeg synes, Du giver et for mørkt Indtryk af min Bog, for strængt og ophøjet et Dommerbillede af mig. Jeg synes egentlig, Bogen er ganske gemytlig; paa sine Steder, om jeg selv tør sige det, end ikke uden Spor af den berømte »ægte danske Humor«, og det har slet ikke været min Mening at være Dommer. Det er jo skikkelige Folk alle dem, jeg har haft at gøre med, den ene en Smule af en Pjeus, den anden en Smule af en Torsk, men hvad! vi er jo Alle Jyder for Vorherre.

Naa, — Spøg tilside, jeg er Dig overordentlig taknemmelig for Anmeldelsen og stolt over den. Nu skal vi se Philipsen gøre Ekstrakt af den!

Bedste Hilsner til Din Hustru

fra Eders hengivne

Marcus R.

346. Fra *Harald Westergaard*.

25

11/2 95

Kjære Ven

Dit Brev krydsede mine Projekter om at skrive Dig til for at bede Dig udtale Dig i et Brev som jeg kunde sende, hvorefter jeg saa senere vilde søge Audients hos Ministeren. Jeg har nu sendt ham Brevet, og tilføjet et Brev paa 4 Sider, hvori jeg har afskrevet et Stykke af min Afh: til Budapest, og forklaret ham, at vi egentlig staar i en Gæringsperiode, hvor den officielle Statistik frivilligt eller tvungent maa skyde den gamle Ham af sig, samt forklaret yderligere, at Du vilde kunne klare noget saadant, medens ingen andre i Bureauet eller udenfor kan komme paa Tale. Saa søger jeg Audi-

ents engang i næste Uge eller den derpaa følgende eller maaske den foregaaende. I Aanden sér jeg et Kontor hvor alt foregaaer ved Elektricitet og Regnemaskiner, hvor Tabelværkerne skrumpes ind til tynde Bøger, Indledningerne til virkelige læselige Oversigter, og hvor de Spørgsmaal tages op, som man interesserer sig for, medens man lader dem ligge, som en ubekjendt fremtidig Statistiker maaske engang vilde skrive af efter Tabelværkerne, om Antallet af Forbrydelser imod den offentlige Sikkerhed i blandt ugifte Mænd i Snoldelev i 36 Aars Alderen, med jævnførende Betragtninger over Forholdene i 37 Aars Alderen og om den procentvise Stigning i disse Tal i Sammenligning med den tilsvarende blandt fraskilte Koner i 50 Aars Alderen. Sat Sap.

Din HW.

347. Til *Kr. Erslev*.

12/2 95. 15

Kære Ven!

Skæbnen vilde, at jeg tilfældig erfarede, at Westergaard var personlig Bekendt af Finansminister Lüttichau. — Der er til Sidstnævnte afgaaet et fire Siders Brev fra mig til Westergaard, i Forbindelse med et lige stort Brev fra W. selv til Lüttichau. Om han vil læse disse 8 Sider (og om Følgen deraf) véd jeg ikke; men jeg skal meddele Dig, naar der sker Noget.

Din

Marcus R.

348. Fra *Harald Westergaard*.

25

15/2 95

Kjære Ven

Idag var jeg hos Ministeren. Du er ikke missliebige og jeg troer ikke Din Kandidatur vilde møde Vanskelighed i Regeringen. Men Ministeren sagde, at Tanken om en Udvidelse var opgivet for i 30 Aar (hvad vi jo vidste) og syntes i det Hele at det havde lange Udsigter med Gads Afgang; mere fik jeg ikke ud af ham; han vilde nødig udtale sig mere bestemt om Sagen. Vort Andragende er gaaet til Statistisk Bureau hvor det er blevet godt anbefalet, men det naaer ikke frem paa denne Finantslov nu. Han sagde det var en god Sag og mente at det nok gik i Orden.

Jeg kunde jo maaske have baaret mig mere diplomatisk ad og faaet mere at vide, men det ligger nu ikke for mig.

Din hengivne

Harald Westergaard

5 **349.** Til *Kr. Erslev*.

København, den 16 Februar 1895.

Kære Ven!

...

Vi erfarede samtidig, at man vilde gaa ind paa *W's* og mit Andragende om 4800 Kr. til en Arbejdsløshedsstatistik, men at det var for sent paa dette Aars Finanslov; der er altsaa i hvert Fald, i begge Henseender, et fuldt Aars Respit. Af Hensyn dertil og af Hensyn til, at Philipsen tager Afstand fra Ugebladet, er Afslutningen af l'ancien régime (Christian 8) rykket mere i Forgrunden. A. D. Jørgensen synes ikke at ville udlevere alt, men næsten alt; han var ved mundtlig Konference ikke mindre elskværdig end skriftlig, nu faar vi se Realiteterne. I hvert Fald vilde det vel denne Gang blive mit Skrift, der kom efter hans. Fra Falbe-Hansen fik jeg et overbejstret Brev; Folk synes i det hele meget glade. Fridericia var for lang og for tragisk, hvilket jeg ogsaa har meddelt ham. Men »chacun son gout«.

Venligst Hilsen fra

Din hengivne

Marcus R.

25 Ang. Christian 8 foreløbig entre nous.

350. Til *Johannes Steenstrup*.

København, den 23 Februar 1895

Hr. Professor Joh. Steenstrup!

Megen Tak for Deres store Venlighed at sende mig et Særtryk af Deres Afhandling. Jeg har læst den med fuldkommen — Jalousi. Det er jo netop en saadan Mønsterbehandling af et stort Fortidsmateriale, en saadan Forbindelse af den numeriske Metode med den historiske Granskning — hvilken sidste vejer Materialet før Tællingen og vurderer Resultaterne efter Tællingen — der synes mig saa god og frugtbringende overalt, hvor den kan anvendes, og

des mere, jo vigtigere og betydningsfuldere Omraader, der klarlægges ved Hjælp af Resuméet af Masseiagttagelserne. Hvilket Arbejde der ligger bag et saadant Resumé vil De tro, jeg har Forudsætninger til at gøre mig en Forestilling om. — Jeg har flere Gange talt med Erslev om Matriklerne og udtalt min Forundring over, at de ikke toges op til Behandling af vore Forskere. Jeg husker vel Fridericias Afhandling for nogle Aar siden, men her kom de dog kun supplementvis ind til Benyttelse. Skulde nu ikke Deres Afhandling give Stødet, Opmuntring til, at Nogen tog sig rigtig over at søge, hvad et sammenlignende Studium af dem kunde bringe for Resultater? Jeg henvendte en Gang for en Tid siden en Arkivembedsmands Opmærksomhed derpaa — han spurgte mig om noget, han mente, jeg kunde give ham en Oplysning om m. H. t. et enkelt Punkt i en af Matriklerne —, [han] betragtede mig, som om jeg havde foreslaaet [ham] at flyve til Maanen. —

...

Deres ærbødigst hengivne

Marcus Rubin.

351. Til *Ludvig Daae*.

København, den 11 Marts 1895.

Hr. Professor L. Daae.

Hr. N. R. Bull har sendt mig et Numer af »Morgenbladet« med en Anmeldelse af »Frederik VI's Tid«, og han har meddelt mig, at han fra første Haand havde Kundskab om, at De var Forf. baade af denne Anmeldelse og en Anmeldelse i 1892 af »1807-14«.

Maatte jeg udtale min bedste Tak! Anmeldelser fra Deres Side er ikke blot fra sagkyndigst Haand, men de har som norske den særlige Tiltrækning at skyldes en Forf., der kender danske Forhold saa godt som vi selv, og som dog er Ikke-Dansk, Ikke-København, det vil altsaa sige staar udenfor den lille Kreds af Kendinge, der i Huse og paa Gader stadig løber paa hinanden og derfor har saa vanskelig ved at sige hinanden deres literære Mening baade i godt og ondt.

...

Med hjærtelig Tak og udmærket Højagtelse

Deres ærbødigst hengivne

Marcus Rubin.

352. Fra *Harald Kayser*.

Nørregade 23. 13' Marts 1895.

Hr. Kontorchef M. Rubin!

De var saa god at sende mig et Exemplar af Deres store Værk:
5 »Frederik den 6' Tid« strax efter at det var udkommet, og jeg borde
for længe siden have takket Dem derfor. Jeg vilde dog gjerne be-
gynde med at læse det, men et vakkende Helbred er paa forskjellig
Maade blevet Skyld i, at Læsningen har varet længere, end jeg hav-
de ventet det. Jeg har nu læst det og med stor Fornøjelse; jeg har
10 beundret saavel den klare og velordnede Udsigt, som det giver over
de forskjellige Tilstande i det lange Tidsrum, som den tiltalende
Maade, hvorpaa man modtager det omfattende Materiale. Naar af-
sluttende Bemærkninger undertiden udtale en stræng Dom over en
vis Tid, over Institutioner eller Personer, saa har jeg aldrig derved
15 haft en Følelse af, at Forfatteren gjorde det med Fornøjelse, men at
de vare et nødvendigt almindeligt Udtryk for de i Forvejen udvik-
lede faktiske Forhold.

Der er noget meget nedslaaende ved at se, hvor dybt vort Fædre-
land formentlig uden Nødvendighed sank, men der er ogsaa noget
20 meget trøsterigt og opbyggeligt i at se, hvor sikkert om ogsaa lang-
somt det under store ydre og indre Vanskeligheder kunde rejse sig
ved Arbejdsomhed, Nøjsomhed og Sparsomhed, og paa dette Punkt
var det jo kommet ved Afslutningen af Deres Værk. Dette var vel
ikke nyt for mig, men Deres Fremstilling deraf har gjort mig me-
25 gen Glæde.

Der lever ikke længere et stort Antal Mennesker iblandt os, der
i større Udstrækning end jeg ere samtidige med Frederik den 6te.
I de sidste Aar af hans Levetid var jeg vel endnu en ung, men dog
nogenlunde udviklet Person, der med Opmærksomhed og Inter-
esse fulgte vore offentlige Forhold, og jeg kan sige, at jeg havde
30 nogen Lejlighed til paa en direkte Maade at lære at kjende den Tids
Dom om Kongen og hans Regjering. Dette giver naturligvis ikke
min Mening herom den ringeste Vægt, men jeg kan dog ikke
undlade at sige, at Deres Udtalelse om hvad der rørte sig i Folket,
35 da Fr. d. 6' døde, forekommer mig at være i god Overensstemmelse
med hvad jeg den Gang oplevede.

Jeg takker Dem endnu en Gang for Deres Bog; den har været til stor Fornøjelse for mig, og det vil den ogsaa være for andre. For dem, der have Aarene for sig, vil den kunne være en Hjælp til at forstaa ogsaa den Tid, der kom efter den, som De har behandlet i Deres Bog.

Med Højagtelse ærbødigst

H. Kayser.

353. Fra V. Falbe Hansen.

4-4-95.

Kjære Rubin!

De fik saa idag bevilliget 2000 Kr. Jeg beklager, at det ikke blev mere, men Beholdningen var jo allerede stærkt medtaget.

Jeg vilde gjerne ved Leilighed tale med Dem om et Par Indvendinger, jeg har at gjøre mod Deres Bog. Min Hovedindvending er den, at Skildringen af 20^{rne} er for mørk. Dog vil jeg tilføie, at da jeg idag gjorde en Bemærkning derom i Komitéen, var Kayser og H. N. Hansen ikke enig med mig om dette Punkt, og navnlig Kayser kjender jo den Tid ret godt. Men, som sagt, jeg vilde gjerne ved Leilighed tale med Dem derom i Anledning af Anmeldelsen, som jo skulde komme i det første Hefte af Nationaloekonomisk Tidsskrift. Kunde De ikke komme hen til mig i »Danmark«, jeg er der hver Dag Kl. 2-3. Det falder mig lidt vanskeligt at komme til Dem. Eller har De ikke en Middag tilovers, paa hvilken De kunde komme ud paa Lampeveien?

Deres hengivne

V. Falbe Hansen

354. Fra den Hvidtske Komité.

d. 6 April 1895

Hr. Kontorchef M. Rubin!

Efter at den Hvidtske Komité har overvejet, hvorledes den burde stille sig til Deres sidste Arbejde »Frederik VI's Tid«, er det den kjært, herved at kunne udtale at, selv om dette Skrift ligesom Deres foregaaende »1807-1814«, maa siges at stille sig en Opgave, der ikke lidet afviger fra, hvad der nærmest var Tanken med den Hvidtske Præmie, da den blev udsat, saa anerkjender Komiteen fuldt ud,

at for det af Dem behandlede Tidsrum giver Deres nu udgivne Værk ikke blot en vigtig og fyldig Fremstilling af københavnske Tilstande i de forskjellige Retninger; men det lader tillige disse træde frem paa den i historisk Henseende klareste Maade ved at sætte dem i Forbindelse med Skildringen af Landets Udvikling i det hele. Komiteen maa derfor udtale, at det har glædet den, at den ved i sin Tid at opfordre Dem til at løse den ved Udsættelsen af den Hvidtske Præmie paatænkte Opgave har virket til at fremkalde et saa betydningsfuldt, indholdsrigt og klart skrevet Værk som det, hvoraf De nu har publiceret anden Del. Komiteen beder Dem som Vidnesbyrd om denne sin Anerkjendelse at modtage 2000 Kroner, som De vil kunne hæve hos undertegnede Holm. Men idet Komiteen tilmelder Dem dette, kan den ikke undlade at udtale Ønsket om, at De maa føle Lyst til at fortsætte Deres Arbejder i den af Dem hidtil fulgte Retning ogsaa efter 1840. Komiteen haaber, i saa Fald, i det mindste at kunne yde noget Tilskud til at De kan faa et passende Vederlag for Deres Arbejde.

V. Falbe Hansen

H. N. Hansen

E. Holm

H. Kayser

Will. Scharling

20 355. Til *Kr. Erslev*.

København, den 26 April 1895.

Kære Ven!

Pjecen om Lund tror jeg, efter hvad jeg hørte igaar i Arkivet, er af afgørende Virkning. Du burde næppe have brugt Udtrykket »Bagvaskelse« om H. Trier, det er nærvædet, trods Restriktionen, at være injurierende. Imidlertid er sikkert Øjemedet opnaaet, og Du har megen Ære af med aabent Visir at have taget Affære. — Kunde man i Rigsdagen finde en Konto [for] den Slags Folk, der bona fide i deres Fantasteri havde sat Tid og Penge overstyr i et helt Liv paa Arbejder af saadan Art, tror jeg, jeg stemte derfor, paa samme Maade som jeg maaske vilde give en Understøttelse til en eller anden usalig »Opfinder«; ikke af rationelle Grunde, men i Betragtning af — en daarlig Betragtning — at Finansloven understøtter mange langt mindre værdige Personer. (Bladpolemik om Pjecen bør Du næppe indlade Dig paa).

Hermed følger en Anmeldelse af Falbe Hansen af Fr. VI Tid. Den kom i Lørdags Aftes og er jo i højeste Grad elskværdig mod mig personlig, frygtelig overfor Gad, tynd m.H.t. Realiteten. — Da jeg havde læst den, satte jeg mig, i Lørdags Nat, hen og skrev medfølgende. Jeg læste det for Jul. Salomon, men vi blev hurtig enige om, at det som »Antikritik« ikke burde offentliggøres. Det er ogsaa læst af F. H., der fandt det interessant m. v., men i vage Udtryk fastholdt sin Mening.

Nu er imidlertid følgende sket. Du véd, H. N. Hansen har interesseret sig meget for Bogen, og han var meget misfornøjet med F. H.'s Anmeldelse. Under en Samtale herom sagde jeg ham, at mine Meninger kunde jeg bedst sige ham i samlet Form ved at læse for ham, hvad jeg havde improviseret nedskrevet Lørdag Nat. Efter idag at have hørt det, vil han absolut have det offentliggjort; da jeg imidlertid bestemt erklærede mig derimod, foreslog han en Appellinstans og nævnede Dig. — Ved gentagen Samtale med Salomon derom, ser S. lidt mere Hansensk paa Sagen, men fastholder dog principaliter sin Mening, idet han dog ogsaa antager, at Du er Manden til reelt og formelt bedst at skønne derom. Jeg beder Dig altsaa være ulejlighet dermed. Vil Berl. Tid. ikke tage det, offentliggør jeg det i hvert Fald ikke, da min Hovedinteresse er en Retledning netop af dens Publikum, men som Helhed er jeg nu passiv overfor Sagen. Eftersom der alt er gaaet en Uge, er jeg saa stærkt afkølet, at jeg med fuldkommen Sindsro — og mindst Besvær — i bogstavelig Forstand lægger det skrevne ad acta.

Foreløbig har Du Ordet.

Venligst Hilsen

fra Din heng:

Marcus R.

356. Til M. Galschiøt.

København, den 26 April 1895.

Kære Hr. Galschiøtt!

Medfølgende lille Feriestudie kunde muligvis egne sig for »Tilskueren«. Af de fire Afsnit indeholder første almindelige Betragtninger, de tre andre er, som De vil se, væsentligst byggede over sidste Bind af Sybels store Værk. Afsnit 3 omhandler selve Emserdepeschen, et Emne, »Tilskueren« jo havde en Artikel om for to Aar

siden, men hvortil der her er føjet nye Oplysninger. Afsnit 4 endelig har bl. a. Sybels Fremstilling af Danmarks Forhold ved Krigens Udbrud; denne Fremstilling har jeg imidlertid ad officøs Vej set mig i Stand til at korrigere, mine varsomme Bemærkninger i saa
5 Henseende (uden Navns Nævnelser) er korrekte og fremkomme her for første Gang, hvad der formentlig har endel Interesse.

Jeg har meddelt Philipsen, at Afh. var under Opsejling, og han ansaa den for særlig egnet til *Julihæftet*. Dette synes jeg ogsaa godt om, ihvorvel vi jo ingen Anledning har til »Jubilæumsartikler« om
10 Krigsen. Imidlertid beder jeg Dem om, at Artiklen, der formentlig bliver 2 Ark stor og endelig ikke maa deles, da maa offentliggøres i *Begyndelsen* af Juli, — hvis ikke i Slutningen af Juni —, eftersom sikkert de tyske Blade længere hen i Maanedens vil indeholde talløse Artikler om Krigserklæringen m. v., hvoraf da Ekstrakter vil gaa
15 over i danske Blade, og det forekommer mig da heldigt, at Sagen alt foreligger belyst paa dansk.

Da jeg ikke selv har renskrevet Afh., er der ortografiske Uoverensstemmelser m. m., men dette rettes maaske af »Tilskuerens« Sætter, der kender Tidsskriftets Ortografi. Nogle Særtryk vilde jeg eventuelt
20 sætte Pris paa.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

P.S. Hvis Junihæftet kommer sent, var det saa ikke Tiden?

357. Fra V. Falbe Hansen.

25

2-5-95.

Kjære Rubin!

Jeg havde først tænkt paa at svare i »Berlingske«, men jeg har senere bestemt ikke at gjøre det. Mine Motiver ere to. 1) Da jeg ikke er »Historiker«, ligger Spørgsmaalet om historisk Methode mig
30 fjernere, det vedrører mig ikke som et økonomisk Spørgsmaal vilde gjøre det og 2) vilde en Polemik mellem os kunne lede til en Misstemning, som jeg ikke vil udsætte mig for kunde fremkomme. Hilsen til Fruen.

Deres hengivne

V. Falbe Hansen

35

358. Til Sofus Høgsbro.

København, den 7 Juni 1895.

Hr. Folketingsformand S. Høgsbro. R.

Gennem mine Studier til Danmarks Historie i første Halvdel af dette Aarhundrede har jeg faaet stor Veneration for A. F. Tscherning. Denne fødtes 12 Decbr. 1795, og det er altsaa om et halvt Aar Hundredaarsdagen for hans Fødsel. Det vilde nu paa en Maade ikke svare til de Tscherningske Ideer at gøre noget Væsen her ud af, da han jo var en fordringsløs Mand, uden Sans for Fjæsk. Men for vor egen Tid synes det mig rigtigt at mindes den Mands Fødsel, der tidligt og hele sit Liv igennem var en Forkæmper for den store Befolknings Ret, en Modstander af alt Snobberi, og som, trods de Fejl, han selvfølgelig ogsaa var behæftet med, staar som en af vort offentlige Livs smukkeste og mest efterlignelsesværdige Personligheder.

Jeg henvender mig om Sagen til Dem, vor Politikens Senior og Folketingets Formand, for at bede Dem interessere Dem derfor. Efter min Alder og min Omgang kunde jeg have henvendt mig til Studentersamfundet, men da Tscherning sit hele Liv var en Modstander af alt Korporationsvæsen, ikke mindst Studenternes, bør Studentersamf. næppe gaa i Spidsen; ikke heller den liberale Vælgerforening, fordi den er specifik københavnsk; snarere »Politikens« Kreds, med hvem dog T. havde let iøjnefaldende Differenspunkter. De forener imidlertid nu personligt og repræsentativt saameget af det, Tscherning kæmpede for, at jeg haaber, De ikke vil afslaa at være den, der indbyder til Overvejelse af, hvad Hundredaarsdagen kan give Anledning til.

Desværre er der jo netop iaar kommet en personlig Ulykke i den Tscherningske Familje, der bringer Slægten Sorg, sikkert ikke mindst for Slægtsnavnets Beskæmmelse; saameget kærere maa det imidlertid være os, paany at hædre den Afdødes Navn.

Idet jeg sender Dem disse rent forberedende Linjer, skal jeg tilføje, at jeg ikke har omtalt Sagen til Andre. Jeg er ikke tilstrækkelig kendt med Forholdene til at vide, om man skal indbyde til Overvejelse Neergaard af den Bojsenske Gruppe, Alberti af den »udtraadte« Gruppe, J. Jensen for Socialdemokraterne, eller hvilke

Landsrepræsentanter der bør indbydes. For Københavns Vedkommende vilde jeg foreslaa: Overretssagf. Alfr. Christensen, Oct. Hansen, Hørup, Høffding, Jac. Marstrand, Gust. Philipsen, Schandorph, E. Skram, H. Trier.

5

Deres med Højagtelse

ærbødige

Marcus Rubin.

359. Fra Sofus Høgsbro.

Kjøbenhavn, d. 10 juni 1895.

10 Hr. kontorchef M. Rubin!

Jeg er vist fuldkommen enig med Dem i bedømmelsen af A. F. Tscherning og vilde gjerne efter evne bidrage til at hædre hans minde, særlig i anledning af 12/12 95; men bør det ikke opsættes at aftale det fornødne i så henseende, til rigsdagen samles i oktbr.?

15 En indsamling til et mindesmærke eller sligt kan vel ikke lykkes, efterat en sådan fandt sted umiddelbart efter hans død og førte til 3 sådanne (Himmelbjærget, Svinninge og folketingets finansudvalgsværelse). Der må vel nærmest tænkes på en offentlig fest, og til en sådans forberedelse er der jo tid nok fra 7de oktbr.,
20 da rigsdagen træder sammen. Jeg talte iforgårs med J. C. Christensen fra Stadil derom, og han var heri enig. Men har De tænkt på mænd som G. Winther og P. C. Zahle, der jo gjerne vilde have ord for at være Tschernings nærmeste og troeste venner, om end sikkert med urette? Kan man forbigå dem?

25 Jeg beder Dem lade mig vide, om De fastholder Deres ønske om en tidligere fælles overvejelse af sagen, og hvorledes De i så fald tænker Dem, at den skal foregå. Den skulde jo omfatte repræsentanter for det hele land og, som jeg antager, også »moderate«. Der vil blandt dem vistnok være mange, som vil være med at hædre
30 Tschernings minde, ja selv blandt højre kunde de vel nu findes; men de bør næppe have den ære.

Med sand højagtelse

Sofus Høgsbro.

360. Til Kr. Erslev.

Rigsark. 2 Afd. 21/6 95.

Kære Ven!

Fra dette historiske Værksted kan jeg ikke lade være at meddele Dig følgende Nutidsbillede til Illustration af, hvordan Historie bliver til, et Exempel, der forekommer mig fuldt at svare til de af Dig forskellige Gange meddelte fra gammel Tid.

Igaar var Borgemester Hansen til Indvielse af Ferkræudstillingen. Han holdt en Tale for Dommerne og udtalte Haab om, at de maatte have Lykke med sig til det Værk, der nu forestod for dem. »Nationaltidendes« Sætter læser nu i Referentens Manusk. Damerne for Dommerne — hvad der jo passer fortrinligt, med Henblik paa Kvindeudstillingens Aabning imorgen —; »Politiken« har ingen Referent haft derhenne og refererer da, aabenbart efter Nat.t., at Borgemester Hansen talte for *Kvinden!*

Altsaa: to Kilder for, at H. N. Hansen har udbragt et Leve for Kvinderne, med særligt Hensyn til deres Udstilling. Sandheden er, han har talt for Ferkræudstillingens Dommere.

Ventende Dig snarligst

Din

Marcus.

361. Fra Isidor Heckscher.

Södertelje d. 24/7 1895.

Kære Rubin!

Du undrer Dig muligvis ved at faa Brev fra mig efter saa lang Tids Forløb og uden nogen paaviselig Anledning. Men der er ikke desto mindre en Anledning, om end af ret subjektiv Natur. Du har nemlig været saa god at besørge min Underholdning i den forløbne Del af Sommeren, og da jeg nu netop har læst det ypperlige Slutningskapitel af »Frederik VI's Tid«, fik jeg pludseligt en ungdommelig Lyst til at takke Dig for behageligt og belærende Samliv. Slige Venner skal man have! Forrige Sommer var det Fridericia, der holdt mig med Selskab ved Hjælp af »Adelsvældens sidste Dage« — ligeledes til min store Tilfredsstillelse. Hvem skriver mig nu den næste store Bog?

Det er ikke min Agt at levere en Kritik af Dit Arbejde; dertil

savner jeg al Adkomst og mange Forudsætninger. Men saa meget tør jeg sige, at det nok er det modneste, Du har leveret, stort i sit Anlæg, omfattende i sit Materiale som intet af de foregaaende og udmærket ved den samme Evne til at samle en Uendelighed af til-

5 syneladende isolerede og tilfældige, ofte ret tørre Fakta i et Totalbillede, fuldt af Liv og Farver. Ikke uden Udbytte har Du som vi andre gaaet i Georg Brandes' Skole; men Du har paa Din Side til-egnet Dig en Sikkerhed og Selvstændighed i Materialets Anskaffelse, som denne store Forfatter burde misunde Dig. I Grunden

10 er Frederik VI's Tid en ret uinteressant og lidet lærerig Tid; men Din Fremstilling gør den til det stik modsatte. Ogsaa for mig har der været meget at lære af Din Bog; ikke mindst har jeg faaet en hel Del at vide om A. S. Ørsted, alle danske Juristers Ungdoms-

15 Afsnittene om Pengevæsenet og Nationalbankens Oprettelse have været mig til megen Nytte; nu tilstaar jeg, at jeg har savnet fornøden Energi til ret at komme til Bunds i disse Afsnit, der behandle et af de mest udviklede Emner i dansk økonomisk Historie. Men maaske kommer jeg en anden Gang saa vidt, at jeg faar rigtig

20 Bugt med denne grundlæggende Kampesten. — Altsaa tilsidst: Tak for Bogen og til Lykke med den! At Du skulde hænge Pennen paa Væggen, som Du ifjor truede med, befrygter jeg ikke. Du er ikke den eneste, hvis Sjæl er bleven hængende i Blækkuset.

Hvor Du forresten befinder Dig for Øjeblikket, vides ikke. Men

25 forhaabentlig nyder Du denne smukke Sommer paa et eller andet smukt Sted i Din Families Skød. Dette sidste gælder ogsaa om mig, der bor her ude i Södertelje og kun 2-3 Gange om Ugen rejser til Stockholm for at se, om something shall turn up, hvilket i Reglen viser sig at være en ugrundet Mistanke. I Virkeligheden staar

30 jeg saa temmelig à la suite her i Verden. Men jeg har begyndt at vænne mig til Tanken om et Par Exspektance-Aar. Maaske kan jeg om c. 2 Aar, naar min Søn er færdig med Skoletiden og skal ud i Verden, have samlet fornødne Kræfter og ikke mindre fornødne Kundskaber til at tage Kampen op paany for egen Regning. I mod-

35 sat Fald maa Samtiden være saa god at tage til Takke med, hvad mit ringe Hus har formaet. Jeg skal være den første til at ind-

rømme, at det ikke var meget; men en Skælm giver mere, end han har.

...

Hjertelige Hilsener!

Din Isidor H.

362. Fra *Julius Salomon*.

5

Kbh.s stat. Kontor.

København, den 3 Aug. 1895.

Kære M.

Westergaard var her og vilde gjerne tale med Dig om Sagen. Han véd egentlig intet, men jeg satte ham saa godt som mulig ind i det. Han var mest bange for Tietgen og fandt det meget praktisk, at Du havde talt med ham, ligesom han fandt det rigtigt, at Du søgte Lüttichau snarest. Han er ikke hjemme i Eftm., men beder Dig, hvis Du kan, at komme til ham i hans Hjem paa *Mandag* Eftermiddag, hvilket vilde være saameget bedre som han, efter Af-
tale, skal til Bardenfleth i Ministeriet paa Tirsdag, og gjerne vilde være à jour med, hvad der foreligger til den Tid for muligvis at bringe det paa Bane.

Han (West.) er i den Sag homo ad omnia paratus. Hvis Du har talt med Lüttichau i Dag, saa send mig et Par Ord til Platanvej.

20

Ellers Intet.

Din heng.

J.

363. Fra *Harald Westergaard*.

Scherfigsvej 3 Ø 7/8 95 25

Kjære Ven

Jeg var igaar hos B., der var meget venlig m. H. til Andragendet; det var den rette Tid at fornye det, og vi kan vist gjøre det ved at henvise til vort forrige Andragende. M. H. til St. Bureau var han meget tilbageholdende i sine Udtryk (kun ikke om Sch.); han vidste at Du havde været hos flere Ministre, og jeg fortalte ham, at Du ikke havde noget imod at blive Kontorchef; han lagde ikke Vægt paa Neergaard.

Dette var jo temmelig negativt

Din

H. W.

35

364. Fra *H. N. Hansen*.

V. M. 10. 8. 95.

Kære Hr. Kontorchef Rubin.

Tak for Besøget! »S'ket« Veir! Vil De hilse Deres Hustru.

5 L. og — efter hvad han sagde — R.-T. ere begge meget sympathisk stemte for Dem, ogsaa som Kandidat til det paagældende Embede. Men dermed er jo Sagen ikke afgjort. —

Ministeren sagde, at det vilde jo have stor Vægt om Universitetet udtalte sig for Dem (»saa kunde Høire vel ikke klage«), og
 10 ligesom han vidste dette om Westergaard saaledes mente han ogsaa at vide det samme om Scharling. Hvad han mente med saadan »Udtalelse« fra Universitetet og hvorledes den skulde fremkomme, veed jeg ikke. Mulig kan Westergaard derom give Besked.

— Burde Direktør Vedel i Udenrigsministeriet ikke i Bevægelse for Dem. —
 15

Det bliver ikke mig kært at miste Dem, men det faaer jo være. — Dog vent Intet; Alt er endnu saare usikkert. — Hvordan vilde jeg komme til at staae overfor en vis Mand (Sch.)?

Deres hengivne

20

H. N. Hansen

365. Fra *V. Falbe Hansen*.

Fredensborg — Søndag d. 11te Aug. 1895

Kjære Rubin!

Jeg behøver neppe at sige Dem, at jeg baade for Bureauets Skyld
 25 og for Deres Skyld vil gjøre, hvad der staar i min Magt, for at De kan blive Bureauets Chef. Jeg skal komme til Byen imorgen og vi kunne da conferere om, hvad der er at gjøre. De ved, at jeg ikke er rigtig mobil altid, og vilde derfor foretrække, om De vilde søge mig i »Danmark« Kl. 2¹/₂.

30

Deres hengivne

V. Falbe Hansen

366. Fra *H. N. Hansen*.

V. M. 11. VIII. 95.

Kære Hr. Kontorchef! Dette kun for at forebygge den frem-
 35 komne Misforstaaelse. Mit Standpunkt vilde netop blive en absolut

Negation overfor en tænkt Mulighed, og at der da deri kunde blive mig noget ubehageligt. Det vil jo være godt at slippe derfor.

Deres

H. N. Hansen

For Deres eget Vedkommende er jeg enig med Dem i »pas trop de zèle«.

367. Til Kr. Erslev.

København, den 12 August 1895.

Kære Ven!

Kaja og jeg takker meget for al Gæstevenlighed; det var rigtig gode Dage, som trods Regnvær forfriskede og fornøjede os meget.

Om Bureauet: 1) et Besøg af Westergaard hos Bardenfleth gav det negative Resultat, at Schovelin formentlig ligger *udenfor* Kandidatmulighederne, 2) et Besøg af H. N. Hansen hos Lüttichau bragte Udtalelser fra denne om hans og Konsejlspræsidentens store Sympati for min Person og min Kandidatur, om det usikre i Resultatet formedelst Contraagitation, om det heldige i, hvis der kunde komme en Fællesudtalelse fra de statsvidenskabelige Professorer, hvad jeg ingenlunde anser som usandsynligt. Nærmere, naar vi tales ved. Om Du skal gaa til Hørring, anser jeg for tvivlsomt, derimod kunde jeg nok ønske, at *Du* underhaanden talte med Joh. Steenstrup, jeg personlig vil hverken direkte eller indirekte gaa til Nellemann.

Hils madame, item Rolf og Erik. Hils ogsaa mine Venner i Hornbæk og meddel dem, hvis Du ser dem, at jeg tror, jeg er bleven saare vanskelig for mine Modstandere at komme udenom, og at der er standende Strid med ret gunstige Udsigter.

Kaja sender som jeg de bedste Hilsener med hjertelig Tak for sidst til Dig og Dit Hus.

Eders

30

Marcus.

Jeg husker ikke, om Du kender min Klage over Assistenshuset —; jeg har triumferet: det maa refundere mig Indløsningsbeløbet.

368. Til *P. Fr. Rist*.

København, den 12 August 1895.

Kære Rist.

...

5 Min Compliment til Fruen og de Herrer Sønner. Bureausagen vinder i Interesse og Komplicerthed; der synes at føres en Kamp *indenfor* Ministeriet, hvor imidlertid har vægtige Forkæmpere, der søger Alliance *imod* »Højre« (! Ministerens Ord til Tredjemand).

Deres hengivne

10 Marcus Rubin.

369. Fra *William Scharling*.

Kenmore pr. Rungsted 14/8 95

Kjære Rubin!

Jeg havde saa smaat haabet at kunne naae op til Dem igaar, da
15 jeg var inde i Byen — men jeg naaede det ikke. Jeg vil derfor blot i Gjensvar paa Deres Brev sige Dem, at jeg allerede, forinden jeg fik det, havde talt med Justitsministeren og gjort gjældende, at De var den mest kvalificerede til den ledige Post og at der ved dennes
20 politiske Anskuelser ikke burde komme i Betragtning ved et saadant Embede. Iøvrigt bad jeg ham sige Finantsministeren, at jeg gjerne vilde tale med ham om Besættelsen, forinden Noget blev afgjort.

Jeg kommer vist ikke til Byen før paa Tirsdag, da vi flytte ind
25 — for derefter paa Torsdag at rejse til Schweiz. Jeg skal da se, om jeg kan faae talt med Lüttichau Tirsdag eller Onsdag.

Deres hengivne

Will. Scharling

370. Fra *William Scharling*.

21/8 95 Aft.

Jeg fik da talt med Lüttichau idag — sagde ham, at vor Skr. sigtede paa Dem og næppe kunde udlægges til Fordel for nogen Anden. Han syntes selv stemt for Dem — men noget Bestemtere fik jeg ikke at vide.

35 Deres hengivne

I Hast!

Will. S.

371. Fra *Harald Westergaard*.

22/8 95

Kjære Rubin

Jeg er først igaar kommet tilbage fra Sverige og jeg har derfor ikke kunnet gjøre noget ved Skrivelsen, som jeg dog antagelig faaer herud idag til Underskrift. Det hele o: med Agitation osv. er hvad jeg vilde kalde et stærkt Stykke. Hermed følger min Motivering af, at Embedet ej bør gives til en Mand der blot ganske simpelt vil fortsætte Arbejdet uden at have Initiativ, statistisk Samvittighed osv.

Din hengivne

Sæt mig bare i Gang.

H. W.

372. Fra *J. A. Fridericia*.

Ceresvej 16. 29/8 95

Kjære Ven.

Jeg har idag [erfare] af en yngre Bekjendt, der ikke vil lægge Navn til, men paastaar at have sin Visdom fra fuldkommen god (men mig ubekjendt) Kilde, at to Ministre bestemt modsætter sig din Udnævnelse, og det ikke af politiske Hensyn, men fordi Du er Jøde! Han beretter endvidere, at Neergaard to Gange har været kaldt til Ministeren (vel Lüttichau) og faaet Tilbud om Pladsen; første Gang afslog han det bestemt, anden Gang udbad han sig Betænkningstid, dog menes han foreløbig ikke at være villig dertil. Udnævnelsen skal først kunne ventes i Slutningen af Septbr. Jeg lader det hele staa ved sin Værd, men Beretningen om N. stemmer dog godt med hvad Kringelbach sagtens har fortalt Dig om sin Samtale med Steffensen.

Din

J. A. Fridericia

373. Til *P. Vedel*.

København, den 29 August 1895.

Hr. Gehejmelegationsraad Vedel.

Da jeg kom tilbage her til Kontoret, laa der et Brev til mig fra en af mine Venner, der mente fra velunderrettet Kilde, som han ikke turde nævne, at kunne fortælle:

To af Ministrene vil for enhver Pris undgaa en Jøde; Stillingen er derfor tilbudt Neergaard, som imidlertid betænker sig. Besættelsen skulde først ske i Slutningen af Septbr.

Denne Version lyder jo ikke usandsynlig i og for sig. Ganske
5 vist har N. for nogle Uger siden (o: efterat Embedet var ledigt) udtalt til mig, at han ikke vilde have denne Post, allerede af den Grund, at han ligesom jeg ansaa aktiv Politik og Statstjeneste for uforenelige — og han kunde have føjet til, fordi han aldrig har givet sig af med eller skrevet en Linje Statistik, administrativt eller
10 videnskabeligt —, men han kan jo tage sin Ytring til mig i sig igen, eller han kan opgive den aktive Politik og allerede nu indhøste Lønnen, kort sagt, Muligheden, ja maaske Sandsynligheden er tilstede.

Hvis man à tout prix vil undgaa mig og hellere tage Schovelin, Neergaard eller en hvilkensomhelst anden, fordi jeg er Jøde — ja,
15 saa maa jeg finde mig deri og kan trøste mig med, at Jøderne i Danmark saa dog altid har det bedre end de Kristne i Kina, thi de faar dog Lov at beholde Liv og Lemmer hele.

Deres ærbødige og hengivne

Marcus Rubin.

20 **374.** Fra *Christopher Hage*.

1 Septbr. 95.

Kære Hr. Rubin

De har maaske Ret i, at jeg helst skal holde mig rolig, hvilket jeg derfor ogsaa har gjort. Jeg har kun efter vor Aftale søgt at faa
25 en Mellemand til at skaffe at vide, hvem der i Virkeligheden er Deres Konkurrenter; har dog endnu intet erfaret. Men det vil jo iøvrigt ogsaa Vedel nu kunne oplyse Dem om, naar han faar talt med R-T.

Hvis Sagen trækkes ud, indtil Rigsdagen er samlet, synes det
30 mig utvivlsomt, at Deres Chancer forbedres. En Gemenhed skal man gøre straks; naar man først giver sig til at betænke sig paa den og spørger andre Folk om deres Mening, ender man let med at genere sig.

Forhaabentlig gaar det nok, som det skal.

35

Med venligst Hilsen

Deres hengivne C. Hage

375. Fra P. Vedel.

3 Sept. 95.

Kjære Hr. Rubin.

Jeg har i min Samtale idag ikke faaet Bestyrkelse paa hvad De skrev forleden om nogen — endog gientagen — Opfordring til nogen Anden, men dette udelukker selvfølgelig ikke at En eller Anden har forhørt sig om Vedkommendes Dispositioner. Ligesaa lidet har jeg hørt Noget om Vanskelighed af religiøs Natur. Derimod var der Betæneligheder af politiske Hensyn — »offentlig bekjendt Radikalisme«. Men jeg havde ikke det Indtryk at det var Mere end at man endnu ikke havde kunnet beslutte sig, og jeg for min Part har fremdeles godt Haab, navnlig fordi man fuldt anerkjendte Capaciteten og Vigtigheden af at faae et paalideligt Materiale. Hvad jeg kan bidrage til Resultatet, kan De være overtydet om at jeg ogsaa fremdeles skal gjøre.

Deres hengivne

P. Vedel.

376. Fra J. A. Fridericia.

Ceresvej 16. 4/9 95

Kjære Ven.

Tak for Meddelelsen. Den røde Bygning er ikke rød, men en slem Bule. Der er jo ikke andet for Dig at gjøre end at ligge todt.

Å propos, noget ganske andet. Har Du ikke i sin Tid laant 2den Del af min Jørgensens Griffenfeld? Jeg savner den og skulde gjerne bruge den netop nu til nogle Artikler i Biografisk Leksikon.

Med de bedste Ønsker

Din

J. A. Fridericia

377. Til P. Vedel.

København, den 14 Septbr. 1895.

Hr. Gehejmelegationsraad Vedel.

Mange Tak for den gode Meddelelse. Den er kærkommen i Realiteten, dobbelt kærkommen for en Ventende, som med Unytte overfor en Menneskekender som Dem vilde gøre sig til af et stoisk Temperament. Men det er trofast i sin Taknemmelighed.

Deres ærbødige og hengivne

Marcus Rubin.

378. Til *Kr. Erslev*.

Kbhvn. d. 17/9 95.

Kære Ven!

Finansministeren lod mig igaar kalde for at meddele mig, at man
5 ønskede mig til Bureauchef fra 1 Oktober. Da der endnu kun fore-
ligger Kongens mundtlige Resolution, vil Sagen først være højøffi-
ciel (i »Berlingske«) en af de første Dage i næste Uge. Med Hilsen
til Augusta

Din

Marcus.

10

379. Fra *Christopher Hage*.

17 Septbr. 1895

Kære Herr Rubin

Min hjertelige Lykønskning til Deres Udnævnelse! Den glæder
15 mig ikke blot for Deres personlige Vedkommende, saavist som det
dog gør en Del til Lykken her i Livet at komme til at varetage den
Gerning, hvortil man kaldes ved Evner og Tilbøjelighed. Men det
glæder mig tillige paa det Heles Vegne, at Deres fremragende Be-
gavelse bliver sat paa den rette Plads — og jeg er endelig egoistisk
20 nok til at tilføje, at det er mig en behagelig Følelse at vide, at jeg
i Statistisk Bureau forefinder en saa elskværdig og sympathisk Chef.

Deres hengivne

C. Hage

380. Fra *E. A. Tscherning*.

25

18/9 95

Kære Rubin.

Et Rygte af god Vej og uimodsagt af Aviserne i Aften fortalte
mig den glædelige Nyhed om Deres Ansættelse som Gads Efter-
følger. Jeg behøver ikke at udvikle for Dem, hvorfor denne Ud-
30 nævnelse glæder mig saa meget, at min Lykønskning ikke alene gæl-
der Personen, men ogsaa »Begivenheden«.

Ligeoverfor det foreliggende Faktum vil De kunne se med for-
holdsvis roligt Sind paa Tabet af den Middagsmad, som jeg en Gang
for nogen Tid siden hørte en mod Statens Alvisdom ildesindet »Em-
35 bedsmand« tale om at servere Dem paa et offentligt Sted, hvis
»Gads Eftflgr.« skulde være blevet en anden end Dem. Men i selve

denne — nu svundne Mulighed vil De se, at Deres Ansættelse har glædet flere end

Deres hengivne

E. A. Tscherning

381. Fra *V. Falbe Hansen*.

5

19 Septbr. 1895.

Kjære Rubin!

En hjertelig Lykønskning i Anledning af den forestaaende Udnævnelse. Jeg ønsker ikke alene Dem til Lykke men ogsaa Bureauet og den statistiske Videnskab her i Landet. De ved, at det altid har været mit Ønske, at De burde have Pladsen som Bureauets Direktør, og jeg er glad over, at dette nu er gaaet i Opfyldelse, og tillige over, at jeg har ydet lidt Medvirkning dertil. Jeg var i nogle Dage ængstelig for, at andre modgaaende Bestræbelser skulde vinde Seir, og satte mig ogsaa i den Anledning i Bevægelse. Men godt gik det jo dog.

Jeg kommer en af de første Dage op til Dem for personlig at hilse paa Dem. Med Hilsen til Fruen.

Deres hengivne

V. Falbe Hansen 20

382. Fra *Emil Meyer*.

19/9 95

Kære Ven

Jeg gratulerer paa det hjerteligste. Skønt du altsaa paa Tirsdag 8 Dage er en høiere kongelig Embedsmand, er der vel intet i Veien for at du den Dag reviderer Jødernes Regnskab paa sædvanlig Maade sammen med en ringe Kontorchef i Nationalbanken. Mere er der nemlig ingen Udsigt til at jeg bliver. Angaaende Arbejderbanken siger Rygtet, at der er en lille Majoritet for mig, men at Formanden er i Minoriteten, samt at ingen af Parterne vil bøie sig, hvorfor Enden maa formodes at blive den, at de tilsidst enes om en Tredjemand. De har efter Sigende allerede været hos een, som imidlertid ikke vilde.

Venlig Hilsen til hele Familien

Din hengivne

35

E. Meyer

...

383. Fra *Edvard Brandes*.

Kristiania. 20/9. 95.

Kære Rubin! Jeg erfarer idag gennem et Telegram Deres Udnævnelse. Tillad mig at sende en oprigtig Lykønskning fra det
5 Fjærne!

Maaske har De ikke uden Betænkelighed forvandlet Dem til Statsembedsmand; jeg er dog vis paa, at Udnævnelsen vil føles som en Udmærkelse ikke just for Dem, der alt er højtanset, men af Israels for Tiden noget forkomne Børn. Godt er det da ogsaa, at et
10 Par af »Partiet« socialt reusserer. I hvert Fald til Lykke og venligst Hilsen

fra Deres hengivne
Edv. Brandes.

384. Fra *Isidor Heckscher*.

15 Stockholm d. 21 Sept. 1895.

Kære Ven!

Lad mig strax efter Modtagelsen af Dit venlige Brev ønske Dig oprigtigt og hjerteligt til Lykke! At Afgjørelsen stod for Døren, var mig bekendt; men jeg havde hidtil forgæves spejdet i mine Aviser
20 efter det forløsende Ord, indtil jeg nu med dobbelt Tilfredsstillelse modtog det fra Dig selv som den mest autentiske Kilde. Jeg overdriver ikke, naar jeg siger Dig, at faa Ting af den Slags i senere Tider have glædet mig saa meget, ikke blot for Din Skyld, men i lige saa høj Grad for Sagens, for Principets Skyld. Tænk, at man dog
25 for en Gangs Skyld tilsidesætter alle uvedkommende Bihensyn for at vælge netop den, der bedst af alle duer til det Arbejde, han skal udføre! Nu, da Isen er brudt, kan man maaske komme til at opleve et og andet ret mærkeligt og fornøjeligt.

For Dine gode Ønsker for mig er jeg Dig hjertelig taknemlig og
30 ikke mindre for den fordelagtige Omtale, Du har anbragt om mig paa rette Sted. Unægtelig maa det nærmest tilskrives slige varme anbefalinger fra mine Venners Side, dersom det skulde vise sig, at man virkelig reflekterer paa mig; thi strængt taget er min Person ganske ubekendt for rette Vedkommende og mine litterære Kvali-
35 fikationer vel smaa og vel ensidige til at motivere et Fortrin for an-

dre eventuelle Kandidater. Imidlertid er dette hele Anliggende endnu ret langt fra en endelig Løsning, saa vidt jeg forstaar, og muligvis kan jeg faa Lejlighed til at introducere mig personlig hos deHerrer, inden de sige deres sidste Ord. Umuligt er det altsaa slet ikke, at jeg en skøn Dag opvarter ogsaa Dig i den røde Bygning for at se, hvorledes Du tager Dig ud der, og for at takke Dig for værdifuld Assistance.

Indtil videre de hjerteligste Hilsener fra os alle her til Din Hustru og Dit Hjem.

Din hengivne
Isidor H.

385. Til *Edvard Brandes*.

Kbhvn. d. 6 Oktbr. 95.

Kære Brandes.

Da jeg viste min Kone Deres Lykønskingsbillet, sagde hun, »hvor det er elskværdigt af Dr. Brandes!«, men blev noget forbavset ved mit Gensvar: jeg ventede det! — Det er imidlertid den rene og skære Sandhed. Imedens denne Affære stod paa, tænkte jeg saa ofte paa Dem og paa vore Konferencer og Samtaler i Deres hyggelige Stue, og jeg har altid haft en saa stærk og instinktiv Følelse af, at De vilde mig godt, at jeg fandt det helt naturligt, at De nu sendte mig Deres Lykønskning, og havde følt mig skuffet, hvis det ikke var sket. Er dette fordringsfuldt? Jeg véd det ikke, men sikkert er det, at min Tak til Dem ikke er ringere, fordi jeg havde regnet rigtigt — tværtimod, blamér mig ikke og le ikke, men jeg havde endog stærke Følelser i mit Bryst derved.

— Det gik altsaa, og nu er jeg glad. Sandheden er jo i Virkeligheden den, som De længst har vidst, at det var dér, jeg vilde hen. Det er en stor og ansvarsfuld Post, hvor jeg har tarvelig Medhjælp, hvor Gagen for Tiden er ringere end Magistratsstillingens, og selv om Reorganisationsloven gaar igennem, kun bliver uvæsentlig større. Men det er jo nu engang summus paa min Bane, jeg tror, jeg kan eller dog lærer at magte den, og jeg havde følt Bitterhed ved at se en anden dér; at jeg har undgaaet det sidste, regner jeg for ikke lidt, jeg var bange derfor, Mennesker af min Art, frygter jeg, bliver ikke større, naar det gaar kontrært.

Campagnen stod paa i sex Uger. Nogen sikker Mening om Modstandens Art og Oprindelse har jeg endnu ikke faaet, der hviler endnu et mærkeligt Hemmelighedsslør derover. Men der synes at have været en vis Uvilje af konfessionel-politisk eller politisk-konfessionel Art hos Ingerslev og Bardenfleth. Den besejredes, fordi de Herrer ingen præsentabel Kandidat havde — Schovelin har gjort sig umulig, og Neergaard havde ikke Mod eller Lyst til at lade sig opstille overfor mig —, og fordi jeg paa min Side havde meget stærke Kort. Det statsv. Fakultet som saadant (Scharl., Falbe-H., Westerg.) intervererede skriftligt og mundtligt paa Videnskabens Vegne, Fællesrepr. for Haandv. og Industri gennem en enstemmig valgt Delegation paa de Erhvervsdrivendes, H. N. Hansen yderst energisk paa Magistratens, Vedel paa Udenrigsministeriets og Udenrigshandelens. Fremfor alt véd jeg, at jeg havde helt og fuldt Høring med mig, at Nellemann fandt, at de politiske Hensyn burde vige overfor min Habilitet til Pladsen, og at Lüttichau og Reedtz-Thott i Forvejen havde Sympati for mig og, efter mine Samtaler med dem (de to eneste, jeg besøgte), endog med Iver gik i Brechen for mig. Situationen tilspidsedes tilsidst til, at de villende **Ministre** benyttede Støtten udefra (og forlangte Støtten) imod Modstanderne, og at Nellemann, ked af Vrøvlet, satte igennem, at Posten, der først skulde have været besat henad Nytaar, kort og godt tilbødes mig pr. 1 Oktober. Om der har været Hofvrøvl, véd jeg ikke — Kongen var ved min Audiens hos ham meget elskværdig (og iøvrigt rask og kraftig at se til).

Hvis Sagen ikke var gaaet i Orden, synes man fra visse Sider at ville have »gjort noget« — bedre, at det blev overflødigt. Nu har man vist mig rent overvældende Elskværdighed overalt fra, offentlig og privat og fra de mærkeligste Kanter. Naar jeg i det hele ser den Maade, alle Mennesker behandler mig paa, og hertil føjer f. Ex. den Maade, mine historiske Arbejder er blevne modtagne paa, tør jeg just ikke beklage mig. Men, som sagt, jeg hører til de Mennesker, der bliver bedre i Medgang — frygt derfor ikke, jeg lider Skade derved.

Fra Hørup har jeg Intet hørt, han er formentlig mellemfornøjet. Jøderne betragter det, dans le temps qui court, som en Landevin-

ding. Tietgen var snarere med end mod mig. Dersom De var her-
nede, kunde jeg fortælle Dem adskillige kuriøse Ministersamtaler,
nu slipper De derfor. Jeg nøjes med at sige Dem endnu en Gang
Tak, med at sende Hilsen fra mit Hus, incl. min Hustru, til Dem
og Deres Frue, og forbliver

5

Deres hengivne
Marcus Rubin.

386. Til *Sofus Høgsbro*.

Kbhvn. d. 23 Oktbr. 1895.

Hr. Folketingsformand Høgsbro. R.

10

Efter Deres Raad har jeg søgt en Samtale med Hr. Blem, der var
oppe i Statistisk Bureau. Han stillede sig overordentlig elskværdigt
— og vilde gøre sit til, at Loven kunde gøres færdig til Nytaar.

Der har — af mig ukendte Grunde — i lang Tid ikke været Stats-
raad. Men efter Statsraadmødet paa Fredag vil Forslaget blive
anmeldt og forelagt.

I Ærbødighed
Marcus Rubin.

387. Fra *Sofus Høgsbro*.

Kjøbenhavn, d. 22-11-1895 20

Hr. bureauchef M. Rubin!

I fortsættelse af vore samtaler i sommer tillader jeg mig at med-
dele Dem, at jeg har forhandlet med nogle af mine nærmeste poli-
tiske venner i folketinget angående hundredårsdagen for Tschernings
fødselsdag, og vi var af den mening, at det mest passende var, om
den københavnske liberale vælgerforening vilde sætte sig i spidsen
for et offentligt møde i denne anledning. Derom har jeg da i dag
tilskrevet foreningens formand, hr. Oct. Hansen.

Med sand højagtelse
Sofus Høgsbro. 30

388. Til *Sofus Høgsbro*.

Kjøbenhavn, den 23 Novbr. 1895.

Hr. Folketingsformand Høgsbro. R.

Maa jeg takke meget for den Opmærksomhed, De har vist mig,
ved Meddelelsen angaaende Hundredaarsdagen for Tschernings
Fødsel. Jeg kan vel indse, at der næppe kunde være Tale om at

gennemføre Planen om et Mindesmærke, og at derfor ogsaa Deres Tanke om, at Mænd af alle Partier skulde deltage, maatte falde bort. Hvad der nu vil ske, faar altsaa en anden Karakter.

Jeg hører, at Lovforslaget om Statistisk Bureau gaar godt; naar blot Landstinget ikke tager sig Ferie, før Forslaget naaer det. Men dette, synes jeg, maa Regeringen tage sig af.

Med Tak for Deres Venlighed imod mig ogsaa i denne Sag, er jeg med udmærket Højagtelse

Deres ærbødige

Marcus Rubin.

10

389. Fra Rosa Heckscher.

Stockholm 19 Dec. 95.

Goda Hr. Rubin!

En gång förut har jag vändt mig till Er för att få en upplysning och ett råd, som Ni också beredvilligt gav mig.

Nu är frågan om konsulsplatsen, som Ni vet att Isidor söker. — Efter sitt besök hos Geheimeråd Vedel hade han det bestämda intryck att han skulle få platsen om någon sådan bleve upprättad. Men nu i söndags fick han ett brev från Fredrik Salomon, där Fredrik *antyder* att Isidor genom sitt obestämda och osäkra uppträdande i sitt samtal med Vedel gjort att denne ändrat mening i avseende på Isidors kvalifikationer till platsen.

Jag ber nu er, som känner både Vedel och Fredrik Salomon att taga reda på hur härmed förhåller sig. Om Isidor efter all sannolikhet icke får platsen, så skriv ett par ord till honom om att Ni hört att så är och om möjligt om orsakerna därtill, naturligtvis utan att nämna att jag bedt Er därom.

Isidor är nu så nedslagen och olycklig både över att detta hans sista hopp om en värksamhet tycks stranda och över Fredriks korta, oklara och ovänliga brev, att jag är riktigt orolig för honom.

Kan och vill Ni, som den kloka och trofasta vän Ni alltid visat Er vara mot honom, göra något för att lugna och glädja honom, vore jag Er bra tacksam.

Er tillgivna

Rosa Heckscher.

35

390. Til Aage Friis.

Østerbrogade 64. 5/1 96.

Hr. Bibliotheksassistent Friis!

Næppe tager jeg fejl ved at antage, at F. i »Dannebrog« for 2^{den} ds. er Dem, og jeg sender Dem derfor min oprigtige Tak for den udførlige og særdeles elskværdige Anmeldelse. Naær De engang til at skrive en Bog, vil det gaa Dem som det altid er gaet mig baade med større og mindre Arbejder: De bliver forbavset over den Ros, der ydes. Dette beror paa, at man sidder og gør sit Arbejde, læggende Sten paa Sten, alt efter Evne, men at denne Evne kan præstere noget ud over det almindelige, maa jo de Andre fortælle En, selv synes man ikke blot, at hvad man har gjort, maatte de andre ved lignende Tid og Flid ogsaa kunne gøre, men man er saa ubehagelig godt inde i sit Arbejdes Mangler, og det har under den megen Tumlen dermed tidt trivialiseret En saa stærkt, at man er ganske forbavset over, at Værket, naar det tilsidst foreligger færdigt og sendes ud, finder saa god en Modtagelse. Da der nu imidlertid ved Læsningen af ethvert Skrift kan hos Læseren gøre sig mere eller mindre Sympati gældende, og Lys og Skygge i Dommen fordeles derefter, er det dog med fuld Ret, at jeg takker for den »elskværdige« Anmeldelse, thi foruden at den er kyndig og instruktiv, er den aabenbart meget velvillig og det er altid megen Tak værd.

De Indvendinger, De har at gøre, kan jeg i væsentlige Ting — nu bagefter — underskrive. Navnlig er jeg vist kommen for hastig fra Literaturnsnittet, hvor jeg har været for ukyndig til saa summarisk en Dom, ihvorvel jeg dog er glad ved at have faaet givet en Antydning af, at der dog var Maade med Aandslivligheden herhjemme 1810—30. Gud véd, om ikke den første Spore for mig til at komme ind paa dette Synspunkt, er en Ytring af A. D. Jørgensen et Sted, hvor han forarges over, at Uwe Lornsen kunde sidde og brygge sin Oprørspejce ud her i Kbhvn. (i 20^{erne}) midt i det stærke Aandsliv, der dog pulserede i det Danmark, han vilde vælte sig ind over. Hele denne Betragtning kan jeg godt huske forekom mig urimelig — selv om Præmisserne var rigtige —, og jeg tror nok, at den førte

mig til en stille Protest endog imod selve disse. Men rimeligt nok er jeg ført for vidt og kommet lidt paa en Afvej.

Mindre enig er jeg med Dem og flere andre i, at der skulde kunne gives særlige Forklaringer om, at Folket var i Stand til at modtage
5 Stænderforfatningen, og at man — ligesom 20^{erne} skulde forklare 30^{erne} — saaledes ogsaa gennem 30^{erne} skulde mærke Tegnene paa 48 ff. . . Men hvad iøvrigt de to centrale Ting angaar: Evolutionen i 20^{erne} til Forberedelse af 30^{erne} og do. m.h.t. 40^{erne}, skal jeg bemærke følgende: jeg tror *ikke* der i 20^{erne} i Kongeriget har været nogen
10 stærkere Bevægelse, end at denne intet Udslag havde givet sig, hvis Julirevol. ikke var kommet og Hertugd.striden ikke havde existeret, og jeg tror meget paa de ydre Forholds Indvirkning. Jeg henviser Dem i saa Henseende til, at imellem C. V. Rimestads og Louis Pios Herredømme over fjerde Stand herhjemme ligger *kun* Kommu-
15 nen, eller rettere at Fjerdestandsbevægelsen var herhjemme en komplet importeret, saaledes at dens »Udvikling« før Importen ikke lader sig paavise, medens det er let nok at forstaa, at den slog Rod, da den kom.

Noget lignende kan siges om den liberalistisk-akademiske Bevægelse i 30^{erne}. Her fandtes i Forvejen smaapolitiserende, kritiske
20 Kredse, og her var Grund nok til Forandring, nogen fremskreden Udvikling fandtes ikke — og derfor kom der heller ingen stærk Bevægelse ud af Sagen i det første Decennium (o: i Fr. VI's Tid). Men i selve dette Decennium forberedte man sig til den videre
25 Kamp efter Kongens Død, disse Forberedelser vil man efter mit Skøn kunne faa ret stærke Indtryk af gennem min Fremstilling af Adresse-, Finans- og Pressedebatterne. Den egentlige Opgave, d.v.s. den De tænker paa, at se 48's Fortid belyst, den tilhører Fremstillingen af Chr. VIII's Tid. Om *jeg* nogensinde naaer til en saadan, véd
30 jeg ikke: de Indkig, jeg i det forløbne Aar har gjort, viser mig rigtignok en forbausende Radikalisme i de jyske Stænder, begyndende Reaktion (»nationalliberal« Reaktion) i Roskilde, A. S. Ørsted videre fremskreden, end man plejer at tro, Chr. VIII mindre liberal, end A. D. J. gør ham til.

35 Hvis »Historisk Forening« var en virkelig Forening og ikke et

Vehikel for en Tidsskriftsredaktion, var mundtlige Diskussioner om dette og lignende Spørgsmaal mulige og morsomme.

— — Hermed slutter Papiret og jeg. Endnu en Gang tak!

Deres forb. hengivne

Marcus Rubin. 5

391. Fra Julius Salomon.

Platanvej 10. 5-1-96.

Kære Ven. —

Jeg gjorde i Dag den omtalte Visit hos Borgemesteren, hvem ieg traf stærkt berørt af et nyt pludseligt kommunalt Dødsfald, nemlig Oluf Nielsen, som efter et Par Dages Sygeleje er død igaar. 10

Han spurgte mig derefter, om Du havde talt om Bibliotheksplanen til mig, hvilket ieg besvarede bekræftende, og han sagde saa, at det kunde ikke blive til noget med Lokalet i Musæet, som ikke passede. Det bedste var jo at faa Begravelseskontoret, men det kneb med at finde en passende Lejlighed dertil. Jeg spurgte, om ieg skulde søge en, hvortil han sagde, at det maatte ieg gærne, »det kostede jo ingen Penge«. 15

Jeg vil nu se at gaa i Lag dermed, men ieg vilde først aflægge Dig min Tak, fordi Du bragte mig i Forslag, i det ieg efter hans Ytringer betragter det som givet, at det bliver mig, hvis det i det Hele taget bliver til noget med Sagen. 20

Jeg agter forresten ikke at tale videre derom, det er jo tidsnok, naar det bliver aktuelt.

Venlig Hilsen og Tak endnu engang 25

Din heng.

Julius.

392. Fra Isidor Heckscher.

Stockholm d. 8/1 96.

Kære Rubin! 30

...

Der er naturligvis noget i, hvad de indvende imod mine »kommercielle« Kvalifikationer. Selv har jeg ogsaa altid anset mig for at være mere Jurist end Købmand. Men mener Du ikke ogsaa, at en Konsul bør være lidt af begge Dele og — naar galt skal være — 35 hellere lidt mere Jurist end for meget Købmand? Han skal jo dog

ikke købe eller sælge, hverken for egen eller andres Regning; han skal ikke og *bør* ikke en Gang vise nogen ensidig personlig Interesse for det *enkelte* Handelsforetagende, den *enkelte* Købmand. Derimod skal han kunne forstaa og følge med Handelens Gang
 5 i store Træk, skaffe Oplysninger om Produktion og Konsumtion, advare og raade, opmuntre og vejlede, støtte og hjælpe sine Landsmænd. Dertil fordres dels en redelig Vilje og en uangribelig moralsk Position, dels en vis Receptivitet i økonomiske Materier, dels endeligt en skolet Evne til at fremstille og anskueliggøre sine Er-
 10 faringer.

Efter Evne har jeg bestræbt mig for at udvikle mig i disse Retninger, og om de end kunne faa Konsuler med større Energi og Repræsentationsevne, saa tror jeg at kunne sige, at bedre Vilje til at gøre Ret og Skel til alle Sider har ingen anden Kandidat.

15 Tror Du nu ikke, det vilde være klogt af mig at publicere en Artikel af handelspolitisk Indhold i Nationaløk. Tidsskrift? Af *den* Slags har jeg hidtil kun skrevet lidet og for specielle Ting. Jeg har tænkt mig en Fremstilling — for danske Forhold — af »den svensk-norske Mellemrigslov og dens Opsigelse«, nærmest paa
 20 Grundlag af C. F. Wærns Bog af ifjor med Benyttelse af senere udgiven officiel Statistik. Billiger Du denne Plan, saa lad mig vide, 1) om Tidsskriftet kan faa Plads dertil i Løbet af Marts-April (c. 2 Ark kunne vi jo sige) og 2) om Du kan skaffe eller anvise mig officielle statistiske Data om Danmarks Udenrigshandel fra
 25 de senere Aar. Vilde det eventuelt være tilladeligt at simulere, at Artiklen fremkommer efter Tidsskriftets Ønske? — Hjertelig Tak paa Forhaand og mange Hilsener!

Din Isidor H.

393. Fra Frederik Salomon.

30

Vestervoldgade 2 (Ny Rosenborg.)
 Kjøbenhavn V. den 19/1 1896.

Kjære Rubin.

Mangfoldige Lykønskninger til 3/3 Etatsraaden. Navnlig var det mig, som De vil have følt, da vi mellem os berørte »det lille Rang-
 35 spørgsmaal«, en Tilfredsstillelse, at De optoges blandt de »virke-

lige», ikke blev hængende blandt N° 9'erne. Det gaar vel Dem som mig: De har sagtens aldrig Deres Dage nogensteds været N° 9. Med N° 3 er det allerede en helt anden Ting. Man figurerer sig, at man ved et rent momentant og tilfældigt Uheld paa et enkelt Punkt er kommen ind paa en ganske vist beklagelig, men dog ikke særdeles 5
betydelig og derfor efter Omstændighederne nogenlunde undskyldelig Afgivelse fra den naturlige Bane, som er den, der angives ved Duxepladsen. N° 1.

Det er det, der altid har syntes mig det Uheldige ved Rangforordningen, at man, naar man absolut skal lege med, burde være 10
der som N° 1. Men saa vilde den sande og naturlige, mod Himlen stræbende Ærgjerrighed ikke længer have noget Maal for sin Stræben — naturligvis. Derfor er det alligevel bedre, som det er. »Es ist dafür gesorgt, dass die Bäume nicht in den Himmel wachsen«. Paa den anden Side, det er absolut rigtigt, at De ikke nøjedes 15
med N° 9. Hvad sagde ikke vor gamle afdøde Ven Just Caën om den pletterede Opsats. »Jeg vil ikke have nogen Løgn paa mit Bord.« Sæt, at Deres Frue nu var ligesaa prikken som den nævnte sandhedskjærlige Mand. Hvad i al Verden skulde hun saa gjøre med en Mand og Etatsraad, der ikke var »virkelig«, kun pletteret? 20
Altsaa til megen Lykke og fremdeles al mulig Cimche.

Selv er jeg i Grunden at beklage, saasom jeg er Influenzapatient med Nysen, Hosten, Prikken, Mathed, Slaphed og forskjellig anden Galskab. I Grunden i forbistret daarligt Lune. Min Kompliment til Etatsraadinden og til de smaa Frøkener. 25

Deres hengivne

Frederik Salomon

394. Til Kr. Erslev.

Østerbrog. 64. d. 23/1-[96]

Kære Ven! 30

Kedeligt, men saa haaber vi at have Eder til gode til en nær Fremtid.

Ogsaa jeg har set, at Dav. Simonsen skal holde Foredrag i Stud.samf., men ligesom Du har Dine Grunde til at gaa derhen, har jeg mine til ikke at gaa derhen. — Naar jeg ser, »Politiken« stadig 35

cajolere Katolikkerne, eller Stud.samf. faa Vilh. Beck, Anti-Statskirkemanden, paa Brædderne, eller naar jeg hører, at D. Sim., »Overrabbineren«, skal optræde sammesteds, saa er jeg en Modstander af alt dette og har altid været det. Jeg vil ikke være patetisk over den
 5 Slags Ting, men Du vil ingen vidtløftig Forklaring behøve til den Ytring af mig, at jeg fornemmer *noget* frivolt i alt dette, som jeg ikke vil gaa med til. Hentet fra en stik modsat Sfære og ved en dristig Ideassociation, vil jeg sige, at alt sligt minder mig om de kongelige, der ikke hersteds gaa paa Varietéer, men dog mødte, da Ju-
 10 dic sang »lad vær' at kild' mig!« At den antifolkekirkelige Retning her i Landet interesserer sig for alt antikirkefolkeligt, er meget godt — — alligevel, jeg lider ikke dette Udslag. I D.Sim. Sted var jeg ikke mødt.*)

Dertil kommer for mig som Jøde, at jeg vil ikke høre derpaa.
 15 For mig er jo det jødiske netop ikke en pikant Ragout at servere for de udenforstaaende, der nok kan lide at høre en Rabbiner, en Brahmin eller en anden lign. tale. Og jeg maatte nærmest blive tilbøjelig til at tage Afstand fra den Simonsenske Jødebegejstring — medens jeg selvfølgelig af tusind Grunde ikke vilde deltage bag-
 20 efter i en Diskussion om sligt med D. S., hvilket jeg bedst undgaar ved ikke at være der.

Muligt derimod at Foredraget er positivt interessant, ihvorvel Folk der én Gang har hørt ham holde det (i en jødisk Forening), var ret kølige. — I Dit Sted gik jeg sikkert ogsaa. Jeg bliver hjemme.

25 Bedste Hilsener til Dig og Augusta fra Kaja og Eders heng.

Marcus R.

395. Fra E. A. Tscherning.

26/II 96

Kære Rubin.

30 Deres Brev har meget bedrøvet mig. Havde jeg ikke faaet det, vilde jeg aldrig have læst Povl Hejbergs Artikkel, og altsaa ikke vidst

*) Rent praktisk er det galt. Hans Stede som Repræsentanten for det konservativt kirkelige, der af *Kultusmin.*, i hele Tidens Aand, blev holdt Haand over og som gav ham autoritativ Styrke overfor Repræsentanter m. fl., skades derved; han vil utvivlsomt faa det at føle. Takt og Taktik har aldrig været hans Force, især naar hans Forfængelighed kom med i Spillet.

hvilket Vaas der var optaget i vort Tidsskrift — desuden læser jeg sjældent danske Lægers statistiske Arbejder. Nu efter Deres Brev, fandt jeg mig nødt til at læse Afhandlingen og ved nu virkelig ikke, hvad man skal stille op. Helst skrev jeg til Hr. H. at enten maatte han eller Red. i næste Nr. gøre opmærksom paa at man fra »Dem« eller fra »vægtig Side« (el. lign.) var blevet gjort opmærksom paa — — det De nu skriver.

For Resten skal Meyer have paa Hovedet, om han har taget Artikkelen sans frase.

Deres hengivne

E. A. Tscherning 10

396. Fra E. A. Tscherning.

3/III 96

Kære Rubin.

Det glæder mig at erfare, at De i — jeg ved jo ej hvor lang Tid har naaet at faa Hr. Hb. til at indse, at det med de faa Dødsfald straks efter de mange er en Svaghed. Mig som han ikke har Grund til at anse for mere end en alm. Redaktør, vilde han ikke indrømme saa meget. Han paastod at det Moment, at der kort efter et Maximum kom et Minimum var til Hinder for at man kunde trække flere Aargange sammen i een Gruppe. Ja han paastod, at hans Materiale havde den særegne Egenskab, at Loven for store Tal ikke kunde faa Anvendelse derpaa. Da jeg derefter forespurgte mig om Kilderne til hans statistiske Forstaaelse, svarede han mig: de og de Bøger, og han forstod hele Teknikken og beregnede Midelfejl »uden at blinke«. Dette kan De forstaa imponerede mig saa stærkt, at jeg opgav at lære mere hos ham; da han tilmed flere Gange gentog for mig den samme for et Talmateriale ganske oplysende Meddelelse, at det ene af de optalte Begreber hav[d]e vekslet Begrænsning til de forskellige Tider for Optællingen, saa sagde jeg til mig selv: lad en klogere Mand træde til, og da han yttrede Lyst til at omvende Dem, fandt jeg, at det var en for ham værdig Propaganda.

Jeg giver Dem Ret og tier. Hverken Hejberg, Syfilitikerne eller Paretikerne lide derved.

Deres hengivne

E. A. Tscherning

35

397. Fra *V. Falbe Hansen*.

27 Marts 96

Kjære Direktør!

Jeg havde forstaaet Aftalen med Koefoed saaledes, at han ikke
5 skulde begynde Beregningerne førend vi nærmere havde talt sam-
men. Jeg var nemlig ikke helt færdig med mine Overveielser.

Det er »Afdragsretten« for »Prioriteterne« og eventuelt anden
Gjæld, som forvoldte Vanskelighederne. Jeg har arbeidet med den
Sag frem og tilbage og det var først i Onsdags, at der paa en Gang
10 gik et Lys op for mig. *Nu tror jeg endelig, at jeg har funden Løs-*
ningen. Den er som altid meget simpel og ligefrem. En af Dagene
kommer jeg op til Dem for at forelægge Dem Sagen. Der er imid-
lertid intet til Hinder for, at Arbeidet fortsættes i det en Gang
lagte Spor, de derved fremkomne Oplysninger vil der alligevel
15 blive Brug for. Dog vilde jeg være Dem forbunden om De imorgen
Lørdag vilde sende Jensen eller Koefoed op til mig i »Danmark«
omkring Kl. 3.

Aarbogen synes jeg, som alt sagt, udmærket godt om, baade
om Ordningen og Stoffet. Jo mere man faar ind i Aarbogen desto
20 bedre.

Deres hengivne

V. Falbe Hansen

398. Fra *Axel Holck*.

Stat. Bureau.

25 København, K, den 4/5 1896

Hr. direktør Rubin.

Der er vel ikke siden Deres bortrejse forefaldet sådanne på én
gang meget presserende og vanskelige sager, der måtte kræve hr.
direktørens egen og hurtige afgjørelse; men der er dog passeret
30 et og andet, som jeg antager De gjærne strax vilde være à jour
med, og som jeg derfor skal tillade mig at gjøre rede for, så meget
mere som et brevts tilsynkomst vil give Dem en ret tydelig garanti
for, at alt i øvrigt går i den normale gænge.

Foruden de almindelige løbende sager er der indkommet et svar
35 fra de vestindiske toldkamre på bureauets forespørgsel (fra novem-
ber) om den vestindiske handelsstatistik; selve sagen kan forment-

lig ligge ganske rolig til hjemkomsten; de modtagne oplysninger forøge næppe interessen for eller tilliden til materialet. — Der er indløbet to svar på bureauets skrivelser til højskoler etc. om stikprøver i enkelte sogne; det ene svar er helt ud imødekommende (jeg har desværre ikke i øjeblikket, herhjemme i min bolig, vedkommende skoles navn præsent)*); det andet giver nærmest et afslag; for det tilfælde, at De strax måtte ville foretage nye skridt i denne sag, sender jeg tillige selve brevet. — Håndværkerne ere nu i fuldt arbejde med direktørværelset. Jeg havde håbet, vi i indeværende uge kunde være rykkede ind i biblioteksværelset med de magasinerede bøger. Bygningsassistenten har imidlertid sagt mig, at værelset af hensyn til malingen helst måtte stå urørt til mandag (d. 11.), så vi først da kunne tage fat med ordningen. — Efter at »Meddelelserne« idag ere arriverede fra bogbinderen, er hr. Beck i færd med expeditionen af de udenlandske forsendelser.

...
 Jeg tror ikke, der i øvrigt er noget af særlig interesse at meddele her fra bureauet. De enkelte småfortrædeligheder, jeg har berørt, ere heldigvis ikke af den natur, at de kunne forstyrre Deres Berlinophold, som forhåbentlig i alle retninger vil forløbe godt. D'hr. kontorchefer Bregendahl og Lund og det øvrige personale (enkelte har jeg dog ikke direkte mandat fra, da de tilfældigvis ikke have været vidende om brevets afsendelse) sender hilsener; vi håbe da i næste uge at se Dem, hr. direktør, i god behold imellem os i bureauet, og vi bede Dem også bringe hr. Koefoed vore hilsener. Et idag til hr. Koefoed ankommet brev fra Studentersamfundets Forretningsudvalg ligger og venter på ham; for en sikkerheds skyld skrev vi tilbage, at han var på rejse, men kom hjem i næste uge. Brevet kan jo, om han ønsker det, sendes til Berlin.

Med hilsen.

Ærbødigst

Axel Holck.

*) [tilføjet med Holck's hånd:] Hindholm i Sorø Amt

399. Til *Axel Holck*.

Berlin W., 6 Maj 1896.

Kære Hr. Holck!

Tak for Deres Brev. Da jeg sikkert haaber at kunne være i Bureauet paa Mandag, d. 11te ds., kan vel nok egentlige Forretnings-sager, deriblandt Brevet fra Landbrugsmanden — et jo forøvrigt elskværdigt Brev — vente.

Hernede har vi lært overordentlig meget, men jeg tør ogsaa sige, at vi virkelig har bestilt noget. I den Uge, vi har været her, er Tiden fra Morgen til langt ud paa Efterm. — de berlinske Bureauer begynder Kl. 9, og da er allerede samtlige Overordnede tilstede — gaaet med Konferencer, man har været overordentlig imødekommende, og det positive Udbytte er betydeligt. Paa Retsstatistikens Omraade har jeg faaet Begreberne ypperligt klarede, paa Landbrugs Omraade staar vi ikke tilbage, hvad Handel og Skibsfart angaar, er man, til min Trøst unægtelig, ikke saavidt som jeg troede, men vi har dog her et godt Stykke Vej at gaa, inden vi naar paa Linje med dem hernede, men endelig kommer Erhvervs- og Industritællingen, som har taget os Dag paa Dag, og hvor jeg er kommet ind i højst vanskelige Principspørgsmaal, som vi kommer til udførligt at forhandle hjemme.

Mest havde jeg Lyst til at diktere en Fremstilling af vore statistiske »Oplevelser«, d.v.s. gennemgaa alle de Spørgsmaal, vi har haft til Studium hernede, skriftlig eller mundtlig i Overværelse af Bureauets Embedsmænd m.v., og under en eller anden Form kan denne Tanke maaske realiseres. — Jeg har naturligvis stadig maattet minde mig selv om, at vi er et Land paa 2 Mill. Mennesker og ikke paa 32 Mill. som Preussen eller 52 Mill. som Tyskland, thi der arbejdes jo hernede med et meget stort Apparat. Hertil bidrager imidlertid ikke blot Landets Størrelse, men ogsaa den langt større Indøvning i at lade sig tælle og registrere, som er ejendommelig for Tyskerne. At den tyske Statistik ogsaa staar højere end den danske i Kraft af personlige Forhold, er utvivlsomt. Alligevel har jeg ikke haft nogen direkte skamfuld Følelse i saa Henseende hernede; det lille Folks nødtvungne Eklektiseringen paa Videnskabens Omraade kommer En tilgode.

Jeg har haft overmaade megen Glæde af min Rejsekammerat Hr. Koefoed — der lader »bestens« hilse —, og jeg tror, at den Ide at rejse to har været god, ja maaske er afgørende m.H.t. Rejsens Udbytte, idet Hr. K. har siddet og noteret m.v. under de timelange Konferencer. 5

...

Jeg beder Dem hilse de Herrer Kontorchefer, — ikke mindst vor brave Assessor, som De bedes udtrykkelig meddele Hjemkomstdagen — og hele det øvrige Bureau hjerteligt. Jeg haaber, at Udbyttet af Rejsen ogsaa skal komme Bureauet tilgode, og jeg længes 10 efter at komme tilbage til mit daglige Arbejde og mine gode og elskværdige Værkfæller. Jeg haaber, at Hr. Helms er rask, og at Alt gaar vel hos Hostrups.

Med gentagen Hilsen fra Hr. Koefoed

Deres meget hengivne 15

Marcus Rubin.

400. Til *Kaja Rubin*.

Fredag Morgen. [8. maj 1896]

Kæreste Kajs. Tak for det lige modtagne Brevkort, skrevet paa Posthuset. Ogsaa her er Vejret nu henrivende, og om en Time, 20 d. e. Kl. 11, tage vi derfor til Potsdam. Først nu er nemlig K. staaet op, medens jeg har været en prægtig Morgentur i Thiergarten med Gehr. Blenck og Datter, han hentede mig 8^{1/2} og jeg var paa Pletten, ihvorvel vi først kom Kl. 2^{1/2} (!!) fra Gildet hos v. Scheel. Det var knagende flot og endte med en »Bolle« ∴ Champagne, Rhinsk- 25 vin og Jordbær. Vi maatte ikke gaa, før den var drukket, og Passiaren gik saa brillant, at vi med Gevalt maatte løsrive os. Men efter dette nænnede jeg ikke at vække K., og først nu ved min Hjemkomst fra Morgenturen vaagnede han. — I alt væsentligt ere vore Forretninger forbi, . . . Paa godt Gensyn. 30

Ky.

401. Fra *Isidor Heckscher*.

Stockholm d. 18/5 96.

Kære Rubin!

Hjertelig Tak for Dine velkomne Linier! Resultatet af mine tro- 35 faste Venners forenede Bestræbelser var glædeligt, og Du er ikke

den, der mindst har Del deri. Nu gælder det at kunne gøre Fyldest i den nye Værdighed, og det bliver maaske ikke den mindste Vanskelighed.

Jeg haaber at træffe Dig i Tiden omkring d. 1 Juni i Kbh. Indtil Pintse er Adressen den gamle; senere bliver den vistnok højst vexlende, indtil den i Løbet af September forventes at ville fixere sig i Göteborg. Med Tak til Julius Salomon og hjertelige Hilsener til Dit Hjem fra os alle

Din hengivne

Isidor Heckscher

10

402. Fra *Julius Salomon*.

Platanvej 10. 21 — 8 — 96.

Kære M.

Citatet staaer paa Titelbladet af »Enten-eller« og hedder:

15

Er da Fornuften alene døbt,
Ere Lidenskaberne Hedninger?

(Paa Engelsk: Are passions then the Pagans of the soul
Reason alone baptized?

Young: The complaint).

20

Det andet Spørgsmaal kan ieg ikke besvare. Jeg véd godt, at en eller anden har sagt det omtr. i den Form, men ieg kan ikke huske hvem.

Mht. Hannover troer ieg, at Du har Ret i Din Formodning om dei minores.

25

Samtidig har Du vel bemærket Stikpillerne til hans nuværende Herskab: Musæet for Kunstindustri. Om ham gælder det i Sandhed som om Damen i »Barselstuen«, om hvem hendes Moster sagde, at det skulde ud, om det saa skulde ud gennem Sidebenene. Lange er, efter hvad Købke sagde, død af en Hjertesygdom. —

30

Med Biblioteket ere vi nu naaede et godt Stykke videre. Vi har Lejlighed i Jorcks Passage paa 1ste Sal, og ieg har forfattet en Indstilling til Bgpr., som med Borgemesterens Rettelser kommer for paa Mandag i Magistr. og derefter i Bgpr. 1ste Møde. H. N. H. antager, at vi kan begynde til Oktober Flyttedag, saaledes at det første Aarstid anvendes til at sætte det i Stand og derefter aabnes det med Læsestue etc. Jeg skal altsaa — mod et Honorar — sætte

35

det i Scene under Direktion af et Udvalg, bestaaende af 1 Magistr. 2 Bgpr., Trap og Arkivaren, og saa skal dette Udvalg om et Aarstid tage Best. om Ansættelse af Bibliotekar, fornøden Medhjælp etc.

Jeg antager, at Sagen dermed er i Orden og takker Dig endnu en Gang for Din gode Medvirkning for mit Vedkommende. 5

Den lille Bog volder os meget Arbejde denne Gang navnlig paa Grund af Fr.berg, men det kommer vi jo nok over. Jeg kommer engang i Septbr., antager ieg, op i Bureauet for at lægge sidste Haand paa Værket i Retning af, hvad vi skal have der. Saa kan ieg med det Samme kaste et Blik paa Eders Bogsamling og se lidt paa 10 dens Ordning m. v.

Ellers intet at bemærke. Hils Familien og vær venlig hilset fra

Din heng.

Julius.

403. Til *Kr. Erslev*.

15

Stat. Bureau.

København, K, den 16 Septbr. 96.

Kære Ven!

Vi er flyttet ind. — Hvis I endnu har Tanker for det i Foraaret omtalte at fastsætte visse Dage, hvor vi ses, hvad om vi meldte os 20 hos Eder til Mandag d. 5 Oktbr. (thi Septbr. med sine jødiske Helligdage regner jeg endnu ikke for ordnet Sæson), og at vi derefter vexlede hver 14 Dag? Som Regel var det jo morsomst at være alene, hvad der p. d. a. S. vel ikke udelukker engang at se en udenvælts, lige saa lidt som at bytte Dagen, naar nogen af 25 Parterne skulde andetsteds hen. Da ingen af os er svært selskabelige, vil dette dog næppe blive hyppigt. Det er bedst at gøre det hele uden Omtale — for visse Aarsagers Skyld.

Hvis I af en eller anden Grund mener Ordningen upraktisk eller lign., finder vi paa noget andet, hvor vi under friere Former 30 ses alligevel.

Fridericia talte jeg med i Mandags en halv Times Tid. I al Tristheden gør han personlig et ret flinkt Indtryk.

Jul. Salomon var lige heroppe, interesseret for sit kommunale Bibliothek. Borgerrepr. synes at gøre noget Vrøvl, men jeg tror nok, 35 Sagen gaar.

Kochs daarlige Bog om A. S. Ø. gav mig Lyst til at skrive noget i Forbindelse med mine Notitser om Chr. VIII, men jeg tvivler om, det sker.

Iøvrigt kun bedste Hilsener fra os alle.

5

Eders hengivne

Marcus Rubin.

404. Fra *Edvard Holm*.

Gl. Kongevej 138

27/9 1896

10 Kjære Hr. Direktør!

For en Del Aar siden skrev afdøde L. Holst en længere Afhandling om Udviklingen af de økonomiske Theorier i Midten af forrige Aarhundrede her hjemme. Han fremhævede der med fuldstændig Føje særlig O. D. Lütken som interessant, og han
15 accentuerede Indflydelsen fra Justi. Denne Afhandling, der laa efter hans Død, vilde jeg dengang have optaget i Historisk Tidsskrift; men Schiern, der fandt det at være i høj Grad »infra dignitatem« at besmitte sig med Nationaløkonomi, gjorde saameget Vrøvl, at jeg opgav det. Nok er det, Afhandlingen kom ikke ud. Det fore-
20 kommer mig, at Gad engang har sagt mig, at den fandtes i Statistisk Bureau. Jeg vilde derfor bede Dem som Enevoldshersker i bemældte Bureau være saa elskværdig 1) at lade se efter, om Afhandlingen er der 2) hvis den findes, da at give mig Lov til at laane den. Jeg vilde gjerne bruge den til Kontrol.

25

Deres hengivne

E. Holm

405. Fra *V. Falbe Hansen*.

Kbh. 1 Oktbr. 1896.

Kjære Rubin!

30 Min Stilling til Spørgsmaalet om at anbefale den nys oprettede Laaneforening for Arbeidere er denne:

Sagen synes mig i og for sig at være god og fortjene Støtte; jeg er derfor villig til at yde en saadan, forsaavidt de Personer, der staa i Spidsen for den, ere de rette. Men jeg kjender aldeles ikke de Per-
35 soner, der lede Sagen; forinden jeg kan give min Anbefaling maa jeg altsaa have Garanti for, at vedkommende Personer ere i Besiddelse

af den tilstrækkelige Dygtighed og fremfor alt Paalidelighed. Der maa derfor helst dannes et Raad ell. l. som kan føre Tilsyn med For-
 eningens Virksomhed, og dette maa bestaa af forretningskyndige
 Mænd. Hr. Jensen nævnede flere saadanne bl. a. Grosserer Styhr.
 Naar denne Betingelse opfyldes, er jeg villig til at støtte Sagen. 5

Jeg har været upasselig i nogle Dage, ellers vilde jeg være kom-
 men til Dem.

Venlig Hilsen fra Deres hengivne

V. Falbe Hansen

406. Til *C. F. Bricka*.

10

København, K, den 24 Novbr. 96.

Hr. Arkivar, Dr. Bricka.

Hermed D. A. Meyer. Skulde han have overskredet den fast-
 satte Plads lidt, bedes det taget i Betænkning, at han var en Legat-
 stifter, nær op ad Reiersen, som Nyrop nu har ofret en tyk Bog, 15
 at han var Chefen for et af de største Firmaer, Danmark har haft,
 at han var den Købmand herhjemme, der vistnok mest har været
 fremme i offentlige Sager (qua Købmand), og at han endelig var
 indviklet i Sager, man selv med den største Kortfattedhed ikke kan
 fremstille for et Lexikons Læsere paa faa Linier. Sammenligner 20
 jeg hans Biografi med adskillige andres, tror jeg ogsaa, at han med
 Føje tør gøre Fordring paa den Plads, den vil optage.

Denne lange Forklaring, fordi jeg er en stor Ynder af literær
 Præcision — ogsaa m. H. t. at begrænse sig til fastsat Plads — men
 i det givne Tilfælde har jeg, trods en virkelig ikke helt ringe Ulej- 25
 lighed, ikke formaaet at komme Kravene nærmere.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

407. Fra *Harald Westergaard*.

5/12 96 30

Kjære Ven

Fru Emma Gad er Redaktrice for et vældigt Værk hvortil Du har
 lovet Bidrag. Jeg lovede hende at prøve at formaa Dig til i Februar
 at levere en lille Artikel om Udgifterne ved Børns Opdragelse, hvad
 det koster at faa Børn til Student &c. &c. &c. en pæn lille 35
 aandfuld Artikel. Hun vilde først have mig til det, men jeg sagde,

at saa maatte jeg have et Par Aar. Hun mente at jeg kunde nok; jeg mente, at Du kunde bedre, og at det vilde falde Dig lettere at faa Stoffet, og ud af det at skrive en aandrig Artikel. Hun mente at jeg var ogsaa aandrig »Jamen R. er det mere«. Var det ikke
 5 kjønt sagt? Hvis Du nu ikke vilde, raadede jeg til Ad. Jensen, som jo har taget fat paa Forbrugsskemaerne og saaledes har Anledning til at tænke over Sagen. Maa jeg nu altsaa læsse dette paa Dine Skuldre. Det er i og for sig en frygtelig Opgave at skulle samle Stof nok til en hel Bog og uden at skrive den gjøre et Uddrag paa et Par Sider
 10 af den. Fru G. sagde at det ellers var Principet at henvende sig til Folk som havde skrevet om det samme. Men nu kommer Nemesis med Elektricermaskinen. Folk troer man lejer en haandfast Mand til at dreje paa et Hjul, og ud kommer det hele fuldfærdig i en halv Time. Til Oplysning kan tjene, at Malcolm 8 Aar koster 10 Kr. maa-
 15 nedlig foruden Brændselspenge Lis 14 Aar 15 Kr. Malcolm faaer desuden hver Dag for 15 Øre Fløde for at fedes, og jeg har nylig kjøbt ham et Trapez til Kr. 1,70. Lad det gaa ned i Maskinen. Husk de 2 Kr.40

Din

HW.

20

408. Fra *Emma Gad*.

Vort Hiem

København, d. 3 Fbr. 1897.

Dr. Tværgd. 40

Kære Hr. Marcus Rubin!

25 Enfin — naar vi blot faar Dem med, skal jeg ikke beklage mig for stærkt. Naar det ikke kan være andet, saa maa vi jo opgive Fortidens Pengeforhold og gaa over til det mere aktuelle Stof om Børneavl, siden De i den Henseende mener at have bedre Indsigt. Kun een Ting volder mig lidt Hovedbrud. Hvor skal vi sætte
 30 Børneavlen? Mon i Rubriken Moral? Eller det aandelige Liv i Hjemmet? Eller som Sport? Eller ved Hjemmets Økonomi? Jeg holder paa Økonomien, siden de bitre Livserfaringer viser, at det er altfor dyrt at have Børn.

35 Gudskelov er jeg dog ganske paa det Rene med, hvor jeg vil sætte Deres Artikel i min egen Bevidsthed — det bliver ved Rubriken Erkendtlighed og Sympathi. Jeg forstaar saa godt, at De, optagen som

De er, kun skriver den Artikel af den pure Elskværdighed — for min Skyld — og jeg paaskønner det.

Tak for Deres rare Besøg forleden! Gid De vilde gøre det om, naar jeg er bedre i Stand til at modtage Dem. Iøvrigt gaar det nu noget fremad med mig. Bulletinen: Indespærring, Hoste og Utaalmodighed. 5

De bedste Hilsner fra Deres hengivne

Emma Gad

409. Fra *Harald Westergaard*.

22/2 97. 10

Hurra for Hæftet om Folketallet. Det var Vand paa min Mølle. Bryder Du Dig om en Anmeldelse i Nat: Tidsskrift. Jeg kom til at tænke derpaa ved at læse Berlingskes morsomme Udgydelse.

Din

HW. 15

410. Til *Kr. Erslev*.

Østerbrog, 64. 25/2 97.

Kære Ven.

Tak for igaar!

Imorges gik jeg til Hage, hvem jeg traf ved at søge ham i Rigs- 20 dagen. Han var — Kl. 10 — i Finansudvalgs møde, hvor der netop var Konference med Kultusministeren. Jeg lod ham kalde ud og meddelte ham det passerede. Han kendte det, dog med Undtagelse af Konsistoriums sidste Aktion. Han vilde tale med Christensen-Stadil, som han nok troede, hvis han (Hage) foreslog ham det, 25 vilde spørge Bardenfleth om Sagen. Man vilde da i hvert Fald opnaa at faa et Skøn om B.'s Stilling, hvad der jo ogsaa kunde blive af Betydning m. H. t. Brandes Andragende etc. Derimod fik jeg ikke Indtryk af, at der var nogen »Forretning« i Øjeblikket at gøre ud af Sagen; Tiden til Underholdning var jo imidlertid knap, 30 og jeg tror, jeg fik udrettet, hvad der i Øjeblikket var at gøre. — Jeg betonedede, at min Mission, om jeg end havde konfereret med Dig, var *privat*, og navnlig at jeg ikke var Udsending fra Fakultetet eller lign., men kun handlede saaledes som Du og jeg Aftenen i Forvejen i en privat Samtale var bleven enig om. Deri laa ogsaa, at 35

han selv — ligesom Chr.-St. — maatte handle efter privat Conduite, saaledes som de i hvert Fald kunde være berettigede til at handle, efter at den hele Sag nu var ret almen bekendt. Videre, tror jeg, der i denne Retning ikke kan udrettes paa Sagens nuværende Stand-

5 punkt.

...

Iøvrigt er at bemærke, at jeg har været nogenlunde ubegejstret over, at Du forleden, da I var hjemme hos os, meddelte ved Bordet, at jeg jo muligvis engang kunde komme til at ligne Ed. Erslev.

10 Dels var Bemærkningen umotiveret, da jeg er ligesaa uskyldig i at være bleven R. af D. som Du er det, item vil være ligesaa uskyldig i at faa skandinaviske Ordener som andre i min Stilling; sandsynligvis kommer de en Gang, fordi de hører Stillingen til — det E. E.'ske laa i Jagten efter sligt; ellers var Gehejmraad Vedel = 27

15 E. E.'er. Men selv om Bemærkningen var motiveret, var denne — genkommende — Sammenligning med den ulykkelige afdøde Mand med et mildt Ord ingen Elskværdighed, mindst af alt coram publico. — — Naar jeg tænker paa, at man for saa pas idag for 6 Aar siden i et hemmeligt Tribunal indviede mig til Latterligheden,

20 der endog havde hørt op at arbejde (thi Fridericia havde i lang Tid ikke set mig paa Univ.bibl.), kunde jeg jo nok med nogen Selvfølelse se paa de 6 Aar og paa hvem, der saa rigtigt. Men, jeg forsikrer, sligt er udenfor mine Tanker. Min Selvfølelse beror paa noget andet: paa at jeg kun klager, aldrig retorkverer, paa at min

25 Tale maaske er en Ordstrøm, men at jeg stedse véd, hvad Strømmen fører med sig, paa at min Forfængelighed og for store Vurdering af det ydre, hvor udpræget denne Slægtsarv end er, viser jeg Verden, men at mit Arbejde og mit Alvor tilhører mig og mine og mit Døgns mange enlige Timer. Og hvor paradoksalt det end

30 maaske vil lyde for Dig, føler jeg med fuldkommen Sikkerhed, at min Menneske- og Verdenserfaring er nok saa stor, min virkelige Respekt for Menneskers og Verdens Dom nok saa ringe som — adskillige andres.

Nok herom; jeg kunde ikke lade være at skrive ovenstaaende, hvis

35 ikke en hos mig sjælden hæftig Vrede — bevaret saa godt, at f. E. Kaja (der er ude iaften og ikke kender dette Brev) er uvidende der-

om — ikke skulde gøre mig selv og andre ondt. Nu, da jeg har givet mig Luft, beder jeg Dig ikke ofre anden Tanke derpaa, end at hvad jeg skrev, er et Bevis paa, hvor nær Du staar mig, og hvorledes Dine Ord, og kun Dine, vejes paa Guldvægten.

Din

5

Marcus R.

411. Til Harald Høffding.

København, K, den 27 Febr. 97.

Kære Professor!

Af en mig idag ihændekommet Tilsigelse ser jeg, at De ind- 10
byder til fortroligt Møde angaaende »4 S«'s Maal og Midler. — Det er vistnok over 10 Aar siden, jeg har været i 4 S. — den eneste Gang, jeg har været der, om end jeg stadig er Medlem —, og jeg tror, De ogsaa var tilstede. Gust. Johannsen var Gæst, udtalte sig stærkt om »Fortschrittsparteis« Fremtid i Tyskland, og at det der- 15
for var dette Parti, han havde sluttet sig til nu. Jeg sagde ham stærkt imod, men da Mødet var forbi, havde jeg en Følelse af, at jeg havde gjort mit, hvor lidet det end betød, til at discouragere, uden at kunne anvise andre Udveje, og fra da af besluttede jeg mig til at være fuldt passivt Medlem af 4 S. Dette har jeg holdt 20
saa godt, at jeg endog er udeblevet fra Møder, hvor jeg paa Grund af Foredrag eller Gæsters Nærværelse gjerne vilde have været tilstede, og nu vil en uheldig Skæbne, at det paa Fredag er min Fødselsdag, en Dag, hvor navnlig mine to Døtre vilde tage mig det meget ilde op, om jeg gik til Møde. 25

Men netop i en fortrolig Studentersamfunds Kreds havde jeg haft Lyst til at være tilstede. For hvert Aar, der gaar, brænder det mig mere paa Sindet, hvor højt Spil vi spiller herhjemme ved at være Arnested for de nordslesvigske »Umtriebe«. Vi har jo ikke med Børn at gøre. Selvfølgelig er det polemisk rigtigt at erklære 30
det for de taabeligste og brutaleste Chikanerier, naar der skrives ind mod Ordet »Sønderjylland«, danske Farver eller danske Sange. Men for blot at nævne dette med Sønderjylland. Det var jo Hjort-Lorenzen, før han blev dansksindet, der allerede for 60 Aar siden om et Kort, paa hvilket der stod Sønderj., ikke Slesvig, rejste of- 35
fentlig Protest, og enhver véd jo, at under en Fejdetilstand som

den i Nordslesvig skaffer den lille Krig sig tusind forskellige Kampmaader —, at disse paa samme Maade imødegaas kan ingen forundre sig over, det er nu engang Krigens Gang.

Dog vi herhjemme arbejde offentlig og privat for Nordslesvigerne. Jeg tvivler ikke om, at alt hvad der i saa Henseende gøres, er kendt i Berlin paa de afgørende Steder, og jeg tilstaar, jeg frygter, at denne evige Krigstilstand fra vor Side en Dag kan blive faretruende for os. I hvert Fald bør vi se under Øjne, at hvad vi gør, maa vi staa inde for; bagefter kan det ikke nytte at lade, som om der intet var sket fra vor Side. Er vi beredt til at tage Konsekvenserne, saa er det godt; hvis ikke bør vi se os for.

Hvor jeg vil hen med det? Det véd jeg ikke, og derfor har jeg holdt mig borte fra 4 S's Møder. Jeg har hverken Lyst eller Evne, hverken Ret eller Autoritet til at træde op imod, hvad her foregaar. Jeg har kun mine Tvivl, og det er lidet opbyggeligt at komme frem med disse overfor andres Lyst og Iver, selv om jeg ganske vilde se bort fra den Maade, ens Udtalelser vilde blive udlagte paa. Jeg gaar jo endog saa vidt i min Passivitet, at jeg vedblivende er Medlem osv. Men, kort sagt, der er og har længe været Uro over mig i denne Sag. Nu har jeg meddelt Dem, hvad der sysselsætter mig — i al sin Uklarhed —, og naar alt kommer til alt, havde jeg ikke mere at sige paa Mødet paa Fredag — hvis Formaal forøvrigt er mig ganske ubekendt —; ved at være ulejliget med disse Linier, slipper De altsaa for min Veltalenhed den 5te.

— — Maatte jeg, mHt. den ny Udgave af Deres Etik, henlede Deres Opmærksomhed paa, at om en Maanedstid kommer der en ny Afhandling fra Bureauet om Selvmord, som De jo faar sendt, og som maaske indeholder et og andet, De har Brug for. Det samme gælder maaske den Indledning om Vielser, fødte og døde, De for kort Tid fik tilsendt (jeg gaar nemlig ud fra, at De ordenligvis ikke læser saadanne Tilsendelser). Westerg. og min Ægteskabsstatistik, som De troligvis ejer, indeholder vist ogsaa sociale Data, der ikke forelaa til 1ste Udgave.

Det vil iøvrigt, af gammelt Venskab for mig, sikkert glæde Dem at vide, at jeg befinder mig fortrinligt i alt det, her er at tage fat i, ikke mindst af sociale Undersøgelser (saaledes udarbejde vi f. E.

en Strikestatistik). Det har jo ligget længe brak heroppe, saa det er taknemmeligt nu at komme til Arbejdet.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

E. S. Hvad jeg ovenfor har skrevet, kan De benytte som De vil, hvis det har den fjærneste Interesse for nogen; jeg véd, det er i gode Hænder.

D. S.

412. Fra *Harald Høffding*.

Strandgade 26. C

10

d. 1. Marts 1897.

Kære Rubin!

Maa jeg først takke for den stadige Tilsendelse af de statistiske Beretninger, af hvilke flere interessere mig meget. Af den for nogen Tid siden tilsendte Beretning om Vielser, Fødte og Døde (saa vel som af Deres og Westergaards Ægteskabsstatistik) har jeg allerede gjort Brug ved den nye Udgave; Selvmordene komme vist for sent, men kunne i hvert Tilfælde omhandles i et Tillæg ved Slutningen. Ogsaa paa mine Forelæsninger over Logik, ved den induktive Metode, gør jeg Brug af Deres statistiske Foræring. —

20

Hvad de slesvigske Sager angaar, forstaar jeg meget godt Deres Betæneligheder. Men jeg tror, De gaar ud fra, at 4 S' Virksomhed er af direkte politisk Art. Det er Sproget og Literaturinteressen i Nordslesvig, der er vort Omraade, og vore Bestræbelser gaa ud paa, at skaffe dansk Læsning og Lejlighed til Uddannelse paa danske Højskoler eller til videregaende Studium for dem, der ønske det. Jeg tror ikke, at der heri er Noget, som kan være politisk betænkeligt. Tvertimod mener jeg, at vor Forenings Medvirken har bidraget til, at andre Foreninger optraadte mindre chauvinistisk end de i og for sig havde havt Lyst til.

30

Mødet paa Fredag skulde netop skaffe Klarhed over, hvorledes Foreningens Medlemmer tænke over disse Sager, og det er meget uheldigt, at De er forhindret (paa en fra en anden Side set saa glædelig Maade forhindret) fra at komme. Men jeg vil gerne gøre Brug af Deres Udtalelser, selvfølgelig uden at nævne Deres Navn; det vil maaske vise sig, at de deles af Andre. At de deles af Mange, som ikke

35

ere i Foreningen, véd jeg. — En helt anden Art af Betæneligheder
 gaar ud paa, at vi træde for lidet op, og for lidet offentligt op. —
 Jeg har havt overordentligt megen Glæde af at beskæftige mig
 med denne Sag, saa mange pinlige Erfaringer og Tanker den ogsaa
 5 medfører. —

Jeg bringer Dem min hjertelige Lykønskning til Deres Fødsels-
 dag, som De vel nu for første Gang fejrer i Deres nye, smukke
 Stilling, i hvilken De er den rette Mand paa den rette Plads.

Maa jeg bede Dem hilse Deres Hustru venligst fra mig.

10

Deres hengivne

Harald Høffding

413. Fra *Harald Westergaard*.

4/3 97

Kjære Ven

15 Tusind Tak for Blencks Straale. Den er jo tilstrækkelig officiel
 til at dække over alt hvad man gjerne vilde vide, men ellers ganske
 oplysende. Maurice Blocks Myther har jeg heldigvis ikke faaet med
 i min Artikel, men iøvrigt har jeg desværre sendt den afsted, saa
 at jeg ikke fik Brug for Blenck.

20 Har Du set Kjærs Socialstatistik II. Den er ganske morsom. Jeg
 har Lyst til at anmelde den sammen med Din om Folketallet. Jeg
 har tumlet noget med denne sidste, og faaer vist nogle Spørgsmaal
 at gjøre Dig. Men da jeg har lagt den oppe i Laboratoriet har jeg
 det ej ved Haanden. Et af dem var hvorfor Struer ikke er mellem
 25 de stærkt voxende Kommuner med Særpræg, et andet hvorledes
 Folketallet i de 6 stærkt voxende Kommuner som er omtalt øverst
 Side 2 n + 1 er beregnet, idet jeg fik nogen Differens. Imidlertid
 har jeg givet det som en Øvelsesopgave i Laboratoriet at beregne
 Dine Tal og vil deraf faa at se om jeg har regnet galt.

30 N. P. Jensen var hos mig i forgaars med Bekymring. Han vilde
 gjerne være Fuldmægtig. Det var efter hans Mening saaledes, at
 han nok kunde komme i Betragtning, og han trængte til Avance-
 ment paa Grund af Gjæld fra Studenteraarene, aftagende Manu-
 duktionsmarked, Sygdom hjemme. Jeg sagde til ham, at jeg ikke
 35 kunde se det vilde være nogen Uret mod ham, om f. Ex. Ad. J.
 blev Fuldmægtig og at han ikke maatte tabe Modet. Han syntes

ikke han kjendte Dig nok til at gaa ned og anbefale sig. Jeg raadede ham imidlertid meget til at gaa ned og sætte Dig ind i sin Situation, ikke fordi jeg troede det vilde forøge hans Chancer for Fuldmægtigpladsen, men fordi jeg vidste at Du havde megen Interesse for Dit Personale, og det var jo derfor ingen Skade til at han talte med sin Chef. Desværre har han nok højere Tanker om sig selv end han burde. Jeg véd ikke rigtig, om andre helst bør have for høje Tanker om En eller omvendt. Der er et Ord jeg engang saa paa Ølstykke Kirkegaard, en Gravskrift over en Mand. Mon Du vil skrive det om mig (f. Ex. med Henblik paa Nationaløk. Tidskr.) 10

»Hans ædle Fornuft

Og betænksomme Ord

Han sjelden gav Luft

Før Meningen var stor«.

Din hengivne 15

HW.

414. Fra *Christian Lüttichau*.

Amaliegade 6. Apr. 97.

Hr. Directeur Rubin, R. af D.

Efter at have konfereret med Kontorchef S. beklager jeg at maatte tage mit Tilbud fra igaar, der jo eiheller tiltalte Dem særdeles, tilbage, eftersom der ikke skal existere ensartede Fortilfælde. — Jeg maa da gjentagende bringe min bedste Tak for alt hvad De med saa stor Beredvillighed og med saa udmærket Sagkundskab og Dygtighed har præsteret til Belysning af Skatteforholdene. — Jeg vil spørge, om De muligviis kunde føle Dem opfordret til at skrive en kort Artikel (til B. T.) om Toldloven og Betænkningen, der jo angribes saa stærkt af Nat. Tid. og Vort Land? — Det var vist heldigt, om det blev paavist, at der fra Folketinget aldrig forhen er kommen et saa beskyttelsesvenlig Toldlovsforslag som dette, moderat i sine Beskæringer og pegende — i Betænkningen — paa Kompensation. 30

Men jeg véd jo ikke, om det i Øjeblikket ligger for Dem at skrive om denne Sag?

Med Høiagtelse 35

C. Lüttichau

415. Til Kr. Erslev.

St. Statist. Bureau 17/4 97.

Kære Ven.

Jeg er færdig med Renskriften af Anmeldelsen af A. D. Jørgensen. Den vil udgøre knapt halvanden Ark i »Tilskueren« og vil, efter Aftale med Galschiøtt, vist komme 1 Juni. Nu var det jo paa den ene Side rart, om Du og Fridericia hørte, hvad jeg havde skrevet, paa den anden Side er det behageligere for Eder, naar det dog skal nydes, saa at faa det paa tryk, og dette saameget mere, som man jo i vor Alder ikke er meget tilbøjelig til at rette, hvad man har skrevet. Hvad man skrev, det skrev man. — Jeg henstiller saaledes Sagen ganske til Dig. Mener Du det forstandigt at ofre en Time paa at høre det hele oplæst, var det jo bedst, om Du sagde J. A. F. til til paa Tirsdag og saa lod mig vide, om jeg skal tage Manuskriptet med. (Vil Du ikke have F. paa Tirsdag, kan vi jo ogsaa finde anden Tid og Sted, f. E. *imorgen Søndag Form. Kl. 10, hvor Du saa bedes tage F. med, til Frokost hos mig.* Manuskriptet skal nemlig afleveres Torsdag). Hvis ikke, saa ikke. Ventende nærmere, med mange Hilsener

Din

Marcus R.

416. Fra H. v. Scheel.

Berlin, W. Lützow-Ufer 8, d. 25. April 97.

Sehr geehrter Herr College,

Empfangen Sie meinen verbindlichsten Dank für die Übersendung Ihrer Abhandlung *Measure of civilisation*. Ich glaube nicht, dass Ihre Formel zur Messung von Kultur-Erscheinungen dienen kann; ich habe ein grosses Mißtrauen gegen mathematische Formeln in Anwendung auf das wirkliche Leben; dies hindert aber nicht, den Scharfsinn zu bewundern, mit dem Sie die Frage behandeln. Die Idee des Herrn Sundbärg: die einfache Verhältniszahl von Todesfällen und Bevölkerung als Merkmal der Kulturstufe zu verwenden, ist so freundlich, dass man nur wünschen kann, die Statistik möge von solchen Forschern verschont bleiben.

Mit freundlichem Gruß

Ihr ergebener

v. Scheel.

417. Fra A. N. Kiær.

Kristiania den 6 Mai 1897

Kjære Kollega,

Tak for Dit — ja nu staar det saa ved en lapsus calami, men
hvis De ikke har noget imod, at vi gjensidig bruger denne kollegiale 5
Tiltaleform, skulde jeg foreslaa, at De ratihaberer den — altsaa Tak
for Brevet af 4 d. M. og forskjellige statistiske Sendinger, der ere
indløbne fra Tid til anden. — Hvad Stockholmsmødet angaar,
antager jeg, at De nu har faaet Brev derom fra Sidenbladh, der for
mig har foreslaaet Tiden fra 19 til 23 August, hvilket i det hele 10
forekommer mig at være en god Tid, da vi derved faar Anledning
til at se os lidt om i Finland underveis til St. Petersburg. Jeg øn-
skede for mit Vedkommende helst at indrette mig saaledes, at jeg
ankom til St. Petersburg Lørdag den 28de Aften. . .

Jeg forstaar godt, at De er bleven »etwas befremdet« ved saa- 15
længe at vente paa at høre fra vor Kollega i Stockholm. For mig,
der kjender ham bedre og som ved, at han med alle sine gode Egen-
skaber forøvrigt, hører til den Klasse af Mennesker, som »ikke
rider den samme Dag, som han sadler,« har hans Nølen ikke været
overraskende. Han er af Temperament ikke Kongresmenneske; 20
men, har han først sadlet sin Kongreshest, saa rider han den støt
og godt — med et vist humoristisk Lune —, saa vi kan være visse paa
at faa et hyggeligt og forhaabentlig indholdsrigt Møde i Stock-
holm og en lun Reisekammerat, naar han nolens volens maa med til
St. Petersburg. 25

Det skal glæde mig at gjense Deres Hustru, og eventuelt Pige-
børnene, i Stockholm; hjemme hos os er der saamange smaa Pige-
børn at tage vare paa, at der ikke kan blive Spørgsmaal om at tage
min Hustru med — desværre — vilde jeg sige, dersom ikke Forhin-
dringerne vare af en saa glædelig Beskaffenhed. 30

Med venlig Hilsen

Deres hengivne

A. N. Kiær.

418. Fra Isidor Heckscher.

Göteborg d. 10/5 1897.

Kære Rubin!

Dine venlige Linier af 17. f. M., af Statens statistiske Bureau
5 tjenstligt og pligtro journaliserede som »Exp. S. Nr. 2012«, har
jeg med stor Taknemlighed modtaget. Siden da har jeg omtrent
dagligt arbejdet paa at faa noget ud af det mig velvilligst til-
sendte Materiale. Det synes mig ogsaa nok muligt at bringe Tal-
lene til at tale, endog ret tydeligt. Men jeg er svært bange for, at
10 det, de have at sige, vil falde Folk noget for Brystet. Skal man
gaa efter Statistiken, er Danmarks Handel paa Sverig som Helhed
i stærk og ubønhørlig Tilbagegang.

Derfor tror jeg ikke, at en Artikel som den af mig i Udsigt stil-
lede om »den dansk-svenske Handelsbalance« vil være rigtigt pas-
15 sende som *Festbidrag* — idet Nationaløk. Foren. dog vel ikke tør
formodes at forberede en *Sørgefest*. Resultatet af Undersøgelsen
bør efter min Mening vel ikke hemmeligholdes, men bør muligvis
hellere komme frem ved en anden Lejlighed. Ligesom jeg benyt-
tede en Del af det Materiale, jeg havde samlet om den svensk-nor-
20 ske Mellemrigslov, til en Indberetning til Uden[rigs]ministeriet
for nogle Maaneder siden i Stedet for til Nationaløk. Tidsskr.,
saaledes faar jeg sagtens nok en Anledning til at fremlægge ogsaa
disse Undersøgelers Udbytte ved en lignende Lejlighed.

Men paa den anden Side vil jeg nødigt møde tomhændet til
25 Festen.

Tiden er for kort til at paabegynde nye, omfattende Undersøgel-
ser. Jeg maa derfor søge at rode op i min Hjerne kiste for at finde
»en lille Genstand«. Hvad mener Du om en kort Artikel, betitlet
»Frihavne som Industricentra«? Den vil i Korthed gaa ud paa at
30 vise, at Frihavnenes Opgave *ikke* er at give Plads for store Fabrik-
anlæg, at man ikke i Udlandet benytter dem dertil, at de svenske
Forhaabninger paa et sligt Grundlag ere temmelig løse, men at
Danmark, som ikke er noget Industriland, nok kan udvikle smaa,
specielle Industrier paa sit Frihavnsterritorium, naar man ikke vil
35 gaa saa vidt som til en almindelig Frigivelse af Told paa Raa- og
Hjæpestoffer — — — und dergleichen mehr.

Skulde Du ikke synes derom, saa har jeg kun *et* Emne i Baghaanden: om »kommercielle Voldgiftsudvalg«. Jeg holdt d. 13 April et Foredrag i et herværende »Børselskab« om »Handelsdomstole og Voldgiftsretter« og vilde nok kunne benytte et og andet deraf. Af flere Grunde vilde jeg imidlertid foretrække det førstnævnte Forslag. 5

Gør mig den Tjeneste at sende mig et Par Ord paa et Brevkort, saa snart Du kan, for at ingen Tid skal gaa tilspilde. I Begyndelsen af Juni vilde jeg gerne til Stockholm for at se paa Udstillingen.

Hvorledes I rede Jer ud af den forkvaklede Regeringskrise, bliver Jeres Sag. Jeg vasker mine Hænder, baade i den Sammenhæng og i Anledning af den græske Misère. 10

Med de bedste Hilsener til Dit Hjem

Din hengivne

I. H. 15

419. Fra *Elis Sidenbladh*.

Stockholm d. 18 maj 1897.

Högtärade Kollega!

Beträffande det Nordiska Statistiska Möte, som denna sommare bör hållas, har jag skrivvit till Kollega Kiær och, med fäst afseende på tiden för Internationela Statistiska Institutets sammanträde i St Petersburg, preliminärt föreslagit d. 19–23 augusti såsom tid för vårt möte här i Stockholm. 20

Härpå har Kiær svarat, att han gerna antager den föreslagna tiden, och får jag nu framställa samma förslag till Eder. Skulle någon liten jemkning i tiden anses lämplig, skola vi naturligtvis söka foga oss derefter. 25

Såsom ämne för våra öfverläggningar har jag på min anpart tagit frågan om de statistiska årsböckerna, och har Kiær förklarar sig vilja behandla spørsmålet den representativa undersökningsmetodens användning på socialstatistiken. Vidare har jag tänkt, att vi skulle egna åtminstone en dag åt studium af de vid Konst- och Industriutställningen använda grafiska metoderna. Då enligt hvad jag redan sett, Danmarks statistiska embetsverk kanske mera än någon annan utställt statistiska diagram, vore det väl lämpligast, att verkets chef 35

behandlade detta ämne vid vårt möte. Äfven Kiær har uttalat samma önskan.

Med synnerlig högaktning

Elis Sidenbladh

5 420. Fra *Edvard Holm*.

31/5 1897

Kjære Hr. Direktør!

Tak for den tilsendte Anmeldelse, som det meget har interesse-
ret mig at læse. Jeg har som De glædet mig over Jørgensens for-
trinlige Fremstilling i de Hefter. Jeg er ganske enig med Dem i,
10 at han har den største stilistiske Begavelse af os Historikere, og
personlig har jeg fuldt anerkjendt hans Overlegenhed over mig
i saa Henseende. Men er De dog ikke — trods den kvalificerede
Agtelse, hvormed De behandler os andre — vel drakonisk imod
15 os. Jeg er efter at have læst Deres Anmeldelse ikke langt fra at
finde Situationen for os noget tragi-komisk. Vi har indladt os paa
at skrive en Danmarks Historie til almindelig Læsning, altsaa for
Folket, og saa faa vi Attest for, at det er tvivlsomt, om nogen af
os kan siges at være historisk Skribent. Men, naar det er Tilfældet,
20 saa synes jeg oprigtig talt, at det havde været bedst, om vi havde
sagt Pas, da Opfordringen til at skrive Bogen blev rettet til os. I
det mindste er det ikke meget opmuntrende at faa det at vide,
naar man er ved Begyndelsen af sin Fremstilling.

For øvrigt kan jeg ikke andet end gjøre opmærksom paa én
25 Ting, der i det mindste gjælder Fridericia og mig, de 2 af For-
fatterne, der fordi vi behandle den nyere Tids Historie, ere nærmest
udsatte for Sammenligning med Jørgensen. Denne har samme
Plads at raade over til 50 Aar, som Fridericia har til 111 Aar og jeg
til 114 Aar. Vi blive, da der i visse Dele af vore Perioder falder
30 vigtige Tendenser, nødte til en ganske anderledes knap Fremstil-
ling end den, han har kunnet give. Jeg har i sin Tid under For-
handling imellem os Forfattere fremhævet den store Vanskelighed,
der her fremkom for os, naar der skulde fortælles for det alm.
Publikum, og for nogen Tid siden udtalte Fridericia til mig, at
35 han var kommen til at sande, at jeg havde Ret. Selvfølgelig veed
han saa godt som jeg, at der ikke er et Menneske af vore Læsere

i Almindelighed, der i sin Dom om os vil tage det ringeste Hensyn dertil; men siden jeg nu har faaet Pennen i min (daarlige højre) Haand, vil jeg dog tillade mig at nævne det for Dem.

Deres hengivne

E. Holm

5

421. Fra Peter Købke.

31/5 97.

Kjære Hr. Rubin!

Megen Tak for det tilsendte Særtryk af Deres Anmeldelse. *Det egentlige Æmnes* udførlige og interessante Behandling fra Syns- 10 punkter, som jeg i høj Grad sympathiserer med og uden klar Bevidsthed hist og her har gjort gjældende under egen Læsning af Jørgensens mærkelige Skrift*) — bragte mig næsten til at glemme *de første Sider*, hvor De bl. a. siger de træffende Ord — ogsaa træffende mHt. den »Smule Koketteri« — om vor afdøde Ven J. L. 15

Deres hengivne

Peter Købke

422. Til Kr. Erslev.

København, K, den 3 Juni 97.

Kære Ven. 20

Paa Tirsdag d. 8de Kl. 6 vilde Kaja og jeg gjerne have Dig ud til Middag hos os. Der kommer nogle fra Bureauet. Al landlig Enkelthed og *Hverdagsdragt*. Fridericia har lovet at komme. Vi gaar ud fra, Augusta er rejst; er dette ikke Tilfældet, er hun *selvfølgelig ligeledes hjertelig velkommen*. 25

Fra Holm har jeg faaet et langt Brev, der er ret meningsløst. Han er elskværdig, men aabenbart saaret paa samtlige Historikeres Vegne, fordi Jørgensen er stillet paa en Piedestal; Frid. mener, Steenstrup ogsaa er vred. Ifølge Kringelbach, der var hos mig, synes Jørgensen derimod at tage Sagen saaledes, at jeg vistnok har 30 en hel Del Ret, men alligevel osv. Han er nok imidlertid ikke fornærmet.

Udenforstaaende mener, at jeg har været meget skarp mod Jørgensen; »Nationaltidende« har omtalt Anmeldelsen som en

*) Exempelvis hans Retfærdighedsfølelse over for de ledende Mænd i Kiel, noget nyt i Danmark.

Ydelse af »høj Rang« etc. Kort sagt, hist og her mellem de interesserede lidt Uro og vekslende Meninger. Om Jørgensen svarer, aner jeg ikke. Egentlig burde et Forfatterskab i vor Tid langt hellere være paa tyve Sider end paa fyrretyve Ark. Det første læser
 5 Folk — det sidste??

Har Du gratuleret Leopold Meyer? Neves Studenterhold fra 70–71 har i Grunden været heldige: en rig Grosserer, en Læge, en Overingeniør, to Professorer, en Direktør — og en død (Martin Adler). Sidstnævnte er naaet højst, forøvrigt er jo de fleste andre
 10 virkelige eller uvirkelige Etatsraader, og Du véd vel, hvad Holstein-Ledreborg siger: In Dänemark fängt der Mensch erst mit dem Etatsrath an.

Altsaa i Haab om at se Dig — hvormom to Ord omg. vilde være kærkomne — Din

16

Marcus R.

423. Fra *A. D. Jørgensen*.
 Rigsarkivet.

Kjøbenhavn, d. 3/6 97.

Kære hr. direktør!

20 Da jeg af Kringelbach hører, at De har modtaget takskrivelser fra anden side for den anmeldelse af »en god forfatters dårlige bog«, som De også har været så god at sende mig, skynder jeg mig med at indhente det forsømte. Når jeg ikke har gjort det tidligere, er det kun i følge slet vane, da jeg aldrig (desværre) plejer
 25 at takke (eller modtage tak) for den slags sendinger, når der ellers intet er at skrive om. Og dette, forekom det mig, var der ikke i det foreliggende tilfælde. Min bog er jo en kritik af Dem og De replicerer, det er det hele. En debat »de principiis« vilde jo kun give udenfor stående det samme lystelige syn, som den vejfarende
 30 nyder, når han ser et par hunde (sans comparaison) løbe gøende frem og tilbage hver på sin side af et forsvarligt gitter. Vi er jo så forskellige i naturel og vel også i vor grundbetragtning af meget i den enkeltes og folkets færd, at resultatet må blive således.

Imidlertid har jeg jo al god grund til at takke Dem for den vel-
 35 vilje, hvormed De i det hele opfatter min forfattervirksomhed, om

jeg end ikke skal nægte, at det er mig noget pinligt således midt under arbejdet at blive vejet overfor mine medarbejdere.

Deres forbundne

A. D. Jørgensen

424. Fra C. F. Bricka.

5

Kjøbenhavn V. (Bülowsvej Nr. 44) d. 5/6 1897.

Tillad mig et lille Spørgsmaal angaaende Deres Artikel D. A. Meyer. Idet De taler om Forholdet mellem Sølv og Sedler 1811, skriver De: »Sølv — — blev altsaa en kostbar Vare, imod hvilken Sedlerne fik en enorm Kurs«. Hver Gang jeg har læst denne 10 Sætning i Korrektur, har jeg studset over den; jeg spørger mig selv — hvad jeg nu ogsaa spørger Dem om —, om der ikke skal staa: enorm *lav* Kurs. Man siger dog ellers »at staa i lav Kurs«, naar man vil betegne, at noget har ringe Værdi (ligesom Sedlerne den Gang). — Jeg veed, at jeg ikke forstaar mig paa Finansvæsen, og 15 jeg frygter, at mit Spørgsmaal er dumt. Derfor maa De heller ikke spille Deres Tid med at forklare mig Sammenhængen. Naar De blot vil lade mig kort og godt vide, om det brugte Udtryk er rigtigt eller ikke (og i sidste Tilfælde rette det), er jeg tilfredsstillet. Men det haster meget, da Arket skal restrykkes. 20

Deres ærbødige

C. F. Bricka.

425. Fra A. D. Jørgensen.

Lindevej 5. Juni 97.

Kære hr. direktør!

25

Jeg håber, at det ikke vil være Dem ukært, at jeg næst at takke for Deres brev, svarer, eller om ikke svarer, så ytrer et og andet i anledning af det.

Deres bog gjorde vistnok en del til at jeg afkortede min fremstilling af den økonomiske side af samfundslivet; pladsen var knap, 30 jeg måtte gang efter gang reducere det nedskrevne, og da Deres bog var den eneste, som jeg anså for at være en virkelig førstehånds fremstilling af tiden, så jeg jo kun kunde ekscerpere, hvor jeg kom ind på det samme, syntes jeg snarest det var flovt at tage mere end højst nødvendigt.

Imidlertid bærer jeg jo ansvaret for, at det er så, jeg er ikke ved Deres indvendinger bragt til at tro, at kortheden skulde være vundet på væsenlig anden måde. Jeg havde den opgave at skrive historie; men nød og økonomisk vånde er til alle tider ens og enhver læser véd besked, når dens art og omfang antydes. Derimod er det meget forskelligt, hvad der udrettes mod den, hvorledes samfundet tager den, hvorledes man efterhånden får bugt med den. Dette skal (efter min opfattelse) historien først og fremmest klare. Ligeledes: de personer bliver mindeværdige, der har udrettet noget overfor disse onder, ikke de, der blev deres offer. Deraf følger i en *historie* med nødvendighed et misforhold, om De vil, i det ydre omfang af skildringen; i »historiske studier« er det med fuld føje anderledes. Dog nok herom.

Når jeg ikke noget øjeblik har tænkt på at tage til genmæle mod Deres anmeldelse, så er grunden ingenlunde den, at denne forekom mig at indtage en anden plads end andre, som jeg måske kunde tænke at imødegå. Tværtimod. Jeg har aldrig, det jeg mindes, taget til orde mod en anmeldelse. De vil naturligvis studse ved at læse dette, men det er, så vidt jeg véd, den simple sandhed. Når jeg er bleven indviklet, eller har indviklet mig, i polemik, har det altid været i anledning af bestemte *kendsgerninger*, som jeg mente at burde rette, aldrig af anmelderens domme om mit arbejde. Jeg har altid spurgt mig selv: kan den læser, som vil danne sig en selvstændig mening om dette divergenspunkt, i det som alt foreligger finde det nødvendige stof dertil? Hvor dette ikke var tilfældet, har jeg udtalt mig; hvor alt nødvendigt forelå, har jeg tiet. Muligvis har denne regel haft undtagelser, men jeg mindes det ikke. —

Men m.h.t. bogen om 1814–38 er det jo så, at jeg står fuldstændig isoleret, og jeg har været aldeles på det rene med, at den måtte blive angrebet fra dobbelt front. Radikale medborgere har jo aldrig kunnet tilgive mig, at jeg hylder Goethes forkærlighed for de neptunske kræfter i modsætning til de plutoniske, og de gammel-nat.-liberale, hvis grundretning jeg altid har delt og hvis personer jeg ofte har arbejdet sammen med, men hvis store grundskade jeg ligeledes har haft øje for lige siden 1864, vil umulig kunne forsones sig med min opfattelse af deres historiske gerning. Når der-

til kommer min fremstilling af den slesvig holstenske bevægelses relative ret og den nordslesvigske bevægelses skrøbeligheder, der har fravristet folk, som jeg måtte sætte pris på, tårer af sorg og harme, — så vil De se, at jeg ikke har kunnet gøre regning på at tale uimodsagt (jeg forbigår det mishag, jeg har vakt på allerhøjeste 5 sted og som kand. Munch har forstået så snildt at tage til indtægt).

De forstår jo nok, at jeg ikke beklager dette. Jeg har i mange år vidst, at jeg skulde skrive denne tids historie og at det vilde blive omtrent som det er blevet; det er endog min *raison d'être* som historiker og når det er forbi, er jeg forbi som dansk historiker. 10 Men jeg har aldrig tænkt mig det gjort under så heldige forhold, som det nu sker. Jeg *kan* ikke blive overhørt, hver indsigelse vil bidrage til, at jeg bliver hørt. Og jeg har haft den lykke først at vinde en nogenlunde fast stilling. Til mine følelser for vore landsmænd, som De giver en så smuk og varm omtale, svarer min 15 forvisning om, at jeg til gengæld er mangfoldige af dem personlig kær og at jeg uden fare kan forarge og såre dem, selv der hvor der skal tid, måske lang tid til at give mig ret. Jeg siger som Tove i visen:

fuldt ilde måtte jeg kongen love, 20
kunde jeg ej silke på jorden drage!

Bliv nu ikke ked ad al den personlige snak, kære direktør! Lad os så gå hver sine veje, vi mødes dog i meget.

Deres

A. D. Jørgensen. 25

426. Til C. F. Bricka.

Villa Nostra, Strandv. pr. Hellerup, 7/6 97.

Hr. Arkivar Bricka.

Jo, det er rigtigt, hvad der staar. Jeg véd godt, at Udtrykket i første Øjeblik synes underligt, men andetsteds i Artiklen har jeg jo 30 søgt at forklare Kursforholdet, atter andre Steder brugt Udtrykkene gunstig og ugunstig for lav og høj Kurs.

Sagen er kortelig denne: Naar en Dampskibsaktie er udstedt for 100 Kroner, og man nu giver 200 Kr., har den en høj Kurs, hvad der er godt for den; naar et Bord er købt for 100 Kr. og nu kan 35 sælges for 200 Kr., har det faaet en høj Pris, forøget Værdi. Men

naar Penge faar en høj Pris, vil det jo sige, at man maa give saa mange flere af dem for at købe Tingene; for alle Varer i Verden betyder altsaa høj Kurs eller høj Pris noget købmandsmæssig gunstigt, for Pengene, der skal købe Varerne, det modsatte. »Sølv
5 — — blev altsaa en kostbar Vare, imod hvilken Sedlerne fik en enorm Kurs« betyder altsaa, at Sølvprisen, udtrykt i Sedler, var meget høj, Kursen paa Sedler — hvad man maatte give ud af Sedler for at faa Sølvet — var vokset enormt.

Der er altsaa den forvirrende Dialektik tilstede, at højt bliver
10 lavt: en stor Seddelmængde for Sølv repræsenterer en ringe Værdi for hver Seddel, høj Kurs = lav Værdi osv.

Deres ærbødige

Marcus Rubin.

427. Fra *Emma Gad*.

15 Dr. Tværg. 40. 9 Juni 97.

Kære Hr. Marcus Rubin!

Hvor elskværdigt af Dem at sende mig Deres Afhandling om Danmarks Historie, og hvor fortræffeligt er den ikke skreven! Gid Den, som kan give en saadan Værdsættelse af Andres Arbejde,
20 blot selv vilde blive ved at skrive Historie — saa læste man heller Historie end Romaner.

Herregud, nu har De ogsaa helt forhekset Fru Louise Hansen — jo, hun vedgaar det ærligt! Det gaar slet ikke an, at De saadan gaar rundt og bedaarer alle Damerne, som De allerede forlængst
25 har gjort det med

Deres altid hengivne

Emma Gad

428. Fra *Rasmus Berg*.

Kjøbenhavn d. 21 Juni 1897.

30 Hr. Direktør M. Rubin!

De var en Gang, jeg havde den Ære at aflægge Dem et Besøg, saa elskværdig at udtale Dem anerkendende om min Afhandling om »Dansk Jernbanepolitik« i »Nationaløkonomisk Tidsskrift«. Maaske da ogsaa medfølgende lille Opsats i Anledning af Roskilde-
35 Kjøbenhavn Banens 50 aarige Jubilæum vil kunne interessere Dem.

Jeg beder dog Hr. Direktøren ikke opfatte den Omstændighed, at jeg sender Dem dette lille Arbejde som noget Tegn paa Ubeskedenhed fra min Side, men derimod som et Bevis paa den Taknemlighed, jeg nærer overfor Dem som Forfatter. Det Udbytte, jeg har haft af Deres Bøger om Frederik den 6tes Tid, har været saa rigt og betydningsfuldt for mig, har vakt saa mange Impulser hos mig til selv at arbejde, saa jeg godt kan sige, at Deres Arbejde har været af grundlæggende Værdi for mig og givet mig et aandeligt Udbytte, som aldrig vil tabe sig.

Jeg nærer derfor intet højere Ønske end at De engang vil tage Arbejdet op igen. Jeg har glædet mig over ligesom en lille Anvendning i den Retning i Deres Anmeldelse af A. D. Jørgensens »Danmarks Riges Historie«, i hvilken jeg har haft meget ondt ved at genkende Frederik den 6tes Tid.

Deres meget ærbødige

R. Berg

Assistent i Statsbanernes Generaldirektorat.

429. Fra H. G. Petersen.

Overpostmesteren.

Kjøbenhavn, d. 3 Juli 1897.

Kjære Hr. Direktør Rubin!

Tak for Deres Brev af 30te f. M. Den 23de var jeg sammen med Scharling og forberede ham paa at vi maatte samles midt i Maaneden; han talte da om at han i politiske Øiemed skulde til Fyen, men ventede at være tilbage til den Tid. Jeg har nu skrevet ham til og stevnet ham til d. 14de Kl. 10 paa mit Kontor.

Maa jeg ogsaa takke Dem for Deres interessante kritiske Afhandling om Jørgensens 1814-39; jeg sympatiserer med Deres Opfattelse og kunde have Lyst til at meddele mine Barndomserindringer fra Tiden 1826-34 om Stemninger og Tilstande i den Periode blandt de forskellige Klasser af Mennesker.

Deres hengivne

H. G. Petersen

430. Til Kr. Erslev.

København, K, den 11 Aug. 97.

Kære Ven.

I et langt Afskedsbesøg idag hos Konsejlspræs. kom jeg slut-
6 telig ogsaa ind paa G. Brandes-Spørgsmaalet. Jeg sagde ham, at
G. B. i Udlandets Opfattelse ikke mere er et Stridsæmne, hans
Værker hører dannede Folks Reoler til, dér staar de, derfra tages
de ned og læses, uafhængigt af, om Forf. er levende eller død, er
Prof. eller Dr., er mæt eller sulten — Bøgerne er nu løsrevne fra
10 Personen og hører Europas blivende Litteratur til. Men herhjem-
me kan vi ikke glemme den Brandes, man har slaaes med i 30 Aar
og bliver ved at se smaat paa ham og hans Værk, medens dette alt
er indrammet i dansk Aandslivs Historie og i Europas Klassicisme
etc. etc.

15 Den overmaade venskabelige Samtale, der her ud fra førtes,
byggedes over, at Du havde forlangt en Rehabilitation, d.v.s. en
Ansættelse til Professor uden Professorpligter, men med do. Gage
o. l. Men H. mente, at naar man havde Anskuelser som G. B.
og i et og alt frit vilde docere dem, kunde man ikke staa sig ved
20 at være Embedsmand, og Staten kunde ikke være forpligtet til
at ansætte Vedk. Jeg svarede, at jeg i nogen Grad var enig med
ham og var i tilsvarende Grad uenig med Dig — hvad Du vidste —;
men jeg vilde for G. B. have en Aarpenge, der viste, at G. B. var
noget særdeles og ikke en af vore Finanslovspoeter paa 1000 à
25 2000 Kr., dette kunde kun ske ved at naa *klækkeligt ud over de*
2000 Kr., med den Motivering, at man stod overfor en Mand af
ganske overordentlig fremragende Art. H. gik ind paa begge Dele.
Han kunde efter Omstændighederne maaske endog strække sig til
3000 Kr., han vilde gærne gøre det med min Motivering, og han
30 *bad mig tage Spørgsmaalet op paany ved min Hjemkomst, hvor-*
efter han skulde lade alle Præcedenser undersøge og, om det on-
skedes, gøre sit til Sagens Fremme. Altsaa, dette kun til Vejled-
ning, til vi ses paany. Mange Hilsener til Dig og Augusta

Eders

Marcus.

431. Fra *Michael Koefoed*.

Kbhvn. d. 26 August 1897.

Kære Hr. Direktør.

Med Tak for Deres idag modtagne Brev skal jeg søge at sende Dem et Par Ord om, hvad der er passeret mig siden min Tilbagekomst fra Ferien, der saa behagelig den end var paa alle Maader, dog paa sin Maade ogsaa var anstrængende. Det var jo morsomt, at Konferencen dog var nogen Nytte til foruden det personlige Samkvem; saa er det vel dog Meningen at holde den i Live i Fremtiden; derimod var det jo kedeligt nok, at De ikke faar dansk Rejseselskab i Prof. Scharling; jeg synes, han er faldet en Del af i denne Sommer, og ser langt ældre ud end de 60 Aar, han fylder i næste Maaned, giver Anledning til; jeg har forresten lovet at skrive til Prof. Westergaard i England, hvor Sch. er den 23 Septbr., da han vil gratulere ham, saa jeg faar nok at vide, om han er med i Rusland. — I Bureauet har jeg haft det meget behageligt i de 1½ Uge, der er gaaet, nu holder jeg mig mest i mit eget Værelse, og der er rart fredeligt. Holck har ønsket at være tilstede ved Postens Aabning, og det er han saa selvfølgelig. Jeg har siddet og herset med disse Bankregnskaber, og haaber ogsaa at være færdig med dem om nogle Dage; det er nu ikke noget lille Arbejde, og ved forrige Aarbog var de ogsaa 3 Mand derom. Desværre er Terminen for mange Banker 30 Juni, og det kniber derfor at faa alle med, og jeg har maattet sende Skrivelser til en Del, om vi tør forvente Indsendelse i en nær Fremtid; der er ogsaa kommet 3 Ark Korrektur, men den hviler rolig; men til Direktørens Tilbagekomst skal jeg nok have læst 1ste Korr. og ligeledes lade den gennemse af Holck. — Vi mangle stadig Arealopgørelse fra 2 Amter, men der er skrevet derom, Christiansø kom, blev umiddelbart retourneret, og idag var Kontorchef Ridiger der og sagde, at han endnu engang maatte sende den hjem, men denne Gang privat. Imidlertid er den hele foreløbige Opgørelse jo hurtigt lavet, naar det hele først er indkommet. Helt fuldtalligt er Personalet ikke, Reck er ikke mødt endnu, men kommer vel imorgen, Helms har ikke vist sig i Bureauet siden Fredag, derimod paa Gader og Stræder, dog er Sygdom angivet, idag sendte Krarup ham en Mand paa Halsen, thi han som

jeg er jo sjæleangst for, hvordan det skal gaa med vor kære Aar-
bog; bare vi var vel af med ham o: i et vellønnet Embede. Jensens
drog glade paa Ferierejse i Tirsdags, men Fruen saa daarlig ud,
godt at det skete før og ikke efter Ferien, nu maa den vel hjælpe.
5 Saa kom Frk. Vedel i Mandags, trods det at hun først kom til
Byen den Formiddag Kl. 11, hun saa flink ud, var ked over ikke
at have faaet en frisk Hilsen med hjem fra Dem, da De dog havde
været paa Udstillingsterrænet samtidig, men hun kunde ikke
gaa fra sit Følgeskab, i det hele var hun nok stærkt spændt for og
10 fêteret de 3 Dage, hun var i Stockholm. Hun sidder i sin Alder-
domsunderstøttelse, og har expederet Revisionen af 2 Amter, det
ene var rigtigt, det andet gik hjem i dag (Ribe med 27 gale); vi
mangle 3 Amter endnu, men Revisionen gennemføres helt først,
saa kan vi maaske endda naa det hele til Jul. Selv savner jeg
15 umaadelig Arbejdskraft, jeg sidder jo med mekanisk Arbejde, som
maa gøres, til Aarbogen, og jeg har ingen at læsse det paa, og ime-
dens hviler alt, som jeg gjerne vilde beskæftige mig med som
Havneregnskaber, Skolefonds do., men paa en Gang kan jeg ikke
gøre begge Dele; og saa denne topografiske Opgørelse!, thi nu
20 ser jeg klart, at vi ikke faa Spor af Nytte af Assessoren, efter
den Tid, Bornholm har taget ham . . . — heldigvis er der jo intet,
der har umiddelbar Hast, men bunker det sig op, naas Bund aldrig.
— Idag d. 27 holdes her stor Bryllupsfærd, Ministerierne har luk-
ket, Indenrigs og Justits med Forbud mod at komme, andre ikke
25 hele Dagen. Bureauet arbejdede til 1, alt løbende blev expederet,
og saa luftede vi vore loyale Følelser. Lockouten ser ud til at skulle
sluttes paa Tirsdag efter N. Andersens og J. Jensens Mægling, som
Tilskynder nævnes Privatbankens Hejde; rart, om det skete! Ellers
ere Folk opfyldte af den fransk-russiske Alliances Proklamering;
30 blot vi nu slippe for Faures Besøg paa Hjemvejen. — I Søndags
arriverede min Kone og Ragna efter en Søsygetour, nu gøres der
kraftige Forsøg paa at formaa Damen til at indtage Vælling. — Saa
ønsker jeg Dem fremdeles en god Tour, Holck bad mig hilse, ilige
Maade hilses De fra min Kone og

432. Til *Kaja Rubin*.

Helsingfors. »Kapellet« 27 Aug. 97.

Kæreste Kajs og Trolde.

Her sidder jeg Fredag Morgen i »Kapellet«, en Have-Restaurant, med Musik, og drikker The samtidig med at underholde mig lidt med Eder. I fik forhaabentlig Brevkort fra igaar Morges. Efter at have skrevet dette gik vi — ledsagede af de Herrer, der er os »adjungerede« — til »Kaltbadet« og tog et fortrinligt Bad. Derfra en Spadseretur, hvor vi fik Lejlighed til at iagttage, at Helsingfors kappes med — om ikke overgaar — Stockholm i skøn Beliggenhed og i nye, pragtfulde offentlige Bygninger. Mellem 12–1 kom vi op i det statist. Bureau. Her modtoges vi af den lamme Chef, Statsraad Boxstrøm, en højt begavet Mand — tidligere Chef for Finlands Generalstab og den øverste finske Militær, nu med en uheldelig Rygsygdom —, og vi tilbragte en Times Tid i Bureauet, der er en prægtig Søjlehal: en gammel Kirke!! Efter her at have gjort de iagttagelser og Optegnelser m. v., der interesserede os, kørte vi i en Række Vogne i og udenom Byen i et Par Timer — stadig uden at betale —, besaa paa Vejen et Par af Herrerne Hjem og hilste paa deres Fruer og var derefter 4½ til en splendid Diner. Fra Dineren spadseredes hen til samme Sted, hvor jeg nu sidder, »Kapellet«; her troede jeg, vi skulde drikke en Kop The. Men nu overtog Senator (∴ Minister) Ignatiev Ledelsen, og en stor Souper begyndte, der først fik sin Afslutning efter Midnat. Tilstede var her, efter Indbydelse, forskellige af de Damer, vi havde truffet i Dagens Løb, og som var overmaade indtagende og nydelige. I samme Sammenhæng maa jeg fortælle, at da vi skulde køre til Middagen, standsedes vi af et Bryllupsselskab, der steg af ved vort Hotel. Vi fik derefter Lejlighed til at se en hel Række unge, smukke finske Damer i fuld Puds. Endnu da vi kom hjem i Nat dansede de; vi vilde først melde os som Gæster, men frygtede at vore egne Fruer skulde blive jaloux. — Der var slet ikke Tale om at følge vor første Plan at tage fra Helsingfors Torsdag Aften, det havde fornærmet vore [Værter]. Vi tage først herfra idag, idet vi skal en Dampskibstur etc. etc. Inat skal vi da rejse til Wiborg, imorgen bese Imatra-Faldene og venter saa sent imorgen Aften at naa St. Petersborg. . . .

433. Til *Kaja Rubin*.

St. Petersborg 30 Aug. 97.

Kære elskede Trolde, kæreste Kajs.

Tusind Tak for Eders nu modtagne Brevkort. Jeg maa i Hast be-
 svare det, da Posten gaar, og jeg er saa optaget med at se og høre
 alt, hvad her er, at det er mig ufatteligt, hvordan Tiden skal slaa
 til. Igaar Aftes var vi i Akvarium, et Tivoli med russiske Sangere
 og Dansere og Danserinder, Zigeunerorkestre m. v. Idag i Hallerne,
 i Kirker, hos Ministre o. a. m. Byen er halvt gammeldags og gam-
 melt bygget, halvt nymodens med uhyre Kolosser af offentlige Byg-
 10 ninger, men fremfor alt med en utrolig Pragt i Kirkerne — Guld,
 Sølv, Malakit etc. —, hvor man kaster sig næsegrus ned for Helgen-
 billederne: et Symbol paa Folkemassens asiatiske Underdanighed
 for Eneherskeren. Iøvrigt kan man ikke være mellem en hyggeligere
 15 og høfligere Befolkning. — Onsdag skal vi til Kronstadt og Peter-
 hof. Søndag Aften rejse vi til Moskau, . . .

Marcus.

434. Fra *Adolph Jensen*.Pederstrup pr. Horslunde
den 31 August 1897.

20

Kære Hr. Direktør Rubin!

Det er nu en Uge, siden jeg tog Ferie og rejste fra København.
 Saa er det vel ikke for tidligt, at jeg faar sagt Farvel til Dem. Jo,
 det er sandt, De regner vel med russisk Tid, som er en hel Del
 25 senere end vor, — saa jeg naar maaske endda at faa sagt Dem Far-
 vel i rette Tid. — Jeg er glad ved min *sene* Ferie. Eftersommeren
 er dog den bedste i vort Klima. Vi ere saa nogenlunde fri for Regn,
 og Luften er let og behagelig at indaande og at færdes i. Saa er det
 mig ogsaa en stor Fornøjelse at være her hos mine Svigerforældre
 30 lige i den travleste Høsttid; det morer mig at se hele det store
 Landbrugsmaskineri gaa — akkurat lige saa støt og nøjagtigt som
 Arbejdet i en Fabrik. Dermed gaar min Dag, se paa, at andre
 slide; selv er jeg næsten fuldstændig uvirksom, naar jeg undtager,
 at jeg af og til plukker mine Lommer fulde af Nødder i Skoven.
 35 Jeg har min Kuffert fuld af gode Bøger, men hidtil har jeg haft
 grumme lidt Brug for dem. Det er det, De ikke kan forstaa, at

man kan trænge til helt at drive i nogen Tid. Men jeg trængte nu virkelig til det. Dog er jeg glad ved, at jeg *har* Bøgerne i Kufferten; et Par Dages Driveri endnu, — saa er jeg ked af det.

Før jeg rejste fra København, lagde jeg Industritællingsarbejdet til rette for de 3 Uger, jeg er borte. Forsøgsvis bearbejdede jeg et Par Byer til Brug for den foreløbige Opgørelse; det gik meget godt, og jeg tror nok, jeg kan holde mit Løfte om at faa den foreløb. Opg. ud i Marts Maaned. Fabrikinspektør Dr. Topsøe var oppe i Bureauet en Dag for at høre, hvordan det gik med Tællingen. Han sagde, at Fabriktilsynets Assistenten have megen Vanskelighed ved at faa Blanketterne udfyldte. Ofte er man meget utilbøjelig til at give de begærede Oplysninger, og i enkelte Tilfælde have Fabrikanten gjort Forsøg paa helt at slippe fra det ved at lade Blanketten ligge trods gentagen Paamindelse om at sende den. Topsøe bad saa om, at Truslen om Idømmelse af Mulkt maatte udgaa fra Bureauet og ikke fra Fabriktilsynet (han vil jo nødig være Bussemand). Jeg kunde jo ikke vide, hvordan De ønsker dette Forhold ordnet, men jeg sagde til Dr. T., at jeg fandt det naturligst, at Fabriktilsynet indberetter til os, at N. N. ikke har været at formaa til at give Oplysningerne, og at *vi* saa først true og derpaa eventuelt gaa til Øvrigheden med Anmodning om at mulktere.

Naa, det er vist dumt af mig at bebyrde Dem paa Deres Rejse med disse Ting, som jo først skulle afgøres i Løbet af Efteraaret. — I Fantasien hører jeg Dem i øvrigt gentage et gammelt Spørgsmaal: »Hvordan gaar det med Arbejdslønnen for Statsarbejderne?« Jo, jeg haaber nok, at jeg skal faa det færdigt i sidste Halvdel af September.

Nu faldt der en vældig Tordenbyge. Saa bliver der ikke mere Indkøring i Dag. Der tærskes Hvede, — imellem 22 og 23 Fold!

Min Kone beder mig hilse Dem mange Gange og sige Dem Tak for Ferien. Ogsaa bedes De modtage de venligste Hilsener med Ønske om god Rejse

fra

Deres ærbødigst hengivne

Adolph Jensen.

35

435. Til *Kaja Rubin*.

St. Petersborg 1 Septbr. 97.

Kæreste Kajs.

Godmorgen. Før jeg skal til Kronstadt vil jeg nu — Kl. 7^{1/2} —
 5 sende Dig en Morgenhilsen for at fortælle Dig, at idag, første Dag
 i Rusland jeg skal bruge smukt Vær, straalere Himlen og lover en
 prægtig Dag.

Igaar førtes vi efter Mødet af Senator Ignatiev til en *russisk* Re-
 staurant, hvor vi indtog følgende Diner:

- 10 1) Kaviar, ægte russisk — fortrinlig. Hertil Snaps (ikke saa stærk som den danske).
 - 2) Suppe 3: Kaalsuppe med indbagte Grynkager og Surmælk! Surmælken, der skulde hældes paa, lod jeg staa, som Du kan begribe.
 - 15 3) Ærter og Bagværk (Krystader paa russisk Facon).
 - 4) Oksesteg og Kartoffler.
 - 5) Is (som ikke var helt god).
- Vine: Røde og hvide Krimiske Vine.

Maaltidet (i alt til ca. 4 Kr. Pers.), der var paa et fint Sted,
 20 foregik under øredøvende Spektakkel, fordi der — efter russisk Skik — var Orgelharmonium den hele Tid. Jeg fandt det meget interessant, men følte en sand Lise, hver Gang den standsede. Blandt andet spillede Marseillaisen. A propos denne sagde vor Gesandt mig forleden, at de højere Stænder i Rusland fandt det ingenlunde
 25 ufarligt, at man til Tider lod staa til — f. E. tillod Marseillaisen o. lign. — thi skal Systemet holdes, maa det være med uhyre Varsomhed til alle Sider. Dog — dom dirom.

Efter Bordet begav vi os i Følge med Senatørens Søn, der er Officer og garnisonerer her i St. Petersborg, til en Kafé, hvor vi fra en
 30 Balkon havde det prægtigste Vu over Aftenfærdslen paa Newsky-Prospekt: som det antages den Færdselsaare i Verden, hvor Køretøjernes Antal er størst.

Jeg træffer mange Mennesker her — Kolleger — hvor mit Navn er godt kendt, og som kommer mig i Møde paa en særdeles behagelig
 35 Maade. Nu og da deltager jeg i Mødernes Diskussion; jeg taler da tysk. Kiær og jeg kommer saa fortrinligt ud af det sammen,

Sidenbladh er os begge lidt for lad, men vi har det alle udmærket — vi er nu alle Dus, incl. Fontell fra Helsingfors — og befinder os brillant. . . .

436. Til *Kaja Rubin*.

St. Petersburg, 3 Septbr. 97. 5

Kære Kajs, Lis og Inger.

. . .

Imorges var vi henne og se det russiske statistiske Bureau, hvor den nys afholdte Folketælling — den første egentlige i Rusland — bearbejdes. I kan tænke jer, hvad det vil sige, naar I véd, at Rusland nu har 130 Mill^r Mennesker. Det var i mange Henseender interessant; bl. a. laa fremme den Liste, som Kejseren selv havde udfyldt for sig og Familje. Ca. 500 Damer og 500 Herrer er ansatte ved Bearbejdelsen. — Herfra tog vi til en Højtidelighed i den nationaløkonomiske Forening. Den var som alt sligt ret kedelig med lange Foredrag, deriblandt et af en Dame. Under Foredragene fik vi The, som her i Rusland drikkes af alle og altid, og som man er meget spendabel med. Det er The russe (med Citron, i Glas), og Lugten bringer mig hver Gang et godt Fedtebrødsbord i Erin- 10
dring. 20

. . .

Øvrigt er der jo saa overvældende mange nye Indtryk, at det ene jager det andet. Det er Europa, men dog med et godt Stykke Asien lige op ad sig. Dette iagttages især paa Ansigterne; noget ogsaa paa Klædedragterne. . . . 25

437. Til *Kaja Rubin*.

St. Petersburg 4 Septbr. 97.

Kære Kajs og Trolde.

Hjertelig Tak for det den 1ste afsendte Brevkort, af hvilket jeg ser, at I til da havde faaet alle Meddelelser fra Finland, og at Petersburgmeddelelserne nu forestod. Lis takkes specielt for Citatet af Rists Værk; han hører jo til mine særlige Venner. 30

Igaar var jeg til Middag hos den russiske Udstillingskomité. Vore svenske og finske Venner erklærede at Mage til »Smørgåsbord«

havde de ikke set, hertil hører bl. a. den russiske Kwas, en Drik mellem Cider og Øl, der ses og faaes overalt; jeg indrømmer, det var uhyre kopiøst (navnlig her som ellers henrivende Kaviar), men til Gengæld syntes jeg, at Middagen selv var lidt knap endog
5 med Tobak kneb det i dette evigt rygende Land (selv i Banker, alle Kontorer osv.) — og de mange officielle Taler igen for rigelige. Efter Bordet tilbød en herværende Hofraad, det russiske Riges Justitiestatistiker mig sin Vogn. Han har kastet sin Kærlighed paa mig, jeg vèd ikke hvorfor, har gjort mig forskellige Smaaforæring-
10 ger, som jeg, naar jeg kommer hjem, skal fremvise, og endelig indbød han mig idag i et Par Mellemtimer sammen med et Par andre Herrer og den russiske Fængselsinspektør at bese Hovedstadens Cellefængsel. Dette Besøg var yderst interessant; først ved Køreturen i Landauer igennem hele Byen, til Forstaden — hvorved
15 alle mulige bekendte Huse vistes mig — saa ved selve Fængslet. Dette var fortrinligt indrettet i enhver Henseende og meget human. Naar der ikke kommer politiske Forhold med i Spillet, er den russiske Administration jo mild, og naar Russeren ikke er fuld, er han meget godmodig. Dette viste sig ogsaa ved alt, hvad her var
20 gjort for Fangerne. Hvad der for mig næsten syntes det værste, var, at de staar op under Gudstjenesten i to Timer paa samme Plet. Men det gør forresten alle ortodokse Russere. I det hele, den der ikke har set Droskekudske, Sælgekoner etc. etc. hvert Øjeblik standse paa Gaden og korse sig foran et oplyst Madonnahoved, en
25 Kirke eller et Kapel, forstaar ikke Rusland. Tillige hører man den halve Dag Kirkeklokker. — Ejendommeligt i Fængslet var ogsaa Badeindretningerne. Russerne bade, som bekendt, meget. Mindst 1 Gang hver anden Uge faar her hver Fange varmt Bad!

Ved Slutningsmødet idag var Stemningen endel bevæget. Vor
30 gamle 85aarige Præsident, Sir Rawson (der ikke har været her i St. Petersborg) vilde nemlig nødigt genvælges — med Rette, thi han kan ikke passe sit Arbejde. Alligevel blev han efter meget Vrøvl genvalgt, fordi Franskmand, Englændere etc. ikke vilde have den foreslaede Østriger (v. Inama Sternegg), der støttedes af
35 Tyskerne. Mødet sluttede iøvrigt med en Ovation til Kiær og Norge, hvorfra der var officiel Indbydelse om næste Mødes Afhol-

delse (1899) i Kristiania. Jeg vil utvivlsomt til da faa overmaade mange Gennemrejsende, bl. a. af flere af mine nye bekendte.

...

Tusind Kys og Hilsener, kæreste Kajs, og kære Trolde, tusind paa Gensyn — forhaabentlig senest idag otte Dage — til Eder alle fra
Eders
Marcus.

438. Til *P. Fr. Rist.*

København, K, den 13 Septbr. 97.

Kære Rist.

10

Hjemkommen fra en længere Udenlandsrejse finder jeg et Hæfte fra Dem, indeholdende Frederik VI's Soldaters Historie. Hovedsagen havde jeg alt — med megen Interessethed og stort Udbytte — læst før Rejsen; tilbage stod, hvad jeg nu fandt, Deres Tilslutning til min Opfattelse, under en Form, der er i høj Grad ærefuld for mig, og som jeg siger Dem oprigtig Tak for.

Mange Hilsener

fra Deres hengivne

Marcus Rubin.

439. Fra *Frederik Salomon.*

20

Kjøbenhavn V. den 21 September 1897.

Kjære Rubin.

Tak for det tilsendte Udkast til Forestillingen, som jeg idag modtog, og hvis første Afsnit jeg finder saare fortræffeligt. Ikke i samme Grad kan jeg slutte mig til den Del af Skrivelsen, som direkte behandler det projekterede Forslag. I stedetfor at gjøre Ændringsforslag paa Deres Udkast til dette Afsnit, har jeg tilladt mig selv at lave et Udkast, beregnet paa at vise, hvordan omtrent jeg tænker mig, det kunde gjøres. Denne Fremgangsmaade er sikkert baade nemmere og mere tydeliggjørende.

30

I sidste Afsnit — de mere personlige Yttringer til Ministeren — findes der ogsaa Eet og Andet, som vi maaske kunne tale om, naar vi efter Aftale næste Gang samles.

Sagen har neppe synderlig Hast. Forslag af denne Art anser Ministeren det altid for hensigtsmæssigst først at fremkomme med til Finansudvalget engang i November.

Jeg synes, det var meget rart, om Fridericia kunde formaas til at give sit Besyv med i Laget. Efter Deres Ønske sender jeg nu det Hele til Erslev. Naarsomhelst parat til videre Forhandling, er jeg med mange Hilsener

5

Deres hengivne

Frederik Salomon

440. Fra Kr. Erslev.

[22. sept. 1897]

Kære Ven!

10 Jeg er ingenlunde glad over dit Udkast. Hovedstykket deri synes mig i saa ringe Grad at svare til, hvad jeg troede, vi blev enige om forleden, at jeg slet ikke forstaaer, at du, som din Slutningspaspasus viser, har troet det modsatte. Salomons Udkast derimod svarer i Tone til det, jeg ønsker; dog vil jeg helst udelade Slutningen
15 og skyde meget ind paa et tidligere Sted, se mit Forslag.

I det hele er da endnu stor Uenighed, og et nyt Møde kan sikkert ikke undværes. Punctum saliens synes mig at være at skrive et Indlæg, der er acceptabelt paa een Gang for hans Excell. og for G. Br. Du vil maaske sige om vore Forslag, at de ikke er det
20 første; men om dit gælder det vist, at det ikke er det andet, og det synes mig egentlig at være det værste.

I Gaar Aftes forelagde jeg Sagen for Fridericia. Han ser væsentligt paa den som jeg og er rede til at deltage i et Møde.

Din

25

Kr. E.

441. Til *Edvard Brandes*.

Kbh. d. 11/10 97.

Kære Brandes.

30 Kun to Ord for at sige Dem: i min Samtale idag med Konsejlspræsident. fremhævede jeg alt, hvad jeg tror, der overhovedet kan siges om den Ting, set fra hvilket som helst Synspunkt. Samtalen faldt, som om jeg havde talt med Dem. Mit bestemte Indtryk er, at Min. personlig særdeles gerne vilde have Sagen i Orden, men at han frygter for de Vanskeligheder, de 3000 Kr. vil stille i Vejen
35 m. H. t. Konto, Motivering, Landsting, Folketing etc. etc. Ansøgningspørgsmaalet finder vi maaske en acceptabel Form for.

Jeg sluttede idag med at sige: Jeg har nu — og ved de foregaaende Samtaler — sagt, hvad jeg havde paa Hjerte og ønsker ikke mere at komme tilbage til Sagen. Min. svarede dertil med et Smil, at jeg kunde være rolig for, at ogsaa uden det skulde den fra hans Side *ikke* blive forsømt. — —

Ja, mere kan jeg ikke, hverken paa den ene eller den anden Maade.

Deres hengivne
Marcus Rubin.

442. Fra *Edvard Brandes*.

Kronprinsessegade 50, I. 13/10. 97 10

Kære Rubin! Maa jeg blot takke Dem for gentagne Meddelelser fra Krigskuepladsen. Jeg har nu som før mine Tvivl med Hensyn til Resultatet. Men jeg er overbevist om at Anstrængelserne er store, og jeg er Dem af Hjærtet taknemlig for Deres Umage.

Deres hengivne 15
Edv. Brandes.

443. Fra *Harald Westergaard*.

18/10 97.

Kjære Ven

Igaar fik jeg vedlagte mærkelige Brev, efter at jeg længst havde læst Korrektur paa min Afhandling til Jubilæumsbogen. Denne vilkaarlige Lemlæstelse af typographiske Hensyn kan jeg ikke finde mig i. Jeg har givet min Afhandling til Arv og Eje men kun paa Betingelse af, at den trykkes som jeg har afleveret den, efterat først Du har læst og godkjendt den og jeg derefter har haft den til Korrekturlæsning i Sommer uden at der lød et eneste Ord om Beskæring. Hvis de typographiske Hensyn skal staa over de videnskabelige, saa trækker jeg min Afhandling tilbage; ingen kan forpligte mig til at lade den udgaa i en vilkaarlig beskaaret Tilstand. Dette har jeg nu tilskrevet Alexis Petersen Studnitz. Komitéen kan for mig gjerne sætte min Afhandling sidst, hvorved de typographiske Hensyn formodentlig blive mindre fremherskende, men jeg kan ikke afgive en Tøddel af Noterne. Det er Litteraturhenviisningerne som baade have Interesse for mig selv,

naar jeg engang igjen vil sysle med det Emne, og for mulige Læsere, der have Interesse for exakt Finantsvidenskab.

Det følger af sig selv, at jeg ogsaa kun kan gaa med til Middagen naar min Afhandling optages; dette er mig ikke noget Savn, 5 men jeg havde oprigtig glædet mig til at optræde i Jubilæumsbogen.

Din hengivne

Harald Westergaard

444. Fra *Harald Westergaard*.

19/10 97

10 Kjære Ven

Tak for Dit Brevkort. Alexis Petersen Studnitz har bragt alt i Orden, og jeg kunde formodentlig have opnaaet det samme med mindre Kvalm, men man skriver jo altid naar man bliver traadt paa Ligtornene. Jeg har nu skrevet til ham og søgt at gjøre alt godt 15 igjen, og beder saa om, at hele Balladen maa blive mellem os. At jeg havde skrevet til Dig betragtede han som en Klage til hans Overordnede; jeg maa tilstaa, at jeg ej har sét Dig i det Lys, skjønt jeg maaske burde det da Du er blevet min Censor og man saa bør vænne sig til sligt. Er der noget Menneske jeg nødig vil fortrædige er det ham, thi hvad man end kan sige om ham, er han 20 jo dog en ualmindelig hæderlig og sandhedskjærlig Personlighed, og det dækker over meget.

Din hengivne

Harald Westergaard

25 445. Til *J. A. Fridericia*.

København, K, den 20 Oktbr. 97.

Kære Ven.

Ihvorvel jeg ikke har noget godt at meddele, er det dog min Pligt at sige Dig, at Bricka er bleven Rigsarkivar. Sandsynligvis 30 véd Du det allerede, men hvad Du maaske ikke véd, er, at der var stærkt Tale om den Skandale at tage Tr.-L. — i hvert Fald efter Kringelbachs Udtalelser til mig i gaar. Kringelb. var meget irriteret netop over den Mulighed, der skal være bleven pousseret stærkt af Kongehuset. — At Bricka har faaet Embedet synes mig ingen Forurettelse overfor nogen, men bedre havde jo unægtelig været bedre. 35 Kringelbach anbragte Dig paa Bruuns (Kgl. Bibl.) Plads, men

dette er vel dubiøst i mange Henseender — ogsaa for Dit eget Vedkommende. Ser Du ikke ud en Aften (Torsdag og Fredag er jeg til Møder).

Jeg synes ikke, Du har tabt noget ved Din Aktion, og jeg er glad ved, at Du er bleven sparet for en særlig Ærgrelse — jeg ærgrede mig nemlig meget igaar —, det er ogsaa heldigt, at Sagen afgjordes saa hurtigt.

Din Anmeldelse af Bangs Bog var mere rosende, end jeg havde ventet; min bliver det maaske mindre, end han havde ventet.

Din hengivne 10
Marcus Rubin.

446. Fra *J. A. Fridericia*.

Ceresvej. 16., V. 20/10 97

Kære Ven.

Tak for Meddelelsen. Jeg vidste det i Forvejen, siden i Formid- dags. Det skete er ingen Forurettelse, men jeg vilde lyve, hvis jeg nægtede, at det er mig en Skuffelse. Bruuns Plads — den vil jeg hverken eje eller have, og for Resten vil heller ingen give mig den.

Venligst Hilsen

Din JAF. 20

447. Fra *Julius Salomon*.

Platanvej 10. Den 1 November 97.

Kære Ven.

Tak for Dit venlige Brev i Anledning af Goldschmidt. Ja, det er jo rigtig nok, hvad Du skriver om G., men det kunde der selvfølgelig ikke være Tale om at skrive paa dette Sted. Ikke desto mindre troer ieg, at »der Sohn«, som læser Artiklen, vil se et og andet mellem Linierne, som »der Bote« ikke sér. En fri og virkelig indgaaende Behandling af Emnet — som ieg under min Syslen med Artiklen fik en Del Lyst til — vilde kunne tage Noget med, men skal en Jøde skrive oprigtigt om Goldschmidt, ere vi jo enige om, at det vilde blive formeget af »Confessions«, som det nærværende Øjeblik ikke er det heldigste til. Jeg er endda glad ved, at ieg har kunnet skrive det, der staaer.

Mht. Professortitelen havde ieg i sin Tid en Bemærkning i Tankerne, men opgav det, fordi ieg erindrer, hvorledes Udnævnel-

sen skete. Hvis Du ikke husker det, skal ieg genkalde i Din Erindring, at Anledningen gaves ved en Bemærkning i »Dagbladet« (!) om den sparsomme ydre Anerkendelse, som blev vore Forfattere til Del og i hvilken G^s Navn nævnedes. Nogle Dage
5 efter kom Udnævnelser paa én Gang til Goldschmidt og — H. F. Ewald. Denne lever endnu og burde jo ikke saares, hvad en Bemærkning med Kommentar let kunde have givet Anledning til. At G. modtog Titelen laa dog vistnok bl. a. i, at man i 60^{erne} og Beg. af 70^{erne} ikke saaledes havde opfundet Titelen »Forfatter«
10 som bgl. Livsstilling som nu. Det hed undertiden »Literatus«, G. kaldtes i Reglen Kandidat — hvilket i hans Alder formodentlig ikke var ham behageligt. (Jeg husker i en gl. Skattebog at have set Saint-Aubains Livsstilling betegnet som Ridder af Danebroge; han var jo »anonym«). — Noget andet er, om ieg ikke burde have
15 berørt Noget om hans Stilling i Literaturen i hans seneste Aar, men ieg havde ikke rigtig Lyst, det kunde ikke ské uden at komme ind paa GB og Pladsen var jo yderlig begrænset. Imidlertid glæder det mig, at Du finder Artiklen vellykket til sit Formaal, da Du jo ubetinget er en af dem, der kender den Ting bedst.

20 Det glæder mig samtidig at kunne meddele dig, at vi igaar holdt Plenarmøde paa Raadhusbibl., som aabnes i Dag og at Du ikke har havt Skam af Din Anbefaling, idet Dr. Ørum ved Mødets Slutning holdt en hel lille Tale til mig, i hvilken han paa Udvalgets Vegne takkede mig »for det fortrinlige Arbejde, der var
25 præsteret« eller noget lignende. Bg.mester Hansen blev helt rød af Fornøjelse og sluttede sig til Ørum, idet ogsaa han erklærede, at det efter hans Mening var meget godt gjort. Jeg bukkede saa for Forsamlingen, og skønt det jo ikke er af de store Ting, her er Tale om, glædede det mig naturligvis, at de vare fornøjede.

30 Det er vist ikke Thorsøe, der er Svend Leopold; han har nemlig nu udgivet en anden Bog om noget Hofvæsen, ieg husker ikke Titelen.

Venlig Hilsen

Din hengivne

Julius S.

448. Fra *P. Vedel*.

18 9/11 97.

Kjære Direktør.

Udenrigsministeriet giver med stor Fornøielse sit Samtykke til at den omhandlede Beretning faaer en saa stor Publicitet som muligt og jeg ønsker intet hellere end at Ministeriet havde et Sted hvor det kunde meddele Rapporter af almindeligere Interesse.

Deres hengivne

P. Vedel.

449. Fra *Harald Westergaard*

10

[10. nov. 1897]

Kjære Ven.

Jeg skal meget gerne baade komme præcis (i Kjole?) og sidde ved Siden af Grev H. Men Du maa under ingen Omstændigheder afkræve mig nogen Bordtale enten paa Dansk Svensk eller hvilket somhelst andet Sprog, hvortil jeg er ganske og absolut uskikket. Jeg vil have Lov til at sidde og passe min Mad, med samme Alvor hvormed man kvitterer for et Forfatterhonorar; da jeg ikke ryger Tobak og saaledes forvolder en Mindreudgift, saa maa jeg ogsaa være fri for videre Forfatterpræstationer, saa meget mere som der findes flere Bidrag fra min Haand i Nationaløk. Tidsskrifts Redaktionskontor bl. a. et hvori jeg viser, at Bureauet formodentlig har regnet rigtigt m. H. til Folketallet. Med A. P. St. er alt i Orden; vi ere begge to nogle artige Børn, der lege godt sammen efter at have skændtes. Summa summarum, Du sørger for at jeg bliver fri for at sige noget, saa gaaer jeg med et let Sind til Middagen! Vil Du hilse Kofoed og sige, at han ikke maa bære Nag til mig. Jeg forekommer ham vist meget fordringsfuld, men som J: Lange engang har sagt »En Bog er tyrannisk«. Det gjælder endogsaa en populær Danmarks Statistik.

30

Din

HW.

450. Fra *William Scharling*.

Vodroffsvej 10, 27/11 97

Kjære Directeur Rubin!

35

Jeg plejer aldrig at gjøre Vrøvl og er altid meget medgjørlig,

men jeg tilstaar, at denne Historie ærgrer mig. Det er mig yderst magtpaaliggende, at Decemberheftet med min Artikel kan komme saa betimelig ud, at det kan blive omdelt i Rigsdagen, inden den tager Juleferie. Og saa kommer F-H. i den tolvte Time, da Novemberheftet er lige ved at udkomme, og vil standse det i 14 Dage eller mere — De véd, at han ikke er særlig expedit med Korrekture. Dertil kommer, at hans Artikel jo ganske sikkert vil blive meddelt Landstingets Udvalg fra Finantsministeriet, saa at hans Art. er langt mindre presserende end min. Desuden gaar endel af Interessen af min Art., naar den kommer bagefter hans.

Jeg maa derfor bestemt *holde paa, at Decemberheftet med min Artikel udkommer til den aftalte Tid*: jeg har for denne Sags Skyld ingen Ro og Hvile undt mig i den sidste Tid, hvor optagen jeg end har været af mange andre Ting. — Kan det saa lykkes ved Siden af at faa udgivet et Novemberhefte med F-H.'s Artikel i, — nu, saa faar det være, selv om de to Hefter udkomme omtrent samtidig. Men jeg kan ikke opgive at faa min Artikel frem til den bestemte Tid!

Deres ærgerlige

Will. Scharling

I Hast!

Det gjør mig ondt, at De skal have saa meget Bryderi af Foreningen; men jeg haaber, De vil erkjende, at det i Reglen ikke er fra mig, det stammer!

451. Fra *William Scharling*.

Vodroffsvej 10, 28/11 97

Kjære Direktør Rubin!

Imorges var Al. P.-St. hos mig og viste mig Novemberheftet fuldt færdigt, indhæftet og afgivet til Omsendelse. Der er da — især da det er omtr. 3 Maaneder, siden det sidste Hefte udkom — ingen Mening i nu at standse Udsendelsen, afrive Omslagene og trykke F-H.'s Afhandling allerbagest i Heftet efter Smaatterier. Men jeg ser heller ikke, at der er Noget til Hinder for, at der i December omsendes 10 Hefter, et Slutningshefte for 1897 og et første Hefte for 1898. Da jeg er en fredsommelig Mand, som al-

tid stræber at undgaae Strid, skal jeg finde mig i, at F-H.'s Artikel kommer i førstnævnte, min i sidstnævnte Hefte, — *forudsat*, at min Artikel i *hvert Fald* udkommer *inden Jul*.

Jeg har dermed strakt mig saa langt, som det er muligt; men jeg kan ikke finde mig i, at min Artikel, som det netop er mig magtpaaliggende at faae frem, medens Sagen endnu er under Forhandling i Udvalg, skal udskydes, indtil den bliver betydningsløs, af Hensyn til en Artikel, som aldeles ikke forelaa til Optagelse i Tidsskriftet, da Trykningen af min, allerede længere Tid i Forvejen anmeldte, Art. allerede var paabegyndt.

Deres hengivne
Will. Scharling

452. Fra V. Falbe Hansen.

29-11-97.

Kjære Rubin!

Tak for Deres Brev og Virksomhed. Jeg har selv tænkt mig, at mine Udtalelser om min Medvirkning ved det forelagte Udkast om Indkomst og Formueskat var for stærke, og det var og er min Hensigt at *stryge den paagjældende Passus i Correcturen*. Jeg vil i hvert Fald — hvad der ogsaa forud var min Hensigt, conferere med Dem om det paagjældende Punkt.

Deres hengivne
V. Falbe Hansen

453. Til Cordt Trap.

København, K, den 1 Decbr. 97.

Kære Kontorchef Trap.

...

Ejendomsstatistikens Stranding havde jeg erfaret gennem Borgemesteren. Den ærgrede ham meget, og jeg for mit Vedkommende er helt forbitret over de Herrers Stupiditet. Jeg kan ikke tro andet, end at man havde kunnet skamme Jacobi ud til at makke ret etc., men nu er det jo for sent. Imidlertid kan jo Sagen efter Nytaar tages op paany, og jeg lover Dem *med al Energi* at staa Dem bi.

Deres hengivne
Marcus Rubin.

454. Fra *J. A. Fridericia*.

Ceresvej 16, 4/12 97

Kære Ven

Du kan ganske trøstigt svare Prof. Fahlbeck, at der ikke er og
5 næppe nogensinde kan beregnes noget Folketal for Danmark
c. 1600. Troels Lunds Vurderen af det (dog heri indbefattet den
kgl. Del af Hertugdømmerne) i Danmarks og Norges Hist. i Slutn.
af det 16. Aarh. I, 97 til 1,400,000 véd Du jo at vurdere efter For-
tjeneste, og lige saa Grundtvigs fra c. 1650 i Meddelelser fra
10 Rentekammerarchivet 1872 og 77. Selv er jeg mest tilbøjelig for c.
1650 at sætte Tallet for Danm. + de skaanske Provinser til
7-800.000 (maaske noget mere), men det er umaadeligt løst.

Venligst Hilsen til Dig og Dine

Din

15

J. A. Fridericia

455. Til *C. F. Bricka*.

6/12 97.

Hr. Rigsarkivar, Dr. Bricka. R.

Hermed »Møsting«. De havde givet mig 3 Sider, men jeg
20 frygter, Biografien tager 4. Uden at anmasse mig nogen sammen-
lignende Dom om Udstrækningen af Lexikonets Biografier, skal
jeg dog tillade mig at minde om, at M. i en Tredjedel af dette
Aarhundrede var Gehejmestatsminister og en af Landets anseteste
og indflydelsesrigeste Mænd. Jeg havde derfor ogsaa ønsket ham
25 en bedre Biograf end

Deres ærbødige

Marcus Rubin.

456. Fra *J. B. Løffler*.

Lampevejen 31 F

30

Kjøbenhavn, d. 6 Dcbr. 1897.

Hr. Direktør Marcus Rubin!

Ved i Aften at læse Deres Anmeldelse i Hist. Tidskr. af Gustav
Bangs Doktordisputats (hans Arbejde kjender jeg ikke), slog i
Særdeleshed *den* Udtalelse mig: »Altsaa kortvarige Ægteskaber og
35 stor Ægteskabsfrugtbarhed«, thi atter og atter har jeg lagt Mærke

til dette Forhold paa mine gennem tredive Aar foretagne antikvariske Rejser her hjemme. Jeg tillader mig fra disse Undersøgelser at henlede Deres Opmærksomhed paa det fortrinlige Materiale, vi have i *Gravstene og Epitafier*, hvis Indskrifter som Regel give ikke blot Ægteskabernes Varighed, men tillige Børnenes Antal; saa og saa mange Dreng og saa og saa mange Piger. Hovedmassen af mine Beretninger findes i Nationalmuseets antik. topogr. Arkiv, men meget har jeg offentliggjort saasom: Sorø Akademis Landsbykirker, Sjællands Stiftslandsbykirker, Gravstenene i 1) Roskilde, 2) Sorø, og 3) Ringsted.

Ærbødigst

J. B. Løffler.

457. Til *Jacob Marstrand*.

København, K, den 8 Dcbr. 97.

Kære Hr. Marstrand.

...

Der gaar et hemmelighedsfuldt Rygte om en Borgemesterkandidat, der engang ved en Proces søgte at skaffe en Mand 100000 Kr. i Erstatning, og en anden Gang ved en anden Proces vilde hævde for sig selv 100000 Kr. i Eksekutorhonorar. Det maa jo være en daarlig Spøg; vi skal vel ikke have en Mand, der har været i Folkemunde paa den Maade.

Deres ærbødige

Marcus Rubin.

458. Fra *Jacob Marstrand*.

Kjøbenhavn, d. 9 Decbr. 1897

Her Direktør Rubin.

Tak for Deres Brev. Den Mand, som De sigter til vil ikke blive Borgermester, han vilde ikke faa en Stemme, og kun han selv har kunnet tænke paa, at det vilde være en Gevinst for Kommunen.

Deres forbundne

Jacob Marstrand.

459. Fra *Carl Bech*.

Foreningen af jyske Landboforeninger.
Formanden.

Engelsholm 22/12 97.

5 Hr. Directeur M. Rubin.

Til den Tak, jeg i min Indledning af Foreningen af jyske Landboforeningers Delegeretmøde i Aarhus rettede til det statistiske Bureau for de fra dette saa velvilligt tilstillede Oplysninger, tillader jeg mig herved for Dem, Hr. Directeur, at føje, at disse bleve meget
10 paaskjønnede saavel af mig som vistnok af de Delegerede. Jeg tillægger det stor Betydning, at de forretningsdrivende — in casu Landmændene — til enhver Tid ere bekendte med Landets Productions- og Afsætningsforhold, og haaber, at det ogsaa ad Aare maa lykkes Foreningen af jyske Landboforeninger — *særdeles gjerne*
15 *gjennem Hr. Winkel* — og i øvrigt ad den Vej, som De maatte finde tjenlig, at faae Meddelelser fra det statistiske Bureau til Oplysning og Vejledning for de jyske Landmænd.

Idet jeg nu mod Aarets Slutning sender Dem min Tak for dette, tillader jeg mig dertil at føje mine bedste Ønsker for Dem, Hr. Directeur, og for Deres betydningsfulde Virksomhed i det kommende
20 Aar.

Med Højagtelse ærbødigst

Carl Bech.

460. Fra *Georg v. Mayr*.

25 Strassburg 20. Januar 1898.

Hochverehrter Herr College,

Im Vertrauen auf Ihre collegiale Freundschaft und in dankbarer Rükckerinn[erun]g an die Stunden, die wir in Russland und auf russischen Eisenbahnen miteinander verlebt haben, komme ich als
30 recht unwürdiger Bittsteller zu Ihnen.

Ich möchte nämlich ein gutes Wort für meine »Bevölkerungsstatistik« (Statistik u. Gesellschaftslehre II. Bd. Freiburg 1897) bei Ihnen einlegen. Dazu würde es sich schicken, dass ich Ihnen das Kind, für das ich sorgen möchte, persönlich vorstelle. Leider
35 aber gab mir der Verleger nur eine so minimale längst erschöpfte Zahl, dass es zu meinem grössten Bedauern nicht möglich ist.

Vielleicht ist Ihnen aber doch das Buch inzwischen bekannt geworden, das ich ja auch in Petersburg dem Institut überreicht habe.

Es läge mir nun daran, dass das Buch auch in dänischen Kreisen und zwar wenn möglich nicht nur der Fachgenossen sondern auch der Politiker und Publizisten bekannt würde. Dabei steht mir in 5
erster Linie ein gewisses sachliches Interesse der Statistik und der Statistiker. Es ist nun einmal so, dass man nicht abgeneigt ist, unserem Wissenskreis die zünftige Gleichberechtigung mit anderen geschlossenen Disziplinen abzusprechen. Dies hing bis jetzt einiger- 10
massen damit zusammen, dass es in der That an einem erschöpfenden Kompendium fehlte, durch dessen Vorlegung dem zweifelnden Frager eine richtige, leicht verständliche Antwort gegeben werden könnte. Ein solches Kompendium sollen die 3 Bände meiner »Statistik und Gesellschaftslehre« oder — wie der Titel auch 15
lauten könnte: »System der gesammten Statistik« darstellen. Ich hoffe damit der Statistik und den Statistikern im Sinn der Wahrung der ihnen gebührenden wissenschaftlichen Rangstellung einen Dienst zu leisten.

Was nun die »Bevölkerungstatistik« speciell anlangt, so ist sie überwiegend und in erster Linie ein wissenschaftliches System 20
der Demologie; daneben aber ist sie auch — insbesondere durch das ausserordentlich mühselig herzustellen gewesene Sachregister — ein Handbuch über Bevölkerungsverhältnisse aller Art nach sachlichen, geographischen und politischen Gesichtspunkten. Das Buch ist deshalb meines Erachtens vor Allem ein moderner *Wappäus*, 25
daneben aber auch ein Stück moderner *Kolb*, und darum auch für Politiker und Publizisten brauchbar.

Ich wäre Ihnen sehr dankbar, wenn Sie die Güte hätten, etwas dafür zu thun, dass das Buch in dänischen Kreisen bekannt wird.

Meine Tochter Barbara erinnert sich oft und gern Ihrer liebens- 30
würdigen Reisebegleitung und grüsst Sie herzlich (Als Vater füge ich heimlich bei, dass Sie ihr eine besondere Freude machen werden, wenn Sie ihr einmal eine Kopenhagener Ansichtspostkarte zukommen lassen). In aufrichtiger Verehrung bin ich

Ihr ergebenster

G. v. Mayr

35

461. Til *Cordt Trap*.

København, den 2 Februar 1898.

I »Statistiske Oplysninger« findes lige fra det første Hæfte Oplysninger om Bygningsafgiften. Den er for alle senere Aar taget ud af Stadens Regnskab (3: Beretningsbilaget fra Mag. 2^{den} Afd.). Imidlertid er jeg bleven opmærksom paa, at Tallene maa være fejle, thi Statsregnskabet har f. E. for 1894/95 c. 100,000 Kr. mindre Bygningsafg. for Kbhvn. end »Oplysningerne« (og Regnskabet), og Mag. maa ogsaa være kommen til en bedre Erkendelse, eftersom Tallet for 1896 pludselig dumper ned — og nu ganske stemmer med Statsregnskabet. Hvad er der sket? Véd Bogholderkontoret ikke noget derom? og bør det ikke have in mente, for at de paa-gældende Tal i »Oplysningerne« i næste Hæfte kan blive rigtige i deres Helhed?

Deres hengivne

Marcus Rubin.

462. Fra *Erik Skram*.

Kbhvn. Ø. Classensg. 11 14-2-98

Kære Rubin

Vil Du bevise mig den gode Tjeneste at bruge en eller anden lille Timestid til at skitsere et Skema for os til den Samling Spørgsmål, man fornuftigvis kunde rette til bosiddende danske i Udlandet i Forventning om at få Svar.

På hoslagte Opråb vil Du indenfor Blyantsmærket kunne se, hvad vi omtrentlig har tænkt os.

Band mig ikke, fordi jeg gør Dig Ulejlighed.

Din E. Skram

463. Fra *A. N. Kiær*.

Kristiania 15 Februar 1898

Kjære Ven!

I Besvarelse af Din private Skrivelse af 10 Febr. har jeg følgende Meddelelser at gjøre:

ad 1. *Med Fornøielse!* Men der maa jo nærmere Aftale træffes, paa hvilken Maade den fælles Udarbeidelse skal finde Sted og i Henseende til hvilke Grene af Statistiken. I førstnævnte Henseende

vil vel Fællesskabet komme til at bestaa i *fælles* Aftale om Arbeidets *Deling*, hvilket ikke er en *contradictio in adjecto*.

ad 2. Programmet for det internationale Instituts Møde næste Aar sorterer først og fremst under Institutets Bureau, men da det skal holdes i Kristiania, vil jeg faa Adgang til at øve en vis Indflydelse derpaa, og det er bleven mig mundtlig meddelt, at jeg vilde blive opfordret til at deltage i en forberedende Konference, der skal afholdes en af de første Maaneder næste Aar, antagelig i Februar, i London. Det vil være en naturlig Ting, at saavel Du, som vor Kollega i Stockholm hver indleder et eller andet Spørgsmaal af Programmet. Naar Du i denne Forbindelse nævner den internationale sociale Gruppering, da erindrer jeg i Øieblikket ikke, hvad dette specielt sigter til; men formoder, at vi har foreløbig talt om en nærmest for Socialstatistiken beregnet fælles Gruppering af Livsstillinger, hvilket synes at maatte være en nyttig Opgave. Ogsaa i andre Henseender vil Din Medvirken modtages med Taknemmelighed. Du har jo bl. a. foreløbig nævnt, at der muligens kunde blive Spørgsmaal om Lettelser i Henseende til Jernbanebilletpriser; men det er vel i det hele for tidligt nu at gjøre noget Skridt i denne Retning.

3) Om vort skandinaviske Møde mener jeg, at det hensigtsmæssigen kunde afholdes i Løbet af Forsommeren 1899, hvis denne Tid vil falde Dig beleilig. Foruden vore almindelige statistiske Anliggender kunde vi jo træffe en og anden Aftale angaaende den antagelig i August Maaned forestaaende internationale Kongres. Det vil være godt at have en Mellemtid af mindst et Par Maaneder mellem den skandinaviske og den internationale Kongres.

4) Det omtalte Særtryk er endnu ikke arriveret, men imødesees med Interesse.

5) Jo, Forsendelsen til Danmark af vor Statistik har hidtil foregaaet portionsvis; men skal, efter Dit derom fremsatte Ønske, herefter ske efterhaanden som den udkommer, ialfald forsaavidt angaar de for Statens statistiske Bureau samt for dets ærede Direktør bestemte Exemplarer.

6) For et venskabeligt Forhandlingsstevne i Göteborg i Slut-

ningen af April eller maaske bedre »im schönen Monat Mai« føler jeg mig meget oplagt. Foruden det anførte tyske Argument, der maaske ikke gjør stærkere Indtryk paa Dig, vil jeg til Fordel for en liden Udsættelse anføre, at jeg har paataget mig et socialstatistisk Arbeide, der skulde være færdig inden Udgangen af April og hvis Omfang jeg for Tiden ikke har videre Rede paa. Men i Anledning af dette Stevne maa jeg gjøre et Par vigtige Spørgsmaal: 1) Tager Du ikke Din Hustru med? (Samtidig vil jeg bede Dig fremføre for hende en venlig Hilsen fra mig). 2) Naar vi nu 10 skulde mødes (om end i al Gemytlighed) paa Sidenbladhs Grund, skulde det da ikke være passende og hyggeligt at underrette Husværten, som jo Sidenbladhs paa en Maade maa forestille, at vi dette haver besluttet og at han er mycke vælkommen til Mødet? (om han har Lyst).

15 Jeg mener jo, trykker Din Haand og siger Level.

Din hengivne

A. N. Kiær.

464. Fra *Ludvig Bramsen*.

Rigsdagen

20

Kjøbenhavn, d. 18 Febr. 1898.

Kjære Hr. Direktør Rubin.

Der har i Folketingets 15 Mands Udvalg vist sig en stærk Stemning for at faa en ved Lov fastslaaet Ulykkesstatistik for Arbejdere under Arbejdet og endog nogle Landstingsmænd have udtalt sig i 25 den Retning. Udvalget har derfor anmodet mig om at gøre Udcast til et saadant Forslag, hvad jeg har gjort som hoslagte. Uagtet jo Sagen nok paa et senere Stadium vil komme til at passere Dem, vilde jeg dog spørge Dem, om De, uden at Deres Stilling dertil derved paa nogen Maade præjudiceres, vilde have noget imod at 30 sige mig, om der paa Forhaand er noget deri, som jeg burde forandre. —

Deres ærbødigst

hengivne

Bramsen.

465. Fra Harald Westergaard.

[februar 1898]

Kjære Ven

...

Hvad siger Du om Zola? Jeg har som Du kan tænke Dig ikke 5
stor Interesse for hans Forfattervirksomhed — skjønt jeg ganske vist
engang i Paris har set en særdeles god Udførelse af l'Assommoir, —
men er det dog ikke sørgeligt at se denne forunderlige Blanding af
Fraser og Mangel paa Retsbevidsthed, der gjør Frankrig til et Mil-
litærdespoti. At en Mand der ærlig og oprigtig siger sin Mening 10
bliver sat i Hullet et Aar, det er næsten ligesaa idiotisk, som da
Berg i sin Tid blev sat et halvt Aar i Arrest for en Smule Hidsig-
heds Skyld, og det vil hævne sig ligesaa meget. Men hvad der gene-
rer mig mest ved den Affaire er at se vor hjemlige Presse i Naivitet
eller Dumhed eller ? helt eller halvt sympathisere med Militaris- 15
men og synke Fraserne som om det var de største Delikatesser.

Naa da hvor jeg begynder at blive gammel. De gamle og de pur
unge skrive lange Breve.

Naar bliver det Møde i Kristiania?

Din hengivne

20

Harald Westergaard

466. Fra Harald Westergaard.

17/4 98.

Kjære Ven

Hvad jeg har skal Du med Glæde faa. Du har ganske Ret i at 25
vi ikke kunne forcere en Undersøgelse, og for Tiden er der andet
i Gang; men skulde der i de sidste Aar være fremkommet i Mo-
natshefte zur Statistik des Deutschen Reiches en Dødelighedstavle
svarende til den der stod Nov. 1887 (for 1871–72 til 1880–81),
vil jeg være meget taknemlig, om Budet vilde tage den med og 30
lade mig laane den en lille Tid, item hvis han vil komme lidt før
end Du bebuder; nødig senere end 12¹/₄, da jeg har et Examina-
torium Kl. 12¹/₄ til 1. Budet maa saa med det samme gratulere mig;
det er nemlig min Fødselsdag, og det falder paa en Flyttedag lige-
som for 45 Aar siden hvilket maa forhøje Glansvirkningen. Ja 35

Deuntzer er en meget rar Mand ogsaa meget dygtig; men han har ikke været rigtig oppe ved den Lejlighed; Emnet var slet ikke ilde valgt; men det havde jo været interessant at faa nogle Vuer over, hvorledes de 1200 Love havde forandret vort Retssystem og hvilke
5 Baner man var inde paa. Muligvis var det en Opgave som et Meneske med juridisk og økonomisk Dannelse i Forening bedst kunde løse. Moralen er, at det er grumme uheldigt, at Juristerne ikke kan noget Økonomi.

Jeg har faaet Krabbe i Gang med et Arbejde over Island (vi
10 ere jo sørgelig blanke *der*). Han er meget begejstret for dette sin Moders Land. Opgaven er foreløbig saa kolossal, at han vist hverken véd ud eller ind, men efterhaanden klarer der sig vel nok nogle særlige Opgaver, som han kan tage fat paa og faa noget ud af. Berg er jo fuldt optaget, og Sørensen i Gang med en lille Ar-
15 tikel om skandinavisk Arbejderforsikkring som en Tysker i Strassburg skal have til et Versicherungslexikon. Saa ere de da nogenledes forsørgede.

Jeg har bearbejdet de norske Oplysninger om de meget gamle (over 95). Resultatet er, at Dødeligheden i de Egne slet ikke ta-
20 ger videre til med Aarene, snarest tager lidt af. Det er vel en Art selection, idet de svage pilles fra og Resten vegetere videre. I min første Udgave af Dødelighedshaandbogen har jeg gjort en Antydning i den Retning i Anledning af Preussens Dødelighedstavle, og Thiele satte et mistænksomt Spørgsmaalstegn ved det, hvad der
25 vist ogsaa var stærkt begrundet. Men der var maaske lidt i det alligevel. Jeg har tiltænkt Nationaløk. Tidsskr. en lille Straale i den Anledning; men har foreløbigt rettet et Par Spørgsmaal til Kjær om Tallene.

Som Du véd er jeg ikke Politiker. Men engang imellem spekulerer man ligesom ham der havde været 14 Aar Fyrbøder dengang
30 der var et Kancelli. Og Øjeblikket er jo alvorligt nok. De stakkels Højremænd skændes om hvorfra Dekadencen kommer og se ikke at den var en physiologisk Nødvendighed. Jeg troer nu at intet Parti kan have Livskraft i sig, som ikke uforbeholdent og energisk
35 følger en Politik til Fordel for 5te 6te og 7de Stand, Husmænd Inderster og Løsgængere. Materielt betaler det sig sikkert ringere

end Emancipationen af Gaardmandsklassen i 18de Aarh., men det faaer være. Men naar bliver Folk saa fornuftige?

»Puh« siger Du vel saa

Din hengivne

HW. 5

467. Fra *A. N. Kiær.*

Høvik 21/4 1898.

Kjære Ven! Jeg har bestemt min Afreise herfra til Mandag 2/5 Morgen, saa jeg kommer til Göteborg om Aftenen for med friske Kræfter at kunne begynde Konferencen Tirsdag. Da Du imidlertid let kan være optaget Mandag Aften paa anden Maade, venter jeg ikke at se Dig da paa Jernbanen, men tager som Du til Grand Hotel Haglund, haabende at finde Plads i Din Nærhed. I Anledning af vor Konference vil jeg bede Dig sende mig nogle Ord om Programmet. Jeg har for mig selv optegnet følgende Forhandlingsgjenstande, mer eller mindre eventuelle: 1) Det Internationale Møde i Kristiania 1899 2) Det interskandinaviske Møde i København s. A. 3) Sociale Grupperinger af Livsstillinger, jfr. Bertillon, 4) Socialstatistik 5) Handelsstatistisk Reform 6) Jordbrugsstatistik, den norske 7) Arbejdsordning, Lønninger og andre administrative Forhold inden de statistiske Bureauer 8) forøvrigt hvad der maatte falde sig — — —

Med venlig Hilsen

Din

A. N. Kiær. 25

468. Fra *A. W. Flux.*

57 Parsonage Road,
Withington, Manchester.

May 15th 1898

Dear Hr. Rubin,

I wish to ask a favour of you again, my previous experience in that way being very encouraging.

I observed in "Politiken" some few months since that you have issued a report containing the statistics for a further two years of Alderdomsunderstøttelsen. May I beg the favour of a copy of the

report? I want it for two purposes. One is that I have promised an American editor of an economic review an article on the subject. The other is that we are expecting weekly the issue of the report of the House of Commons Committee on Old Age Pensions, and I am
 5 anxious to have all possible information ready which may enable me to criticise that report, if I find, as I rather expect, that it requires criticism.

Have you brought down to any later date the comparison of the cost of Fattighjælp presented to Rigsdagen of which you were
 10 good enough to give me a copy?

Mrs Flux desires me to present her compliments through you to Mrs Rubin and also to yourself, and I would join my wishes with those of my wife.

Yours very truly,

A. W. Flux.

15

469. Fra *Isidor Heckscher*.

Göteborg d. 14/6 98.

Kære Rubin!

For nogle Dage siden tilskrev jeg Dig, nærmest i Anledning af
 20 Fragtstatistiken. Idag har jeg en Anmodning til Dig. Jeg vilde nemlig bede Dig om at gennemlæse en Serie Artikler med Titel »Vore Konsuler«, som findes i »Vort Land« for d. 9. 10. & 13. ds. Maaske har Du allerede læst dem, og Du vil da have beundret den store Elskværdighed mod mig, som de aande.

25 Du sagde til mig her, at Du havde faaet mere at vide om Sverig af min Aarsberetning end om Danmark af hele Handelsberetningen. Og nu siger den Mand, at min Beretning er et sandt Paradigma for, hvorledes en Konsulatsberetning *ikke* bør være, at alt det vide vi i Danmark lige saa godt, at jeg er en ren Undermaaler,
 30 der uden Pardon bør have mit Løbepas, og mere for mig saare for nøjeligt. Hvem af Jer skal jeg nu tro?

Forfatterens Identitet lader sig uden Vanskelighed konstatere. Hvorfor han i Grunden har set sig gal paa mig, er mig noget gaadefuldt. Saa meget er givet, at oprettes der et Handelsdeparte-
 35 ment og stilles han i Spidsen derfor, saa ere mine Dage som Embedsmand talte. Dette er en Fremtidsmulighed; men hvad der i

Øjeblikket interesserer mig, er at vide, om hans Udtalelser ere Udtryk for en mere almindelig Opinion og om de finde Genklang dernede blandt Forretnings- og Embedsmænd. Kan Du yde noget Bidrag til min Belæring derom, vil jeg være Dig hjerteligt forbunden.

Artiklerne har jeg faaet fra en fjernere Bekendt, der med Rette fandt, at jeg ikke burde holdes i Uvidenhed om deres Fremkomst. Skulde der iøvrigt fremkomme noget i denne Sag — udenfor »Berlingskes« og »Politikens« Spalter — ønskede jeg meget at blive gjort opmærksom derpaa. Jeg skriver samtidigt hermed til 10 GehR. Vedel for at gøre ham bekendt med Artiklernes Tilværelse.

Hjertelige Hilsener!

Din hengivne

Isidor H.

470. Fra Isidor Heckscher.

15

Göteborg d. 17 Juni 98.

Kære Rubin!

Det var kønt af Dig at gaa til Gross. Ad., hvilket jeg ingenlunde havde agtet at paalægge Dig. Hvad Du meddelte mig om hans Udtalelser — ligesom Dit Brev i det Hele taget — var for mig en Be- 20 roligelse, og jeg takker Dig oprigtigt derfor. Men jeg tror ikke, at der kræves en særligt nervøs Disposition til at blive oprørt over et saa lumsk Angreb som dette, og jeg kan ikke ganske gaa ind paa, at det bør holdes hemmeligt for den angrebne selv. Hvorledes skal man kunne værge sig mod de Fjender, man ikke kender? 25

Du skal endeligt ikke tro, at det er Angrebets *reelle* Side, der harmer mig. Tvertimod. Manden har med stor Dygtighed sat Fingrene paa mine ømmeste Steder og klemte til af Hjertens Lyst. Han har i mange Henseender Ret, og jeg kan maaske have godt af den Overhaling, i al Fald som en Bekræftelse paa de Sandheder, 30 jeg allerede har sagt mig selv. Men det samme kunde være opnaaet paa en høflig Maade. Og jeg har svært ved at forestille mig, at der kan tilkomme min Ringhed hele 2 $\frac{1}{2}$ af 3 ledende Artikler om »vore Konsuler«, medmindre Hensigten er »at rydde Kongen af Vejen m. m.« — som det hed i Titelen til en gammel Brochure. 35

Manden kunde tilmed med stor Sandsynlighed gaa ud fra, at jeg ikke vilde faa Artiklerne at se og altsaa heller Intet foretage for at svække deres Effekt. Thi hvem læser det Blad i Udlandet?

At S. har fralagt sig Paterniteten, tilmed den indirekte, fortjener stor Anerkendelse. Naturligvis! Jeg havde slet ikke i mit Brev til V. berørt, hvem der efter min Opfattelse var »der Attententhäter«; men i sit elskværdige Svar udtalte han (V.), at han »med stor Indignation« havde læst Artiklerne og »ikke tvivlede paa, at de hidrørte fra« o.s.v. Han havde i den Anledning tænkt paa at henlede Soc.^s Opmærksomhed paa det upassende i Sagen. Forresten fandt han øjensynligt intet paafaldende i min Henvendelse, men brugte endog langt stærkere Udtryk end jeg om den valgte Fremgangsmaade.

Nu nok herom for denne Gang.

15 . . .

Du har maaske ikke endnu faaet min Exposé om Fragtfartstatistiken?

Endnu en Gang hjertelig Tak for Dit rare Brev og for al Støtte!
De bedste Hilsener til Dit Hjem fra

20

Din hengivne

Isidor H.

471. Til *Kr. Erslev*.

Villa Nostra pr. Hellerup 24/6 98.

Kære Ven.

25 Ved nogle fortsatte spredte Studier til Chr. VIII — hvor de udkomne Hæfter af A. D. Jørgensen (som jeg nu har læst) unægtelig forekommer mig fortrinlig skrevne — finder jeg hos Bergsøe, Den danske Stats Statistik (som Jørgensen utvivlsomt ikke har læst, ihvorvel det er en sand Guldgrube for 40^{erne}, og et Værk som, skrevet af én Mand, staar fuldt paa Højde med Scharlings og Falbe Hansens m. fl.'s 15 Aars Arbejde, item et Værk, nævnte Her-
30 rer m. fl. har vist meget for lidt Taknemmelighed) III, S. 305–306 (kan Du følge med?) under en Omtale af Videnskabernes Selskab:

35 »Ligesom dette Selskab som Følge heraf ikke burde hedde »Videnskabernes Selskab«, men »Selskabet til de historiske, fysiske,

matematiske og filosofiske Videnskabers Fremme«, saaledes har den matematisk-physiske Retning siden Slutningen af det forrige Aarhundrede havt en afgjort Overvægt i Selskabet. Ethvert indenlandsk Medlem er berettiget til at gøre Forslag til nye Medlemmers Optagelse i den samme Klasse, hvortil han selv henhører — — — 5
 De forskellige Medlemmer benytte sig naturligvis i forskellig Grad af denne deres Propositionsret, og Man har havt Exempel paa, at et enkelt indflydelsesrigt Medlem (Hjelmstjerne) paa een Dag har foreslaet 9 nye Medlemmer, som alle bleve optagne, medens andre Medlemmer aldrig have gjort Brug af denne Ret.« — 10
 Venligst Hilsen. Kom snart ud.

Din
 Marcus R.

472. Fra Meyer Davidsen.

[Paris] d. 7 Juli 1898 15

Kjære Markus og Kaja

...

Her har ogsaa været Automobiludstilling i denne Tid, der var baade mekaniske Drosker og Omnibusser og Fragtvogne, men rigtig løst er Spørgsmaalet ikke endnu. Dog sælger de massevis deraf, 20
 de bedre Fabrikker tager nu over 1 Aar om at udføre nye Ordres og Maskinarbejderne gaa alle dertil, saa at det kniber for os andre at finde Folk.

Mon jeg fortalte Jer i mit sidste Brev at jeg i Kupéen fra Berlin traf paa en fransk Ingenieur som kom fra Siberien og Rusland, hvor 25
 han var sendt hen fra et fransk Consortium for at undersøge Anlægget af en Cementfabrik. I kan troe jeg fik slaet Kloee i Fyren som vilde have henvendt sig til tyske Fabrikker for Anlægget. Gaar Forretningen i Orden, da har jeg da et pænt Paaskud for altid at rejse paa 1ste Klasse. 30

...

Eders hengivne
 Meyer

473. Fra *Harald Westergaard*.

Det nordiske Forlag

Bogforlaget: Ernst Bojesen

København K., Den 30 Juli 1898.

Købmagergade 18

5

D'Herrer

M. Rubin og H. Westergaard.

Herved tillader vi os at fremsende Afregning for 1897, som udviser en Saldo i Deres Favør af

10

11 Kroner og 66 Øre

der følger hermed.

Med Højagtelse

Det nordiske Forlag

Georg Hansen.

15 Kjære Ven

Jeg udfinder heraf, at Du skal have Kr. 5,83, hvilke Du snarest skal faa. Jeg har med megen Interesse tumlet med den Del af Folketællingen 1787 jeg har faaet, og det bringer mig tilbage til et ofte næret Ønske. Gad gav os for nogle Aar siden Skemaerne til alle de gamle Folketællinger; vil Du ikke give os Indmaden, der dog er
20 interessantere.

Den hele Maade hvorpaa man i 1787 klarede Erhverv kombineret med Alder og Civilstand og de Resultater det gav er saare interessant. Hvad om vi Aar 1900 fik et Tilbageblik paa Danmarks Be-
25 folkningshistorie?

Din

HW.

474. Til *Kjøbenhavns liberale Vælgerforening*, koncept.

[august 1898]

30 Til Forretningsudv. i Kbh. lib. Vælgerforening.

Som Embedsmand i Centraladministrationen, med direkte Referat til Ministeren (in casu Konsejlspræsidenten), mener jeg *ikke* at kunne deltage i *aktiv* oppositionel Politik. I Overensstemmelse med denne længst overvejede Betragtning, haster jeg med at med-
35 dele det ærede Forretningsudvalg, at jeg ikke ønsker paany at op-

stilles som Valgmandskandidat til Landstingsvalget. Idet jeg imidlertid takker for den mig tilstillede Opfordring, beder jeg tillige om, at hvis, imod Forventning, en større Kreds skulde blive gjort bekendt med de indløbne Svar, man da nøje vil gengive min oven anførte Motivering.

Med Højagtelse
M. R.
Dir. f. St. st. B.

475. Fra *Alexis Petersen-Studnitz*.

Kongens Tværvej 2 10
26.8.98

Hr. Direktør Rubin,

Jeg skal nok tage Deres Bemærkninger om Anmeldelsen i Betragtning. Dog tror jeg at have udtømt Krapotkins Theori med disse faa Ord: »Enhver tager, hvad han vil«. De øvrige citerede Sætninger 15 har kun et illustrerende Formaal. — Maaske havde jeg slet ikke ladet mig forlede til at skrive Anmeldelsen, naar Brødrene Brandes's Ros ikke havde ægget mig.

Med Hensyn til Bisgaard kunne vi jo godt forholde os passive, indtil der foreligger et Tilbud fra ham, hvad endnu ikke er Til- 20 fældet.

Med Tidsskriftets næste Hefte har jeg ikke hastet, da Tidsskriftet jo ingeniunde er tilgæters med sine Hefter, tværtimod. Det var min Hensigt at lade Deres Artikel indtage første Plads, — men nu taler Prof. Scharl. om, at han eventuelt ønsker denne Plads til en *politisk* 25 Artikel. Personlig er jeg i Øjeblikket ikke besjælet af nogensomhelst politisk Lidenskab, hverken i den ene eller den anden Retning; alligevel synes jeg ærligt talt ikke saa godt om den Ide: i Tidsskriftet at indrykke en politisk Artikel, som neppe vil blive billiget af alle Ud- giverne. Naar Prof. Sch. om nogle Dage kommer her til Byen, vil 30 han, hvis han fremdeles fastholder sin Plan, forelægge den for Med- udgiverne.

Deres hengivne
Alexis Petersen-Studnitz

476. Til Kr. Erslev.

København, K, den 23 Septbr. 98.

Kære Ven.

Mange Tak for Din Bog, som jeg læste færdig igaar Aftes. Naar jeg siger læste, er Udtrykket ukorrekt, det er et Studium, og endda et saadant, hvor man føler, at man paa mange Punkter uden Nøglen mangler Forstaaelsen, og hvor jeg antager, at selv de indviede maa sidde med de litterære Aktstykker for sig for helt at følge med. Følgen deraf vil blive bestemmende for Din Bogs Skæbne. Enhver for-

10 standig Læser kan jo indse, at Du er ifærd med at give et nyt og stort Helhedsbillede til Bestemmelse af Danmarks indre Historie i »Valdemarernes Storhedstid«. I de Kapitler, hvor Du trækker Lini-

15 erne op, er alt saa tydeligt og klart, saa skarpt og indlysende, at ingen kan tage fejl af, hvad Du mener, og hvad man tidligere har ment. Spørgsmaalet er altsaa nu: Er Billedet rigtigt? Hertil vil jeg svare ja, stolende paa Din Autoritet, Dit Skarpsind, Din Kundskabsfylde og Kritik. Ville de »sagkyndige« gøre det? Og hvilken Vægt skal man lægge paa disse sagkyndiges Mening overfor Din? Alt dette bestemmer, som sagt, Bogens Skæbne, naar Spørgsmaalet er om de

20 opnaaede Resultaters Indvinding for Almenheden.

Skulde jeg dernæst gaa over til Enkeltheder, tør jeg paastaa, at jeg i de to Aftener, jeg har tilbragt dermed, har læst med megen Flid; imidlertid kan jeg vanskeligt skrive derom, men jeg havde uafbrudt Lyst til at gennemgaa Kapitel for Kapitel paa et Eksaminatorium for at [faa] Spørgsmaal besvarede, Tvivl opklarede, Diskussion i Stand bragt. Paa en vis Maade er jeg den uheldigste Læser, Du kan have. Jeg sidder daglig og ser, at man i den Tid, det Land, den By, man lever, i Spidsen for den officielle Statistik, er uvidende om eller kan tage fejl af vigtige Maalbestemmelser —, og jeg op-

30 fordres til at følge Undersøgelser, der strækker sig over Aarhundreder, der er 500 à 1000 Aar gamle, og hvor man skal konstruere grundlæggende Maal og Vejninger ud af spredte Data, indbyrdes modsigende og med Slægtleds Mellemrum. Lad mig af moderne Statistik give Dig et enkelt bitte lille Eksempel. Hvor meget Øl drikkes der i Danmark? Vi har hidtil regnet med saa og saamange

35

Tdr. à 136 Potter (Øltønden), og dette er formentlig rigtigt for Hvidtøllet, men da Loven giver Ret til at gøre Bajerskøltønden (der beskattes Tøndevis) til *indtil* 144 Potter, *antages* det, at man for skattepligtigt Øl maa regne Td. til 144 Potter. I Virkeligheden betyder dette, at 680000 Tdr., regnet hidtil à 136 P., har været = 720000 Tdr. à 136 P., altsaa der er regnet 40,000 Tdr. for lidt (680000 × 8 Potter). Dette er et Eksempel fra igaar, Du er næppe i Tvivl om, at hver Dag har sit. Du forstaar imidlertid ogsaa, at dette ikke er nogen Indvending, endsiges Bebrejdelse; tvært imod indser jeg, at Følgen for Dig kun er, at hvert enkelt Tal repræsenterer et Slid, hvorom jeg formodentlig med min bedste Vilje ingen Ide gør mig. Jeg véd jo, at Din Bog er Frugten af mangfoldige Aars dybtgaaende og udholdende Studier, og naar disse nu resultere i de Par Hundrede Sider, Du offentliggør, da forstaas det først, hvad virkelig Forskning, virkeligt Studium vil sige.

Da jeg, som sagt, gjerne vilde tale med Dig om Bogen, hidsætter jeg her nogle Emner til Samtale: hvad betyder en Sammenligning mellem Datidens og Nutidens »Sølv«, og er den Maade, hvorpaa Sammenligningen gøres, den rette? giver den et sandt Billede? (jeg mener ikke, om Konverteringstallet er det rette, men kan hele Sammenligningen overh. finde Sted?). Hvorfra hidrører, og hvad kan man slutte af, at der er en *forskellig* Afstand mellem Datids og Nutids Pris paa *Jord* og paa *Korn*? Er det rigtigt, at Staten nu yder mere end den Gang; følte man ikke, at den ydede alt, fordi den gav Hovedbetingelsen, Sikkerheden for overhovedet at kunne leve i Landet (uden at føres i Trældom o. l.), føler man nu ikke dens Værdi mere »ideelt«, den Gang som haardt nødvendig, materielt, og var det ikke derfor rimeligt, at man gav den saa at sige, hvad man kunde undvære? Anser Du det ikke som *centralt* i Din Bog, Delingen mellem Stud og Nathold, Opfindelsen saa at sige af »Studen« som *Skatten*, Natholdet som en forvandet Ydelse (ved Hjælp af Studen)? mig forekommer denne Fremstilling som et af Bogens interessanteste og betydningsfuldeste Partier. — Folketallet?

Maatte jeg endnu føje til, at hele det sidste Afsnit forekommer mig glimrende skrevet, og at det burde gaa over i enhver dansk Haandbog. Det er tillige saa instruktivt, at jeg ikke véd, hvor man i

dansk Historieskrivning paa saa knap Plads faar en saa vægtig og indholdssvanger Viden.

Til min Tak for det meget, Du har givet mig at tænke paa og glæde mig ved i Din Bog, skal jeg endnu knytte et Par formelle
 5 Bemærkninger. Jeg synes, Du krænker Steenstrup vel stærkt i Fortalen, især sammenlignet med de ret haarde Vendinger, Du bruger om hans Mangel paa dybere Forstaaelse rundt om i selve Skriftet. Dog, maa jeg sige, han slipper godt imod, hvordan Du rusker i
 10 Holberg, især hvor han ad illegitim Vej slumper til nogle af de samme Resultater, som Du har banet Dig ordentlig Vej til. Han vil maaske sige, det er »Genialitet« hos ham — Dit Udtryk overfor Jørgensen.

Og hermed nok. Til Lykke med Fuldendelsen! Dit Skrift varsler om, at man med stor Længsel maa imødesee, hvad Du vil byde os i
 15 Danmarkshistorien. Du har opnaaet fuldt, hvad Du vil: at give et Middel for de sagkyndige til at kontrollere, hvad Du fremstiller i Din Part af Rigshistorien, at give et Incitament for de interesserede til med skærpet Tanke at følge, hvad stort Du har at fortælle os om den store Tid.

20 Mange Hilsener
 Din hengivne
 Marcus Rubin.

477. Til *Kr. Erslev*.

8/10 98.

25 Kære Ven. Af en Afhandling af den ogsaa af Historikerne kendte Dr. Jastrow i Berlin om »Arbeitsmarkt u. Arbeitsnachweis in Deutschland« i Septbr.hæftet af Conrads Jahrbücher citerer jeg Dig følgende, Du kunde have brugt som Motto til Valdemartidens Statistik:

30 »Hier muss aber allen Ernstes gegen den Aberglauben protestirt werden, als ob die Sicherheit wissenschaftlicher Ergebnisse *ausschliesslich* von der Sicherheit ihrer Grundlagen abhängen. Zu allen Zeiten hat es vielmehr in der Wissenschaft zwei Kriterien der Sicherheit gegeben. Einmal die Sicherheit der Grundlagen, sodann das
 35 Zusammenstimmen der Ergebnisse. Keine Wissenschaft kann das letztere entbehren. Und die Thatsache, dass die Ergebnisse einer

Untersuchung ein in sich harmonisches Ergebnis liefern, wird immer bis zu einem gewissen Grade als Bestätigung der angewandten Methode gelten dürfen.«

Mange Hilsener. Din hengivne

Marcus R. 5

478. Fra *Harald Westergaard*.

24/10 98

Kjære Ven

Jeg har i den senere Tid ofte spekuleret paa hvorledes man kunde udnytte Hartkorns og Befolkningsstatistiken i Forening. Der møder man jo stadige Vanskeligheder, idet Hartkornsstatistiken ikke er udarbejdet med Socialstatistik for Øje. Nu har jeg faaet ny Anledning dertil ved en Samtale med min $\frac{1}{8}$ Fætter Zahle, der spekulerer stærkt paa Lovforslag til Fordel for Lejehusmændene. Vi vare i lige Grad enige i vore Ønsker til Fordel for disse Mennesker, og i vor Uvidenhed. Vor første Tanke var da naturligvis at skære en Rem ud af andres Ryg, og spørge Dig, om Bureauet ikke kunde skaffe nogle Oplysninger i den Retning. Det er jo nemlig kjedeligt, at man ikke kan se, hvormange af Husmændene der ere Lejehusmænd og hvormange Fæstehusmænd. Men hvorledes kom man bedst over sligt? En enquêtémæssig Undersøgelse, der klarede disse Folks Kaar med det samme, vilde vel naturligvis være det bedste, selvom man saa kun fik Oplysninger hist og her fra. Jeg troer Zahle omgikkes med en eller anden Plan om at lægge et Lovforslag frem og under Forhandlingerne udbede sig Oplysninger af Ministeren; men det vilde han ikke gjøre uden han i forvejen vidste om Bureauet havde Mod paa at skaffe saadanne Data.

Tak fordi Du fik Sørensen puttet ind i Forsikkringsraadet; jeg troer han vil gjøre god Tjeneste derinde. Og Tak fordi Du smurte Hjulene under Sporvejsstriken. Pudsige gamle Berlinger mente — om for Spøg eller Alvor — at den skulde være neutral; ellers siger den altid med naiv Oprigtighed, at det er Arbejdsgiverne der har Ret, og jeg læste rigtignok ogsaa den samme Opfattelse ud af Sporvejsindlæggene i Berlingske.

Din hengivne

Harald Westergaard

35

479. Fra G. A. Hagemann.

d. 15/11 98.

Kjære Direktør Rubin

Vil De godhedsfuldt give os — Finsens medicinske Lysanstalt —
5 et godt Raad?

Vi ønske at faa oplyst hvormange Lupus-Patienter her er i Dan-
mark! Hvorledes erfare vi dette?

Lægerne kan det ikke nytte at henvende sig til, mene vi, da de
ikke have afsondrede Virkekredse og let ville opgive de samme
10 Syge to eller flere Gange.

Præsterne mener man er bedre. Man skulde da give en kort let-
fattelig Beskrivelse af Sygdommen og spørge: hvormange er der i
Sognet?

Der er mulig andre og bedre Veje at gaa. Giv et Raad til
15 Deres hengivne

G. A. Hagemann

480. Til Kr. Erslev.

Vendersgade 25³, 21/12 98.

Kære Ven!

20 Gratulerer til Valget som ledende Senior. Fridericia havde fortalt mig derom og tillige, at Du mente, jeg havde samme Anskuelse om Sagen som han, saa at der intet var vundet ved at diskutere den. Dette er sandsynligt nok, og det vilde have været saa meget unyttigere at diskutere Sagen med mig, som Meddelelsen fra F. kom
25 som en Bombe, til den Grad staar jeg udenfor, hvad der foregaar i Studenterverdenens forskellige Foreninger og Partier m.v. — Jeg kan jo nok forstaa, hvad der har bevæget Dig til at tage dette onus (forhaabentlig ikke *altfor* store onus) paa Dig, i Din Egenskab af Studenterlærer og med Din store og energiske Almensands, men
30 om Du vil opnaa noget, og om det vilde være heldigt, at Du opnaaede, hvad Du vil — ligesom om Din Stilling ikke vil misforstaaes af adskillige og netop derfor ogsaa vanskeliggøres for Dig — staar for mig som meget tvivlsomt. Imidlertid er jeg, som sagt, for lidet kendt med de nuværende Forhold til at kunne udtale mig videre
35 derom, og skriftlig er der jo i hvert Fald ingen Anledning til at gøre det.

Dog, da Du jo har gennemført, hvad Du vilde paa dette Stadium af Sagen, har jeg kun at tilføje: quod felix faustumque sit!

Venligst Hilsen

fra Din hengivne

Marcus R. 5

481. Til *Niels Neergaard*.

København, K, den 10 Januar 1899.

Kære Neergaard.

Da jeg talte med Dem, vidste jeg ikke, at Spørgsmaalet om de 800 Kr. var gjort til Genstand for en egentlig Antegning til Finans- 10 lovforslaget. Jeg beder Dem derfor med to Ord lade mig vide, om en Henvendelse til Christensen Stadil eller lign. er paa sin Plads, eller om Sagen nu gaar i Orden af sig selv, muligvis ved Deres gode Medvirkning.

Jeg bemærker udtrykkelig, at medens min Samtale med Dem var 15 efter Aftale med Ministeren, er nærværende Linier spontant fremsendte.

Glædeligt Nytaar!

Deres hengivne

Marcus Rubin.

482. Til *Pontus Fablbeck*.

20

Kbhvn. d. 18de Januar 1899.

Kære Hr. Professor.

Da jeg kun helt korteligt takkede Dem for Deres omfangsrige Værk, vilde jeg nu gøre det paany efter at have gennemlæst det. Imidlertid er et Værk af det Omfang ikke egnet til Vurdering, 25 fordi det er gennemlæst; jeg vil derfor foreløbig kun udtale min Glæde over det overordentlig meget nye og belærende, Deres dybtgaaende Forskninger have bragt for Dagen, og ikke mindre for alle de videre Overvejelser og Studier, det inciterer til. Skulde min Tid paa nogen Maade tillade mig det — jeg er desværre stærkt optagen 30 paa mange Maader —, vil jeg komme tilbage til Deres Værk, og muligvis vil en nøjere Fordybelse deri da tillade mig i hvert Fald at give et Referat deraf i »Historisk Tidsskrift« eller et lignende Sted.

Der var et Par Strøbemærkninger, jeg dog allerede nu gjerne vilde 35

gøre. Den første er, at der arbejdes af et Par yngre Statistkere hos os (begge ansatte i Bureauet) paa Undersøgelser om Individernes Flytning fra Samfundsklasse til Samfundsklasse. Den ene har jeg for et Fjerdingaar siden foreslaaet, i Stedet for eller dog ved Siden
5 af Undersøgelser i tusind- eller titusindvis om nulevendes Stand og deres Forældres Stand, at tage saa mange trykte Stamtavler, han kan forskaffe sig (og vi har særdeles mange), og derigennem studere Slægternes Klassevandring. Jeg antager, De er enig med mig i, at saadanne Undersøgelser vil have stor Betydning ogsaa med Hensyn
10 til de Synspunkter, De gør gældende.

Endvidere vilde jeg bemærke, at af Westergaards og min »Ægte-
skabsstatistik« — som det glæder mig, De synes om, da den er et af mine Hjerdebørn —, vil man dels direkte, dels indirekte (ved Be-
regninger, som netop Deres Værk nu har givet mig Anledning
15 [til]), kunne godtgøre, at Nutidens Overklasse baade gifter sig langt senere og i højere Grad lever i Cølibat end den øvrige Be-
folkning. — Herom maaske nærmere ved Lejlighed.

Endelig vil jeg imidlertid gøre følgende Spørgsmaal. Medens jeg, som De maaske saa, betragter Dr. Bangs Arbejde som et flittigt
20 og lovende, men ret diletantmæssigt, har De jo anlagt og udført Deres paa en Maade og efter Synspunkter, som er saa vidt forskel-
lige fra hans, at der i Virkeligheden kun er en vis formel Lighed, ingen indre.

Dog er der én af mine Indvendinger imod hans Ræsonnement,
25 der, allerede ved den nu foretagne foreløbige Gennemlæsning af Deres Værk, synes mig ogsaa at maatte ramme Deres. Det er Spørgsmaalet om de uægte Fødsler.

De siger saaledes: de historiske Ætter dø ud, og dette er noget for de historiske Ætter ejendommeligt, thi i Almindelighed maa
30 Ætterne bestaa, ellers døde jo Menneskeslægten ud. Dette er rig-
tigt. Min Fader maa have haft en Fader, denne atter en Fader o.s.fr. evindelig opefter; derimod er en f. E. for femhundrede Aar siden, Aar 1300, berømt Mands Afkom maaske for længst forsvundet, og denne historiske Æt er altsaa uddød, medens den uhi-
35 storiske, fra hvem jeg stammer, lever. Men ser jeg bort fra, hvilke

øvrige Beviser De anfører for Deres Theori, synes jeg ikke det nys
 anførte beviser noget med Hensyn til den *fysiologiske* Godtgørelse
 af de historiske Ætters Uddøen. Hvis nemlig de historiske Ætter
 have forplantet sig illegitimt (Gustav Vasa), er det jo sandt nok,
 at dette ikke vedkommer den »historiske« Side af dem, men det 5
 beviser, at de ikke fysiologisk have fejlet noget. Hvis Toleds-
 ætterne have ophørt at være »historiske«, men man samtidig kunde
 godtgøre deres »illegitime« Bestaaen, bortfalder saa ikke hermed
 Theorien om, at de hurtig have sat deres Kraft overstyr? Dette saa
 meget mere, som det jo, abstrakt set, var muligt, at Nutidens Sam- 10
 fund kun hidrørte fra uægtefødte. Hvis Danmark i de sidste 500
 Aar havde haft en Fordobling hvert 100de Aar, skulde der Aar 1300
 have været 37.500 Mennesker. Hvis nu Danmarks Befolkning Aar
 1300 ialt var 375.000, hvoraf 37.500 uægtefødte, hvorfor kan saa
 hele Landets Befolkning ikke være Ætlinge af disse, medens alle an- 15
 dre, høj og lav, kun med det Fællesskab, at de var ægtefødte, nu ikke
 har en eneste Ætling i Landet?

Selvfølgelig er ovenstaaende paradoksalt og til det yderste sat
 paa Spidsen, men det er ogsaa kun som Modstykke til, slet intet
 Hensyn at tage til de illegitime Fødsler, naar man stiller de legi- 20
 time Adelsslægters Uddøen op som Modsætning til de almindelige
 Befolkningsslægters Bestaaen og deraf drager fysiologiske m. fl.
 Slutninger — —, ihvorvel de almindelige Befolkningsslægter, hvis
 man kun havde regnet med de i Ægteskab fødte, maaske ogsaa alle
 havde været uddøde. 25

Ja, dette er kun, hvad jeg for denne Gang havde paa Hjerte.
 Tag mig ikke ilde op, at jeg beslaglægger Deres Tid med, hvad der
 her er faldet mig i Pennen. Hvis De ikke gider svare, er det jo tids-
 nok at tale derom, til De engang gør mig den Ære at besøge mig
 i København. Bureauet er nu Slotsholmsgade 12 (Indgang ved 30
 Siden af den tidligere Indgang, Nr. 10), hvor vi har faaet ny og
 smukke Lokaler, og hvor det vil være mig en stor Glæde at se Dem.

Deres med Højagtelse

hengivne

Marcus Rubin.

35

483. Fra *Pontus Fablbeck*.

Lund. 22/I 1899

Bäste Herr Direktör!

Hjertligen tack för Ert vänliga bref af d. 18 d. och däri uttaladt
5 omdöme om min bok, Sveriges Adel! Med glädje motser jag de nya
uppslag, som Ni omtalar i sammanhang därmed. Jag är alldeles
utledsen vid det »på stället march«, som befolkningsstatistiken ut-
fört nu i lång tid. Man måste gripa sig an nya uppgifter och söka
10 nya synpunkter för den statistiska behandlingen af menniskan. Att
endast om och omigen repetera detsamma, som man förut gjort, och
ständigt finna samma sak blott med något olika siffror — det blir
för ledsamt.

Säkert kan De med Dem till buds stående medel särskildt från
statistiken öfver de Köpenhamnska äktenskapen — inom parenthes
15 ett litet mönsterarbete — taga reda på ej blott äktenskapligheten inom
de högre klasserna utan ock födslarnas kön og könens fördelning
uti den stående befolkningen inom dem. Säkrare än det vanliga
atomistiska förfaringssättet är dock att se förhållandena i deras
organiska sammanhang uti släkterna, med ledning af stamtaflor så-
20 ledes, såsom De säger.

Hvad angår Deres anmärkning, att jag blott tar hänsyn till äkta
födda och af dessas utgång sluter till en fysiologisk degeneration,
utan all hänsyn till de *oäkta födda*, så har detta skett efter moget
öfvervägande äfven af de utaf Dem mot Bang gjorda invändningar-
25 na. Jag har sid. 136 (jmf. s. 445) i min bok angifvit min uppfatt-
ning, men vill tillägga följande.

Hvad jag kunnat konstatera är, att de s. k. historiska ätternas
äkta linier dö ut; däremot vet jag intet om de oäkta, *som återgå till
folkets stora massa*. Vore det nu så, som De och Candolle och andra
30 synas mena, att de senare bibehålla sig — något som jag icke kan
uttala mig om — så vore ju just därmed bevisadt, att den högre bild-
ningen och kulturen har en ofördelaktig fysiologisk verkan. Om den
äkta linien i *högre social milieu* ständigt utdör, och den oäkta i
lägre social milieu fortlefver, så är ju uppenbart, att grunden till det
35 ena och det andra är att söka i den olika sociala milieu'en, olika
lefnadssätt m.m. Huruvida det är äkta ell. oäkta *börd* spelar där-

emot ingen rol härvid; allt beror på den olika sociala milieu, uti hvilken enligt regeln de äkta och de oäkta födda hvar för sig komma, idet att de förra följa faderns, de senare moderns stånd.

Vore det åter så, såsom De hypotetiskt framkastar, att alla legitima linier både i högre och lägre klasser dö ut och endast de illegitima lefva, så vore frågan »inom eller utom äktenskapet» afgörande. Men jag tänker, att den hypotesen håller De ej på.

Jag får emellertid, när jag en gång kommer till Köpenh., yttermera diskutera denna sak, och hoppas då om ej förr kunna fullt klargöra min ståndpunkt därvid. — Jag vore Dem emellertid mycket tacksam, om De ville i Hist. Tidskr. eller annorstädes referera min bok. —

Med ett »paa Gjensyn» förblifver jag

Deres förbundne

P. Fahlbeck 15

484. Fra *Christian Lüttichau*.

Østerbrogade 58¹

6 Febr 99.

Hr. Direktør Rubin!

Under mit faa Dages Ophold i Staden naaede jeg først idag til Deres nye Bureau-Slot; men Slotsherren var borte! — Kl. var 4¹/₂ — og jeg, der imorgen tidlig reiser hjem, faar desværre ikke Tid til iaften at opsøge Dem i Deres Privatbolig. —

Jeg vilde først og fremmest have takket Dem for Deres Opmærksomhed, idet De til Tjele har sendt mig Bureauets vægtige Productioner! —

Dernæst vilde jeg — foranlediget af en Samtale med Baron RThott idag — have spurgt Dem, om den i Nat: Tid: fremkomne Notits kan skade eller genere Dem? RThott frygter dette; men jeg deler rigtignok ikke hans Frygt, idet jeg snarere er tilbøjelig til at mene, at De bryder Dem ligesaa lidt om de faldne Udtalelser som jeg?

Skulde De imidlertid ønske en Gjendrivelse, er jeg villig til at fremkomme med en saadan — jeg véd ikke, om det er bedst i Berl. Tid. eller i Nat. Tid.? — — og vedlægger jeg til behglg. Gj.læsning og Rettelse og til Ændring et Udkast, som RThott og jeg i en Fart satte op. —

Det er overflødigt at tilføje, at jeg ikke skriftligt kan fremføre alt det jeg ved en Samtale kunde ønske at bringe paa Bane og drøfte.

Men da som anført Baronen har den Anskuelse, at en Udtalelse
5 fra mig kunde gavne Dem, har jeg ikke villet undlade at fremkomme med nærværende som et Udtryk for, at baade han og jeg satte Pris paa, at De ikke skal tro, at vi ville svigte Dem paa noget Punkt.

Med Høiagtelse

Deres meget forbundne

C. Lüttichau.

485. Til *Christian Lüttichau*, koncept.

[7. febr. 1899]

Hr. Kammerherre Lüttichau

15 Idet jeg i høj Grad beklager, at jeg ikke var saa heldig at være tilstede igaar i Bureauet, da Hr. Kammerherren vilde bære mig med et Besøg, takker jeg Dem meget for Deres venlige Brev af G. D.

Mht. den alt deri omhandlede Erklæring var jeg ved Læsningen af Brevet af mig selv tilbøjelig til at give Dem Ret i, at den næppe
20 behøvedes, men for ikke at svare overilet, bad jeg Hs. Ekscell. Minister Hørring om Raad, og han mente som De og jeg, at vi skulde lade den paagældende Note ubesvaret. Tilmed kender jeg vore journalistiske Forhold tilstrækkelig til at vide, at en Erklæring imod en Red.note kun vil medføre en Artikel af samme Red. o. s. fr. — og
25 in casu vilde den formodentlig afføde nye Usømmeligheder, som da blot ikke alene vilde komme til at gælde mig, men ogsaa Dem og Baron R.-T.

At det er usandt, at jeg blev Chef for Bur. ved Pression af Folketingets Venstre, véd jeg jo personlig saa meget bedre, som den
30 Intervention, der overh. foretoges, jo var fra Mænd som H. N. Hansen, de statsv. Professorer, Delegerede fra Fællesrepræsentationen o. s. v.; men heller ikke denne Intervention spillede vel forøvrigt nogen særdeles Rolle. Min Ansættelse laa jo i Deres Haand og skyldes saaledes Dem, Hr. Kammerherre, i Forening med Ministeriets Chef, Baron Reedtz-Thott. Det er derfor i fuldeste Maal mit
35 Alvor, naar jeg udtaler, at jeg gærne tog mod ti saadanne Artikler

eller Noter i »Nationaltidende«, mod til Gengæld at faa et Brev som Deres, hvoraf det fremgaar, at De og Hs. Eksc. Baron R.-Th. saa langt fra fortryde, at De til et Statsemede af Betydning accepterede en outsider som mig, at De endnu, om nødvendigt, ere betænkte paa at yde mig Deres vægtige Støtte. Havde jeg vist mig inhabil i mit Embede, illoyal i min Optræden, vilde jeg sikkert ikke nu have modtaget dette store Tegn paa Velvilje. Det er med dyb og oprigtig Taknemmelighed, jeg modtager det, og jeg beder Dem Hr. Kammerherre, hvis De tilskriver Baron R.-T. ogsaa lade ham erfare dette — jeg synes, det vilde være lidt paatrængende af mig at henvende mig til Hs. Eksc. uden direkte Foranledning fra hans Side.

Med gentagen Tak og største Højagtelse

Deres ærbødige og hengivne

M. R.

486. Fra *Ludvig Bramsen*.

25de Februar 1899.

Kjære Direktør Rubin.

Jeg sender Dem hermed mit Indledningsforedrag d. 31te Jan. i Fors. For. og vil være Dem forbunden for et kortere eller længere Referat af Deres Udtalelser nævnte Aften. Diskussionen fortsættes paa Tirsdag d. 28de Ds. Kl. 8, hvortil De høfligst indbydes (H. C. For. Foredragssal), men det er jo nu ikke Voldgiftsdommen, men »Assurandørens« Doktrin, som er Emnet. — Og jeg kan ikke opgive den Mening, at Voldgiftsflertallet i denne for Forsikrede, Selskaber og Samfund saa vigtige Sag [ikke] har ønsket at afgøre Noget udover den specielle Sag, som den har afgjort, altsaa ikke har villet opstille noget Princip. —

Deres ærb. hengivne

Ludvig Bramsen.

487. Til *Rose Davidsen*.

København, K, den 27 Febr. 1899.

Kære Rose.

Forleden sendte jeg jo en lille Hilsen, og idag vil jeg gerne fortsætte med et egentligt »Brev«. Det er jo altid betænkeligt at sende et saadant, naar alt, hvad der vedrører Familie og Forretning, med-

deles andetstedsfra, . . . det gør jo et tomt og fladt Indtryk, naar man staar paa forum Romanum med to eller halvtredje Tusend Aars Atmosfærer over sig, at erfare, at Ens Svoger igaar »spiste« Prof. Holm (for hvilken der nemlig idag, d. 27de, er Festmaaltid, til Af-
sked for ham som Professor; i over Morgen tiltræder J. A. Fridericia), imorgen spiser hos Advokat Fr. Salomon, paa Onsdag eller Torsdag dér og dér osv. Hvis det var til en almindelig italiensk Slægtning, Brevet afgik, var det jo noget andet; men jeg kender godt Rejsefornemmelsen, naar man sidder fjærnt borte, fra Morgen til Aften optaget af guddommelig Kunst eller af Minder, der føre En Historiens vældigste Begivenheder for Øje, eller af en Natur, der — som Neapels — er til at »dø efter«, eller er dybt under Jorden og virkelig færdes med de døde i længst begravede Byer. Dog vil jeg indrømme, naar jeg skal være Sandheden tro, at alle
15 disse Indtryk, der fjærne En saa stærkt fra Hjemmets Trivialiteter, virke stærkere paa den unge end paa den ældre. Jeg er vis paa, at Din unge Navne omfatter Slægt og Venner i Hjemmet med en halv Medlidenhedsfølelse; ja, da jeg var ung, var Kontrastfølelsen mig tidt, naar jeg kom fra Rejser, saa stærk, som naar jeg en Aften,
20 dybt optaget af en af 70^{ernes} Premièrer, kom ud paa Torvet — med dets Halvmørke og Filisteri —, eller som naar jeg, i en endnu yngre Alder, blev revet bort fra en spændende Læsning til Hverdagsarbejdets Plagerier.

Altsaa: jeg har ikke skrevet, for ikke at blive Genstand for Eders
25 Medlidenhed, men jeg skriver nu, fordi det dog er faldet mig ind, at Du, der, naar Du er hjemme, er halvt paa Rejse, dog vist, naar Du er paa Rejse, er halvt hjemme og altsaa godt kan leve lidt med i de hjemmeværendes Tommeromme.

Dagen gaar for lille Lise (ikke Lis, men mig) temmelig uvægerligt saaledes: Tidligt op om Morgenen for at være hos min Massage-Doktor, der bearbejder min Skulder og benytter Lejligheden til i det hele at give mig noget »passiv« Gymnastik; derefter hjem for at hvile lidt og tage lidt Frokost, saa en 4 à 5 Timer i Bureauet, derefter atter hjem for at spise, hvile lidt og klæde mig paa til Selskab
35 eller Møde, hvis jeg da ikke en eller anden Aften er hjemme og kan faa noget bestilt.

Et af de Møder, jeg var til, var forleden i Studenterforeningen i Anledning af en Diskussion om Kvindesagen. Jeg blev provoceret til at tale, og navnlig blev jeg Kl. 2 om Natten ved et Kontra-Foredrag saadan ildnet op, at Salen rungede tørst af mine Ord, saa af Bifald. Det gik mig med Respekt at sige ligesom Demosthenes, Damerne blev saa begejstrede, at jeg dog bagefter er bleven bange for at have sagt Dumheder.

...

Af hvad der foregaar i den store Verden, vil jeg dog fortælle Dig, fordi Du maaske ikke ser det i Italien, at Finland er i Færd med at blive helt undertrykt af Rusland, til uhyre Smerte for Finnerne, hver og en — det føles af dem, med Rette, som en rent personlig og dyb Sorg. Det forlyder, vistnok ikke helt ugrundet, at den russiske Kejser er sat ud af Spillet af sine Omgivelser, saadan lidt à la Kina. — I dansk Politik intet nyt.

Kaja og jeg talte igaar om, hvorvidt K. vilde tage med til Kongressen i Kristiania i Septbr. d. A.; muligvis skal der imidlertid ogsaa være Møde i Paris næste Aar, og da var det jo morsommere, hvis alt er vel, at rejse sammen derover. Men det er ikke værd at spekulere over nu.

...

Jeg har iøvrigt i denne Tid syslet lidt med Antikken, dog mere med græsk end italiensk, idet jeg om Natten i Sengen Kl. 1–2 læser Thukydids Historie i en ny Oversættelse af Prof. Gertz; jeg sover ind med Klassicismens Aand over mig og, ved Læsningen om, hvad der skete paa Perikles' Tid, 430 f. Kr., med Følelsen af, at der er intet nyt under Solen, »hakol hævel«.

...

Hjertelig Hilsen (item Hilsen til de to Damer) og god Fornøjelse
fra Din hengivne Svoger

Marcus R.

488. Fra *Julius Salomon*.

Platanvej 10. 1.3.99.

Kære Ven.

Det er ganske udmærket. At skrive saaledes paa 14 Sider — med den Bestemthed i Udtrykket, med en saadan Prægnans og en saadan

Autoritet — der er sandelig ikke én Mand i Tyskland, der kan svare ham! Det er en stor Ære for os danske at have en saadan Forfatter — ja der er ogsaa kun den ene, der kunde gøre det — og det er sandelig ikke mindst Ære for os Jøder, at Landets aandelige Ord-
 5 fører i dette Øjeblik er en af vore. Jeg skal ikke til Dig udføre noget af alt dette videre, men ieg følte ligefrem Trang, da ieg havde læst Artiklen til at udtrykke min Stemning for Dig, som ieg i ældre Dage vilde have gjort det mundtlig.

Om han skulde have sparet sig Bemærkningen om Regeringen i
 10 Begyndelsen, — ja det kan jo være, men saa vilde han ikke være GB. Ganske afsét derfra synes ieg bogstavelig ikke, at vi kunde være bedre repræsenterede i den europæiske Presse end ved en saadan Artikel, der jo absolut vil blive læst baade for Navnets Skyld, der staaer under den, og for Indholdets.

15

Venlig Hilsen

Din heng. Julius

489. Fra *Harald Westergaard*.

Scherfigsvej 3 20/3 99

Kjære Ven

20 Det glæder mig at vi ere enige om Idiotspørgsmaalet. Det har altid forekommet mig saaledes, at man i Forsikkringsvæsenet burde beskæftige sig med alle Abnormiteterne fremfor med det brede sunde Lag i Befolkningen, der paa en Maade klarer sig selv. Jeg har af og til i et østerrigsk Tidsskrift skrevet et og andet om dette
 25 Emne; nu har »Assurandøren« hugget det jeg sidst skrev; det var egentlig bestemt til den ny Udgave af min Dødelighedsbog, men da Undersøgelsen har ligget færdig et Par Aar syntes jeg, at jeg vilde have den fra Haanden inden mine Data bleve for gamle.

Hvad nu Dit Hovedspørgsmaal angaaer, saa troer jeg, at naar
 30 Sandsynligheden er rigtig beregnet og den Forsikkrede klart rubriceret der hvor hans Livschancer dømmes ham til at være, saa kan en Forsikkringsanstalt ganske rolig tage Forsikringen. Ethvert Selskab har mindst et Par hundrede forskjellige Taxter, og det kan umuligt ventes at hver Taxt vil bære sig selv; det behøver jo ogsaa kun at
 35 gjælde Helheden. Der er Præmier særlig for hvert Aar, for hvert Kjøen osv., altsaa en vældig Deling. Men den Betragtning Du anfører

troer jeg i Virkeligheden holder mange Forsikrings-selskaber tilbage. I gamle Dage gik Selskaberne paa; de Præmier de regnede med i forrige Aarh. vare altfor høje og temmelig meget grebne ud af Luft-
ten. Men efterhaanden klarede det sig ud, og de vanvittige Præmier
havde jo saa gjort deres Nytte. Nu har Selskaberne i den uhyre 5
Tilgang af sunde en bekvem Operationsbasis og de gide saa ikke
have med Abnormiteterne at gjøre, da de nu ikke længer behøve
at prøve sig frem, og selvfølgelig maatte gjøre det paa en Masse
Punkter. Dog er der rundt om blevet oprettet Afdelinger for sekun-
dære Liv, saaledes har »Danmark« faaet en for et Par Aar siden, 10
og jeg har faaet den skandinaviske Komité for fælles Livsforsik-
ringsdødelighedsundersøgelser til at anstille en speciel Undersøgel-
se ang: de Afviste. Vi leve jo under saa smaa Forhold i Danmark
og i det Hele i Norden at genealogiske og personalhistoriske Efter-
forskninger er forholdsvis lette. Men man har hidtil mere interesse- 15
ret sig for at forsikkre mod Dødsfald end at tegne Livrenter; det sid-
ste synes mig nok saa nødvendigt. En lille Tvang lægger Ulykkes-
forsikringsloven her, idet Udbetalingerne jo under visse Forhold
omsættes til Livrente. Da Invaliderne vitterlig leve kortere end de
sunde vilde det være meget uretfærdigt at give dem en Livrente 20
beregnet under alm. Forhold. »Danmark« har da ogsaa gjort Skridt
til at bøde herpaa. Maaske følge de andre med.

Spørgsmaalet om Forsikringernes Faatallighed viser sig næsten
endnu mere slaaende ved Brandassurance. Theatre og I: maa betale
en eller to Procent, medens et Beboelseshus slipper med en ren Ube- 25
tydelighed. Men selv store Forsikrings-selskaber kan vanskelig faa
saa mange Theatre, at Risikoen kunde udlignes. Theatre og Bebo-
elseshuse gaa i Virkeligheden i Bank med fælles Risiko til gjensidig
Fordel.

Din hengivne

30

Harald Westergaard

Det kan godt være jeg benytter Dit Spørgsmaal til en lille Straale i
Assurandøren.

490. Til *Kr. Erslev*.

København, K, den 13 April 1899.

Kære Ven.

Der er et Mylr som i en Myretue m. H. t. Carl Bruuns Efterladte
 5 og Efterladenskaber. Man har bl. a. ønsket, at jeg [i] et Hæfte skulde
 afslutte hans Bog (omtrent ned til 1807), hvad jeg hverken kan
 eller vil. Kender Du nogen ung Historiker, der for gode Ord og
 Betaling (Nordisk Forlag er ligesaa ivrig som Bruuns Venner) vil,
 paa Grundlag af B's udmærket registrerede betydelige Materiale
 10 sætte Punktum paa hans Skildring. Det skal være en bøjelig, intelli-
 gent Mand, lidt i P. Munchs Art. Bliver det ikke en Historiker,
 bliver det en Mand som Fr. v. Jessen, men jeg har hertil bemærket,
 at jeg dog saa først vilde høre, om Du kunde anwise nogen, der kunde
 anvendes i det foreliggende Øjemed. Jeg overlader til Din Intelli-
 15 gens at gribe, hvad der fordres, og eventuelt den rette Mand.

— Jeg har faaet Indbydelse fra Stud.foreningen til at møde paa
 Lørdag; dels er jeg imidlertid direkte forhindret, dels er min Ven
 Bramsen en daarlig Foredragsholder og en ilter Disputator, endelig
 er Emnet mig som Videnskab for stort og vanskeligt, som Religion
 20 for irrationelt til, at jeg turde kaste mig ind i en improviseret Debat
 derom i en stor Forsamling.

Din hengivne

Marcus R.

491. Fra *William Scharling*.

25

Vodroffsvej 10, 17/4 99

Kjære Hr. Direktør!

...

— Hvad »Underbalancen« angaar, da har jeg kun brugt den netop
 paa den Maade, som ogsaa H. F. anbefaler i Pol: at se paa *Forskjel-*
 30 *len* imellem de enkelte Aar eller Perioder. Og jeg har forudsat, at
 et meget betydeligt Beløb, 60—70—80 Mill. Kr. — dækkes af Fragt-
 og Handelsfortjeneste m.m. Naar der saa desforuden maa udføres
 Masser af Værdipapirer, som maa udføres for at bringe Balance
 tilstede, maa man dog sikkert have Lov til at tale om en Under-
 35 balance. Det er kun dette Faktum, jeg konstaterer; hvorvidt de Va-

rer, man har kjøbt for hine Papirer, ere et fornuftigt Kjøb eller ej — derom fælder jeg ingen Dom. Men jeg har ganske vist min egen Mening derom og kan ikke undlade at finde Sagen lidt betænkelig i Længden.

Deres hengivne 5
Will. Scharling

492. Fra Kr. Erslev.

28/4 99

Kære Ven!

Jeg har slemme Samvittighedsnag paa Grund af min Afbrydelse 10
i Gaar i Mødet. Om Morgenen havde jeg slet ikke været rask og for-
gæves søgt at faa Skik paa en Forelæsning, jeg skulde holde Kl. 1;
nu sad jeg paa Naale i Ønsket om at blive færdig med Mødet og
atter kunne tage fat paa Forelæsningen. Med denne fysisk-psykiske
Baggrund vil du nok kunne tilgive mig min Grovhed. 15

Vi venter Eder altsaa Tirsdag Aften; jeg har skrevet efter Julius
Salomon, som vi ikke har set i lange Tider.

Din
Kr. Erslev

493. Til Kr. Erslev.

20

Kbhvn. d. 29/4 99.

Kære Ven.

Din Afbrydelse gjorde mig i Øjeblikket lidt perpleks, men jeg
havde komplet glemt den, til jeg imorges fik Dit Brev. Jeg er nemlig
ikke saa sensibel, som jeg har mærket, Du efter vore Eksplikationer 25
i sin Tid tror. Jeg distingverer. Naturligvis havde Steenstrup ikke
Lov til en saadan Afbrydelse, men i Virkeligheden kunde Du godt
sige til mig eller Fridericia, »aa, kør paa, jeg har saa travlt!« Sligt
er maaske i mindre Grad Skik og Brug, end det burde være. Allige-
vel gør jo selv meget nærstaaende det ikke overfor hinanden, der- 30
imod gjorde Du det jo i gamle Dage overfor mangfoldige, og det
var den Art Ting — noget vist dominerende — Folk blev fløjtegale
over. Jeg har aldrig lagt sær Vægt derpaa: det har fra oprindelige
Tider staaet for mig dels som en Atavisme, dels som noget rent
overfladisk, der ikke — hvad Folk troede — var et Udslag af Hov- 35
mod, men af en Lige fremhed, der intet ondt mente, og som var et

Attribut til en Aabenhed og Ligefremhed i Hjerter og Aand, som Folk ikke altid kendte, men som jeg kendte. Blev jeg altsaa, trods denne min bedre Viden, nu og da stødt, var det min Fejl; det var i Grunden ogsaa mere paa anden Haand: hvad vilde fremmede
5 (naar saadanne var tilstede) tænke? Jeg var mere ked af det, fordi dette Træk i Dit Væsen i sin Tid var medbestemmende for Folks Domme over Dig. Men alt sligt er overstaaet, er gamle Violer; nu kender Alverden Dig, og selv om der ikke nu kun højst var Re-
miniscenser tilbage fra Fortiden, vilde dog alle vide, at som Du
10 er, er Du, og man vil ikke have Dig anderledes.

Men, som jeg engang skrev Dig til, det vilde i hvert Fald have ligget mig fjærnt at fortælle Dig alt dette, thi jeg vidste, det var Dig noget ganske ubevidst, og noget der ikke var mekanisk for-
anderligt. Nu, da det med Aarene har fortonet sig, kan jeg, da Lej-
15 ligheden gaves og gives, tale derom som noget historisk. Og altsaa: overfor mig behøver Du i hvert Fald ikke at lægge Ord og Ven-
dinger paa en Guldvægt. Hvad jeg var sensibel overfor, var jo noget helt andet. Ingen Mand paa henvendte 40 Aar ønsker at behandles
en petit comité, i et Velfærdsudvalg, selv om det er i den bedste
20 Mening. Havde jeg ikke været — undskyld, jeg siger det — klogere end I, kunde megen Fortræd være sket. Og ingen Mand paa noget
over de 40 Aar ønsker midt ved hans eget Familjebord at faa »stukket en ud«, »paa Mistanke«; det var det, jeg for et Par Aar siden blev vred over.

25 Iøvrigt er jeg vedblivende af den Anskuelse, at Folk omtrent ikke er til at forandre. Ja, jeg er nær ved at være paradoksal og sige: al Opdragelse er ørkesløs, eller forholdsvis ørkesløs. Jeg kan ikke forandre mine to Børns indbyrdes forskellige Natur og Tempera-
ment, ikke nogen af mine Bureauherrer og -damers — hvor jeg
30 maa finde mig i en indbyrdes Friktion, der til Tider kan være hartad truende for Maskineriets gode Gang —, ikke Slægts eller Venners osv. Hvad Vedkommende ikke selv i Aarenes Løb slider af sig, faar de og alle Omgivelser Lov at trækkes med. »On a les fautes de ses qualités«, og skal Ægtefæller, Venner, Kolleger have med
35 hinanden at gøre, maa de glæde sig ved det essentielle hos hinanden — forsaavidt der (hvad der forresten næsten altid er) er noget at

glæde sig ved — og hjælpes ad med at sluge Kamelerne. Det er min Livsmoral, den »Knigge« jeg vilde give Folk at leve efter.

Hvis Du nu synes, det er en stor Skylle i en saa lille Anledning, har Du Ret paa én Maade; paa den anden Side vilde jeg gjerne, sine ira et studio, gentage for Dig, hvordan jeg saa paa sligt, hvad 5 der derfor i sin Tid havde forstemt mig, men at dette ikke maa have saadanne Eftervirkninger, at Du tror, jeg er af Glas; saa skør er jeg ikke.

Hvad derimod Adelen angaar — som er noget stridigt Stads —, saa tager jeg den med paa Tirsdag; Frid. og jeg behøver den jo 10 ikke, saa kan den jo vandre videre fra Dig.

Hjertelig Hilsen og Tak

fra Din hengivne

Marcus R.

494. Fra *Ernst Francke*.

15

Soziale Praxis.

Berlin W., 5. Juni 1899

Bayreutherstr. 29.

Sehr geehrter Herr Direktor!

Der gütigen Mitteilung eines Freundes der Sozialen Praxis, des Herrn Dr. Axel Raphael in Stockholm verdanke ich Ihre werthe 20 Adresse. Es wäre mir von grossem Werte für mein Blatt, eine Darstellung der grossen Aussperrung im Baugewerbe, der Entstehung, des Verlaufs und der Begleitumstände zu erhalten. Der Vorgang erregt in Deutschland sehr grosse Aufmerksamkeit, weil darin vielfach nicht ein einfacher Arbeitskampf, sondern der planmässige 25 Versuch einer Zertrümmerung der Arbeiterorganisation erblickt wird. Am liebsten wäre es mir natürlich, wenn Sie selbst die Güte haben würden, diesen Artikel für die Soziale Praxis zu schreiben. Sollte Ihnen dies indessen nicht möglich sein, so können Sie gewiss mir eine kompetente Persönlichkeit namhaft machen, die 30 meinen Wunsch (selbstverständlich gegen Honorar) erfüllen kann. Ich wäre bei dieser Gelegenheit sehr erfreut, wenn es mir gelänge, einen ständigen Mitarbeiter für Sozialpolitik und Arbeiterbewegung in Dänemark zu bekommen.

In ausgezeichnete Hochachtung Ihr sehr ergebener

35

Dr. E. Francke

495. Fra *Harald Westergaard*.

[juni 1899]

Kjære Ven

Jeg har skrevet til forskjellige koloniale Bureauer, mest af Ego-
5 isme, da jeg fandt det sørgeligt, at vi her kun have ganske spredte
Beretninger derfra. Nu kom den første (maaske eneste?) Frugt,
og jeg har svaret og foreslaaet, at der bliver sendt regelmæssig
til Statistisk Bureau i Stedet for Kgl. Bibl. hvor sligt blot bliver til
Besvær. En meget morsom Medical Report er til Tjeneste, naar jeg
10 har brugt den. Selv et saa kolossalt Bibliothek som det preussiske
Bureaus har næsten intet om Kolonierne! Hvad nytter det, at de
Folk gjør sociale Experimenter, og ikke dør af Phthisis foruden
andre Mærkeligheder, naar Europa lukker Øjne og Øre derfor! . . .

Bortset fra Lockouten som fuldstændig har taget Humeuret fra
15 mig, vilde jeg føle mig noget trykket ved de to Herrers Examens-
opgaver. Kan vi ikke engang tale sammen om Undervisningen i
Statistik. Jeg troer Statistisk Laboratorium kan gjøre Nytte ved at
opdrage Folk til lidt Respekt for Tal. Jeg har snydt mig til to Dage
ugentlig i Stedet for 1, men jeg troer det er for lidt. Jeg kan kun lige
20 akkurat naa gennem et eller andet let tilgængeligt Stof, men der-
fra til at se paa Tal med en vis hjemlig Følelse er der saare langt.
Det maa vist snarere naaes ved Skriveøvelser senere. Saadanne holdes
men de have jo den Mangel ikke at være obligatoriske. Jeg har for
Tiden 4 Specialister hvoriblandt Bang og Mackeprang. Dem skal jeg
25 nok faa det ind i, thi der er den Hemmelighed, at de selv af al Magt
vil ind i det. Men que faire? Burde man af Hensyn til det uopnaae-
lige ligefrem gaa over til at lade Laboratoriet være Skriveøvelser?
Der skulde efter min Mening helst en daglig Virksomhed i to
Semestre (f. Ex. 3 Timer hver Dag) for at give de Studerende den
30 rent mekaniske Færdighed, og det burde ikke være formeget at for-
lange det; saa bagefter henad Examen en ny Overhaling under lidt
friere Former. Tænk lidt over det og giv et godt Raad af Medynk
med de to ynkelige statistiske Afhandlinger, hvoraf den ene ikke
engang har rigtige Tal.

496. Fra Axel Holck.

København, K, den 18/7 99

Hr. direktør Rubin. R.

Meddelelsen om, at De har talt med ministeren, kom mig, der er lidt langsom i vendingen, ikke *helt* ventet. Men måske er også 5 hr. direktørens brev mindre at opfatte som et svar skrevet for at tilfredsstille en ivrig spørgende og længselsfuldt ventende end som en avis om, at sagen nu alt *er* i opmarch. Den samtale, jeg tillod mig at indlede i lørdags, blev jo forholdsvis lang, fordi man kom ind på adskillige af de egentlig uddebatterede spørgsmål, hvor di- 10 rektøren har én opfattelse, jeg en anden og direktøren selvfølgelig det afgørende ord, men selve det æmne, jeg gjerne vilde have samlet hovedinteressen om: min eventuelle forflyttelse og de praktiske skridt i den anledning, blev kun strejfende berørt og var vist næppe moden til aktion, da samtalen pludselig måtte afbrydes. Det, jeg 15 gjerne vilde have sat i scene, var indledende skridt (i en for en selv så ret betydningsfuld sag er det vel ikke unaturligt, om man er lidt tøvende forsigtig), og jeg havde tænkt mig, at en forhøren om Roskilde-embedets størrelse, ansøgernes kvalifikationer o.s.v. hos departementschefen eller andre, uden at jeg og mit kom stærkt frem 20 på tapetet, vilde være det naturligt første skridt, og ihvorvel jeg nok indså det kjedelige i at skulle ulejlige hr. direktøren i den anledning, så gjorde jeg det dog trøstigt, fordi min sag her måtte falde sammen med Deres egne interesser, da det dog jo åbenbart altid må være belejligt, at en lille »hindring« tager initiativet til 25 selv at gå sin vej, og ikke-ubehageligt, at man bliver af med den ved så at sige at gjøre den en tjeneste. At min sag allerede i lørdags var moden til at stedes for ministerens trone, havde jeg egentlig ikke tænkt mig; jeg må vel endog tænke mig muligheden af under hensyn til den tillid, direktøren nærer til ministeren, og den støtte, De 30 søger hos hans excellence, at hele min stilling i bureauet, min optræden, mine småindlæg under samtalen forleden er bleven ventileret under samtalen med ministeren . . .

Anledningen til at jeg skriver nu omgående efter modtagelsen af Deres brev er den forholdsvis fart, der synes at være kommet 35 i begivenhedernes gang. Jeg vil da i tide give et par supplerende og

præciserende bemærkninger til mine udtalelser i lørdags. Først denne, at det udelukkende er med sparekasseinspektionsaffairen i meget frisk minde, at jeg har fået flyvetendenser. Deres sidste udtalelser dengang kunde, (skjønt jeg rigtignok på den anden side er
5 vis på, at kontor**chefs**stillingen efter sagens natur i flere retninger *må* blive effektiv, når den da ikke vanrøgtes) ikke andet end gøre mig utryg med h.t. fremtiden; og først *efter* at *De* selv har bragt sagen frem, har jeg givet mig til at overveje muligheden af forandring i min stilling. Dernæst var mit ønske om forandring nu i an-
10 ledning af amtsforvalterembedet i Roskilde — »ønske« er i og for sig et for stærkt ord, henstilling er bedre: muligvis var nemlig en forandring gavnlig for min åndelige habitus og sandsynligvis var den *Dem*, efter alt at dømme og i betragtning af min formentlig loyale »stædighed«, ikke utilpas — også dikteret af selve embedets
15 karakter: nærheden ved København, muligheden for derigjennem at holde adskillige tråde ved lige, og desuden et evt. betydeligt økonomisk avancement, hvilket altsammen (plus større selvstændighed) var et nogenlunde tilstrækkeligt lag sukker til at få den i og for sig usmagelige pille ned: at forlade Kbhn. og en virksomhed, jeg, uden
20 at det er frase, kan sige, jeg har kjær, og som jeg under andre forhold vilde svømme helt velbehageligt i, næsten som en fisk i vandet. Det er da et forholdsvis begrænset antal stillinger, jeg kunde ønske i stedet for min nuværende, og *hvis* det da ikke nu skulde være *Dem* specielt magtpåliggende at få iværksat en forandring,
25 ikke af h.t. mig, men for Deres egen behageligheds og bekvemligheds skyld, *hvis* altså hensynet til *mig* skal sættes i forgrunden, må jeg derfor komme i al beskedenhed med et lille varsko i anledning af en mulig hidsig jagt efter lykken — på mine vegne — ligegyldigt hvor så stillingen fandtes.

30 Tanken om at blive i min nuværende rede, bureauet, er mig heller ikke *så* usmagelig, som direktøren synes at mene efter mine egne udtalelser. Jeg har nok arbejde om mig, selv om meget af det ikke er af den slags, der kan sættes op i antal pagina eller vejes i pund, og det er allerede en tilfredsstillelse; jeg kan heller ikke finde
35 det så forfærdeligt ganske at slippe taget i min overordnede beivring og i den slags ydre reusseren, når man blot indrømmer mig,

at jeg arbejder støt og rolig inden for min afgrænsede kreds, og jeg mener ikke, det er sangvinsk at tro, at jeg, når jeg i øvrigt passer mit kram, er urørlig, selv om jeg ikke måtte sympathisere med det eller det, der nu engang har kurs — ja det vilde jo være utilladeligt ikke at have den tillid til forsynet og ens høje foresatte. 5

Jeg må nøjes med disse hastig nedskrevne og kluntet udtrykte andtydninger. De vil dog måske være så venlig heller ikke helt at »tabe dem af syne«.

Ærbødigst

A. Holck 10

497. Til *Axel Holck*.

Villa Nostra, pr. Hellerup. 19/7 99.

Kære Hr. Holck.

I Anledning af Deres, lidt polemiske Brev maa jeg svare Dem, at jeg jo plejer at handle pr. straks — og de faa Gange i mit Liv, 15 jeg ikke har gjort det, har ikke bragt mig Tro paa, at der er noget vundet ved Opsættelse —, derfor gik jeg med det samme i Lørdags til Ministeren. Jeg syntes ogsaa at have Grund til at gøre det; i Løbet af Sparekasseaffæren ytrede De gentagne Gange, at vore Samtaler stillede Dem Opnaelsen af Sparekassetillingen i stedse mere 20 ønskelig Belysning, og nu i Lørdags tog De selv Initiativet til Udtalelser om at søge bort, stadig med samme Motivering, Misfor nøjelse med Deres Stillings Magtvilkaar i Bureauet. — De blev Fuldmægtig for 3½, Kontorchef for 2¼ Aar siden, og ihvorvel De dog f. E. idag for fire Aar siden virkelig ikke kunde have 25 nogen rimelig Grund til at haabe paa et saa energisk Avancement, har selve dette dog ikke tilfredsstillet Dem, men De har krævet en Magtfylde, som efter mit Skøn er uforenelig med Bureauets Organisation og gode Trivsel. Bureauet er en administrativ Institution — og mHt. det rent kontormæssige er De i det væsentlige den virke- 30 lige Leder —, og det er en videnskabelig Institution; her er Direktøren primus inter pares (ideelt set; selvfølgelig er ikke alle Medarbejdere videnskabeligt anlagte, men jeg angiver med min Ytring, hvad der efter mit Skøn bør være Forholdets Tendens). Dette er i sin Tid udtalt af mig for Ministrene, netop ogsaa for Minister 35 Hørring, mens han endnu var Indenrigsminister, og det er sagt til

Assistenter og Embedsmænd ved deres Ansættelse eller Forfremmelse. Alt saadant nuanceres naturligvis i det virkelige Liv, men Hovedsagen er, at m.H.t. Publicistvirksomheden, altsaa den Del af Arbejdet, der gaar ud over Tilsynet med Udførelsen af de vedtagne Arbejder eller Arbejdsformer, hører Hierarkiet op, undtagen overfor »primus«, der har ikke blot det sædvanlige Ansvar overfor sine Foresatte, men det litterære overfor Offentligheden, og der er valgt til sin Stilling, ikke administrativt avanceret, men med hans særlige Habilitet for Øje (hvad der ikke udelukker, at det kan have været et uheldigt Valg etc.; jeg taler atter kun om Princip og Tendens). I Rigsarkivet bliver ogsaa nu under Bricka — under A.D.J. var Sagen selvfølgelig — Thiset kun betragtet som Kontorchef m.H.t. de rent praktiske Spørgsmaal; iøvrigt er enhver af de Herrer Arkivmedlemmer i direkte Rapport til Rigsarkivaren o.s.fr.

En Ordning af denne Art er Dem imod, og De mener, at jeg dels ikke distingverer tilstrækkelig imellem, hvad der er Deres Ret, hvad andres — jeg foretrækker, som De sagde, en fælles Fold —, dels naar det dog sker, endog snarere forhandler med andre end med Dem, fordi De i Sandhedens Interesse hyppigere modsiger mig. Det sidste har De afgjort Uret i; jeg sætter megen Pris paa Deres Indvendinger, der, selv om jeg ser noget anderledes paa en Sag, altid ere vel motiverede; naar De har et andet Indtryk af Forholdet, beror det paa Deres, fra oprindelig Tid, ejendommelige paa Forhaand irriterede Maade at fremsætte dem paa, der bevirker, at man saa hurtigt som muligt enten slaar til eller søger at komme bort fra Sagen — i den kære, og nødvendige, Husfreds Interesse. Thi Husfred er nødvendig, et sine qua non for ens daglige Arbejde.

Det første, om den fælles Fold, har De mere Ret i. Jeg mener, at mit Standpunkt her er det principielt rigtige, og jeg føjer til, at Principet bedre lader sig gennemføre og har Lov til at gennemføres af mig overfor mine nuværende Medarbejdere — der var Børn, da jeg for Eks. for tyve Aar siden organiserede den betydningsfulde Folketælling 1880 for Kbhvn. —, end af Dem eller Koefoed eller Ad.J., hvis nogen af de Herrer imorgen blev Direktør, overfor det da tilstedeværende Bureaupersonale. Altsaa: jeg vil kun sige, at de faktisk foreliggende Forhold ikke modvirker, hvad der formentlig

ogsaa abstrakt set vilde være det rette. Mine Ytringer om mig selv fremkommer ikke af Overmod — de Mennesker, der kende mig nøje, véd, at jeg, Gud bedre det, ikke mener at have Grund dertil, saare langtfra! —, men de ere rettede imod Deres hyppige Anke over, at jeg vil have min Vilje. Nej, men det kan ikke være andet, end at i de givne Forhold min Personlighed kræver sig paatrykt de Arbejder, vi udsende, i højere Grad, end om jeg ingen Personlighed havde, og manglede, om jeg saa maa sige, baade Fortid og Nutid. Men jeg vil bestemt protestere imod, at der herved ikke bliver aandeligt Raaderum for andre; det er kun Dem, der føler sligt, og det ikke i Kraft af Fakticiteter — thi i Deres egne Arbejder, Vestindien, Sparekasserne m.m. har jeg kun retoucheret Deres Arbejde, overalt med Dem ved Siden —, ikke heller i Kraft af, at Andres Personlighed er af mere submis Art end Deres (sligt gælder selvfølgelig for nogle, for nogle tværtimod ikke), men i Kraft af, at De ikke vil tillade andre samme Ret til direkte Konference med Direktøren som Dem selv, og naar det dog sker, tror, at det beror paa, at jeg overfor andre mener bedre at kunne »faa min Vilje« end overfor Dem. Det er stadig det hierarkiske Spørgsmaal, der lurer bagved, og hvor vi se forskelligt.

— Jeg har sagt til Ministeren, omtrent ordret, at jeg i et og alt indestaar for Deres Kundskaber, Flid, Dygtighed, Paalidelighed, Dannelse og Hæderlighed, ja Finhed, men at De mindre vel eger Dem til at være Led af en større Mekanisme end til at være selvstændig —, at dette laa bagved Sparekassespørgsmaalet, og at dette ligger bagved Spørgsmaalet om Amtsforvalterposten. Jeg har endvidere anført de Momenter, De kender, m.H.t. Sagens Betydning for Bureauet. Men jeg tror ikke, Ministeren *kan* besætte Posten med Dem — forsaavidt ere samtlige vore Ekspektioner overflødige —, og naar jeg skrev til Dem, at jeg ikke tabte Sagen af Syne, mente jeg simpelthen, at De ikke maatte tro, jeg havde afleveret en pligtmæssig Lektie til Ministeren og saa rejst herud og ladet en saadan Sag, af Betydning, være ude af Øje og Sind.

Jeg tror altsaa ikke, der bliver Tale om nogen Forandring. Netop derfor har jeg udtalt mig saa udførlig overfor Dem, og jeg er glad ved, at Forholdene medføre, det er bleven skriftligt, saa bliver

det lettere sagt. Derved skal ikke forstaas, at nærværende er et »Dokument« — jeg har skrevet lige efter Modtagelsen af Deres Brev, har endnu ikke gennemlæst det, jeg paa de foregaaende Ark har skrevet, befinder mig stadig paa passiarende Fod og beder
5 Brevet læst, som det er skrevet, sine ira et studio; men de mundtlige Forhandlinger føre os jo tilsidst intet Steds hen, og i hvert Fald krævede Deres Brev jo et Svar, hvormed vi nu forhaabentlig igen kan falde til Ro en Tid. Et er sikkert: jeg er overordentlig glad ved Deres Medarbejderskab, men ikke ved at have Følelsen af, stadig
10 at have en malcontent ved Siden; og har De en lignende Følelse, synes dette mig Forklaring nok til, at De søger ud, naar noget, der passer Dem, viser sig, samtidig med, at Forholdet ikke er værre, end at De jo ogsaa kan føle Dem nogenlunde vel, hvor De har det. — Derfor er intet kompromitteret ved, hvad der er sket,
15 hvad enten Ministeren slaar til, eller han, hvad jeg som sagt føler mig ret overbevist om, ikke er i Stand dertil.

Til Slutning en Forretningsbemærkning: De husker vel, at vi maa have et Landboforeningsskema fra Bornholm. Har De skrevet? Om fornødent, kan Koefoed maaske, naar han om kort Tid kommer til Bornholm, mundtlig støtte vor Skrivelse, saa at vi faar et
20 Skema udfyldt, hvad jeg anser for næsten uundgaaelig nødvendigt.

Venligst Hilsen fra Deres hengivne

Marcus Rubin.

498. Fra *Lis Rubin*.

25 Ravens Hotel.

Slesvig, d. 29. Juli 1899.

Kæreste Mo'er og Fa'er,*) tusind Tak for jeres rare Brev, der jo desværre kun var tre Sider. Hvordan skal jeg straffe jer? Ved at sende jer et paa 2; men man skal gengælde ondt med godt, og der-
30 for faar I et paa fire Sider.

Igaar kom vi til Slesvig og tog straks ind paa Raven; da vi intet havde spist siden Kl. halv-ni, bestilte vi diner fix; men den var saa gyseligt daarlig, at næsten alle Retter gik urørt ud; maaske har de

*) Dette er til jer *privat*; da Mostrene maaske ikke synes om alt hvad der staar i.

gjort det i den sidste Uge, og da er det jo ikke underligt, hvis Fisken ikke var ganske frisk. Vort Værelse er derimod fortræffeligt, og i Nat sov jeg trods Musik nedenunder udmærket.

Efter i Gaar at have spist, gik vi hen til Tante Bella, hun er beundringsværdig. Hun er umaadelig rar, og saa er hun saa hyggelig. At man hverken kan mærke, at hun er 82 Aar paa hendes legemlige eller aandelige Førlighed, det ved I; men var der ellers intet at mærke ved hende, da var hun jo som en almindelig Kone paa nogle og treds, og det har jeg truffet før; nej, det, der er mærkeligt ved hende, det er hendes usigelige Ligefremhed og Evne til at undskylde Alle — og fremfor alt hendes Dom og Mening om alt; den er saa dejlig uafhængig af alt »von hören sagen«. Det eneste hun aabenbart ikke kan lide, det er stærke Udtryk. Da Moster Sara f. Eks. fortalte om Klara Meyer: at det var skrækkeligt, at hun nu havde giftet sig igen og om Elses Bryllup, hvor Julie og Line ikke var inviteret med, sagde hun: Naa, schrecklich, schrecklich, det er da meget fornuftigt, at en ung Kone paa 40 Aar gifter sig, naar nogen vil have hende, og at hun saa ikke kommer saa godt ud af det med sin første Mands Familje, det har man dog hørt før. — Heller ikke Frk. Nielsens Passiaren imponerede hende: Herregud, naar hun nu har været saa længe hos jer og saa bliver gammel; det er dog drøjt derfor at skulle kastes paa Døren. Det eneste af alt, hvad der faldt paa Talen, som hun virkelig syntes var uforsvarligt, det var Philipsens Mord; Moster Sara sagde herom, at man maatte huske, hvor stor en Ulykke det var at have haft Næringssorger, »Naa, Næringssorger, Næringssorger, det er en Ulykke at blive født til Morder« sagde Tante Bella. — Alt kom naturligvis paa Tale, saadan fortalte Moster S. om, hvor vanskeligt det var at faa Piger nu, og hvor meget Vrøvl man havde med dem; men Tante mente »at det saamæn ikke var vanskeligere end det altid havde været, alle klager, men alle har dog.« Hun ser ogsaa lidt skeptisk til alle meget rosende Udtryk; hun satte saaledes et meget ironisk Smil op, da Moster Sara fortalte at Prinsen Kristian havde saadant et »dajligt« Barn; og senere da Moster S. sagde, at Mønstedes var saadan nogle nydelige Mennesker, sagde hun: »Nydelig?, ved Du hvem der er nydelig, den der køber meget og betaler kontant.«

For Hylden blev hun vist glad, men saadan »Moster-Begejstring« (Undskyld!) over Presenter ligger saa dejlig fjernt for hende.

Nu ved I, hvad Indtryk jeg har af Tante Bella; hendes Hjem er fuldstændig det samme lige til den snaksomme Laura, de fyldte
5 Milter og de rare gamle Breve fra Dig og Mormor og Mostrene o.s.v.

Nu maa jeg holde op at skrive, da jeg skal hen til Tante Bella og drikke Kaffe. Kun maa jeg først svare paa noget i Jeres Breve.

1) til Fader. Du skriver, at Du baade er for lidt og formeget Patriot til at rejse i Sønderjylland, (at Du kalder det Slesvig og ikke
10 Sønderjylland viser allerede at Du er for lidt); og dette, nemlig at Du er for *lidt* Patriot til at rejse henede, tror jeg er det eneste, der kan holde en borte. Du vil kun have historisk Interesse af at se Grave og Mindesmærker fra Krigen og af at tale med Sønderjyderne om »64« og »48« og om Forholdene nu; men denne Interesse hjæl-
15 per Dig ikke over Smerten ved overalt at se tyske Vejvisere, Postkasser, Plakater, Flag o.s.v., høre tyske Embedsmænd, Kurgæster, Opvartere; — for ikke at vige tilbage herfor, maa man have en meget hjerteligere Følelse end den historiske ved at se et Glimt ind i Livet henede, og den Følelse er det, jeg tror, Du mangler. Naar Du
20 derfor ikke fortryder, at Du ikke rejser henede, er det kun fordi Du har »for lidt«, kun derfor — Moster Sara har det nu paa en hel anden Maade, jeg tror, hun finder en ligefrem Glæde i at opsøge de tyske Kurhoteller, først var det »Strandhotel in Glücksburg«, saa »Hotel Gravenstein« ved Graasten, hvor der laa en dansk Kro lige
25 ved Siden af, endelig vilde hun nu til et tysk Badested paa [fortsættelsen mangler].

499. Til *Kr. Erslev*.

Vendersgade 25 A 18/9 99.

Kære Ven.

30 . . .

De forskellige historiske Tilsendelser (deriblandt Din Afhandling) har jeg endnu ikke set paa, men det skal ske med det snarest. Derimod har jeg løbet Lindbergs Grundrids igennem. Det er — hvad det vel efter sin Korthed maa være — en hel Del kategorisk;
35 men naar det f. E. siges, at Tyverier af Fagforeningers Kasser var

tilladt, bør det dog vistnok forklares, at det laa i, at man overh. ikke anerkendte Foreningerne som lovligt bestaaende, hvorfor der heller ikke kunde stjæles fra dem eller lign. Af Litteratur paa dansk er der i hvert Fald: Frantz Pios Afhandling i Tilskueren 1895, vistnok ogsaa noget af Hansted. Men nu skal jeg se efter i Bureauet og desuden lade Ad. Jensen læse Grundridset igennem, hvorefter nærmere.

Hilsen fra os alle til Eder alle.

Din

Marcus R.

500. Fra C. V. Slomann.

10

Aktieselskabet

Christiansholms Fabriker.

Kjøbenhavn, K., den 21. October 1899

Kære Rubin,

I Anledning af Forhandlingerne om Forhøjelse af vore Arbej- deres Løn fra 1. Januar 1900, til hvilket Tidspunkt den Kontrakt udløber, som i sin Tid blev sluttet paa 5 Aar med Dem som Voldgiftsmand, har jeg i en Skrivelse til Arbeidsmændenes Forbund tilladt mig bl. A. at udtale, hvad indlagt følger i Kopi.

Jeg har ikke villet undlade at kommunikere Dem denne Udtalelse, idet jeg haaber at De vil være enig med mig i dens ialfald formelle Berettigelse, og at De ikke vil finde, at jeg har overskredet Grænsen for det Hensyn, vi ere Dem skyldige. —

Deres hengivne

C. V. Slomann. 25

— — Imod en Sammenstilling mellem Christiansholms Fabriker og Københavns Gasværker protestere vi herved paa det mest energiske. Denne Sammenstilling fremkom i sin Tid fra Herr Direktør Rubin i selve hans Kendelse, som vi paa Forhaand havde forpligtet os til at acceptere, og der var altsaa ingen Leilighed for os til at tage Forbehold derimod, eiheller vilde det dengang have haft nogen praktisk Betydning. Men det maa vel erindres, at Herr Rubin ikke er Tekniker, at han aldrig har sat sin Fod paa vore Fabriker, og at alt hvad han ved om Virksomheden paa Christiansholms Fabriker er at der dér laves Cokes ligesom paa Gasværkerne. Vi tro

altsaa ikke at gaa Herr Rubin for nær, naar vi udtale at han med Hensyn til dette Spørgsmaal absolut ikke kan paaberaabes som Autoritet — — —

p. v. c.

den 21. October 1899

C. V. Slomann.

501. Til C. V. Slomann, koncept.

Kbh. d. 21/10 99.

Kære Slomann.

10 Mange Tak for Deres Brev. Da De imidlertid alt har sendt Arbejderne den paagældende Udtalelse, er Betydningen af, at jeg faar den at læse, af noget platonisk Art.

Jeg véd jo ikke, hvad Arbejderne have skrevet i Sagen, ikke heller, hvad de ville skrive, men var jeg Arbejdernes Repræsentant, vilde jeg svare:

1) Det er Christiansh.-Fabr., der selv i sin Tid foreslog Hr. R. til Voldgiftsmand —, hvad der er besynderligt, naar man nu i Grunden betegner ham som lidet habil dertil,

2) der er i Voldgiftskendelsen ingenlunde foretaget nogen direkte Sammenstilling af Gasværkerne og Christiansh. Fabr. — tværtimod udtrykker Hr. R. sig med al Varsomhed —, men det er paa den anden Side, under Henviisning til »Skønsudtalelser, indhentet hos tvende sagkyndige«, bemærket, at der er »Grund til at antage, at selve Arbejdets Art og Slittagen for Arbejderen ved den enkelte Præstation er ret ensartet i de to Virksomheder«, hvorefter Sammenstillingen mellem Lønningerne, med hertil knyttet Forklaring og Afvejning, følger.

3) imod Voldgiftskendelsen er der ikke alene ingen Indsigelse nedlagt fra Fabr. Side, hvad der maaske var udelukket, men Kendelsens Motivering er ikke heller modsagt, efter at Sagen var afsluttet, og det hele Aktstykke er, uden nogen Art af Reservation, ja med anerkendende Forbemærkninger, in extenso offentliggjort i »Ingeniøren« af selve Chr. Fabrikkers daværende (= nuværende) administrerende Direktør.

35 Fabrikkerens nuværende Udtalelse synes derfor, gunstigst set, mindre vel overvejet.

— — — Saaledes vilde jeg skrive i Arbejdernes Sted.
Med fornyet Tak for det tilsendte

Deres hengivne
Marcus R.

502. Fra C. V. Slomann.

5

Kjøbenhavn, K., den 24. October 1899

Kære Rubin,

Deres Brev tvinger mig til at tage til orde endnu engang, saa kort som muligt.

Det er tilgiveligt, tror jeg, at jeg i sin Tid, tilfreds som jeg var 10 med Deres Konklusion og med en 5-aarig Fredstid for Øje, tog det mindre nøje med Præmisserne. At De støtter Dem til Skønsudtalelser fra tvende Sagkyndige, har jeg ganske vist oversét, og forsaavidt har De Ret til at betegne min nuværende Udtalelse som mindre vel overvejet; men ogsaa kun forsaavidt. Arbeidet paa vore Fa- 15 brikker kan kun for en ringe Dél af Folkene og selv for disse kun i ringe Grad, sammenlignes med Arbeidet paa Gasværkerne, og det maatte være mig magtpaaliggende, nu da Deres Udtalelser om dette Spørgsmaal skal bruges til at støtte ganske urimelige For- 20 dringer, engang for alle at protestere herimod.

At det ikke har været Meningen at erklære Dem for lidet habil som Voldgiftsmand, véd De meget vel, og en saadan Mening kan heller ikke let indlægges i mine Ord.

Og at Kendelsen i sin Tid offentliggjordes i »Ingeniøren«, behøvede jo slet ikke at betyde, at jeg var enig i den i alle Punkter, 25 men kun at det var et interessant Aktstykke, som egnede sig til Offentliggørelse i nævnte Blad.

Jeg er gaaet til de nuværende Forhandlinger med den redeligste Villie til at gøre det saa godt for Folkene, som jeg paa nogen Maade kan forsvare det. Jeg har tilbudt dem ca. 10 % Forhøjelse 30 foruden adskillige andre Fordéle og Behageligheder. Desværre har jeg fra den modsatte Side kun mødt Kræmmerfiffighed og dum Stædighed, og nødes nu til at sætte haardt imod haardt.

Jeg faar Lejlighed til at sande, hvad jeg altid selv plejer at sige, naar Talen er om Arbejderforhold:

35

»Arbejderne er ikke værre end andre Mennesker; men de er selvfølgelig heller ikke et Haar bedre«.

Deres hengivne

C. V. Slomann.

5 503. Til C. V. Slomann, koncept.

[24. okt. 1899]

Kære Sl.

Nu har De sendt mig to Breve; her har De mit andet — i Svar paa Deres Brev af D.D. —

10 — Deres Bemærkninger om Arbejderne i Almindelighed og Deres Arbejdere i Særdeleshed vedkommer, som De naturligvis véd saa godt som jeg, ikke det foreliggende Spørgsmaal. De har desavueret mig i en Skrivelse til Arbejderne, i hvilken De har overset et afgørende Moment, og hvor De efter mit Skøn ved at ville stille
15 mig blot, har stillet Dem selv blot. Jeg kunde fristes til at sige, at, endog set fra et Klassestandpunkt (Bourgeoisstandpunkt) gør det hele sig ilde. Tilmed er Deres Skridt, som stedse under saad. Forhold, formentlig ikke blot urigtigt, men uklogt. Thi De kunde, endog ifølge selve min Kendelse, have opnaaet Deres Afstandtagen fra
20 Gasværkerne, uden at tage Jorden fra mig og min Kendelse, og De har utvivlsomt intet opnaaet ved den nu brugte Fremgangsmaade.

Jeg tvivler ikke om, at mangen en i mit Sted var bleven vred; jeg bliver det ikke, fordi jeg uvægerlig følger mit Princip, aldrig at betragte mig som krænket, hvor der ikke har været animus til at
25 krænke mig. Da der nu aabenbart ved det skete, ifølge Sagens Natur, ikke kan være Tale herom, og jeg føler, at ifølge det personlige Forhold endog det modsatte er Tilfældet, anser jeg hermed denne lille Episode som afsluttet.

Men naar nu blot ikke Arbejderne finde paa at henvende sig til
30 mig med Deres Brev eller at føre Diskussionen derom offentlig, thi da er jeg i en virkelig Forlegenhed! Dog saa havde de vel allerede været hos mig; lad os derfor haabe, at Sagen driver over. Dette ønsker jeg ogsaa oprigtigt baade Fabrikerne og deres Arbejdere.

Deres heng.

[Marcus Rubin]

504. Fra *H. E. Hørring*.

Konseilspræsiediet.

Den 31/10 99.

Kjære Direktør, hermed følger Korrektur af Trykket med tilbage. Det har for mig mere Interesse end 1ste Afdeling, og jeg skal læse det mere grundigt, naar det foreligger reentrykt. Jeg har kun 5
 een Bemærkning at gjøre, en Henstilling om at lade udgaae den S. 108 indskudte Bemærkning om, at Ehlers som Borgmester har vist Mangel paa Interesse for Statistik. Herom kan Direktøren for Stat. Bur. umulig vide Besked.

Deres hengivne 10
 Hugo Hørring.

505. Fra *H. Hertel*.

Ugeskrift for Landmænd.

Kjøbenhavn K., den 14/11 99

Hr. Direktør Marcus Rubin! 15

Tak for Brevet af G.D.

De forbauser Dem over, at jeg har optaget en anonym Artikel vedrørende »Landarbejdernes Kaar«. Haanden paa Hjærtet, Hr. Direktør, tror De, at det nu til Dags vil være muligt at faa Folk til at læse, end sige holde, Ugeskriftet, hvis man vilde agere Hr. 20
 Reiersen og øve en *drakonisk* Censur over Artikler, der omhandle offentlige Forhold. Vær forvisset om, at de 2 Artikler, som have behandlet Landarbejderspørgsmaalet i Ugeskriftet ikke ere gaaede i Bladet uden »Censur«; saaledes som de nu læses, ere de afdæmpede og mildnede af Undertegnede. 25

Det vilde imidlertid gjøre mig ondt, hvis de 2 Artikler havde kølnet Deres Forhold til Ugeskriftet, hvad jeg imidlertid sikkert haaber ikke er Tilfældet.

Deres ærbødige og hengivne
 H. Hertel 30

506. Fra *Aug. Hjelt*.

Helsingfors d. 30/12 99.

Högtärade Herr Direktor!

Innan det gamla 1800-talet går till ända, ber jag få sända Herr

Direktören de bästa välönskningar för det ingående nya året med tack för senaste angenäma samvaro i Kristiania.

Tillika ber jag få fram bära min erkänsla för de många intressanta publikationer jag med korta mellanrum fått emottaga senast:

5 Statistisk Aarvog IV och Statistisk Bureaus Historie, — alla lika många bevis på den kraftiga uppsving den danska statistiken under Eder energiska och insiktsfulla ledning tagit. Jag vore mycket tacksam om jag än framgent finge stå i skriftutbyte med den danska statistiska centralbyrån, så litet än den speciela statistik, jag
10 har mig ombetrodd, kan revanchera det emottagna.

I nästa vecka skall jeg hafva nöjet öfversända några små trycksaker.

Mätte det nya 1900-talet, som i morgon ingår, blifva de små nationerna mera huldt än den tid, som nu snarligen går till ända!

15 Hvad danskarne i Söder-Jylland få lida under trycket af en Kulturation, det få vi finnar nu i växande grad pröfva från vår från kultur- och rättsbegrepp så märkeligt frigjorde öfvermäktige granne. Mörk är den horisont, som täcker t.o.m. vår närmaste framtid. Det gäller att dock ej låta modet o. tron på en bättre tid falla.

20 Inneslutande mina förbindligaste hälsningar till fru Rubin tecknar jag med största högaktning

tillgifnast

Aug. Hjelt.

507. Til *Herman Trier*.

25 København, K, den 8 Marts 1900.

Kære Hr. Trier.

De sagde mig igaar, at De vilde sætte Pris paa at faa lidt nøjere Besked om, hvad det var, jeg havde tilskrevet Hr. Philipsen om m. H. t. Alderdomsforslaget. Det er følgende:

30 Hvis vi gaa ud fra, at de Takster, jeg har foreslaaet, og som ere indbragte ved Philipsen, ere antagelige — og f. E. Borgemester Jacobis Tilslutning til dem er mig en god Borgen derfor —, saa staar der efter min Mening alligevel en væsentlig Hindring i Vejen for Fastsættelsen af Takster ad Lovgivningsvejen. Denne
35 Hindring er *ikke*, at nogle ville faa mindre, end de nu faa, andre mere. Thi de, der nu faa en vis Understøttelse, bør naturligvis ikke

gaa ned, og hvad Fremtiden angaar, viser Beregningerne, at de understøttede *gennemsnitlig ville faa mere end nu*; idet man antager Taksterne som rationelle, kan det altsaa kun være heldigt, at nogle faa mindre, andre mere end nu, naar Resultatet er, at det hele Korps vinder derved. Det er jo nemlig et aabenbart Fremskridt fra den nuværende Tilstand, hvor der *gennemsnitlig* ydes mindre, end det Taksterne foreslaa, og hvor ovenikøbet det, der ydes, er fordelt langt slettere, end nu foreslaaet. Hermed vil jeg endda intet have sagt om alle de øvrige Fordele, der er ved Taksternes Indførelse: Ophævelse af Almisesystemet, af Dovenskabspræmie etc. etc.

Men den Hindring, der synes mig endnu at være tilbage, er, at Loven skal fastsætte 3 Sæt Takster, gældende henholdsvis for Hovedstad, Købstad og Land, medens der dog vitterligt er meget stor Forskel i Levofod og Livskrav i de forskellige Købstæder og Sogne, ogsaa forskellig Praksis. For at bortrydde denne Hindring foreslaar jeg, at Lovens Takster ere de normale for Hovedstad, Købstad og Land, men at det med Indenrigsministeriets Sanktion (naar Amtmanden er hørt) skal være muliggjort for enhver Kommune at forhøje Taksterne med et vist Beløb. Hermed er det ikke Meningen, at man kan give en eller anden understøttet et Beløb udenfor Taksterne — saa var vi jo igen inde paa Skraaplanen —, nej de for hver af de tre Arter Kommuner fastsatte Takster skal af den enkelte Kommune, for et Tidsrum af f. E. 5 Aar, kunne forhøjes med f. E. 5 pct., 10 pct. eller, højest, 15 pct. En Landkommune kan altsaa yde samtlige sine understøttede 15 pct. mere, end Lovtaksten lyder paa for Landkommuner, do. for Købstadkommuner o.s.fr. En Lovparagraf kunde jo eksempelvis affattes saaledes: »Enhver af Landets Kommuner kan, efter Henvendelse til Indenrigsministeren, og naar denne intet finder derimod at erindre, faa Ret til at forhøje de Takster, den ifølge nærværende Lov iøvrigt skulde yde de aldersunderstøttede, enten med 5 pct. eller med 10 pct. eller med 15 pct. Forhøjelsen skal gælde samtlige Kommunens Takstbeløb, og Ordningen gælder for et Femaar ad Gangen, saaledes at inden et Femaars Udløb skal ny Bestemmelse træffes for et nyt Femaar. Gaar man ved dette over til en lavere Takstrække, skal vel herved ingen understøttet kunne faa et mindre Understøttelses-

beløb, end han i Øjeblikket har, men naar han ved et nyt Alders-
trin gaar ind i en ny Takstklasse, bestemmes Ydelsen efter den
da bestaaende Takstrække.« (Da der fra den ene Aldersklasse til
den anden overalt er større Forhøjelse end 15 %, vil han altid faa
5 Forhøjelse i den ny Aldersklasse, selv om Taksterne i Mellemtiden
ere blevne nedsatte).

Saadant noget eller noget lignende.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

10 **508.** Fra *V. A. Secher.*

Laalands Nørre Herreds Kontor

Nakskov den 8. Marts 1900.

Højtærede Hr. Direktør!

Jeg har i mine ledige Timer i denne noget trivielle og lidet in-
15 teressante By — l'Hombre med mig mere eller mindre ubekendte
Personer og Middagsgilder med mange Vine og do. Retter Mad
kan jeg ikke afvinde nogen Interesse så gerne jeg end spiller Kort
og nyder god Mad og Vin sammen med personlige Venner — be-
gyndt at bearbejde et Materiale til Københavns Historie, som
20 O. Nielsen ganske har oversét nemlig Byfogedregnskaberne, som
jeg efter Hånden får udlånt fra Rigsarkivet, og som indeholde
et rigt Stof til Rets- og Kulturhistorien for de desværre kun få År
for hvilke de findes bevarede før 1660 nemlig 1624–32 og 1638–60.
Jeg tror imidlertid at det kan lykkes ved at opstille Regnskaberne
25 udførlige Bødelister, Slutternes Regnskaber over bespiste Fanger
i Fængslerne og Regnskabet over Delinkventomkostninger i Ta-
belform, at tilvejebringe en Kriminalstatistik for København, som
under Savnet af Byens Arkivalier for hine År i al sin Mangelfuld-
hed dog vil give et nogenlunde Billede af de didhenhørende For-
30 hold i hine År. Ved Udarbejdelsen af mine Tabeller følger jeg så
vidt muligt Grupperingen i »Den kriminelle Retspleje« i statistisk
Tabelværk, men herved er jeg kommet i en Forlegenhed. Jeg har
ikke Tabelværket tilgængelig så langt tilbage her på Stedet, at jeg
kan se, hvorledes man har grupperet de Tilfælde, i hvilke én Per-
35 son er straffet på en Gang for flere Forbrydelser. Skal i sådanne
Tilfælde Personen indføres i Tabellen som lige så mange Personer

som der er Forbrydelser eller skal han kun opføres én Gang under Rubrum for den Forbrydelse, som må anses som den vigtigste. De vil meget forbinde mig ved at meddele mig et Par Ord om, hvorledes jeg skal bære mig ad i slige Tilfælde. Jeg tvivler ikke om, at mit Spørgsmål vedrører Statistikens Elementer, men jeg har ikke her ved Hånden noget Hjælpemiddel, som kan orientere mig med Hensyn til det rent elementære ved Statistiken. — Med venlig
Hilsen

Deres forbundne

V. A. Secher 10

509. Til *Edvard Holm*.

København, K, den 12 Marts 1900.

Hr. Professor Dr. E. Holm.

Deres Samtale med mig i Lørdags om »1807–14« overvejede jeg nærmere igaar, og jeg vilde da gjerne supplere mine Ytringer om Bogen med følgende, der turde være af praktisk Betydning for Dem.

De Afsnit af »1807–14«, der omhandle Finans- og Bankforholdene for 1813–14, og som ere nogle af de vanskeligste og vigtigste, resumeres jo delvis i »Frederik VI's Tid.« Ved Udarbejdelsen af sidstnævnte Bog var jeg jo imidlertid adskilligt klogere end ved Udarbejdelsen af 1807–14, og jeg havde desuden den Fordel gennem Arkivstudierne for Tiden op til 1840 at finde retrospektive Aktstykker, der satte Sagerne i ny og klarere Belysning, end det forvirrede Materiale fra selve Perioden 1807–14 havde gjort. Dette betyder ikke, at der — mig bevidst — er nogen Fejl i Fremstillingen i »1807–14«, men der er forskelligt, der synes mig mere kyndigt gjort i Fr. VI, idet vigtigt og uvigtigt er bleven fordelt bedre og under rettere Belysning.

Det praktiske Resultat af disse Bemærkninger vilde jo være, at for Overgangsaaarene maatte helst begge Bøgerne benyttes, og en fremmed vilde jeg ogsaa give dette Raad. Overfor Dem, Hr. Professor, foretrækker jeg imidlertid den mundtlige Konference, idet det jo er muligt, at De slet ikke kommer i Nærheden af særlig tvivlsomme eller vanskelige Spørgsmaal, medens jeg paa den anden Side, hvis dette dog skulde blive Tilfældet, maaske bedst mundtlig

kan paapege, hvad det er, der forekommer mig af Vigtighed at fremdrage, overfor hvad der har mindre Betydning.

Ihvorvel jeg — hvad jeg netop saa igaar, da jeg overvejede Sagen — i de 5 Aar, der ere gaaede, er kommet meget langt bort fra de
5 paagældende Emner og nu sidder til Halsen i alskens andre Ting, vilde jeg dog gøre mig en Ære af, hvis der paa det omhandlede Omraade var noget, hvor jeg kunde være Dem til Nytte, og jeg er i hvert Fald til Deres Tjeneste, hvilken Dags Morgentimer De vilde opgive mig (undt. denne Uges sidste Dage) som muligvis ønskelige
10 til Samtale.

Deres ærbødigst hengivne

Marcus Rubin.

510. Fra *Edvard Holm*.

12/3 1900

15 Kjære Hr. Direktør!

Megen Tak for det elskværdige Brev, jeg lige nu har faaet fra Dem, og det kan godt være, at jeg ved Lejlighed tager min Tilflugt til Dem. Imidlertid vil jeg dog naturligvis ikke gjøre det, med mindre der kommer Nødder, som jeg ikke kan knække. Fore-
20 løbig er jeg dog ikke ved det finansielle, saaledes at jeg endnu gaar nærmere ind derpaa; jeg har nærmest atter gennemlæst en stor Del af Deres Bog, for saavidt adskilligt i den staar i nøje Forbindelse med Forholdene udadtil. Det er disse, jeg for Tiden er optaget af. Jeg sidder midt i den Kval, det er for en dansk Mand
25 at gennempløje Aarene fra 1810–1813, disse Aar, hvor man har saamegen Vold og Lumpenhed paa den ene Side, Kluntethed og Stivsind paa den anden, ja til sidst desto værre ogsaa i Grunden Fejghed, for ikke at tale om Stivsindet og Kortsynetheden hos selve det store Verdensgeni og om det, om hvilket man maa bruge
30 det gamle Ord: sic in fatis fuit.

Endnu en Gang Tak for Deres Tilbud.

Deres hengivne

E. Holm

511. Til *Cordt Trap*.

Stat. Bureau.

København, K, den 22 Marts 1900.

Kære Hr. Trap.

I de Momenter, jeg skrev op til Forklaring af Uligheden mellem de to Publikationers Lønningssatser, glemte jeg den, der kom frem forleden ved vort Møde, at Deres Lønninger væsentligst er baseret paa Fagforenings- og tilsvarende Arbejdsgiveroplysninger, medens vore, der ere de i en Uge faktisk udbetalte, tager Revl og Krat med, altsaa baade Begyndere og Udslidte, hvilke begge af 10 Arbejdere og Arbejdsgivere knap nok regnes til egentlige Arbejdere, i hvert Fald ikke som meddannende til Normerne. Om De har Lyst til ogsaa at fremhæve dette, henstilles.

— — Antallet af *Kommunevælgere* faar vi først, efterhaanden som en Turnus med højstbeskattede og alm. beskattede Vælgere i By og 15 Land er forbi, og det vil vare nogle Aar; selv da mangler jo imidlertid i Tallet paa Skatteydere Kvinder, Tyende etc.

— — I Skr. ang. Københavns Nabo-Kommuners Deltagelse i Folketæll. maa det vel nævnes — eller rettere, i Forhandlingerne underhaanden betones —, at f. E. Gentofte *gratis* faar Skemaer etc., 20 *gratis* ogsaa den Del af Bearbejdelsen, Staten er pligtig til at paa-tage sig, thi da Gentofte ikke tager Del i Kbhvn.s Statistiske Kontors *faste Udgifter*, faar den jo her gjort et Arbejde — der passende kan kaldes den egentlige Folketællingsbearbejdelse —, som den ikke betaler for; de 500 Kr., eller hvad der forlanges, er altsaa kun 25 for *Beboelsesstatistikken* og *Publikationen* deraf, den giver altsaa ikke Penge ud for noget, den ellers vilde faa for intet.

— — Naar vi i sin Tid skal besvare Magistratens officielle Skr., maa vi selvfølgelig betone, at Arbejdet fra Kbhvn. maa afleveres i rette Tid, hvoraf følger, at det maa foregaa i Takt med os; det 30 vil altsaa sige, at den egentlige Befolkningsstatistik ikke kan ud-sættes til Beboelsesstatistikken eller lign. er færdig. Dette pointeres, fordi der ved en lokal Tælling godt kunde være Spørgsmaal om at gøre Beboelsesst. færdig før Erhvervsstatistik (jfr. min Anmeldelse af Tabelværk Nr. 11), hvad der jo denne Gang næppe 35 lader sig gøre.

— — Det er muligt, at vi ikke faar Møde Tirsdag, fordi Hr. Holck og jeg ikke blive færdige med vore Overvejelser om Skemarubrikernes praktiske Indretning, til Forelæggelse for Mødet. Men herom vil De høre nærmere, hvis Mødet ikke bliver Tirsdag.

5

Deres hengivne

Marcus Rubin.

512. Fra *Harald Westergaard*.

30/3 1900

Kjære Ven

10 Det er med Vemod at jeg læser Efterretningen om Din Broders Død. Jeg giver mig ikke ud for at være Menneskekjender, men der er Mennesker, som have en saa usammensat Natur, at selv den mest uerfarne hurtig lærer dem at kjende. Saaledes staaer Din Broder for mig; en Mand, der ikke søgte sin egen Ære, ikke trængte sig
15 frem, men stille og bramfrit gik Sandhedens og Retfærdighedens Vej. Saaledes staaer han for min Erindring, og i Løbet af Dagen har ikke mindre end to Mænd, der have kjendt ham nøje, givet samme Vidnesbyrd om ham overfor mig. Det er kun en ringe Trøst, men det tager dog altid noget af Bitterheden bort, at vide
20 hvor højt han stod over Gjennemsnittet, skjønt man næsten skulde synes, at det maatte gjøre Savnet større. Sikkert er der mangt et Vidnesbyrd som bedre kan bringe Kjærlighedens og Deltagelsens Bud end dette lille Brev, men jeg vilde dog gjerne sende det afsted, som et lille Bidrag der kommer fra Hjertet.

25

Din hengivne

Harald Westergaard

513. Fra *A. N. Kiær*.

Kristiania 3 April 1900

Kjære Ven!

30 Tak for Din Skrivelse af 31 f. M. Jeg kondolerer hjerteligst i Anledning af Din Broders Død, der kom saa uventet over Eder. Forunderlige Menneskeliv, som kan være saa rigt og som saa brat svinder hen! Ikke uden Spor — ethvert Menneske sætter sit Spor, og Din Broder har jo sat sig et Eftermæle som faa. Men det enkelte,
85 individuelle Jeg, hvor gaar det hen? Gud give Enhver af os at finde det rette Svar paa Livets og Dødens store Gaade.

Der er En, som har sagt om sig selv: Jeg er Veien og Sandheden og Livet. Det har intet andet Menneske vovet at sige. — Men jeg tør ikke af Hensyn til Din Tro skrive mere.

Modtag imidlertid en venlig Hilsen fra

Din hengivne

A. N. Kiær.

5

514. Fra *Niels Finsen*.

Rosenvængets Hovedvej 37

13/4 1900

Hr. Direktør M. Rubin!

10

Jeg er meget skamfuld over, at der er gået så lang Tid uden at jeg har takket Dem for Deres elskværdige Behandling og Besvarelse af Lupusspørgsmålet. Sagen var, at jeg vilde have været personlig op og takket Dem, men er bleven forhindret; nu vil jeg dog ikke vente længere; men vil så tillade mig en Gang senere at forhøre mig hos Dem, om De vil tillade mig at benytte en Del af Deres Skrivelse til Offentliggørelse i en Årsberetning.

Med venlig Hilsen og megen Tak

Deres ærbødige

Niels R. Finsen

20

515. Fra *Gerhard Hornemann*.

Provinsarkivet for Sjælland m. m.

Kjøbenhavn L, d. 10. Maj 1900.

Kære Hr. Rubin.

Deres Spørgsmaal kan jeg besvare saaledes:

25

Særlige Kopulationsprotokoller var i forrige Aarhundrede og er endnu Undtagelser. Det er egentlig kun i København, de findes. I Købstæderne og paa Landet havdes i Reglen kun én Kirkebog, fælles for alle kirkelige Handlinger, men hyppigst ordnet saadan, at hver Gruppe har sit Afsnit, altsaa f. Ex. S. 1–155 Daab, S. 156–203 Kopulation, o.s.v. Af og til er dog i ældre Tid de forskellige ministerialia indført pêle-mêle.

Brudgommens *Stand* vil oftest findes anført (paa Landet kaldes han dog i forrige Aarh. tiest kun Ungkarl eller Enkemand), hans Alder derimod saa godt som aldrig.

35

Maa jeg benytte Lejligheden til et Kontraspørgsmaal? Jeg sysler for Tiden med Torturens Historie i Danmark og havde tænkt mig med Benyttelse af en her foreliggende Dekretprotokol statistisk at oplyse, hvor mange der er bleven kattede og tampede under
 5 Forhørene ved Inkvisitionskommissionen i København 1771-1837 (Endnu 1837 54 Personer), men jeg véd ikke rigtig, hvordan jeg skal gribe Sagen an. Findes der ikke et eller andet, f. Ex. af Forbryderstatistik til Vejledning? For et godt lille Raad eller et lille Vink om Fremgangsmaaden vilde jeg være Dem meget taknemlig.

10

Med venligst Hilsen

Deres hengivne

Gerh. Hornemann.

516. Fra Meyer Davidsen.

Pintse Søndag. [27. maj 1900]

15 Kjære Markus.

Bedste Tak for Tilsendelsen af den økonomiske Udvikling i Danmark. Baade som Idé og Udførelse er din Tilegnelse til din Broder Gottfreds Minde overordentlig sympatetisk — og det er vel ogsaa den almindelige Anskuelse.

20 . . .

Nu er Udstillingen næsten færdig, saa man kan gjøre sig et samlet Begreb om den. Den har ingen Cardinalpunkt som Eiffeltaarnet i 89 — men den er charmant og gaar man den efter i Detaillerne finder jeg stadig nye og meget interessante Detailler — ikke mindst
 25 til Bedømmelse mellem Landenes forskjellige Udvikling. Klart fremgaar det desværre at Tyskland er No. 1 nu i Industrien, særlig paa Maskinbranchen og den kemiske Industri (det skyldes maaske lidt Reuleaux's Billig und schlecht fra Chicago-Udstillingen — bare Dommerne i Berlin vil tage Hensyn til det, naar de læse hans Gut-
 30 achten i mine Processer) men i Kunstindustrien mangler de heldigvis endnu Smagen, om de end søger at ville ébatere Publikum ved at lægge an paa grandiose Opstillinger.

Man forstaar forresten godt Tyskland's Supremati i Industrien naar man gaar deres Specialundervisninger igjennem, disse Udstil-
 35 linger vise et meget grundigt Arbejde og svært afpasset efter For-

holdene — saaledes f. Ex. højeste Landbrugsundervisning, Fakultet paa Universiteterne!

Danmark drukner naturligvis fuldstændigt — du kan tro man mærker ogsaa paa Udstillingen, at Sverrig er et større og rigere Land. Den Kgl. Porcelainsfabrik er det, som kjendes mest og af Fagmænd henede anses det forresten for det ypperligste der for Tiden laves. Hvorfor gaar dog de Herrer ikke hen og sælger dansk Smør i Porcelainsfabrikens Krukker?

...

Tusinde Hilsner til Kaja, Lis og Inger fra
din hengivne Svoger
Majoren

517. Fra *Julius Salomon*.

Platanvej 10 Den 29-5-1900.

Kære Marcus.

Tak for Bogen. Ved at læse Tilegnelsen igennem stadfæstedes mit øjeblikkelige Indtryk, da Du læste den for mig: Det er et smukt Minde, Du har sat Din Broder og paa et meget passende Tidspunkt. Jeg husker saa tydeligt, at ieg spaserede med Gottfred Aftenen efter, at Du havde holdt Dit Foredrag om Sparekasserne i Nat. Forening i April 1875, og han ytrede sin Glæde over, at Du nu var »paa Grenen« og at netop den Fremtid begyndte at tegne sig for Dig, som han havde tænkt sig og som han jo dog ogsaa oplevede. Naar Du beskriver den praktiske Virksomheds Fordele ligeoverfor Forfatterens, saa er der jo rigtignok dertil at bemærke, at Du som Forfatter her har kunnet fæstne Mindet om Din Broder og hans Virksomhed paa en Maade, som frelser hans Navn fra den Forglemmelse, som en Virksomhed som hans jo dog ellers er saa let udsat for. Som Du selv skriver: Man lever hurtigt i vor Tid.

Hvad selve Bogen angaaer, da synes ieg, at den giver en fortræffelig og »grei« Oversigt indenfor den Ramme, som er sat. Selv for den, der kender de fleste Fakta, som anføres, er det interessant at se det økonomiske Livs forskellige Udslag og Virkeformer saaledes samlede i en komprimeret Form. Det sér nok saa nemt ud — men det er Pokker ikke for nemt gjort.

Imidlertid nægter ieg ikke, at da ieg var færdig med Bogen i Aften, paakom der mig en underlig Følelse, som Du bedst af Alle vil forstaa, fordi den stemmer med en Tankegang, ieg saa ofte har hørt Dig udtale. Bogen slutter jo med en Angivelse af, at Middel-
 5 levetiden er stegen med $3\frac{1}{2}$ Aar i de sidste 40 Aar og, siges der, »saaledes viser Fremskridtet sig paa det Omraade, der er al Fremskridts Kilde og Maal: det levende Liv« — og den begynder med Mindeordene over den Mand, hvis Liv saa nylig er afsluttet. Min Tanke var da den samme, som Du har sagt, at Din saa ofte er:
 10 »Wozu?«

Det er saamænd ikke, fordi det gør mig melankolsk at tænke saaledes, men Spørgsmaalet paatvinger sig jo næsvist, og vi er lige-saa langt fra Svaret i Dag, som vi var for 25 og 25000 Aar siden.

Du misforstaaer ikke denne Stemningsudtalelse, det er ikke
 15 noget Suk efter det Hinsidige, fordi Bogen kun beskæftiger sig med det Dennesidige, men hvis ieg havde sét Dig i Morgen, som i gamle Dage, vilde ieg have sagt Dig det, som ieg ofte plejede at fortælle Dig slige Stemninger, og istedenfor at sige det, skriver ieg det.

20

Med venlig Hilsen
 Din heng.
 Julius.

518. Fra *Rasmus Lind*.

[maj 1900]

25 Kære direktør Rubin!

Inden jeg endnu går til ro i aften, vil jeg bringe Dem min hjerteligste tak for den smukke bog, De har sendt mig. Jeg har straks slugt den og er ved læsningen bleven bestyrket i — hvad jeg forresten nok vidste — at samtaler med Dem må være fængslende og
 30 belærende i ualmindelig grad; ti gennem de dog ikke særdeles mange samtaler, vi har haft, har jeg høstet det udbytte, at ikke meget forekom mig helt fremmed i bogen ligefra Deres smukke broderlige følelser, Deres udmærkede karakteristik af vekselereren lige ned til Deres omtale af arbejdslønnen for by- og landarbejder. —
 35 Der er noget opmuntrende i at se det økonomiske fremskridt over hele linien; men jeg gad nok vide, om der er en blot tilnærmelsesvis

lignende fremgang i »lykkefølelse« hos befolkningen. — Har de store økonomiske fremskridt ikke været dyrekøbte for befolkningen? Denne rasende fart, hvormed alt foregår gennem telegrafene, telefoner, iltog, elektriske sporvogne, cykler, aviser o.s.v., o.s.v., gør den ikke folk nervøse, gnavne og pirrelige; avler alt det en sund sjæl? Og er det sikkert, at legemet, fordi dødeligheden aftager, også er sund? Kunde det ikke tænkes, at befolkningen led af talrigere ikke dødelige sygdomme end tidligere?

Det økonomiske fremskridt er — så vidt jeg kan skønne — kun til udpræget nytte for den ubemidlede del af befolkningen. Velstandens vækst er kun i dens lavere grader en betingelse for lykke og åndelig og legemlig sundhed; men i dens højere grader snarest en hæmsko, ti hvor træffer man mens sana in corpore sano hos de rige — i al fald blandt kvinderne? Aldrig!!

Godnat! kære hr. Rubin! og en venlig hilsen til fruene fra
Deres hengivne
Lind

519. Til P. Munch.

Stat. Bureau.

København, K, den 2 Juni 1900.

Kære Hr. Dr. Munch.

Deres Spørgsmaal vil De finde en Art Besvarelse paa, naar min Afhandling om tidligere Aarhundreders Fødselshyppighed i Løbet af Aaret kommer for Lyset. Jeg gør netop dør opmærksom paa, at *Tilvæksten* i Datidens Befolkning ikke kan tages til direkte Maalestok for det økonomiske Fremskridt, bl. a. af den Grund, at Dødeligheden ved Farsoter, snart ved en Lynsot som Pesten, snart ved Koppepidemier o. l. — i Forbindelse med Lægekunstens ringe Stade og Befolkningernes Vankundighed — tilintetgjorde, navnlig i *Børnealdersklasserne*, de Fremskridt i Folketal, Ægteskaber og Børneavl ellers vilde have ført til. Som Exempel kan netop tages København 1769–87 (og delvis 1787–1801). I 1769 og i 1787 havde København, rundt taget, lige mange Indbyggere, trods vitterlig Opgang i Handel og Skibsfart m. v. Naar man har bestridt denne sidste Opgang — og f. E. overfor mig, der holder paa, at den glimrende Handelsperiode ingeniunde blot var en Sæbeboble,

har henvist til Folketallets Stagnation — da beror dette paa Halv-Kundskab. *I de 18 Aar 1769–87 var Tallet paa døde større end Tallet paa fødte i 6 Aar!* Dette skyldes ikke noget ringe Antal fødte (hvad en Sammenligning med andre Tider viser) men en
5 enorm Dødelighed. Og nu kommer det interessante: jeg har ved en differentieret Behandling af Folketællingen 1787 — til hvilken Manuskriptet findes her i Bureauet, og af hvilken hidtil kun Hovedresultaterne have været bekendte — fundet, at ved denne Tælling var »de voxnes« Aldersklasser overfyldte (∴ mere fyldte end
10 de skulde være efter Fødselstal m. m. og efter normale Tællingsresultater); de »unges« Aldersklasser »underfyldte«. Forklaringen hertil er: stor Børnedødelighed og *Overskudsindvandring*. Fremskridtet er reelt nok og maales ved, at der kommer flere hertil, end der vandrer bort — og dette sker selvfølgelig uafhængig af Børne-
15 kopper m. m. —, men ved Folketællingerne viser det sig, i tidligere Tid, af de nævnte Grunde ikke i Summatallene, men i Aldersklassefordelingen. Efter »Fødselsoverskuddet«, der var et *Underskud*, skulde Bef. i 1787 i Kbhvn. have været langt ringere, end den er; at den stagnerede og ikke gik stærkt tilbage skyldes Indvandringen.
20 Se, hele denne Lektie, vil De — i andre Former — finde i nævnte Afhandling, men forhaabentlig vil De alt af det her nævnte have faaet et Svar paa Deres Spørgsmaal, et Svar, hvis Rigtighed naturligvis ikke kan direkte bevises, men som jeg tror har al Sandsynlighed for sig.

25 Vilde det volde Dem stort Besvær at give mig nogle positive Data ud af de Tal m. v., der viser Opgangen fra Midten af 1770^{erne}, og tør jeg da benytte dem? I bekræftende Fald vilde jeg gjerne have dem snarest.

Tallene 1787–1801 ere »Mandtal« og upaalidelige; jeg tør ikke
30 sige, de ikke kunne bruges som Maalestok for Bevægelsen fra Aar til Aar, men i og for sig ere de ikke til at stole paa og staa ganske tilbage for Folketællingstal (jfr. mine Bemærkninger i Indledningsafsnittet til min Afhandling af 1882 i Historisk Tidsskrift, 5. Række III).

Venligst Hilsen

fra Deres hengivne

Marcus Rubin.

520. Fra P. Munch.

Amicisvej 3 St. 2/6 1900.

Hr. Direktør M. Rubin!

Tak for Deres Brev; det forklarer jo saa temmelig Forholdet fra 1769-87, og maaske kan da ogsaa Tilvæksten 1787 til 1801 5 være foregaaet, uden at Tallene for de næringsdrivende er synderlig forøgede, ved, at Forholdet mellem fødte og døde da har stillet sig noget gunstigere.

Positive Data af samlet Karakter er der egentlig ikke saa farlig meget af i Bruuns Optegnelser; mine Indtryk beror for en stor Del 10 paa spredte, tilfældige Angivelser. For Handelens Vedkommende findes der vist i det hele ikke noget nævneværdig ud over det, som findes i Deres og Schovelins Bøger eller i Lister hos Nathanson, Thaarup og Schlegel. Mere er der derimod om Industri og Haandværk, der aabenbart for Folketallet er væsentligere. 15

Een enkelt Oplysning af Interesse synes det mig saaledes, at der i Følge Fabrikdirektionens Indberetning ved de københavnske Fabriker med de til disse knyttede provinsielle Anlæg fandtes i 1777: 6068 Arbejdere, i 1785: 12962.

Vigtigere er det dog formentlig, at der findes en stor samlet 20 Oversigt over alle Lavene (derunder ogsaa Handelslav og de af Søfarten afhængige) fra 1771 til 1794 med Opgivelser baade om Mestre, Svende og Dreng. Sammenholdt med Deres Oplysninger derom i 1807-14 S. 111 m.fl. synes disse mig meget oplysende. Jeg har ikke det Bind, hvori den findes, hjemme, og da Tiden før 25 1784 egentlig ikke vedkommer mig, har jeg fra den kun enkelte Tal opskrevet. Nogle af Tallene skal jeg her give Dem, og jeg ser ingen Grund til, at de ikke skulde maatte benyttes med en Kildehenvi-
sning til Bruuns Samlinger, hvis De ikke oven i Købet ved, hvorfra han har disse Tal, hvad hans Optegnelser intet siger om. 30
Det er aabenbart Lister af ganske samme Art, som de af Dem benyttede, saa maaske kender De dem i Forvejen. De angiver for alle Lav under et:

	Mestre	Svende	Drenge	»aparte Arbejdere«
1771:	2689,	3051,	1754=	7494
1783:	3077,	4672,	2300=	10049 + 2605
1788:	3163,	3749,	2553=	9465 + 2630
5 1791:	3227,	3683,	2540=	9450 + 3198
1793:	3235,	3841,	2422=	9498 + 3153
1794:	3304,	3630,	2620=	9554 + 2701

1771 er der ingen Angivelse af »aparte Arbejdere«, men der har formodentlig saa godt som ingen været, da disse aabenbart aldeles overvejende har været knyttede til Fabrikerne.

De Svingninger, som disse Tal antyder, sammenholdt med Deres for 1798 og 1806, og det man faar ud af at tage dem enkeltvis ved at tage Handels- og Fabrikslavene ud for sig og lignende, svarer ganske til det almindelige Indtryk, jeg har faaet ved at læse de mange spredte Enkeltheder hos C. Bruun. Jeg tror i høj Grad, at De har Ret i, at den glimrende Handelsperiode betød en særdeles reel Opgang, først 1776–83, saa igen fra 1793 men især efter 1797. Efter mit, ganske vist ikke stærkt underbyggede Indtryk, bragte Toldloven Handelen i høj Grad frem, medens den næsten helt tilintetgjorde den Fabriksdrift, der var skabt 1776–83, og som begyndte at gaa tilbage i 90'erne og for de større Fags Vedkommende ganske ødelagdes efter 1797.

I de egentlige Haandværksfag er der tilsvarende Opgang men svagere til 1783, jævn Nedgang derefter til 1794 og saa Opgangen som Følge af Branden.

Jeg ved ikke, om der i dette er noget som helst De ikke ved. Saafremt det er Tilfældet, og saafremt De skulde ønske, at faa fat i Bruuns Lavslister, beder jeg Dem give mig Besked; jeg skal i saa Fald skaffe vedkommende Bind til Dem.

Deres ærbødige

P. Munch

521. Fra *Kr. Erslev*.

8/9 1900

Kære Ven!

Følgende Sag vilde jeg gerne forelægge dig allerede i Udlandet, selv om Afgørelsen nok kan vente, til du kommer hjem. Folke-

universitetsforeningen i Kbh. har spurgt Fag- og Arbejderforeninger, hvilke Emner de kunde ønske behandlede; nu meddeler [de] os, at flere Foren. gerne vil have en Fremstilling af Karl Marx' økonom. Theorier og spørger, om vi kan skaffe en Foredragsholder dertil. Vedk. Foreninger er Bogbindernes, Urmagernes og Toldbodarbejdernes Fagforening, Oplysningsselsk. Frem, en Afdel. af Smedearb. o. l.

Sagen er jo ganske interessant; det er egentlig højst mærkeligt, at disse Arbejdere vil høre Marx belyst fra et objektivt eller ikke-social. Stade. Men Sagen er jo ogsaa farlig, og vi kan kun tænke os dig løse den tilfredsstillende. Westergaard vil vel ikke, Wilkens er kun halvt tilfredsstillende; en yngre tør vi ikke sætte ud paa dette Punkt, hvor bl. a. Diskussionen efter Timerne bliver hed.

Overvej da, om du ikke kunde lade dig friste. Det er 6 Timer, een pr. Uge; Honorar 100 plus 50 for det trykte Grundrids paa et Ark. At begynde helst sidst i Okt.; til Nød efter Nytaar.

Yderligere interessant bliver Sagen ved følgende: Da jeg talte med Bjerre om Statsunderstøttelse hertil, havde han hørt noget om Foren.s Henvendelse til Arbejderne og forudsaa de skrækkeligste Følger; de vilde nævne social. Emner og kræve social. Foredragsholdere, og han »vilde ikke give Statens Penge til at udbrede Socialisme«. Jeg trøstede ham med, at det netop var Univ. Udvalgets Sag at garantere her. — Paa Baggrund af denne Samtale (men selvfølgelig ogsaa uden den) er det klart, at vi ikke vil have Gustav Bang til at tale om K. Marx, og at vi overhovedet kun kan tage en Mand med Autoritet.

— — For øvrigt kun de venligste Hilsener. Her er intet nyt; din Afh. til Hist. Tidsskr. har cirkuleret, men Møde har der endnu ikke været.

Din

30

Kr. Erslev

522. Fra Michael Koefoed.

Kbhvn. d. 8 September 1900.

Kære Hr. Direktør.

Nu da der allerede er gaaet en Uge, siden De forlod det kære Fædreland, vil jeg sende Dem et Par Ord — ikke fordi der er no-

get særlig magtpaaliggende, men mest for at meddele Dem, at der *ikke* er noget saadant; vi fryse frygteligt i vore kolde Værelser i den Temperatur paa 7–8°, vi plages med i denne Tid, saa De kan være glad, at De ikke tilbringer Aftnerne ude paa Villa nostra, 5 men farter rundt i Verden, hvor man hilser kølig Temperatur med Glæde. — Vi have haft Besøg af Departementschef M. Gad, som lagde sit Kort til Dem og i øvrigt oprigtigt beklagede, at han ved Bortrejse havde været hindret i at være tilstede paa Skodsborg, og tillige derved var gaaet glip af at se sine gamle Kollegaer i sit eget 10 Hjem, hvilket ellers havde været ham en stor Glæde. Han var saa rundt i Bureauet og forundrede sig over dets mange Værelser, men i øvrigt synes jeg nok, han var blevet meget ældet, siden jeg sidst har talt med ham. Saa har her været den franske Gesandt, M. Jusserand, som gjerne vilde have en Del Oplysninger om Alderdoms- 15 understøttelsesloven; han sad her over 1/2 Time, og i og for sig var det mig ikke nogen overvældende Nydelse at sidde og parlere Fransk; han selv var let nok at forstaa, og jeg gjorde mit bedste, og han forlod da ogsaa Bureauet dels med en Aarvog dels med en Beretning fra sidste Folketingsudvalg med alle Beregningerne, 20 som jeg lod hente i Indenrigsministeriet; senere skrev jeg saa til ham, at han kunde faa de nyeste Tal, svarende til sidste Aarbogs, om nogle faa Dage, og at jeg ellers gjerne skulde skaffe ham, hvad der forelaa om vor sociale Lovgivning; saa antager jeg, at han skriver. Han havde forresten forberedt sig paa at træffe Dem, og saa 25 maatte jeg i Stedet høre paa en Del om »sidste Slægtleds økonomiske Udvikling«, Dalgas osv. Han fortalte mig ellers, at Scharling var syg, men mere derom har jeg ikke erfaret. Der har været Fred om Skattespørgsmaal fra den Kant, hvorimod Fm. Linne- mann kom her fra Krieger forleden for at spørge om Grundenes 30 Værdi i Stationsbyer; jeg har derfor ladet Winkel lave lidt fra Hartkornet desangaaende fra Haslev, Ringe, Herning og Odder; det kan intet oplyse, højst vise, at deres Ideer om at overføre Grundansættelsen fra Sundbyerne i 1893 ere vilde, naar det skal overføres til alle bylignende Pladser. Jeg tilraadede hellere at an- vende Fremgangsmaaden fra Købstæderne ifølge L. 1863, hvor de 35 satte al Jord til Taxt 24 og eventuelt anvendte Klassificering bag-

efter; men det skrev jeg til ham hjemme og har intet hørt siden. I øvrigt har her været roligt, Folk ved jo, at De er borte, saa end ikke private Telefonforespørgsler foreligge; Berl. havde Notitsen rigtigt, uagtet de smed Manuskriptet bort og maatte have det pr. Telefon; bemeldte Blad havde igaar det Uheld i en højofticiel Hof- 5 meddelelse at fortælle, at det var Dronningens Dødsdag i Stedet for Fødselsdag, hvilket navnlig virkede komisk ved en Slutnings-tirade om Taffel i dybeste Stilhed paa Grund af de sørgelige Min-der! stakkels Nathansen.

Jeg er færdig med Mødeberetningen, som nu gaar til Trykning, 10 Handelsflaaden gik i Lørdags. Kvartalet paa Mandag; indlagt sender jeg en 2^{den} Korr. paa Husene, som lige er kommet. Aarbogen har vi nu 6 Ark af, men imødeser desværre en lang Stopning p. Gr. af Handelens fuldstændige Umedgørlighed. Hage har nok forlangt et stort Arbejde af N. C. Christensen, og vi ser ham derfor slet 15 ikke i de sidste Dage. Lund spøgede hernede til i Onsdags; De skal ikke blive overrasket, hvis De ser ham en Dag i London eller Paris, han har faaet Deres Adresser og havde til Agt at søge Dem. — Saa ved jeg ikke mere Nyt, Aviserne ere døde, Nationaltidende er i stærk Kiv med Ritzau, Politiken er kedelig, Bjerre holdt en efter 20 Forholdene forstandig Ministertale i Odense, den var velvillig overfor Forhandling, men af Interesse var der kun, at Ministeriet ikke lod sig fortrænge af Venstre som de forrige; Løfte om bedre Løn for Embedsmænd havde kun Adresse til Bestillings- og Underklasserne. 25

Fæstehusene gaar ikke til 3^{die}, før jeg har Deres Bemærkninger dertil, nu faar Holck den med hjem idag; fra sidstnævnte skal jeg hilse Dem, han skriver eventuelt om nogle Dage; Folketællingsskemaerne ere nok gaede til Tryk.

Jeg haaber, at De befinder Dem vel, ikke savner København 30 for meget, men nyder Deres misundelsesværdige Rejsedage; fremdeles god Rejse

Deres ærb. hengivne

Michael Koefoed.

P.S. Saa var Hofjægermester Bech her, som vil have Dem til 35 Foredrag d. 27 ds.; jeg mente, han kunde spare sig Ulejligheden, da

De kom hjem et Par Dage forinden, og i øvrigt ikke holdt af at være omvandrende Foredragsholder, men han *skulde* skrive.

523. Til Kr. Erslev.

De Keyser's Royal Hotel, L^{td}

London, E.C. d. 12 Septbr. 1900

Kære Ven.

Lad mig give Dig den Meddelelse, at jeg anser mig for fuldkommen inkapabel til omtalte Hverv. Jeg mener det bogstaveligt: jeg mangler Kundskaberne dertil. Ganske vist har jeg i Aarenes Løb læst og læst Afh. i snesevis desangaaende, men en populær Fremstilling, særlig en kritisk, af Marx Theori m.m. kræver Forudsætninger, jeg ikke har og ingenlunde kan løbe til at skaffe mig. Desværre véd jeg end ikke nogen at anbefale; efter Wilkens maaske nærmest Emil Meyer, der har gjort endel Studier om økonomiske Systemspørgsmaal; Westerg. anser jeg ikke for absolut udelukket, han har Mod paa at sige ja til sligt. — Jeg nævner i forbigaaende, at naar jeg kommer hjem, vil jeg have Arbejde nok til at drukne i — hvorfor jeg bl.a., ugærne, har maattet sige nej (her fra England) til en Anmodning om Foredrag fra de jyske Landboforeninger —, men dette skulde ikke have afholdt mig, paa Grund af Sagens Vigtighed i flere Henseender. Men, som sagt, jeg kan ikke, og det formelig svimler for mig ved Tanken om nu at gaa i Lag med Mehrwerths-Theorien og bringe noget ud af den. Ultra posse osv.

Paa Rejsen har jeg haft det fortræffeligt, moret mig godt og set meget. Jeg har haft megen Nytte af at have faaet Indkig i engelske Fabrikker, i engelske Fabriksfamiliers og lign. Hjem, i deres Parker, deres Tankesæt o.a.m. Ved Siden deraf har jeg mødt megen Gæstfrihed og Elskværdighed, hvorom lejlighedsvis mundtlig. — Jeg kan hilse Dig fra Tower og St. Pauls Cathedral, jeg lige er kommen hjem fra. — Mit Foredrag gik godt.

Hils Augusta mange Gange, item Fridericia, naar Du ser ham, og modtag selv best loves fra Din formodentlig om en Uge hjemmeværende, hengivne

Marcus Rubin.

524. Fra *Harald Westergaard*.

Scherfigsvej 3 Str. d. 30/9 1900

Kjære Ven

Jeg er et skrækkeligt Vrøvl; fuldstændig umulig som Komité-
medlem, altid søvrig om Aftenen, aldeles uskikket til Repræsen- 5
tation af hvad Navn nævnes kan. Hvad Nytte *kan* jeg dog gjøre
i Nationaløkonomisk Forening? Jeg blev taget med Vold forleden,
siden den Tid har jeg levet i en fuldstændig Sønderknuselse. Kan
Du nu ikke gjøre mig den Vennetjeneste at faa en anden valgt.
Tænk dog hvor latterligt at vælge et Menneske, som aldrig er kom- 10
met i Foreningen; I kan slet ikke være det bekjendt. Tag Emil
Meyer, Trap, Aage Sørensen men ikke mig. Det kunde gaa Dig
som da With blev valgt til Rektor og hans Kone sagde til Mule:
Hvor kunde det dog falde Dem ind at vælge min Mand. Jeg har
allerede faaet Bebrejdelser af min Kone i Anledning af Projektet. 15
Sat: Sap: Jeg er en Umulighed.

Din

HW.

525. Fra *Troels Lund*.

Kvæsthusgade 5. 5 Oktbr. 1900. 20

Kære Direktør Rubin!

Da jeg nedskrev Citatet S. 162 i medfølgende Bog: — »Rubin
er meget kordial og bekæmper Raaddenskab og Gift« — kom jeg
til at smile og tænkte: »Det passer endnu; han skal have den«.

Her er den. Modtag den som et i Spøg iklædt Udtryk for, hvor 25
tidt De baade i Tale og Skrift har glædet

Deres

Troels Lund

526. Til *Lis Rubin*.

Kbh. 13/10 1900. 30

Kæreste Tut!

Nu haaber jeg — naar Du faar dette Kort — at Du alt har til-
bragt nogle brillante Dage i Paris. Igaar var Dr. Munch hos mig en
Timestid, han rejser om en Uge til Paris for at være der 6 à 7

Maaneder og studere Historie og politisk-socialt Forhold i Frankrig. Han har vist overmaade mange Betingelser derfor. Han kommer næppe, før I er afrejst; Du véd, hvor jeg har savnet, ikke i min Studietid at have tilbragt en Periode i Udlandet —; naa jeg har jo
 5 klaret mig uden det. Mor Dig nu godt, »snus op«, se og lær, hvad Du kan. Hils Moster Rose! Nu skal Moder og jeg nogle Dage alene slaa vore Pjalter sammen, da I er fløjede bort . . .

Faer.

527. Fra *Lis Rubin*.

10

Paris, 19-10. 1900, Kl. 10 aft.

Kære Inger, Mo'er og Fa'er.

. . .

Derimod kørte vi i Gaar en meget interessant Tur med Droske fra Berger til Luxembourg. Hvor er det dog et dejligt og hyggeligt
 15 lille Musæum. Vi saa mange gamle Bekendte baade i Maleri- og Skulpturafdelingen; men af nyt var der ikke meget, det er alt sammen paa Udstillingen. Fra Luxembourg spadserede vi gennem det morsomme »Quartier Latin«, hvor vi maatte standse udenfor mange Antikvarboghandlere, Moster Rose for at se paa Bøgerne,
 20 hvis Udstyrelse hun har en forunderlig Interesse for; jeg for at betragte de pudsigt friserede Kunstnere og studerende. Deres lange Klædningsstykker — ikke helt à la mode, ikke helt soignerede — er for Resten ikke mindre »drôle«. Man skulde ikke tro Udstillingen og Quartier Latin tilhørte samme By. Det ene Sted er der
 25 Trængsel, overfyldt af beau-monden og demi-monden af begge Køn, det andet Sted er der, som Menneskene var blæst bort med Undtagelse af disse enkelte Særlinger. Paa Udstillingen straalder Boutiker og Palæ'er af elektriske Blus, det flimrer og blænder som det var et Hav af Lys, i Quartier Latin var Butikkerne enten slet
 30 ikke oplyste — vi maatte for Eksempel tage Tingene udenfor for blot at skimte Omridsene — eller ogsaa brænder der et enkelt gulligt Gasblus paa halvt. Til Slut naaede vi Pantheon og St. Geneviève, det er den yndigste lille Kirke jeg har set. Pragten i de katolske Kirker kan jeg for Resten ikke lide, ligesom Messen og
 35 Orgelmusikken maa den jo fuldstændig fængsle Folk, saa al per-

sonlig Andagt bliver umulig. Jeg har været til to Gudstjenester her i Paris; den ene i Madeleine, den anden i Synagogen. Jeg syntes de lignede hinanden meget; det ene Sted sang man paa Latin, det andet paa hebraisk, begge Steder var Talen erstattet af Ceremonier, der ganske imod hvad jeg havde ventet virkede latterligt. Det kan 5 ikke være paa Grund af Fordom; fra mange havde jeg hørt, hvor gribende den katolske Gudstjeneste var, og hvor højtidelig den franske Synagoges. I Madeleinekirken sang en hel Skare Dreng med kønne Stemmer nogle latinske Koral'er, de ikke saa ud til at forstaa meget af; Publikum sad med tragiske stive Træk, af og til 10 rejste de sig, af og til lagde de sig paa Knæ og mumlede noget efter en Bog, undtagen nogle enkelte Udlændinge, der talte temmelig højroset. Damerne var pyntede, men deres Ansigter var for det meste fine. Dette sidste var ikke Tilfældet med Publikum i Synagogen. Lige fra den mæskede Præstekone til de fattige Koner 15 — her var mange fattige — havde de de uheldige Sider ved den jødiske Ansigtsform stærkt udpræget; jeg ved nok man bedømmer tit sine egne haardest, men det var virkelig et alt andet end heldigt Udvalg af den jødiske Nation. Skønt jeg har været saa lidt i Synagogen hjemme, fik jeg dog Indtryk af, at Ceremonierne dør spiller 20 en mindre Rolle — det er som Katholicismen havde smittet Gudstjenesten her. — Staar ikke den orthodoxe Menighed i Paris meget lavt? —

Naa, det var en lang Sludder, det er godt Moster Rose er gaet op, saa hun ikke skal læse Brevet igennem; hun vilde — sikkert 25 med Rette ikke synes om den — men man trænger en Gang i mellem, ligesom — ellers sans comparaison — Troels Lund til at give sine Tanker frit Løb. Fritænkere skal nu ogsaa være saa frygtelig tolerante. — —

...

30

Eders Lis

528. Til *Lis Rubin*.

Kbhvn. d. 22/10 1900.

...

Dine Bemærkninger om den katolske Kirke og om Synagogen
5 er vist for Størstedelen rigtige; dog tager Du noget fejl m.H.t.
Andagten, den er paa en Maade des større, jo flere Ceremonier
der er. Naturligvis gælder dette mest for de »vane-troende«, som
det med lidt Ringeagt hedder; men Vane-troen er ikke den dybeste
og højeste, men den stærkeste Tro, formedelst »Vanen er det halve
10 Liv«. Herom mere mundtlig.

Luxembourg er selvfølgelig et henrivende lille Museum — som
jeg husker meget tydeligt fra 1889 —, men jeg tror, at de fineste
»Feinsmækker« dog ikke sætter Samlingen saa højt. Jeg har
iøvrigt ogsaa i disse Dage svælget i Kunst. Hver Aften læser jeg
15 en Time eller halvanden i Jul. Langes store Værk, som Du véd,
jeg lod indbinde og gemte mig til denne Vinter. Det er en
Nydelse af allerførste Rang. Der er en saa utrolig Rigdom af
Ideeer, en saa straalende Aandfuldhed i Værket, at man mærker,
man staar overfor en Forf. baade af stort Talent — formelt og reelt
20 — og saare rodfæstet Kultur. De fleste Partier ere lette at læse, men
der hører dog megen Opmærksomhed til, hvis man vil have fuld
Glæde af det læste; for Størstedelen er det iøvrigt mere Kunst-
filosofi end Kunst, men det følger jo iøvrigt allerede af Bogens
Titel og hele Anlæg, og det gør jo for den ikke specifikke Kunst-
25 forstandige ikke Nydelsen mindre.

Igaar hos Vedels var vi — foruden med nogle ligegyldige Men-
nesker (deriblandt dog Koefoeds) — sammen med Dr. Cassel og
Frue. Hun er en udadtil beskeden og lidt ubetydelig Dame, men
højst fornøjelig og intelligent at tale med. I Ugen efter Du er
30 kommen hjem maa vi have dem til Middag sammen med et Par
andre.

Vi var Visit hos Fridericia i hans nye Lejlighed paa Nyvej.
Den var pæn men, i Forhold til vor, urimelig dyr, nemlig 1000 Kr.;
at han og vi gav det samme, vilde man næppe tro. — I Besøg hos
35 ham var samtidig med os den 81-aarige Frk. Brandes, en Faster
til Georg Brandes m.m. (og en Moster til Fridericia). Hun er

en særdeles flink gammel Dame, men lidt mere »aigre«, end jeg syntes om for den Alder. Du bebrejder mig af og til min »Overretfærdighed«; hvis denne var Udtryk for Filistrøsitet, den ældres Ligegyldighed og Ønske om blot at have det bekvemt og saa lade fem være lige og alt lige godt, saa har Du Ret. Det er den ikke, men den er et Udtryk for den Overbærenhed, der dog helst skulde være Frugten af ens Liv mellem Mennesker og ens Studium, navnlig af Historien. Hvor man skal optræde aktivt, kan man naturligvis ikke altid være »overbærende« eller »overretfærdig«, simpelthen fordi enhver Handling gør en Ende paa Dialektikken, og selv i Udtalelser, beregnede for det offentlige Liv, vil man jævnlig blive nødt til at fælde ret »absolutte« Domme, fordi de skal høres og forstaaes af den store Mængde, der maa have skarpe Vejangivelser at gaa efter. Men i det private Liv, paa To[mands]haand, skal man være overbærende, — ikke betragte alt som lige godt og lige daarligt — men forstaa Livets Mangfoldighed, vurdere den saare vanskelige Kunst at leve, derigennem forfine og ikke forgrove eget Tankesæt og Sjæleliv. »Dømmer ikke, at I ikke skal fordømmes«, er ikke blot en evangelisk Sætning, men falder ogsaa sammen med højst moderne Krav. Selvfølgelig stadig saaledes at forstaa, at hvor Livet *kræver* Dom (af Dommeren f.E.) eller, som alt sagt, *kræver* Handling (paa en Maade af hver enkelt, hvor det er direkte nødvendigt at handle eller fejgt ikke at gøre det), dér lader man ingen Misforstaaelse være til Stede om, hvor der efter ens bedste Overbevisning mest lides eller mest gøres Uret. — Det var nok à propos Frk. Brandes (og saa Din lille Bemærkning om, at Fritænkere altid skal være saa »frygtelig tolerante«); iøvrigt maa jeg jo indrømme, at jeg, vistnok af pædagogiske Grunde, er »tolantere«, naar jeg taler med jer, end Folk ellers anser mig for at være. Livet selv tvinger en til at danse, hvor Rhodus er — selv om man hellere vilde marschere. Det er derom det blodige tyske Ordsprog gælder, til den Mand, der blev hængt op i et Træ og spidsede Munden for at sige noget, men selvfølgelig ikke kunde: »Hier hilft kein Maulspitzen, hier muss gepfiffen werden!« Piber ikke jeg idag, saa hænger de mig, og saa kan jeg ikke gøre det imorgen. Det er, som en indflydelsesrig Russer skal have

sagt om Finland: Vi vil ikke Finland noget ondt, men ser man, at der er Hungersnød i Rusland med Enevælde og Kornforraad i Finland med Frihed, saa spørger man os først om Grunden, og kan vi saa ikke give det rette Svar, hænger man os; men saa fore-
5 trækker vi at hænge Finnerne først!

...

Hils Moster Rose mange Gange! Lykkelig Hjemfart, au revoir!
Faer.

529. Fra *Meyer Davidsen*.

10 New York d. 3 Novembre [1900]

Kjære Markus.

Jeg kan ikke nægte mig Fornøjelsen at underholde mig lidt med dig for at fortælle dig om Valgbevægelsen herovre som er meget interessant at se paa nært Hold.

15 Den afsluttes praktisk idag, thi imorgen — Søndag — er det for ugudeligt at beskæftige sig med saa verdslige Ting som Valgmøder, og paa Mandag maa alle Mand være paa deres Plads til at stemme om Tirsdagen.

Her i New York er Rosinen i Pølseenden en Kjæmpeprocession
20 af New Yorks Forretningsmænd's republikanske og »Sund Møntfod«-Klubber. Den begyndte imorges Kl. halvelve at marchere forbi Gouverneur Roosevelt i tætsluttede Rækker paa 16 Mand — nu er Klokkeren seks og de vedbliver at komme, med Musik og Bannere og hver Mand en amerikansk Fane i Haanden — og endnu er
25 der ingen Ende at se paa Toget, der menes almindeligt at Halen af Processionen først kommer forbi Hovedtribunen henad 9-Tiden i Aften. Det bliver vist saa meget som halvanden hundredetusinde Folk som har defileret forbi.

At se til kan den nok noget sammenlignes med Socialisternes Tog
30 ifjor Grundlovsdagen — kun er her Bannerne mindre, Musiken bedre og der er hverken Kvinder eller Børn med i Toget — kun valgberettigede Mænd. Men den er jo mere typisk, naar man véd og faar peget ud Wallstreets Multimillionærer og de andre Spidser af Amerikas Industri- og Forretningsliv blandet ind mellem Arbejds-
35 folkene, Kontoristerne og Butiksfolk, og ikke saa faa Negere derimellem. Og det skjøndt det er et øsende Regnvejr og uden tilsyne-

ladende at kunne bemærke Servilitet paa den ene, eller Arrogance paa den anden Side. Man mærker heller ikke megen Skrigen eller Hujen fra den enkelte Person og det forøger ogsaa Indtrykket.

Det hele gjør at man føler at være blandt Mennesker som ere absolut fuldmodne i politisk Opdragelse. 5

Her bruges meget herovre at spænde kjæmpestore Tøjplakater paa tværs over Gaden, Republikanernes har Præsidentens Billede derpaa og Demokraterne Bryans. I Anledning af Processionen har saa Demokraterne spændt under deres Billeder paa de Steder Toget passerer, store Inskriptioner omtrent saalydende: Jeres Arbejdsgivere 10 har fordret at I gaa med i Processionen, men vi véd godt at I stemme paa Bryan, Gud velsigne ham — o. l., men sligt rører ikke Folk og man har Indtryk af, Republikanere og Demokrater fuldt ud respektere hinanden og deres Folk — selv i Aviserne — og mener, at de andre kan være fuldt ud hæderlige Folk, og heller ikke behøver 15 de at være Idioter. Er det ikke utroligt for os Europæere at fatte!

Slagord skal der jo være — men kun for Modparten. Demokraterne sige Republikanerne = Imperialisme, Militarisme, R. sige D. = Ødelæggelse af Industri og Handel.

Det sidste er for saavidt sandt, som det alm. frygtes at dette vir- 20 keligt bliver Tilfældet om Bryan vælges, det er ikke i én men i mange af vore senest afsluttede Kontrakter at det er specielt stipuleret at den betragtes som annulleret om Bryan vælges. Jeg troer nu ikke at han gaar hen og skifter Møntfod, om han end siger det idag, har han først Magten, lader han det maaske blive derved — skjøndt 25 med de Amerikanere kan man jo ikke sige noget bestemt, de gjøre jo af og til hvad de sige.

Det fornøjede mig ogsaa at se Politichefens alm. Dagsorden til Betjentene i Anledning af Processionen. Jeg sender dig den indlagt — skulde man ikke snarere tro at det var et Aarhundrede end At- 30 lanterhavet som skilte Europa og Amerika!

Det er godt at jeg snart vender Næsen mod Europa — jeg har bestilt Kahyt paa Deutschland som gaar herfra paa Torsdag (Paris næste Torsdag) — ellers kom jeg maaske til at synes for godt om det herovre, om end jeg maa betale 1 fr. for en rygelig Cigar og 35 10 frs. for en alm. Flaske ordentlig Rødvin. Det sidste gjør jeg kun

sjelden — utroligt som det lyder, gaar her Dage, hvor jeg ikke rører Alkohol, og Isvand er bleven min Yndlingsdrik — jeg er meget spændt paa om den Raptus skal holde sig i Europa!

Jeg var forleden en Svip i Washington hvor jeg havde at gjøre paa Patentkontoret. Det er ogsaa imponerende — cirka 1000 Funktionærer, hvoraf en Mængde Damer.

Capitolet er ogsaa godt at skue, einfach men praktisk.

Nu Farvel for denne Gang — dette Brev er Supplement til Kaja's Brevkort — og bedste Hilsner til din og min Familie

10 Din hengivne
Meyer

530. Fra *Gustav Cassel*.

[8. nov. 1900]

Herr Direktör.

15 Jag vill gärna hålla ett föredrag på nationalekonomisk förening. Hvad angår det af Eder föreslagna ämnet vill jag dock säga, att det synes mig af mindre intresse, då jag knappast har något att tillägga till hvad som står i min afhandling. Väl kunde mer vara att säga, men jag saknar här det nödiga materialet, särskildt för
20 att bedöma sakens utveckling under de senaste månaderna.

Emellertid har jag ett annat ämne att föreslå, nemligen frågan om den kommunala beskattningen af »den oförtjänta värdestegringen« på tomterna. Jag säger beskattning, men jag menar snarare den rationela tolkning af äganderätten, som tillerkänner kommunen den värdestegring, som är en frukt af dess tillväxt och dess framåtskridande och de i sammanhang härmed gjorda utgifterna. Utvecklingen så väl i europeiska som andra länder går tydligen i denna riktning. Socialdemokraterna ha ju också i folketinget ställt förslag om sådan skatt. Ämnet är alltså aktuellt och kan godt för-
30 anleda diskussion. — Jag har nyligen afslutat en liten uppsats om detsamma, som nu trycks i ekon. Tidskr., så att jag har en del material samladt.

Emellertid öfverlåter jag nu åt styrelsen att bestämma om den önskar det ena eller andra ämnet.

35 Med utmärkt högaktning

G. Cassel.

531. Til *Nationaløkonomisk Forenings Bestyrelse.*

København, K, den 9 Novbr. 1900.

Herved tillader jeg mig at meddele de Herrer, i al Fortrolighed:

Kultusminister Bjerre havde lovet, efter Opfordring af Finansminister Scharling, at foreslaa til anden Behandling af Finansloven 5
800 Kr. aarlig Understøttelse til Hr. Petersen-Studnitz; dog vilde han have rimelig Sikkerhed for ikke at møde Modstand i Finansudvalget. Jeg henvendte mig i den Anledning til Finansudvalgets ledende Mænd, særlig paa det foreliggende Omraade, saasom Folketingsmændene Christensen Stadil, N. J. Larsen og Chr. Hage, 10
og de erklærede alle varmt at ville støtte Forslaget, som de, efter den af mig givne Motivering, fandt forstandigt og billigt. Derefter har jeg opfordret Hr. Petersen-Studnitz til at indgive Andragende om Understøttelsen, efter hvis Erholdelse han da skulde træde tilbage fra Redaktionen af »Nationaløk. Tidsskrift«. Han 15
optog Sagen taktfuldt og erkendtlig, udtalte at det var med Beklagelse, han eventuelt traadte tilbage fra en Stilling, han mente at have udfyldt paa rette Maade, men indrømmede, at han forstod, man kunde ønske yngre Kræfter og var i hvert Fald taknemmelig for den Maade, hans Retræte ordnedes paa. 20

Efter dette er der altsaa godt Haab om, ihvorvel selvfølgelig endnu ingen absolut Sikkerhed for, at P.-St. faar 800 Kr. fra 1 April n. A., et Beløb der svarer til hans samtlige direkte og indirekte nuværende Indtægter ved Nationaløk. Tidsskrift og Forening, og at vi derefter kunne faa en ny Kraft af yngre og mere 25
bøjelig Art. I Overensstemmelse med vor Aftale i Bestyrelsesmødet har jeg talt om Sagen til Fuldmægtig Ad. Jensen, der har erklæret, at han gerne overtog Posten paa de foreliggende Vilkaar. Nogen endelig Ordning kan jo imidlertid ikke træffes endnu.

— Kontorchef Trap kunde først senere holde Foredrag om Ar- 30
bejderboliger m.v. Derimod har Dr. Cassel givet Tilsagn om Foredrag; dog ønskede han ikke at tale om Stormagasinerne, men om det offentliges Ejendoms- eller Beskatningsret overfor Værdiforøgelsen af Byernes Grunde. Dette Emne forekommer mig aktuelt og vel egnet til Forhandling; bedst vilde det være, om vi paa 35

Forhaand kunde sikre os en Respondens, hvad jeg beder de Herrer overveje. Jeg skal nok underrette Dr. Cassel om, at hans Foredrag maa være kort og ulærd. Til Mødedag kan vel sættes Torsdag d. 29de ds.

- 5 Hvis de Herrer ere enige heri, bedes dette paaskrevet nærværende Brev, item de Bemærkninger, der iøvrigt maatte være at gøre. Cirkulationen bedes foretagen *med saa stor Hurtighed som mulig.*

Ærbødigst

Marcus Rubin.

- 10 **532.** Til C. F. Bricka.

11/11 00.

Kære Hr. Rigsarkivar.

- I næstsidste Hæfte af »B.L.« hedder det S. 446—47, at Etatsraad J. Chr. Ryberg fortsatte sin Faders Forretning, »men denne
15 ruineredes ved Danmarks Krig med England, og Staten, der havde støttet ham med betydelige Laan, som han ikke kunde refundere — — — «. Dette er ikke fuldt korrekt. Man maa jo tro, efter de citerede Udtryk, at Ryberg ruineredes under Krigen (1807—14) og da uden Nytte støttedes af Staten. Men Sandheden er, at Huset
20 Ryberg, der ikke havde deltaget i Bancospekulationerne under Krigen, tabte betydelige Beløb ved selve Statsbankerotten 1813, derved og ved *senere* Uheld kom paa svage Fødder, men først gik overende ved de stærkt faldende Kornpriser i 1819 og formentlig tillige ved, at Udbydelsen af et stort Nationalbanklaan 1820 be-
25 røvede Firmaet dets Penge, som Folk havde indestaaende hos det, men som de hellere vilde anlægge i Bankobligationer. Det var i sidstnævnte Aar, 1820, at Huset gik fallit, samtidig med Huset Meyer og Trier (se Biogr. L., Bind 11, S. 275). Det var endvidere umiddelbart før Katastrofen, at Staten laante Ryberg, der da ansaa
30 sig for solvent, $\frac{3}{4}$ Million Kr. i hans faste Ejendomme, et af de store Statslaan til private, der blev ejendommelig og skæbnesvan- ger for hine Aaringer.

Eftersom Huset Ryberg maaske er det, om hvilket der har staaet størst Glans i Danmarks Handelshistorie, vilde det muligvis have

været rettest at ofre nogle flere Linjer end sket er paa dets dødelige Afgang — navnlig da der ellers er saa faa Kilder til danske Handelshuses Historie — og i hvert Fald skrive korrekt derom. Dette vilde have været saa meget lettere, som alt her meddelt findes i »Frederik VI's Tid« (endogsaa at finde efter Registret), men denne Bog har Forf., efter Kildeangivelsen, overhovedet ikke benyttet, og idet Henvisningen mangler, mistes herved tillige for Læseren Lejligheden til let at efterslaa et Sted, hvor der findes en detailleret Redegørelse (selvfølgelig mere detailleret end jeg her har meddelt) for det Rybergske Huses sidste Tider.

Deres ærbødige

Marcus Rubin.

533. Fra C. F. Bricka.

Bülowsvej 44, d. 14/11 1900.

Kjære Hr. Direktør Rubin!

Tak for Deres Brev! De bliver ved med uformindsket Interesse at følge de gule Hefter, skjønt deres Tal jo nu er godt over 100. Det er kjedeligt, at der er indløbet den af Dem paatalte Fejl, og det er jo ogsaa nok muligt, at De har Ret i, at der burde have været skjænket Huset Rybergs Fald en noget udførligere Omtale. Ligesom Forfatteren imidlertid kan gjøre gjældende, at hans Opgave kun lød paa at levere en Artikel om den ældre Ryberg, saaledes kan jeg til min Undskyldning anføre, at da mine Forsøg paa at faa handelskyndige til at skrive om vore ældre Handelsmænd ere strandede, har jeg maattet lade en Personalhistoriker overtage dem.

Fejlen, at Huset Ryberg ødelagdes ved den engelske Krig, vil blive rettet; derimod kan man vel ikke sige, at det er urigtigt, naar det hedder, at Staten havde støttet den yngre Ryberg med betydelige Laan. Hvor fristende det end kunde være at medtage flere af de Oplysninger, Deres Brev indeholder, tør jeg desværre ikke indlade mig derpaa for ikke at overskride den af Forholdene paabudte Grundregel, at »Rettelserne« kun maa give Berigtigelser, ikke Supplementer.

Deres Brev foranlediger mig til at spørge, om De ikke skulde

kunne formaas til at overtage enkelte Artikler i det følgende og saaledes paa ny støtte Leksikonnet med Deres indgaaende Kjendskab til Handels- og Finanshistorien i Begyndelsen af dette Aarhundrede. I Bogstavet S tænker jeg særlig paa C. A. Selby

5 († 1823), om hvem jeg kan give Dem enkelte personalhistoriske Oplysninger, hvis De skulde trænge til dem. Denne Artikel skulde jeg have til Foraaret. Ogsaa for de følgende Bogstavers Vedkommende vilde jeg gjerne have Deres Hjælp, og hvis De blot vil angive Navnene, skal jeg udlevere Dem Personerne til Behandling.

10

Med venligst Hilsen

Deres meget forbundne

C. F. Bricka.

534. Til *Niels Neergaard*.

5/12 00.

15 Kære Neergaard.

Jeg talte med J. B.; »Jyden, han er stærk og seig«, men jeg tror dog nok, jeg fik ham til at makke ret. Helt sikker derpaa er jeg ikke.

I Hast

Deres hengivne

20

Marcus Rubin

535. Fra *V. Falbe Hansen*.

Vodrofsvej 55 6-12-00

Kjære Rubin!

De mener, at jeg har rost Schovelins Bog i for stærke Udtryk.

25 Det er muligt. Jeg var under Paavirkning af Mindet om den ubehagelige Scene ved Bestyrelsesvalg i Nationaloekonomisk Forening, hvor Schovelin kom i en uheldig Situation ved en Vens (L. Birck^s) klodsede Optræden, og jeg havde en Følelse af, at Schovelin fortjente lidt Opreisning. Det er altsaa muligt, at dette kan have

30 paavirket min Udtryksmaade. Men jeg er af den Mening, at Schovelins Bog er god og fortjente Anerkjendelse, og jeg tror, at De ved paany at blade Bogen igjennem vil finde, at der er meget Nyt ogsaa i 2^{den} Del.

Et enkelt Udtryk — eller rettere en Betragtning af Sch.s Person-

lighed, var hentet fra Deres Anmeldelse af 1ste Del. Jeg ved ikke af, at De har anmeldt 2^{den} Del, hvis saa er, vilde jeg være Dem forbunden, om De vilde laane mig Anmeldelsen.

Med venlig Hilsen til Dem og Frue

Deres hengivne

V. Falbe Hansen

5

536. Fra V. Falbe Hansen.

13-12-00

Kjære Rubin!

Den omtalte Artikel i »Vort Land« kjender jeg ikke, men jeg 10
tvivler ikke om, at den har været perfid. Jeg tør ikke modsige Deres Opfattelse af Schovelins Færd, thi jeg kjender den ikke, hverken hans private eller hans politiske Færd. Jeg kjender kun Schovelin som en talentfuld, kundskabsrig og flittig Nationaloekonom og bryder mig ikke om at kjende ham paa anden Maade. Hans 15
»Empire« er efter min Mening en fortræffelig Bog. Og jeg er kompetent til at have en Mening herom. Jeg er *upartisk*, thi jeg lever udenfor Verden, udenfor alle literære og politiske Partier, aldeles for mig selv — mest optaget af mine Studier. Jeg er tillige *kyndig* til at bedømme Bogen som nationaloekonomisk Værk; naar 20
jeg undtager Dem, anerkjender jeg Ingen, der er saa kyndig som jeg til at bedømme det omtalte Værks Betydning, set fra Nationaloekonomiens Standpunkt. Og jeg er rede til at forsvare min Opfattelse overfor Enhver.

Nu er De bleven nervøs — og som det synes med Rette bleven 25
fortørnet paa Schovelin, — men lad der nu gaa nogle Dage, og lad os saa komme sammen og tale om Bogen, det var da nok muligt, at vi kunde enes om en fælles Opfattelse.

— Med venlig Hilsen fra Deres gamle Ven

V. Falbe Hansen

30

537. Fra *Niels Neergaard*.

14-12-1900

Kære Rubin.

Alexis enstemmig vedtaget idag. Jens holdt sin Mund meget
 5 pænt. Tak for den tilsendte Artikel.

Med venlig Hilsen

Deres hengivne

N. Neergaard

538. Fra *J. G. F. Ræder*.

10

Sorted. Dossering. 101.

d. 17/12 00.

Kjære Directeur Rubin

Jeg vil ikke sige, jeg har læst Deres Afhandling i Historisk
 Tidsskrift VII 3 Bind S. 10.ff. Dertil er den for tung for mit
 15 svage Nemme; men jeg har dog kiget i den og skimter jeg da, at
 De — uden Tvivl med vanlig Bravour — manøvrerer med de ægte-
 og uægtefødte Børn. Saa meget veed De jo meget godt, at der er
 en himmelvid Forskjel paa civiliserede Stater med ordentlige Civil-
 registre og en Barbarstat som Danmark, hvor Klokkernes Døtre
 20 føre Kirkebøgerne efter Jordemødrenes Anmeldelser.

Skurke som jeg se derfor meget skeptisk paa hele det forhaan-
 denværende Materiale. Men hvor frygteligt det er, sees først, naar
 man læser K. o. Under.m. Skr. 29 Marts 1892. Min. Tid. S. 126.
 Denne halvgale Skrivelse turde være undgaaet Deres Opmærksom-
 25 hed; thi den vilde have berøvet Dem den Tillid til en kongelig
 Dansk Kirkebog, som vi ulykkelige Mennesker, der daglig vandre
 i denne Lystskov, længst have tilsat.

Deres hengivne

Ræder.

30 **539.** Til *Gustav Philipsen*.

Stat. Bureau.

København, K, den 27 Dcbr. 1900.

Kære Hr. Philipsen.

Hvordan det ordinære Tal — halvtredje Tusind — paa udkomne
 35 Bøger kan forklares, véd jeg i Øjeblikket ikke, lejlighedsvis kan
 vi vel nok faa det at vide. Tallet for sidste Aar (4861) er selv-

følgelig fejlt, og Fejlen hidrører fra, at det kgl. Bibliotek har opgivet os »Smaaskrifter« to Gange, dels inkluderet i »Bøger«, dels for sig selv. De 4861 skal saaledes være 2915. Først den Dag, Bogen udkom, opdagede jeg, at Tallet fra det kgl. Bibliotek var afskrevet uden fornøden Kritik, og uden at vi havde iagttaget Urime-
ligheden i Korrekturen. 5

Det glæder mig, at De har læst min Afh., da jeg véd, jeg har en god Læser i Dem og i øvrigt antager, at jeg kun har meget faa Nydere af denne ganske vist meget tunge Føde. Men jeg véd ma foi ikke, hvordan sligt skal serveres lettere. Det gør jo heller ikke
saa meget; hvis der er noget ved Afh., vil Resultaterne nok blive serverede af andre i lettere Form. Den publiceres iøvrigt i disse Dage i Journal of the Royal Statistical Society, saa kan jo Englænderne se, om den er tungere end deres Plumbudding og i værste Fald skyde Boere med den. 15

Med Tak for Nytaarshilsenen og alt gammelt ønsker jeg Dem og Deres Moder

Glædelig Nytaarhundrede!

Deres hengivne

Marcus Rubin. 20

540. Fra *Laurids Bruun*.

Linalyst, Hørsholm

17. Februar 1901.

Hr. Direktør M. Rubin,

Da jeg har bragt i Erfaring, at Stillingen som Redaktør af Ber-
lingske Tidende i en nær Fremtid vil blive ledig, og da jeg mener at have Betingelser for at udfylde en saadan Stilling tilfredsstillende, tillader jeg mig at bede Hr. Direktøren om godhedsfuldt at ville interessere Dem for min Kandidatur. Jeg undlader ikke at tilføje, at hvis det lykkes mig at opnaa Stillingen, vil jeg stedse
føle mig i Taknemmelighedsgæld til Dem. 30

Hvis Hr. Direktøren i Sagens Interesse vilde skænke mig en Samtale i Deres Hjem, vilde jeg være Dem forbunden for et Par Linjer om, naar jeg maa søge Dem.

Deres ærbødigste

Laurids Bruun 35

541. Til C. F. Bricka.

Kbhvn. d. 19 Februar 1901.

Kære Hr. Rigsarkivar.

Idag har jeg indgivet mit Andragende til Kultusministeriet,
5 noget omformet dels efter min Samtale med Arkivar Kringelbach,
dels efter egen nøjere Overvejelse. Hvad jeg i Virkeligheden ønsker,
er at faa Adgang til Kristian VIII's Efterladenskaber vedrørende
Danmarks politiske Historie, og med en vid Fortolkning — nemlig
at alle de tilstedeværende Arkivalier af Betydning knytte sig til
10 Spørgsmaal, der før eller senere behandlede i Statsraadet — vilde
dette vel nok kunne gaa ind under Andragendet, men jeg har
givet dette en præcisere Form, for at man kunde vide, hvad jeg
særlig tog Sigte paa. Jeg kan ikke indse andet, end at en pure
Anbefaling af mit Andragende, ogsaa uden Indskrækning m.H.t.
15 Dagbøgerne, vilde være ubetænkelig, thi jeg slutter mit Andra-
gende med *at undergive mig Deres Censur* m.H.t. ethvert Eks-
cerpt. Selv om man altsaa ikke stoler paa min egen Takt eller
Loyalitet, er De jo i Stand til at forebygge ethvert Misbrug. Jeg
beder Dem derfor støtte mit Andragende saameget som muligt.
20 Frygten for Konsekvenserne m.H.t. Fremtiden synes mig at maatte
savne Grund, hvis Materialet ikke benyttes indiskret; og selv om
det per impossibile blev Følgen af mit Andragendes Bevilgelse, at
Fremtiden vilde miste noget af den nuværende Slægts Efterladen-
skaber, er saa ikke ethvert Slægtled sig selv nærmest, og ville saa
25 ikke desuagtet Fremtidens Historikere staa med et langt rigere
Materiale m.H.t. Nutiden end vi m.H.t. Fortiden?

Deres ærbødigst hengivne

Marcus Rubin.

542. Fra C. F. Bricka.

30 Rigsarkivet.

Kjøbenhavn, d. 20/2 1901.

Kjære Hr. Direktør!

Skjønt De vel egentlig ikke efter vor Samtale forleden kan være
i Tvivl om min Opfattelse, bør jeg dog ikke undlade at besvare
35 Deres venlige Brev fra igaar med et Par Bemærkninger for tyde-
ligere at præcisere min Stilling.

Som Arkivmand kan jeg ikke underskrive den Sætning, at ethvert Slægtled er sig selv nærmest. Jeg mener tværtimod, at jeg — og det samme gjælder vel enhver, der skal varetage en stor Samlings Tarv — nok saa meget maa tænke paa Fremtiden som paa Nutiden. Kan en Nutidsforsker ikke faa Adgang til en Række Papirer, kunne Forholdene vel stille sig bedre for en fremtidig Forsker; men tilintetgjøres en Række Papirer, ere de tabte for al Fremtid, og det er i mine Øjne et større Tab end hint. Den Trøst, at Fremtidens Historikere ville have et langt rigere Materiale med Hensyn til Nutiden end vi overfor Fortiden, er ingen Trøst for mig, der er overbevist om, at jo mere Materiale der haves, des mere vil der ogsaa savnes.

De tilbyder at stille Deres Excerpter under min Censur. Tak skal De have, det var et rart Hverv at læsse over paa mig. Bevilges Deres Andragende (og lyder dette i alt væsentligt som Deres mig foreviste Udkast), vil herefter saa at sige enhver Embedsmand have Krav paa Adgang til de samme Papirer, og skal jeg læse alles Excerpter igjennem, kan jeg jo faa en smuk Anvendelse for min Dag, især hvis flere skrive en mindre tydelig Haandskrift saaledes som De. Og hvorledes bære sig ad med Kontrollen af det, som ikke nedskrives, men overgives til Hukommelsen? Jeg tror nok, at De for at opnaa, hvad De ønsker, har glemt at tage i Betragtning, at De ved Deres Tilbud laver et Ris til mig, og De kan ikke fortænke mig i, at jeg gjør, hvad jeg kan, for at modsætte mig denne Tillavning.

Deres hengivne

C. F. Bricka.

543. Til C. F. Bricka.

Kbhvn. d. 20 Febr. 1901.

Kære Hr. Rigsarkivar.

Megen Tak for Deres hurtige Besvarelse af mit Brev. Sagen i Almindelighed skal jeg ikke paany komme ind paa — dén faar jeg nu lade staa til —, men naar De skriver, at Bevilgelsen af mit Andragende vil give »saa at sige enhver Embedsmand« Krav paa Adgang til de samme Papirer, da maa jeg dog nedlægge en lempelig Protest. Ikke af saaret Forfængelighed, men af simple praktiske

Hensyn m.H.t. Deres Erklæring, maa jeg henlede Deres Opmærksomhed paa, hvad jeg forøvrigt ogsaa har omtalt i mit Andragende, at jeg er dansk historisk Forfatter og i mange Aar har arbejdet med offentlige og private Arkivalier. Mit Forfatterskab omfatter —
5 endda helt bortset fra mine Arbejder af halvt historisk Natur — i »1807—14« og »Frederik VI's Tid« samt i Afhandlinger i Historisk Tidsskrift over hundrede trykte Ark i nævnte Tidsskrifts Format. Jeg nævner Kvantiteten, thi Kvaliteten maa jeg ganske vist overlade andre at værdsætte. Men alligevel tror jeg, at hvis
10 der kræves af andre Mænd i tilsvarende betroet Embedsstilling som min, at de desuden skal møde op med lignende historisk foruden anden litterær Bagage som min, for at faa Adgang til nævnte Papirer, der saa intet Politi vil behøves for at holde Orden paa Queu'en.

15

Deres hengivne

Marcus Rubin.

544. Fra C. F. Bricka.

Rigsarkivet.

Kjøbenhavn, d. 21/2 1901.

20 Kjære Hr. Direktør!

Da jeg skrev Dem til igaar, var jeg forberedt paa, at De vilde protestere imod, at jeg — tilsyneladende — slog Dem i Hartkorn med »saa at sige enhver Embedsmand«. Anelsen gik i Opfyldelse, Protesten er indløben, og jeg anerkjender dens Berettigelse. Jeg
25 veed godt, at jeg i mine Breve stundum gjør mig skyldig i den Fejl at springe nogle Led over, idet jeg, utaalmodig efter at naa til Enden, mener at kunne forbigaa en Del af Ræsonnementet. Saaledes ogsaa igaar. Skjønt jeg følte mig temmelig overbevist om, at mit Udtryk vilde blive misforstaaet, kunde jeg ikke overvinde
30 mig selv til at forklare mig nærmere, og i et svagt — desværre forfængeligt — Haab om, at De dog maaske kunde forstaa min Mening, lod jeg det uheldige Udtryk staa uden Forklaring. At jeg derved har saaret Dem, beder jeg tilgivet; det var saa vist ikke min Hensigt at underkjende Deres historiske Forfattervirksomhed.

35 Men samtidig med at jeg udtaler dette, maa jeg gjøre opmærksom paa, at jeg i Realiteten fastholder min Paastand, at naar De faar

Adgang til Christian VIII's Papirer uden Begrænsning, vil det være meget vanskeligt at nægte andre samme Tilladelse.

De vil have lagt Mærke til, at jeg i mit forrige Brev tog et vist Forbehold med Hensyn til Deres Andragende. Jeg kjender det ikke i dets endelige Form, kun som det var i Udkastet, og dette syntes mig ikke heldigt. Side om Side med det, som skulde være Hovedpunktet, og som De nu ogsaa i Deres sidste Brev tillægger den afgjørende Betydning, havde De anført forskjellige andre Grunde, som skulde tale for, at De faar Adgangstilladelsen, og disse Grunde vare til Dels meget svage: at De er Embedsmand, at A. D. Jørgensen har benyttet Papirerne o.s.v. Det var foranlediget heraf, at jeg brugte Udtrykket om »saa at sige enhver Embedsmand«.

Forholdet er ikke det, hvis De faar Adgangstilladelsen, at hvad der tidligere har været indrømmet to Historikere, nemlig Wegener og Jørgensen, nu ogsaa indrømmes en tredje Historiker, nemlig Dem. Nej, her er den store Forskjel, at hine paa Embeds Vegne havde Adgang til Papirerne, medens De er — undskyld Udtrykket — udenforstaaende. Giver man en udenforstaaende — han være i øvrigt nok saa lærd og dygtig — Adgang til de hidtil utilgængelige Sager, maa man være sig bevidst, at man med det samme har indført et nyt Princip med dets uundgaaelige Konsekvenser.

Jeg behøver vel næppe at tilføje, at jeg i min officielle Erklæring — hvis en saadan affordres mig — selvfølgelig skal udtale mig med al Anerkjendelse om Deres historiske Forfatterskab.

Til Slutning min bedste Tak for den idag modtagne store Bog om den danske Statistiks Historie.

Deres hengivne

C. F. Bricka.

545. Til *Cordt Trap*.

Kbh. d. 11/3 01. 30

Kære Hr. Trap.

Deres Indberetning har jeg læst med særdeles Interesse, og jeg synes, at den maa afgive et godt Grundlag for en Diskussion i »Nationaløk. Forening.« Hvordan der kan være Spørgsmaal om politisk Bismag ved denne Diskussion — noget, der, som De véd, 35

overhovedet ikke finder Sted i N. Forening — forstaar jeg ikke en Tøddel af. Er her ikke en komplet Misforstaaelse tilstede paa en af Siderne?

Imidlertid er jo Deres Foredrag annonceret for Bestyrelsen og andre, og tilbagekaldes det, maa det altsaa ske efter Konf. Borups Ordre, af politiske Hensyn. Dette vil give Anledning til en Del Spektakel, men deri er jeg jo saare uskyldig.

De bedes sende mig et Par Ord *definitivt* senest Onsdag.

Deres hengivne

10

Marcus Rubin.

546. Fra J. A. Fridericia.

Nyvej 4, V 25/3 1901

Kære Ven.

Tak for det tilsendte. Jeg vil ikke nægte, at jeg personlig er stemt for Ikke-Trykningen. Af Jørgensens Breve forekommer II-III mig af ringe Interesse, da hans Opfattelse jo allerede er kendt paa anden Maade, dels tidligere igennem Brevet til Hertel i Højskolebladet, dels nu ved Memoirerne. Mere Interesse har naturligvis I. Men her er jeg lidt ængstelig for Din egen Skyld. Jeg er bange for, at der skulde fremkomme den Misforstaaelse, at Du havde trykt det for at dokumentere J.' gunstige Dom i Sammenligning med Memoirernes schnøde Udtryk. En saadan Misforstaaelse, blot hos enkelte, synes mig kedeligere end Undladelsen af Offentliggørelsen.

Dine egne Bemærkninger er naturligvis det, som har ligget Dig mest paa Sinde, og væsentlig kan jeg dele dem, omend jeg vel næppe havde givet det *personlig* sympatiske ved ham et saa stærkt Udtryk, da jeg ikke har følt det; jeg stolede, som Du veed, aldrig fuldt ud paa ham. Men Dine Bemærkninger falder lidt aforistiske.

Selv veed jeg ikke endnu, om jeg kommer til at skrive om Bogen. Ove Rode svarede mig nemlig i Telefon, at Hørup (!) selv havde tænkt paa at skrive om den, men endnu ikke havde bestemt sig; han var ellers glad over at have mig i Baghaanden, hvis H. ikke gjorde det. Hvis jeg skriver, vil jeg vistnok — foruden hvad der ellers ligger for — komme noget nærmere ind paa, hvor

meget eller rettere hvor lidet »Redegørelsen« giver Oplysning om hans »Forfatterskab«.

Venlig Hilsen til Dig og Dine

Din

JAF. 5

E.S. 26/3. Jeg fik ikke Brevet afsted igaar Aftes. Nu til Morgen faar jeg J.'s Bog sendt fra Politiken, vel uden Meddelelse; men det betyder vel, at jeg skal skrive om den. Saa maa jeg altsaa til det, men det bliver ikke i de første Dage. Jeg vil ogsaa gerne, at Du og Erslev skal se det. 10

Din

JAF.

547. Til *Herman Trier*.

København, K, den 29 Marts 1901.

Kære Hr. Herman Trier. 15

Maa jeg takke Dem meget for Deres Bog! Jeg har dels kigget i den hist og her, dels læst de første Afsnit — og begge disse Dele lover mig stor Fornøjelse af den hele, i Paasken forestaaende Læsning —, dels endelig læst Biografien over min Broder.

Det er idag Aarsdagen for min Broders Død. Hjemkommen fra 20 Kirkegaarden, hvor vi har afsløret en Gravsten over ham, sender jeg Dem min hjerteligste Tak for Deres sympatiske, fine, gode og kloge Ord om ham. Slutningskarakteristikken af ham er fortrinlig og rammende. Undertiden, naar jeg tænker paa ham eller rettere paa, at han er død, er det mig som en fuldkommen Amputa- 25 tion: en Del af mit eget jeg, der havde Liv og Cirkulation fælles med mig, og der har efterladt en Tomhedsfornemmelse, hvorved jeg forgæves griber efter noget, er borte. Til andre Tider, naar jeg tænker paa ham — hyppigst er han selvfølgelig ude af mine Tan- 30 ker, saa stærkt er det levende Liv — er det mig klart, hvorledes henrivende retlinede Egenskaber hos ham krydsedes af andre, medfødte eller skabte af Slægts- og Tidsforhold; Livet var ham en vanskelig Ting, og gør jeg op, tror jeg, at med hans Natur bragte de løbende Dage ham flere Minus'er end Plus'er. Er saadanne Tanker oppe hos mig, forekommer det mig godt, at han har Fred. 35

Undskyld mig, at sammenstødende Omstændigheder har bragt

mig til at skrive til Dem om Ting, der har saa lidet at gøre med Øjeblikkets Travlhed, som sikkert ikke er mindst for Dem. — Endnu engang Tak!

Deres hengivne

5

Marcus Rubin.

548. Fra *Harald Westergaard*.

[senest april 1901]

Kjære Ven

Da vi i sin Tid ændrede Examen — hvilket var dumt — skete det
10 for en Del fordi Juristerne ændrede deres og i Tilslutning dertil,
men under den Hvirvel, Skænderi med Juristerne m. m. glemte vi
at spørge Censorerne — hvilket var en Skam. Det har Gad aldrig
tilgivet. Han hævner sig ved ikke at ville have den Slags Folk op i
15 Postrevisionen, skjønt Kontorchefen og Fuldmægtigen arbejder af
alle Kræfter derfor og heller end gjerne vil have disse Mennesker.
Nu søger Quedens, men Gad er haard. Kunde Du ikke stive Schar-
ling af. Den almindelige Mening i Kontoret er ganske sikkert, at
Gad har overlevet sig selv, og han er til Fortvivlelse. Det véd jeg nu
ikke, men han burde dog ikke lade det gaa ud over de Stakler som
20 ikke kan gjøre for at vi har forkludret Examen. Quedens blev kas-
seret af Ritzau paa Grund af manglende Gehør. Han var som Du
husker fornuftig ved mundtlig Examen og jeg troer det er en brav
sindig jysk Natur. Jeg skrev forleden til Scharling men saa fik jeg
underhaanden nogle meget stærke Impulser og prøver nu paa at for-
25 plante Stødet. Det er dog sandelig ikke misundelsesværdige Pladser,
som Gad erklærer de statsvidenskabelige for umodne til.

Din

HW.

549. Til *J. A. Fridericia*.

30 Stat. Bureau.

København, den 13 Maj 01.

Kære Ven. Underskriver Du Adressen til Hørup? Send Svar her til Bureauet (privat), da vi ligger i Udflytning. Hvis Svaret er nej, vilde jeg være Dig meget taknemmelig, hvis Du havde Lej-

lighed til at kigge ind til mig her i Slotsholmsgade (efter Kl. 1.)

Din

Marcus R.

550. Fra H. N. Hansen.

17/5 — 5

De kan nok *lade være* at underskrive, men De kan ikke — *modsatningsvis* — skrive særligt (og til og med lidet betydende Ord).

Deres

H.N.H. 10

551. Til Kaja Rubin.

Villa Nostra 25/5 01.

Kæreste Kajs.

... Du spørger om Politik. Der er intet nyt. Jeg har haft lange Samtaler — efter den med Kultusministeren — med Chr. Hage og 15 H.N.Hansen (Venstre og »de otte«) og med Hørring, Fin.m. Scharling og Indenrigsm. Bramsen. Mit Indtryk er, at nogle af Ministrene gaar »paa Grund af Helbredshensyn« o. l., og at de saa erstattes af andre. Men noget sikkert kan ikke siges, da det dog er tvivlsomt, om det øvrige Ministerium vil tage Mod til sig til at begynde 20 en ny stor Kampagne. Man har hørt paa mine Bemærkninger med Interesse, og faar de ingen praktisk Betydning, har jeg dog lettet mit Hjerte, og véd — at de paagældende nu i hvert Fald véd Besked. Maaske er min Kampagne ikke heller helt færdig.

... Mor Dig godt, hils dem, der skal hilses, og modtag tusind Kys 25 og Hilsener fra Din

Ky.

552. Fra H. N. Hansen.

18/7

Kære Direktør Rubin.

30

Tro De mig: Vejen til Venstre bør *ikke* gaa igennem D., men afvises. Han er i Virkeligheden kun *Højres sidste Straaemand*. Tal med Fr. Salomon!

Deres

H. N. H.

35

553. Til *Lis Rubin*.

22/7 01.

Kære Trold!

Jeg havde lige Besøg af *den* unge Dames Onkel, som jeg for-
 5 ærede Blomster til Præliminæreksamen. Sig til Fr. Salomon, at
 det muligvis, ja rimeligvis gaar efter hans Ønske, saaledes at den
 paagældende *ikke* faar den farlige Plads. Mere, naar jeg tør tale.
 Du taber intet ved ikke at være her, da jeg i hvert Fald ikke turde
 sige mere.

10

Mange Hilsener

Faer.

Du maa gærne vise F. S. dette Brevkort.

554. Til *Lis Rubin*.

Villa Nostra pr. Hellerup. d. 23/7 01.

15 Kæreste Trold!

Du er den første, jeg skriver til, efter Berlingskes Ankomst.
 Hurra, Hurra, Hurra for det ny Ministerium!!! At D. ikke skulde
 være Justitsminister, men A., fremgik jo af mit Brevkort til Dig,
 item de andre Navne; Hørup er i sidste Øjeblik gaaet ind paa at
 20 træde ind. — Kommer jeg ned til Hornbæk, faar vi jo nok Lejligh-
 ed til at snakke; i øvrigt har Du i Øjeblikket flere at snakke Poli-
 tik med end jeg. Nu skal jeg skrive til Fr. Sal., til H. N. H. og
 forskellige Ministre, saa jeg har ikke Tid til mere Politik. —

...

25

Faer.

P.S. At min kommende Chef staar mig personlig nær og har kon-
 fereret med mig før og under Ministerkrisen, er mig naturligvis
 ikke ubehageligt. Det er, kort sagt, all right!

D. S.

30 555. Til *H. N. Hansen*.

Villa Nostra pr. Hellerup, d. 23/7 01.

Kære Hr. Konferensraad!

Hermed kvitteres for Deres Brev til mig. Jeg kunde intet gøre
 i den foreliggende Sag, og jeg tror heller ikke, jeg burde have

gjort noget. Dog er den *Ordning*, som er fremkommen, maaske ikke opstaaet ganske af sig selv; men jeg maa faa Lov til at opsætte al Udtalelse herom til mundlig Konference, og jeg beder ikke min Hentydning berørt til andre.

Jeg er overordentlig glad for, hvad der er sket. Hurra!

Min ærbødige Hilsen til Fruen og hele Familien. Min Kone ønsker med mig Dem gode og glade Dage i Hornbæk!

Deres hengivne

Marcus Rubin.

556. Fra *Lis Rubin*.

10

24 Juli 1901.

Kære Fa'er og Mo'er.

Til Lykke med Ministeriet. Det kom hertil i Gaar med Poul Levin og vakte megen Opsigt. Jeg talte med Fridericia — jublende — Fr. S. ligesaa, item Prof. Hannover og Dr. Levy, Johanne S. og Familien Gregersen, Familien Simonsen og Familien Ventegodt. Deuntzer ligefrem druknede i Jubelen over Hage, Hørup og Sørensen. Pensionistfruerne og dito Frøknerne var ubetalelige. Gerda og jeg nød dem over en Time, hvad der virkelig er meget, naar man af Nydelser har det skønneste Hav. Belysningen i Gaar Aftes var nemlig aldeles henrivende, mørk Sø, Kullen rødlig i Baggrunden. Himmelen lavede det prægtigste Fyrværkeri man kunde tænke sig i Anl. af det ny Ministerium.

...

Af nyt ved jeg endnu meget, men det er saa smeltende hedt at jeg maa slutte.

Jeg kan ikke begribe Fa'er ikke forstod mig i Gaar, jeg forstod hvert Ord. Jeg telefonerede 1. for at faa at vide, hvordan Mor havde det, 2. som Gesandt for Fr. S., Dr. L. og Prof. Fr.cia; de vilde høre nyt om Ministeriet, der var nemlig endnu ingen Efterretninger kommet. Jeg skal hilse Dig mange Gange fra dem. Fr. S. skriver selv til Dig. Mange Hilsener fra Gerda.

Tusind Kys fra

Lis.

557. Fra *Frederik Salomon*.

p. t. Hornbæk d. 24/7 1901.

Kjære Ven!

Ja, Gud ske Lov — det var da endelig en stor og virkelig Glæde.
5 Vi har paa lang Tid ikke været saa glade her i Huset. En videre Udførelse heraf — det hedder vist paa Dansk »Udvikling« heraf — er mellem os ganske overflødig. Og saa min hjerteligste og oprigtigste Tak for Deres Brev og for det Venskab, der har dikteret det, og som jeg tilfulde paaskønner. Det er mig en ganske overordentlig
10 Tilfredsstillelse fra Dem at høre, at jeg har haft væsentlig Andel i Porteføljefordelingen og i Hørup's Indtræden. Jeg anser — som bl. A. De selv veed det — begge disse Forhold for ganske overordentlig vigtige baade »hver for sig i og for sig« og i deres indbyrdes Korrespondens. Tilgiv dette hastig valgte Udtryk, som
15 De nok forstaa.

Fremdeles har det fornøjet mig ganske særdeles, hvad De fortæller om Hage's Pretensioner m. H. t. mig, selv om jeg mener, at, hvad der er sket, under Hensyn til de Forhold, med hvilke der nu engang maa regnes, ubetinget er det Fornuftigste. Jeg siger
20 dette selv med Fare for, at De maaske vil tvivle paa Oprigtigheden af mine Ord, og jeg vil — under samme Risiko — føje til, at jeg, der intet Øjeblik har tænkt mig Muligheden af min Indtræden, fantaseret over den eller regnet dermed, paa min Ære slet ikke veed, om jeg havde besluttet mig til at sige Ja. Men videre herom,
25 naar vi ses. Thi som jeg igaar af Lis til min Glæde hørte, kan jeg jo vente at see Dem snart herude, men agter iøvrigt at søge Dem op, naar jeg i Begyndelsen af næste Uge kommer til Byen til Extra-Sessionen. Kunde De imidlertid ikke komme herud før? Det vilde glæde os overmaade meget. Tør jeg i Hast og blot som en Antydning til en kultiveret og beskeden Protest mod Deres Ønsker om
30 en »Koncession« i Retning af D. sige Følgende: Jeg har aldrig enten sagt eller tænkt om ham, at han er et »Utyske«, kun at han fra øverst til nederst og fra yderst til inderst er en ganske upaalidelig Mand — upaalidelig af Natur, Tilbøjelighed og Beregning, i dybeste
35 Forstand en ualvorlig Mand og endda uden de Tilskyndelser af Sympathi-Følelser, som i visse Forhold kunne Noget afbøde

Mangelen paa Alvor. Dette er min Mening, som jeg altid har havt om Manden, og den staar jeg ved. Han er hverken varm eller kold, altsaa af dem, der skulle udspyes af vor Mund og Pokker ikke gjøres til Justitsminister under en Situation som den foreliggende. Fra fuldstændig paalidelig Kilde erfor jeg igaar, at han for *c. 6 Uger* siden til en højtstillet Mand, i hvis Kram dette antoges at ville passe, ganske uden Anledning udtalte sig mod Nødvendigheden af et System-Skifte og for Sehested'ernes videre Forbliven, saalænge de blot havde Hs. Maj.'s Tillid osv.

Med de hjerteligste Hilsener til Dem og Deres Hjem
er jeg Deres oprigtig hengivne
Frederik Salomon

558. Til *Jacob Marstrand*.

København, den 5/8 01.

Kære Hr. Marstrand.

Jeg har taget en Time af Statens Tid for straks at løbe Bogen igennem; senere læser jeg den. Jeg har den daarlige Sædvane uførtøvet at maatte skaffe mig et Indtryk; dog, det er ikke Nyfigenhed, det er en Temperamentssag, og maaske har den affødt et og andet godt for mig. Deres Bog er rig og hjertelig, fint skreven og uendelig frisindet. Dette er mit Indtryk, og det vil utvivlsomt blive bekræftet for mig, naar jeg læser den rigtig, og naar Hustru og Børn læser den.

Tak for Bogen, og tak fordi De ved Middagen hos Bings mindedes min Broder! Det var det første, jeg fortalte, da jeg sent om Natten kom ud paa Strandvejen, og jeg vil ikke glemme Dem det. — Af Deres Brev ser jeg, at De troede, jeg manglede Sangbund for et Skrift som Deres. Hvorfor De har troet dette, véd jeg ikke; thi hvad Frisind er og bør være, derom har jeg aldrig tvivlet, noget andet er, om man har haft Sjæl og Karakterstyrke nok til altid hos sig selv at hævde og gennemføre det rette paa den Proptrækkergang, ad hvilken man er skruet tilværs. Livsvilkaar og Betingelser danner jo Menneskene saa forskelligt. Endnu en Gang Tak!

Deres hengivne

Marcus Rubin.

559. Fra *Frederik Salomon*.

p. t. Hornbæk d. 8/8 01.

Kjære Rubin. Det var mig en stor Fornøjelse at modtage Deres venlige Linier af 5te d. M., hvis Indhold jeg har bragt til J. A. F.'s
5 Kundskab overensstemmende med Deres Ønske. Som jeg fik sagt Dem i Telefonen i Torsdags, da De ringede mig op, havde jeg ikke rigtigt Held med min Visit hos H. Der var, da jeg søgte ham, Referat, og ved min Gjenkomst c. $\frac{3}{4}$ Time efter var Situationen den samme. Jeg ventede da i Forværelset henved 3 Kvarter,
10 underholdt af en ligeledes Audienssøgende, som jeg kjendte, og hvem det omsider ved alskens Svig og Underfundighed lykkedes mig at fordrive, saa at jeg omsider beholdt Valpladsen alene.

Da endelig Hr. Nordlien og Fuldmægtig Roland Grøn traadte ud fra Tabernaklet, og jeg slap indenfor, var Klokkeren henad 4. Jeg
15 traf H. meget elskværdig, men meget træt — saa træt, at jeg efter faa Minuters Forløb rejste mig op for at gaa. Han bad mig meget hjertelig blive lidt endnu, »han skulde dog ikke bestille mere den Dag«, men han var kjendelig uoplagt til nogensomhelst alvorlig Drøftelse, og jeg fik — til Dem sagt — i Grunden et trist og
20 ængstelse-vækkende Indtryk af ham. Det var mig hurtig klart, at den Ting, der laa os Begge paa Sinde, ikke med Held kunde berøres, men maatte opsættes til en anden Gang. Hvis nemlig hin Yttring fra ham til Dem Intet betød, vilde min Intervention i den Stemning, i hvilken H. befandt sig, mulig nærmest gjøre Fortræd.
25 Og forsaavidt der virkelig laa noget Alvorligt til Grund, vilde et Ord fra min Side fremkalde en Menings-Udveksling, for hvilken Situationen hin Dag slet ikke var gunstig. De kan da tænke, med hvilken Glæde jeg nu hører, at Tingen er klaret og all right. Gud ske Lov — det Modsatte vilde da ogsaa have været altfor utilbørligt.
30 Og ikke mindre beroligende er det at høre om H.'s Arbejdslyst — netop fordi han særlig i denne Retning paa mig gjorde et helt andet Indtryk. Himlen give nu, at Udbyttet af Undersøgelsen paa Rovsing's Klinik maa vise sig hurtig og vise sig tilfredsstillende. Jeg er unægtelig i mit stille Sind en hel Del urolig.

Med mange venlige Hilsener herfra til Dem Deres Frue og Hjem

er jeg Deres hengivne

F. S.

E.S. Synes De ikke, at E. B. klarer sig helt godt i »Politiken«? 5
Jeg ønsker kun, at han vil blive saadan ved. Han har, synes jeg, truffet Kammertonen lige paa en Prik.

D. S.

560. Fra Aage Friis.

f. T. Bogø d. 10/8 1901. 10

Kære direktør Rubin!

Jeg har haft meget held med de fortsatte operationer og »dossier«et er svulmet meget op. Men adskilligt og det meget vigtige ting mangler jeg.

Først og fremmest maa jeg have bedre rede paa Hages bevægel- 15
ser end jeg har; hans optræden er dels meget ufuldstændig behandlet og dels meget skarpt bedømt i mine hidtidige kilder.

Var det muligt, at De kunde faa ham til at gaa ind paa at give mig en mundtlig eller (ikke saa gærne) skriftlig redegørelse. Jeg har ingen forbindelse med ham, men kunde De faa ham til det? 20

Kan det ikke ske, kan De saa ikke i alt fald skaffe mig svar paa følgende:

- 1) Hvad sagde Hage om sin stilling (specielt til Hørup) i jærnbanen lørdag til J. C. Ch.
- 2) Laa der ved hans hjemkomst besked til ham fra Hørup (for- 25
inden Salomons henvendelse)?
- 3) Var Hage klar over, at han (og Deuntzer) ved deres henvendelse til Hørup lørdag eftm. overskred deres bemyndigelse ved at lade Hørup i den formening, at de kom ogsaa paa J. C.^s og Albertis vegne, eller hvorledes opfatter Hage hele den episode? 30
- 4) Kan De ikke faa et nøjagtigt referat af det møde søndag, hvor Hage meldte Hørups ja og I. C. blev vred?
- 5) Ligesaa af mødet tirsdag morgen?
- 6) Hvad tog Hage sig for mandag (foruden det De har fortalt mig); særlig: forhandlede han med I. C. om Hørup?

7) Har Hage paa noget punkt modsat sig (direkte eller indirekte) Enevold Sørensen?

8) Naar og under hvilken form har Hage bragt Edvard Brandes i forslag?

5 Foruden dette er der et par ting jeg gærne vil have rede paa, men som De maaske ved.

At *Heide* har været i bevægelse ved jeg, men karakteren af hans aktion kan jeg ikke faa fat i. Tillige er det sagt mig, at der (vistnok særlig søndag og mandag) er drevet en forhandling med helt
10 andre personer og helt andre formaal end dem vi ellers kender. Hvad er dette. Noget peger i retning af H. N. Hansen, andet ad Heide-Hagemann. Det er sagt mig, at Hørup-Hage kunde have en vis interesse af at skjule dette, men ogsaa Deuntzer har nok været med. Jeg kan foreløbig slet ikke klare dette.

15 De kan forstaa, at en samtale med Hage, hvis denne vil tale uforbeholdent, vil være mig vigtig.

Forøvrigt kan jeg sige Dem, at Deres og Salomons aktion vistnok er absolut ukendt, og alt tyder paa, at Hage har transporteret Alberti og D. paa plads med stor behændighed og uden, at de har
20 begrebet, at der blev manøvreret med dem.

Jeg kommer til Kbhv. paa onsdag aften og skal saa søge Dem torsdag eller fredag.

Det glæder mig overordentlig, at alt er gleden i orden mellem Dem og Hørup. Selvflg. gaar vi her i spænding for Hørups hel-
25 bred.

Venligst hilsen.

Deres hengivne

Aage Friis

Adr. til onsdag Bogø pr. Stubbekøbing.

30 **561.** Til *Aage Friis*.

København, den 12 Aug. 01.

Kære Dr. Friis. Tak for Brevet. Jeg vil nødig spørge Hage, før vi har talt sammen. I øvrigt er H. og har altid været en miskendt Mand. For tyve Aar siden kaldte Neergaard og Zeuthen ham en

»gommeux«, og man synes overalt, han er »vigtig«. Vi Danske er smaatskaarne Pjankehoveder, der kræve alle skaarne over én Kam, og som, paa Grund af at vi i vor Lidenhed stadig løber op ad hinanden, ogsaa kræver samme Art Rullestensafslibning. — H. har sine Mangler, maaske navnlig temperamentsmæssige. Men han er en overordentlig kundskabsrig Mand, yderst kompetent til sit nuv. Hverv, fuldblods frisindet i god Forstand af Ordet, om end, efter Opdragelse o. l., mindre interesseret for Lighed end for Frihed; han er trofast baade i Sympati og Antipati, kort sagt, han er god nok. Skarpsindige Folk som f. E. Hørup har allerede indset dette fra Begyndelsen af H.'s politiske Optræden; dengang blev jeg, der var saameget yngre, forvirret af, at han begyndte til højre, og jeg frygtede Retningen, men Hørup saa straks og gjorde mig opmærksom paa, at det var vor Mand. Og han har faaet helt Ret. —

I denne Sommers Kampagne begik H. maaske den Fejl at rejse til Paris, men han kunde ikke udholde at sidde og »vente«. Hages Forhold til Hørup under Ministerkrisen kan belyses ved, at Edv. Br. forleden en passant sagde til mig: Hage har jo været brillant (hvad jeg ikke svarede paa, men noterede mig). Han har intet Øjeblik opponeret mod Enev. Sørensen; modsatte Ytringer er Løgn. Om andre Enkeltheder i Deres Brev kan jeg oplyse et og andet, men bedst mundtlig; De kan da skrive derom, hvad De mener er det værd. — Hvor kender De min Konflikt med Hørup og dens Forløb? — Som det synes, gaar det Hørup godt, Pointen var, om Bylden var kankrøs; hvis de officielle Beretninger er rigtige, hvad jeg har Grund til at tro, de er, er man i en lykkeligere Situation end ventet. — Porteføljefordelingen (Salomons og min Aktion) kan ingen have kendt, fordi den foregik i Hages første Møde og altsaa var forberedt af »Ikke-Politikere«; alt i Maj Maaned havde jeg sagt til Hage: for alting maa A. ikke blive Trafikmin. etc.; at han skulde være Justitsmin. lavedes om Fredagen. — Deuntzer er uhyre glad, men altissimus maa hyldes, det venter han som Tak. Ogsaa mere herom mundtlig. Paa Gensyn!

Med venligst Hilsen

Deres hengivne

Marcus Rubin.

562. Fra *H. N. Hansen*.

14/8 —

Kære Direktør Rubin.

Hvis De har nogen Indflydelse — kan De saa ikke forhindre, at
5 Venstre nu strax trækker i Højres forbrugte, *falske* Klæder, med
Adresse og Tak til *Kongen*, for hvad han har gjort for sit Folk.
Det kan jo dog saa let vendes om igen, og saa sidder man der som
Højre nu. — En værdig Udtalelse fra Regeringen med Tak og
Nej vilde her vinde alles Bifald.

10

Deres hengivne

H. N. Hansen

563. Fra *A. N. Kiær*.

Høvik pr. Kristiania 22 August 1901.

Kjære Kollega og Ven!

15

Hvad angaar Forbindelsen mellem statistiske Opgaver og Under-
søgelser angaaende Folkemængden selv og Folkemængdens Bevæ-
gelse, da forekommer det mig, at den heldigste Ordning vilde
være, at det første blev henlagt som et Underbrug under Danmarks
statistiske Bureau og det sidste under det schweiziske. Men jeg
20 fandt, at man, saaledes som Sagen stod, ikke kunde gaa forbi den
allerede vedtagne Beslutning i Bern, og det saameget mindre, som
den største Vanskelighed, vi foreløbig har at overvinde, er den
Opfatning, som har gjort sig noksaa meget gjældende hos indfly-
delsesrige Institutmedlemmer, nemlig, at Institutet som saadant bør
25 indskrænke sig til at give Raad angaaende Schemaer og Circulærer.
Jeg henviser til Levasseurs og Troinitski Udtalelser i den i Kristia-
nia nedsatte Souscomité, fremdeles til Baines »Draft«. Derfor gjæl-
der det at holde fast ved Bernerbeslutningen, og denne sigter vist-
nok nærmest paa Folkemængdens Bevægelse, men gaar ogsaa vi-
30 dere, baade efter Forslagsstillerens Intention og efter sit vedtagne
Indhold.

35

Hvad nu angaar selve Kombinationen, saa forekommer det mig,
at det ikke vilde være nogen væsentlig Ulempe for vedkommende
Institution at tage Bevægelsen med. Den hænger jo naturligen
sammen med Folkemængden og efter Omstændighederne kunde
man ialfald foreløbig indskrænke sig til summariske Opgaver,

d.v.s. mere summariske end efter Bernerbeslutningen. Noget længere, end i den smukke Tabel B i vort fælles Anhang til Statistisk Aarvog er gjort, matte Du vistnok i Tilfælde gaa; men Tingen kunde jo udvikle sig efter Tid og Raad.

Imidlertid vil jeg underrette Dig, om at vor Kollega Dr. Guil-
laume efter min Henvendelse for nogle Maaneder siden — sam-
tidig med min første Skrivelse til Dig — har givet mig et imøde-
kommende Svar, saa der kunde være Chancer for en Deling af
Arbeidet.

Jeg har skrevet igaar til Bodio og konfidentielt udviklet for ham
de Grunde, der taler for Danmark; saa faar jeg forhaabentlig høre
hans Mening; men, som Du vistnok ogsaa vil have faaet Underret-
ning om, er han traadt yderligere tilbage fra sin Befatning med den
officielle italienske Statistik, og under disse Omstændigheder, er
det vistnok meget tvivlsomt, om han bliver den italienske Regjerings
Delegerede til Budapest og om han overhovedet kommer. Jeg ved
ialfald, at jeg havde et svare Stræv, med Skrivelser og Telegram-
mer og speciel diplomatisk Aktion, forinden det lykkedes at faa
ham til Kristiania. Dog det er jo betydelig kortere Vei til Budapest.

Din hengivne

A. N. Kiær.

564. Fra *V. Falbe Hansen*.

p. t. Holte d. 3. Sept. 1901.

Til

D'hr. Censorer ved statsvidenskabslig Examen m. m.

Kontorchef Jerichau Christensen og Direktør Marcus Rubin samt
til min Kollega Professor H. Westergaard

Naar jeg hidtil kun har givet et mundligt og et noget vakkende
Svar paa den Henvendelse, D'hr. sendte mig for ca. $\frac{1}{2}$ Aar siden,
og hvori De opfordrede mig til ikke endnu at ophøre med min
Virksomhed som Professor ved Universitetet, hvilket jeg den Gang
havde i Sinde, da er det fordi jeg selv har været vakkende og uvis,
og fordi den afgørende Beslutning kunde udsættes til Efteraars-
Semestrets Begyndelse.

Grunden til, at jeg vilde trække mig tilbage, var den, at jeg frygtede for, ikke længere at kunne udfylde min Plads paa en Maade, som tilfredsstillende de Fordringer, jeg maatte stille til mig selv. Der er jo i de senere Aar foregaaet saadanne Nydannelser indenfor vor Videnskab, der er en saa voldsom Frodighed i Literaturen, at det er næsten uoverkommeligt for en Mand i min Alder og med et svækket Helbred at følge med. Hidtil har jeg kunnet det, og jeg tror saa nogenlunde at have holdt mig paa Højde med vor Videnskabs Udvikling, men nu kniber det for mig, jeg begynder at sakke agterud. Derfor var det, at jeg vilde trække mig tilbage, jeg vilde saa nødvendig slutte min Universitetsvirksomhed, paa en Maade der stod i et uheldigt Misforhold til min Fortid.

Imidlertid har den Anerkendelse, som jeg i den senere Tid har mødt fra mange Sider, og særlig den indtrængende Opfordring fra D'hr. og fra mine Studenter om endnu i nogen Tid at vedblive med min Universitetsvirksomhed, bevirket, at jeg er bleven mere tilbøjelig til at blive ved Universitetet. Og dertil kommer, at mit Helbred nu, efter at jeg har haft en længere Ferie, synes at være bleven bedre. Mit Svar paa D'hr. Henvendelse er da dette, at jeg vil genoptage min Universitetsvirksomhed i det kommende Semester og forsøge at holde den gaaende paa tilfredsstillende Maade i et eller et Par Semestre, til den Tid haaber jeg at kunne blive afløst af en yngre Mand, der med unge friske Kræfter kan tage Arbeidet op.

Jeg slutter med en hjertelig Tak til Dem for Deres venlige og anerkjendende Ord og i det Hele for det mangeaarige Venskab, som sammenknytter os.

Deres hengivne

V. Falbe Hansen

565. Fra *Michael Koefoed*.
Stat. Bureau.

København, K, den 28 Septbr. 1901.

Kære Hr. Direktør.

...

Nyt er her ikke, Bjerre døde i Onsdags Aftes, og Politiken gav ham nogle fæle Hib igaar; de ere endnu ikke fortrolige med at

være Regeringsblad og tage med Takt paa døde Folk, og det var saa urimeligt i dette Tilfælde, da Bjerre var en sjælden pæn Mand og en af de faa Politikere bl. Højre; dette sidste vandt Randerskredsen ved Landstingsvalget, Guderne vide hvordan; de Moderate faar Skylden. Saa har Dr. Jacobsen skænket hele Ny Carlsberg til Carlsbergfonden, de to Bryggerier skal drives sammen og han selv have en Direktørstilling à 50.000 Kr. Der antages saa at blive en aarlig Sum paa foreløbig 400.000 Kr. at fordele til Kunst og lign. Formaal — Glyptotek — det er alligevel forholdsvis imponerende, især naar man har Børn at efterlade sin Rigdom til. —

Saa ønsker jeg Dem fremdeles god Fornøjelse, Vejret er jo fortrinligt

Deres ærb. hengivne

Michael Koefoed.

Fra Holck og Jensen skal jeg hilse mange Gange.

566. Til Kaja Rubin.

Grand Hôtel Hungaria

Budapest, d. 30/9 01.

Kære Kajs, Lis og Inger.

Det er nu Mandag Morgen, og om lidt skal vi hen og begynde *Arbejdet*; hidtil har det jo kun været Modtagelser, Hilsninger o. a. l. Igaar var Kiær og jeg ude i Stadtpark — en lang Tur med elektrisk Bane, til hvilken vi har gratis passe-partout Kort — og saa Folkeliv. Det lignede Dyrehavslivet, men Befolkningen, navnlig Kvinderne, er fattigere paaklædte. Alt gik iøvrigt net til, men det var jo ogsaa tidligt paa Eftermiddagen (4-6). Til Handelsministerens Banket Kl. 7, der var dundrende »öfverdådig«, havde jeg den japanesiske delegerede som Sidemand; han talte kun ét europæisk Sprog, nemlig engelsk, og det talte han uforstaaeligt. Paa min anden Side havde jeg Institutets Sekretær, en Italiener, med hvem Underholdningen gik særdeles livligt paa fransk; han var ganske paa det rene med vore Arbejder, og var paa anden Haand begejstret for Danmark gennem sit Bekendtskab med den græske Kongefamilje. Han havde nemlig været kaldet til at ordne Statistikken m. m. paa Kreta. Man lærer virkelig mange Slags Folk og

Forhold at kende paa en saadan Tur. Efter Bordet snakkede jeg Politik med Bertillon, Verriijn Stuart og Hjelt: de var enige i deres Fordømmelse af Englændernes Krig med Boerne; jeg var den eneste der forsøgte en svag Protest, men jeg holdt mig reserveret, da
5 man ligeoverfor en Hollænder ikke kan »konversere« om den Slags Ting. Jeg gik, som hver Aften, tidlig til Ro. Hvad derimod Tyskerne kan udholde i Retning af at blive siddende og drikke Øl, er for alle andre ubegribeligt.

A propos »Politik«: i disse Dage er der Rigsdagsvalg i Ungarn; paa Onsdag i Budapest. Sandsynligvis vil der komme Telegrammer
10 til Kbhvn. om Optøjer og den Slags Ting, men det skal I ikke lade jer afficere af, da I nok kan indse, at Sagen ikke vedkommer Institutet, der ikke deltager i Folkeforsamlinger m. m. Onsdag Aften er der Galaforestilling for os i Operaen. (I Aften i Nationalteatret; imorgen er Receptionen ved Hoffet, paa »Burg«). Vejret er
15 fremdeles straalende og Befindendet fortræffeligt. Nu skal jeg til Møde.

Tusind Hilsener og Kys
Ky.

20 **567.** Fra *Lis Rubin*.

Mandag. 30 Sept. 1901.

Kære Fa'er. Tusind Tak for Dit rare Brev og Brevkort fra Budapest. Du kan tro, vi var en henrivende Tur i Gaar tii Frederiksdal.
25 Det var fuldkommen Sommervejr, og Skoven var paa sine Steder helt lysegrøn, som om Foraaret, andre Steder — navnlig paa Siderne af Kanalerne — var alle Efteraarets røde, brune, gule Nuancer repræsenterede. Vi kom først hjem Kl. halv otte. Saa spiste vi til Middag: Forret: kold Lever; Efterret: Æggeommelet; Dessert: Honningbrød med Smør. Det smagte aldeles dejligt, og vi var knusende
30 sultne. Efter Bordet fik jeg skrevet min danske Stil om »Munken og Ridderen i Middelalderen«. Jeg gennemsøgte forgæves Dit Bibliotek — Erslevs Middelalder er altfor kortfattet til det Brug. Men jeg fik dog 13 Sider skrevet ved Hjælp af Erik Lies Kulturhistorie.
35 — Du skulde vide i Gaar paa Frederiksdals Kro, ikke til at spytte for Bekendte, bogstaveligt. Paa den ene Side af os sad Hørring med

Kone . . . ; paa den anden Side sad Gus P. solo, som med utrolig Kejtethed bad om han maatte sidde sammen med os — det er virkelig Synd, han og Moster T. ikke har faaet hinanden i Begyndelsen, nu synes jeg, det er for sent. Saa var der Fru Goguin, Hvalsøes, Schlau med O, Louis Meyers, Gartner Hansens, Thamsens, Lefoliis etc. etc. Paa Hjemvejen mødte vi kørende i Equipage Georg og Edvard Brandes + en tredje Herre. A propos G. B.; han har i Dag i Politikken skrevet en lang og ingenlunde ubegejstret Artikel om Kvinder og Elskov i det 18de Aarh.; den slutter saaledes: »Der lod sig foretage et interessant Studium af Kærligheden i det attende 10 Aarh. — — — o.s.v. For den alvorlige Historieskrivning er jo imidlertid Toldforholdene et langt mere fængslende Emne.«

Angaaende M. Debat-Ponsant synes Moder, det er unødvendigt — jeg egentlig ogsaa — at faa Billedet paa Prøve; men vi lægger Afgørelsen i Din Haand. — Nu siger Pladsen stop! 15

. . .

Din

Lis.

568. Til Kaja Rubin.

Budapest, d. 1 Oktbr. 01.

Kæreste Kajs og Trolde. 20

Tusind Tak for Søndagsbrevet. Det glæder mig, at I morer jer, og jeg haaber, at den Rigdom, jeg bortskænkede ved Afrejsen, skal slaa længe til; hvis ikke, synes jeg ikke, I skulde genere jer for at forøge den lidt — med hvad der spares ved, at jeg ikke spiser til Middag hjemme nu. 25

Her gaar alt udmærket. Jeg tog igaar livlig Del i Forhandlingerne, og jeg befinder mig stadig vel mellem mine Kolleger og Omgivelser. Igaar Aftes saa vi et meget berømt Stykke paa Theatret; det er en Slags Faust-Tragedje, saaledes at forstaa, at der af Lucifer vises Adam i Drømme Menneskehedens senere Skæbne, 30 igennem Scener af Grækenlands, Roms, Korstogenes, Revolutionens Historie etc.; jeg har den paa fransk (vi fik Oversættelser foræret), og jeg tror, den vil interessere jer meget at læse. Dekorationerne var pragtfulde, Fremstillingen paa sine Steder fortrin-

lig, men det hele gør, navnlig naar man hører det i et Sprog, af hvilket intet forstaas, et lidt balletmæssigt Indtryk —, hvad der ingenlunde er Meningen, da det er et yderst alvorligt Arbejde, trist i sin Tendens, skrevet under Ungarns Undertrykkelsestid og der-
 5 for visende, at Menneskeheden, om det gaar op eller ned, er skabt til Fald.

Om Planerne angaaende et internationalt statistisk Bureau, til Udforskning af uciviliserede Landes Befolkningsforhold, skal jeg fortælle, naar jeg kommer hjem; jeg har ingen Tiltro til deres
 10 Realisation; det er navnlig Kiær, som interesserer sig derfor, medens jeg staar noget kølig dertil.

...

— Byen er fuld af Flag med Rigsdagskandidaternes Navne; men vi forstaar jo intet deraf. Paa Fredag skal jeg holde mit franske
 15 Foredrag; jeg tror, *det* vil forløbe uden Sammenstimlen og Optøjer.

Tusind Kys og Hilsener

fra Eders

Ky.

20 569. Til Kaja Rubin.

Budapest, 2 Oktober 1901.

Kæreste Kajs, Lis og Inger.

Titusind tak for Eders Breve. Jeg har lige nu — Kl. 3 Middag — modtaget dem, fordi jeg har været ude fra Kl. 8 i Morges. Igaar
 25 havde vi en meget ivrig Debat i vort Møde, og jeg tog stærk Del deri; Kørøsi og andre har talt til mig derom, og jeg komplimenteres stadig for, at jeg »skærer igennem« og fremsætter ny Synspunkter. Jeg tror, der er noget deri, da jeg jo er vant til at tænke helt igennem, og Sproget nøder mig til at udtale mig saa koncist
 30 som muligt. Igaar Aftes var vi paa Slottet. Kejserens Sønnesøn, der repræsenterer »Hans kejserlige og kongelige Majestæt, Kongen af Ungarn« var en ung Mand (d. e. under 30 Aar). Vi var ordnede efter Lande, og da jeg var eneste Repræsentant for Danmark, dannede jeg en »Gruppe« for mig selv; jeg snakkede nogle Minutter
 35 med ham (Erkehertugen), og han gjorde ikke noget ringere Indtryk, end Folk er flest. Det er jo ikke nogen let Opgave at sige no-

get til hundrede forskellige Mennesker. Der blev vartet pænt og rigeligt op, og Pragten var stor, navnlig ser jo de ungarske Dignitarer udmærket ud i deres Galadragter. Fra Slottets Vinduer har man en henrivende Udsigt over Donau og den oplyste Pest (Du husker Kajs, at Slottet ligger i Højbyen, Buda, paa den ene Side af Donau, Pest i Lavbyen paa den anden — som de to Dele af Stockholm). Jeg har talt med særdeles mange Mennesker, deriblandt adskillige, jeg har haft megen Fornøjelse baade at passiare og at konferere alvorligt med, ogsaa fagligt. Udenfor det faglige vil jeg omtale, at jeg har talt baade med Silbergleit fra Magdeburg og med Kørøsi, der begge qua Jøder var ved at daane over min Stilling som høj Statseembedsmand, over mit russiske Kommandørkors o.s.fr.; Jødespørgsmaalet er aabenbart ikke nogen Leg udenfor Danmark. Jeg kan mærke, at adskillige ikke aner, at jeg er Jøde. Mine Samtaler desangaaende kan vi altid komme tilbage til, naar I vil huske mig derpaa. — En Mand af jødisk Afstamning (men ikke Jøde) er Præsidenten for den hollandske statistiske Centralkommission, en brillant, elskværdig, særdeles interessant Mand; ham og vor Ven fra Kbhvn, etc., Direktøren for det statistiske Bureau i Holland, Verrijn Stuart, har jeg særdeles megen Glæde af. — Saa talte jeg ogsaa med M. de Foville. Han hører til Frankrigs anseteste Mænd og skal nu ind i Institutets Præsidium; jeg fortalte ham, at vi *maaske* fik et Billede fra Frankrig, han meddelte mig da, at D.-P. (hvis Brev jeg da endnu ikke havde faaet) var en anset Maler, og om han end ikke hørte til de største Stjerner, var han dog bekendt nok, navnlig af enkelte Portrætter (f. E. i sin Tid af Boulanger) o. l. Han var kort sagt »et Navn« . . . Efter Hoffesten tog endel af os hen og saa en østerrigsk »Schwank« (en Art Farce). Den lod sig se, men den var i øvrigt ikke meget værd.

Tilmorgen purrede vi tidligt ud for at se den ny Parlamentsbygning, Justitspaladset, en Jernbaneudstilling og Statistisk Bureau. Det var alt brillant. De bygger her nede med et ungt, stort Riges hele Pragt, ikke mindst fordi de elsker Pragt. Beskrivelser vil jeg spare Eder; kun dette vil jeg sige, at vi var alle enige om, at Mage til Statistisk Palads havde ingen af os set i den hele Verden. Det var næsten for stort. Efter Besigtigelsen af Bureauet var der væl-

dig stor »Buffet«; hvor vi tog godt for os af alle Retter — vi var udhungrede (fra 8–2) —, og derefter er en Del taget hen for at se Operaens Maskineri; men jeg og andre tog hjem til Hotellet for at se efter Breve, skrive og hvile. Man bør heller ikke gaa i
 5 Køkkenet, lige før man skal til Middagen, og i Aften er der Galaforestilling for os i Operaen! — I øvrigt falder det overordentlig heldigt ind med *Valgdagen*. Byen er overfyldt med flagsmykkede Vogne, Optog o.a.l. Det er højst fornøjeligt. Vejret er stadig straalende, men nu er Vinden sprunget om i Syd, og Vejrskifte des-
 10 værre sandsynlig. Naa, det maa man tage med.

Nu tror jeg ikke, jeg har glempt noget . . .

— Lis danske Lærerinde bliver vist glad for de 13 Sider, og Georg Brandes kan man svare, at den, der forstaar sig paa Kærlighed, skal skrive om Kærlighed, den, der forstaar sig paa Told,
 15 om Told; kun maa man ikke skrive om Told o. l., naar man ikke forstaar sig derpaa, og det er der jo af og til Folk, der har gjort. Den ovenomtalte Belgier sagde i øvrigt om G. B., at hans Hovedstrømninger ikke manglede i nogen dannet Belgiens Hus.

Efterhaanden vokser min Pakke af Visitkort, der lægges hos mig,
 20 til det svimlende; samtidig aftager naturligvis Pakken af egne Kort. — Frk. v. Mayr værre og værre; Frk. Borkowski stadig sødere (hun er polsk og romersk-katolsk og vil derfor ikke have nogen af de Russere, der sværmer om hende, dels for hendes egen Skyld, dels af Hensyn til hendes Fader, den russiske General).

25 . . .

Eders

Faer & Ky.

570. Til *Kaja Rubin*.

Budapest, d. 4 Oktbr. 01.

Kæreste Kajs og Trolde.

30 . . .

Siden mit Brevkort har jeg haft saa travlt, at jeg bogstavelig knapt har haft Tid til at faa Mad eller Søvn. Vi har Møder paa Møder, nogle om vigtige Ting, hvor man lærer et og andet, andre om Valg af ny Medlemmer, hvad der spiller den mest barnagtige
 35 Rolle for alle, fordi det er jo saa svært at komme ind i Institutet og betragtes som en saa stor Ære. Der er Rivalitet mellem Natio-

nerne — kort sagt, selv lærde Folk er ikke voksne Mennesker. — Jeg har taget livlig Del i Diskussionen og vundet en lille statistisk Triumf, hvorved en antagen statistisk Theori er væltet; det vil mere jer, naar jeg fortæller den efter Hjemkomsten; den er saare let at forstaa —, naar man først har fundet paa Løsningen. Mit Foredrag idag gik fortræffeligt, og man var tilsyneladende meget interesseret deri. Jeg taler tysk, fransk og engelsk mellem hinanden; Ungarerne kan i Virkeligheden kun ungarsk og taler de andre Sprog inderligt slet. Jeg kom saa hjertelig til at le, da en ungarsk juridisk Professor, der kun med den største Møje kunde sige nogle tyske eller franske Fraser, spurgte mig, om jeg var Franskmand! Poor me! — Kl. 2 idag er Slutningsmøde, og har bl. a. Sagen om det Hverv, jeg skal paatage mig for Institutet, til Behandling. Det er en Ære for Danmark, at det er overdraget os; men jeg har krævet de direkte Udgifter (altsaa selvfølgelig intet til mig) dækkede, af moralske Hensyn, for at det kan konstateres, at det er Alvor med Sagen, og ihvorvel det kun drejer sig om et Par Tusind frcs., frygter man for Konsekvenserne. Men jeg staar paa mit, og jeg faar det nok igennem; hvis ikke, maa der findes en anden Form. Men alt foregaar i den yderste Elskværdighed: jeg er jo dansk, og naar der blot ikke er Dissens mellem tysk og fransk, gaar alt fredeligt.

...

Eders

Faer & Ky.

571. Fra P. Munch.

25

Lykkesholmsallé 7 St.

20/10 1901.

Hr. direktør Rubin!

Vi har tænkt os i fremtiden hver fredag hjemme hos os at foranstalte nogle smaa forsamlinger af folk, der hører sammen efter den af Dem i aftes citerede formel, men dog af forholdsvis forskellige alder. Kunde De ikke have lyst til at være med en gang imellem? De bør i saa fald komme nu paa fredag d. 25. — kl. 9; da begynder vi. Hvis Deres datter skulde have lyst at komme med, er det selvfølgelig fortræffeligt.

35

Deres P. Munch.

572. Fra *Harald Westergaard*.

1/11 1901

Kjære Ven

Hvad Brandes angaaer er det min Overbevisning at det vilde
 5 være en Retfærdighedshandling at gjøre ham til Professor, og jeg
 kan i Grunden godt forstaa at han ønsker det. Forholdene ere dog
 anderledes end med Wicksell. Dennes Ansættelse har jeg kun ud-
 talt mig om efter at være bleven spurgt; ved at henvende mig til
 C. Stadil, hvem jeg kun kjender flygtig, vilde jeg med rette ud-
 10 sættes for Beskyldning om Vigtigmageri, naar saa mange Mænd
 der staa langt over mig med langt mere Grund kunde lægge et
 Ord ind for denne Sag hos Ministeren, Mænd som Vilh. Thom-
 sen f.Ex. Der er intet der er mig mere imod end Vigtigmageri.

Noget andet var, at en saadan Anledning kom af sig selv, da
 15 skulde ingen være villigere end jeg til at slaa et lille Slag for
 G. B., især hvis man kunde være heldig og redde en Pension til
 N. C. Frederiksen med det samme.

Man maatte vel begynde med at høre hos Deuntzer, hvad han tæn-
 ker derom, eller under Dine Konferencer med Hage kunde Du
 20 maaske forberede Sagen, og da naar Vejen var banet paa en eller
 anden Maade bruge mig til Forladning.

Hvad nu Verrijn Stuart angaaer, ser jeg just heller ikke noget
 særlig beviskraftigt i hans Tal, der yderligere forstyrres ved den
 Code Napoleonske Methode at regne levendefødte Børn for død-
 25 fødte, naar de dø i de første Dage efter Fødselen. Men hans Tal-
 materiale er særlig paa mange Punkter for lidet omfattende. Jeg
 forstaaer ikke rigtig Dit Spørgsmaal om Middelfejlen. Under Tal-
 lene

	Erf.	Ber.
30	1396	1407
	243	232
	1639	1639

tilføjer Du Middelfejl c. 40.

Den gjælder de 1639, men burde ikke bruges overfor de enkelte
 Grupper. Der maatte man f. Ex. beregne Middelfejlen af 232 alt-
 35 saa c. 15 (jeg vælger med Villie det mindste Tal, da jeg derved

slipper for en Komplikation, som ellers generer) og Udsvinget er kun 11, saa man kan intet slutte. Derimod kan man maaske nok slutte noget af de følgende Tal, dog ikke uden Forbehold:

	erf.	beregnet		
1-3 B.	166	136	÷ 30	5
4-5	287	264	÷ 23	
6 og mere	1186	1239	+ 53	

i alt Fald er der en *vis* Sandsynlighed for en speciel Aarsag, selv om man som Du udvikler det, kan bortforklare noget deraf. Nu kunde man tænke sig, at det første Barns Overdødelighed spiller 10 en Rolle, men jeg vilde unægtelig apriori have ventet at dette særlig viste sig derved at Familier med 4-5 Børn var de gunstigst stillede. I det Hele synes jeg ikke at Tallene ere specialiserede nok til at man fuldt ud kan bygge noget derpaa.

Hvad skal nu »Middelfejlen«. Den skal vise os, naar vi have 15 forfulgt alle forstyrrende Aarsager, saa at man har et nogenlunde rent Experiment, om man tør betragte et givet Udslag som »tilfældigt« eller ikke. Er Udslaget uforholdsmæssigt stort, saa maa man paa Spor efter Aarsagerne, maa undersøge om de mulig ere af formel Natur, altsaa fordi Materialet ikke er bearbejdet med 20 tilstrækkelig »Takt« eller ikke har *kunnet* bearbejdes, eller om der er Fejlkilder, eller om det er en virkelig Aarsag af den Art man tager Hatten af for.

I mangfoldige af VS's Procenter kan man umulig se andet end rene Tilfældigheder. Tallene ere altfor smaa. Dette gjælder 25 ogsaa noget angaaende de mest Velstillede's Raffinement.

Din hengivne

Harald Westergaard

573. Fra *Oscar Wanscher*.

Nytorv 7 d. 12-XI-01 30

Kære Ven!

Jeg skulde gerne vigte mig med nogle nationaløkonomiske statistiske Salonbemærkninger — men de skulle være moderne, jeg kan derfor ikke nøies med Southey-Malthus eller andre gamle Fyre. Jeg

vil gerne have en »ny« Mand. Nu har jeg engang, for ikke mange Aar siden, læst noget om eller af en Engelskmand, som beviste at Hygieinen bidrog til at Slægten degenererede — simpelt hen fordi mangt et Individ som før vilde være gaaet ud af Spillet inden han⁵ naaede kønsmoden Alder — nu flaskes og hægges og trækkes igennem til han har sat 10 tuberculøse Børn i Verden og saa først om end i ung Alder forlader Skuepladsen. Hvad hed den engelske moderne Forfatter? Har De hans Bog eller en anden af d. Surdeig. Foreløbig Navnet paa et Postkort da det haster.

¹⁰ Gerne vilde jeg have besøgt Dem i Formiddag paa Kontoret og mundtligt faaet Deres Besked men det flasker sig næppe for mig at komme i Stat. Bureau i Deres Kontortid. Derfor giver jeg mig til et Brev paa Provindsskuespillerrollebesætningsvis —

Deres med Tak for Svar paa Forhaand

¹⁵ hengivne

O. Wanscher.

574. Til *Erik Skram*.

22/2 02.

Kære Ven.

²⁰ Sekretærposten ved den eventuelle Kommission — om hvilken der synes at blive Vrøvl i Landstinget — besættes af Kommissionens eventuelle Formand. Hvem dette skal være, har man endnu ikke tænkt paa. Imidlertid har jeg Konsejlspræsidentens Løfte om, at han vil anbefale Dig, hvem han finder særdeles skikket til

²⁵ Hvervet, og ligeledes Krigsministeren optog Din Kandidatur med Sympati, endog med en særdeles udpræget. Med disse Resultater maa vi jo i Øjeblikket lade os nøje, beredte paa at smede videre, naar Jærnet er varmt.

Mange Hilsener

fra Din

Marcus R.

³⁰

575. Til *Karl Larsen*.

København, K, den 7 Marts 02.

Kære Prof. Karl Larsen.

Kjeldsen synes at have været en modig og pligtopfyldende Soldat, og hele Resten er Løgn. Dette er Resultatet af Deres Bog. Mig skulde det ikke have undret, om Manden f. E. slet ikke var 5
bleven skudt, til den Grad har jeg personlige Erfaringer for Urigtigheden af den Sætning, at der gaar ikke Røg af en Brand, uden at der er Ild i den. Sætningen har gjort megen Ulykke i Verden, vel mindre naar det gælder om at rose en Mand, end modsat, thi 10
calumniare audacter, semper aliquid hæret. — Det vilde end intet Bevis have været mig, om Fændrikkens Kammerater virkelig havde sagt noget ondt om ham; han har jo nemlig noget Skumleri tilgode, eftersom han er bleven hædret, og jeg har endnu ikke truffet jævnaldrende, der uden videre har accepteret en Kammerats Udmær- 15
kelse.

Deres fortrinlige Bog takker jeg Dem altsaa meget for, og jeg er opfyldt af Beundring over det store Arbejde, De har lagt i den. Hvad Deres Polemik med Fridericia angaar, er det mig klart, at F.'s ubøjelige Retfærdighedssands har gjort ham ængstelig for at 20
lade sig erobre af hans reelle Sympati med Deres Resultater, og at han derfor har villet give endog den mindste Tvivl Luft. Han har imidlertid haft Uret, og hans Artikel blev i flere Henseender mindre heldig, om end f. E. Slutningsopfordringen angaaende Mindestenen jo var kraftig nok. I Deres Sted havde jeg imidlertid af tak- 25
tiske Grunde repliceret lidt anderledes. Folk tror nu let, at F. er Deres Modstander; jeg vilde have benyttet F.'s Artikel saaledes, at jeg med let Haand havde imødegaaet ham — hvad der, som bekendt, godt kan gøres saaledes, at det forstaas ogsaa uden stærke Understregninger —, men iøvrigt taget ham til Indtægt, eller 30
rettere: jeg vilde have gjort det sidste til Hovedsagen, Indvendingerne til det underordnede, som en passant fik Svar, og saa med F. i den ene Haand, Edv. Holm i den anden slaaet løs paa »Vort Land« og Konsorter.

Alt dette er dog underordnet og glemmes, hvorimod Deres Bog bliver staaende. Endnu en Gang Tak!

Deres hengivne
Marcus Rubin.

5 **576.** Fra *Niels Neergaard*.

1. Apr. 1902

Kære Rubin.

Jeg vil dog ikke lade Dagen gaa til Ende uden først at have ønsket Dem til Lykke til den betydelige og indflydelsesrige Stilling,
10 De idag for første Gang beklæder. Jeg tror uden Overdrivelse at kunne sige, at ikke mange har glædet sig mere derover end jeg, baade for Deres egen Skyld; ti jeg tror sikkert, at De i Længden vil føle Dem mere tilfreds ved at have store praktiske Opgaver mellem Hænder end ved den dog altid noget kontemplative Stati-
15 stik, — og fordi jeg ikke ved nogen Mand, i hvis Hænder jeg hellere ser disse Sager lagt. Maatte nu blot det Held følge Dem, som selv den dygtigste og stærkeste dog ikke kan undvære.

Med venlig Hilsen

Deres hengivne

20

N. Neergaard

577. Fra *Carl J. Salomonsen*.

1 April 1902.

Kjære Rubin!

Må jeg ønske Dem hjerteligt til Lykke! De véd jo, at Udnævnelsen glæder mig, både fordi den er en »Hæder« for de forskellige små »Menigheder«, til hvilke vi begge høre, og fordi det er en Sejr for Dem personlig. De har jo befundet Dem så vel i den Stilling, De nu forlader, at man vel ikke kan ønske Dem noget bedre, end at De må føle Dem lige så tilfreds i anden Rangklasse, som De
30 følte Dem i tredje. Min Hustru føjer sin Lykønskning til min.

Med venlig Hilsen til Dem og Deres

Deres hengivne

Carl Jul. Salomonsen

578. Fra P. Vedel.

Tirsdag d. 1 April. [1902]

Kjære Rubin.

Tillad mig at bringe Dem min hjerteligste og oprigtigste Lyk-
 ønskning til Deres nye Stilling. Det er ikke noget let Hverv De 5
 paatager Dem; men jeg kjender Dem nok til at vide at De kan ud-
 fylde denne Post og jeg er sikker paa at De vil faae Glæde af De-
 res nye Virksomhed og at vi ville have Gavn og Ære af den. Men
 De maae jo være beredt paa at de rolige Dage som De havde
 da De sad i Deres hyggelige Bureau nu ere forbi og at Deres stille 10
 Arbeide der, som altid var vis paa at møde almindelig Anerkjen-
 delse, nu afløses af det urolige Liv, hvor De ikke kan undgaae uret-
 færdig Kritik, hvor klogt og retfærdigt De end deler mellem de
 modstaaende Interesser. Men Livet er dog altid det bedste — bedre
 end Tallene — og jeg er fuldt overtydet om at De ligesaa lidt vil 15
 fortryde Forandringen som jeg har gjort det efter at jeg havde om-
 byttet det rolige Professur [med] min Stilling i Udenrigsministe-
 riet — og dog savnede jeg saa mange Betingelser til den, medens De
 netop besidder en saa grundig Forberedelse til Deres Stilling som
 Nogen kan opvise her. 20

Altsaa god Courage, kjære Rubin! De skal see at baade De og
 Deres kloge lille Frue ville finde Dem vel — Ingen kan varmere
 ønske det og Ingen kan være inderligere vis derpaa end

Deres meget hengivne og forbundne

P. Vedel. 25

579. Til P. Vedel.

Vendersgade 25 A. d. 2 April 1902.

Kære Hr. Gehejmeraad.

Hjertelig Tak! De véd ikke, hvor det trøster mig, at en Mand
 som De mener, jeg har handlet rigtigt i at foretage Skifte; jeg til- 30
 staar, jeg havde jo selv en Følelse af, at naar man fra 18-48 Aars
 Alderen har omsat sine Tanker i Tal, det maaske var paa Tide at
 prøve paa at operere med Livet og Menneskene selv. Men magter
 jeg det? Allerede idag har jeg gjort Erfaringer, lykkeligvis nær-
 mest af humoristisk Art, om Vanskeligheden ved at dele mellem 35

»modstaaende Interesser«, da jeg ved en ren instinktiv Bemærkning om, hvorvidt det og det ikke var en overflødig Udgift for Staten, fik til Svar: jo, men det er til Gavn for »Etaten«! Og Konflikter af langt videregaaende Art vil sikkert komme i hundredevis, hvor
5 jeg staar uden anden Indsigt end den, jeg maa lære mig til, medens de andre taler til mig, saa at jeg — med et Drachmannsk Udtryk — maa nøjes med at stole paa »Drengenes Kræfter«.

Dog, naar Mænd som De mener, det vil gaa, bør jeg jo haabe det samme. — Det er i disse Dage 17 Aar, siden jeg første Gang
10 havde den Ære at tale med Dem, og aldrig i den (for mig) lange Tid er jeg gaaet fra Dem uden med Taknemmelighed for Deres Godhed imod mig og for, hvad jeg lærte af Dem. Gid De endnu i mange Aar maa bevares, i første Række for Deres gode, gamle Hjem — et ganske uerstatteligt — og for Deres Kære, men dernæst
15 ogsaa for det Slægtled, hvortil jeg hører, og som trænger til at se op til, hvad der uomtvisteligt rager op over os.

Med mange Hilsener fra min Kone og mig til Dem og Deres Frue — den vidunderligt unge —, forbliver jeg nu og stedse
Deres ærbødigst hengivne

20

Marcus Rubin.

580. Fra *Rich. Ekerøth*.

Ringkjøbing, d. 2 April 1902

Kære Rubin!

Til Lykke med Generaldirektørposten! Du har jo sikkert ærligt
25 fortjent den, men hvordan gaar det med at skilles fra den kære Statistik? Kan Du huske hine gamle Dage, da Du kun var Magistratens Kældermand og nærmest betragtedes som en moderne Parasit paa Magistratens ærværdige Rod? Jeg kan endnu høre Melsing spørge: Naa Rubin, hvormange Lopper er der i Danmark?
30 og se den overlegent overbærende Mine, som Du satte op til Spørgsmaalet. Nu er Statistikken jo en Sejrherre, som hele Landet maa bøje sig for, maaske efter »vi Bønders« Mening endog lidt af en Tyran.

Forhaabentlig har Du faaet i ethvert Fald nogle af de Hilsener,
35 som jeg af og til har sendt til Dig gennem fælles Bekendte.

I ethvert Fald gør jeg Regning paa, at de Hilsener, som jeg her-
ved sender, komme til den rigtige Mand.

Og nu lev vel!

Din hengivne

Rich. Ekeroth 5

581. Fra L. V. Birck.

privat

Hollændervej 28² V, 9/4 02

Højvelb. Hr. Generaltolddirektør Rubin

Vedlagt tillader jeg mig at fremsende et Exemplar af National-¹⁰
tidende for den 7de ds., hvori jeg under mit vante Mærke *soc.* har
skrevet et Forslag til en Tiendelov. Da Artiklen er meget kort, ha-
ber jeg ikke at lægge for meget Beslag paa Deres Højvelbaarenheds
Tid ved at bede Dem gennemlæse den.

Jeg fik af Deres Tale i »Nationaløkon. Forening« det Indtryk,¹⁵
at De vel vilde gaa med til en Tiendeafløsningslov, forudsat der
var Rimelighed i den.

Indenfor Højre er der i enkelte Landstings-Kredse Sympati for
en Lov af det Indhold, som er angiven i Artiklen, men P. G. C.
Jensen vil i sin Forfængelighed helst selv makke noget sammen,²⁰
ligesom Godsejerne helst vil have en Udbetaling en Gang for alle.

Jeg henleder Deres Opmærksomhed paa den Artikel, for, hvis
De finder Planen tiltalende da at De paa en eller anden Maade
underhaanden kan støtte den. For jeg forstod Dem saaledes for-
leden Aften, at De, ifald De var Rigsdagsmand aldrig kunde stem-²⁵
me for en Lov, som den fremsatte i den Skikkelse, Regeringen har
givet den.

Deres ærbødigste

Laur. V. Birck.

582. Til Kr. Erslev.

30

Vendersgade 25 A.

D. 5/5 02.

Kære Ven.

Da jeg talte med Fridericia igaar, sagde jeg ham nogle Bemærk-
ninger om Gustav Bangs Bog og bad ham om at lade dem gaa³⁵

videre, men nu har jeg læst Bogen færdig og vil gjerne udtale mig noget udførligere.

Naar man lægger Pios og Bangs Bøger ved Siden af hinanden, faar man det sikreste Indtryk af, at ingen af dem er originale. 5 Selvfølgelig kan ingen af dem — for at bruge et af Georg B.'s gamle Udtryk — vide, hvordan det gik til i Englands Industriverden 1800–50 uden gennem Skildringer deraf, men Uoriginaliteten viser sig i, at de samme Betragtninger, lige til de samme Vendinger, om de meddelte Fakta atter og atter kommer igen. De har 10 benyttet den samme halve Snes tyske og engelske Bøger og deraf lavet den ellefte. Hertil knytter sig hos Pio forskellige teoretiske Redegørelser om de samtidige nationaløk. Koryfæer, Redegørelser der vel ikke gaa dybt eller indeholde særlig nyt, men dog utvivlsomt bygge paa egne Overvejelser over Spørgsmaalene og i hvert 15 Fald gør hans Bog mere egnet til en Dissertation. Bogen er tilmed ædrueligt skreven, fordringsløs, og hvis den gør et vel upersonligt Indtryk, skyldes dette — ligesom f. E. det meningsløse Tillæg om danske Lavsskraaer m. m. — sikkert i ret høj Grad dens akademiske Formaal. Det er en honnet Bog, der — især hvis Forf. var 20 yngre — ikke udelukker betydeligere Arbejder.

I Modsætning til denne Bog er Bangs Fyr og Flamme. Den er uoriginal som hin, men den har dog vistnok i noget højere Grad søgt til reports og samtidige Skrifter (citerede i senere Værker men undersøgte af Forf. selv), og allerede derved faaet stærkere Farver 25 og ejendommeligere Tids- og Stedskolorit. Den illustrerer dernæst med adskillig formaalstjenlig valgt Statistik, og den er mere »einheitlich« baade i Plan og i Gennemførelse. Men den er ensidig indtil Raseri. Om man kan tilskrive Forf.'s Fanatisme forskellige meningsløse Statistica, vovede Citater og forrykte Ræsonnementer, 30 eller om Kundskab og Evne nu og da har klikket for ham, kan jeg ikke sige, og disse Pletter vilde jeg ogsaa i og for sig tillægge mindre Betydning; men Bogen er skreven med et saa opagiterende Formaal for Øje og er saa grænseløs uretfærdig, at den allerede derved udelukker sig fra videnskabelig Litteratur, i hvert Fald i 35 overleveret Tydning af dette Ord. Jeg forlanger, som Du véd, ikke at man skal være »objektiv«, eller rettere tror jeg ikke paa, at man i

Skrifter af saadan Art kan være det, men derfra til bevidst (eller forblindet ubevidst) at være lige det modsatte er Springet afgørende, Springet fra Sandhedssøgeren til Pamfletisten. Og det var saa overflødigt her. Den Del af Englands Industrihistorie, her skildres, frembyder i sig saa tragiske Modsætninger og, kan man sige, 5 saa tragiske Misforstaaelser, at en koldblodig Fremstilling og koldblodig Redegørelse vilde gøre nok saa stor Virkning, samtidig med at den vilde give en virkelig Forstaaelse. Nu har Forf. ikke kunnet eller villet det; lidet nybringende i Data og Betragtninger og i Ræsonnementer overfor Datidens praktiske og teoretiske Økonomi, 10 er han paa dansk Grund ny i den hensynsløse Energi, hvormed han har tilberedt og serveret sine Retter for dem, han har ønsket — og kan gøre Regning paa — som Bordgæster.

Jeg lægger Bangs Bog fra mig med den Karakteristik af ham, baade i Kraft af denne Bog, hans øvrige Virksomhed og hans Person: flittig, energisk og talentfuld som Forfatter, med et inciterende Had til Samfundets Undertrykkere og en velgørende Kærlighed til dets undertrykte. Men idet de sidste Egenskaber har gjort ham til Agitator, betvivler jeg, at han er betydelig nok — hvis det overhovedet er muligt — til samtidig at være Forsker (paa de samme 20 Felter). Hvad Marx og Lassalle m. fl. præsterede videnskabeligt, trods Agitationen, hører der Kæmpekundskaber eller Kæmpeintelligens til —, men nogen Kæmpe er Bang visselig ikke! Hans sidste Skrift kan derfor ikke som saadant bruges som Grundlag for Stipendium, thi allerede i Talmud hedder det: Du maa ikke bryde 25 Retten for den fattiges Skyld; det er jo endnu ikke nok at være socialistisk Agitator for at faa Smiths Stipendium. Men p.d.a.S. vidner Bogen om saamegen Energi i Stoftilegnelse og saameget Talent i Forarbejdning og Fremstilling deraf, at disse Egenskaber overførte paa Arbejder af mere nøgtern Art maa kunne frembringe 30 respektable Resultater. Og er en saadan Overførelse tilsigtet — og vil endda maaske lettes ved Stipendiet — saa kan Bogen, paa den her anførte Maade, i Forbindelse med alt andet der foreligger fra B.'s Haand, efter min Mening berettigede til Indstilling.

Din hengivne

Marcus R.

35

583. Fra *Harald Westergaard*.

Scherfigsvej 3 Str. 6/5 1902

Kjære Ven

Allerførst Tak for Dit venlige Brev og fordi Du, som jeg véd
 5 fra Falbe Hansen, har en stor Part i den Ære, der er overgaaet mig.
 Hvor ufortjent den er, føler jeg bedst selv — thi der er vel ikke
 ret mange Gange, da jeg gaaer i Seng uden at være misfornøjet
 med, hvad jeg har udrettet den Dag. Men man har jo en uvilkaarlig
 Tilbøjelighed til at tage Forskud paa Fremtiden og tænke, at man
 10 maaske kan erhverve det i de kommende Aar, som man ikke har
 fortjent i de forløbne. Jeg har vist heller ikke sagt Dig Tak for
 Anmeldelsen i Nationaløkonomisk Tidsskrift; jeg skulde ikke have
 noget imod Ægteskabsstatistiken om igjen.

Ogsaa Tak for Hertel Wulff. Nu har jeg kun *en* Kandidat at
 15 være bekymret for.

Din hengivne
 Harald Westergaard

584. Fra *H. N. Hansen*.

København, den 12/5 1902

20 Kære GTD.

1000 Tak for Brevet.

Men hvorfor drille med den 1/4? — Det + har jo for Kommu-
 nen jo ikke meget at sige. Og vi har jo alle: De, jeg og fremfor
 alt »Politiken«, hidtil været *enige om*, at Kbhvn.s Indkomstskat *nu*
 25 burde være 2 pCt.; Forandring deri forbeholdt Fremtiden.

Andet Forslag er ligesaa urimeligt som *nu* at ville røre ved Bor-
 gerrepr. Valgmaaden.

Ergo: lad det blive ved Regeringsforslaget ogsaa i Aar som i alle
 de foregaaende Aar!

30

Deres
 H.N.H.

585. Til *Fr. Hiort-Lorenzen*, kopi.

14 Maj [0]2

Hr: Contorchef Hiort-Lorenzen.

35 I Overensstemmelse med vor Samtale igaar beder jeg Dem med-
 dele Embedsmænd og Funktionærer paa Deres Kontor, at i det dag-

lige Arbejde skulle Sager, i hvilke der er faldet Resolution — fra Deres eller min Side — behandles forud for Sager, der ere paa Overvejelsernes Stadium, medmindre ekstraordinære Grunde kræve det modsatte. Thi fra det Øjeblik man i en Sag véd, hvad der skal gøres — enten umiddelbart, fordi den ingen Vanskeligheder indeholder, 5 eller efter foretagen Overvejelse — bør den fremmes snarest muligt; der vil derved opnaas, at en Mængde mindre Sager hurtigere komme af Vejen end nu, deriblandt ogsaa sædvanlige »Høringer«, Anmodning om Eftersendelse af Dokumenter etc., og at de større Sager, der have krævet længere Tids Overvejelser, ikke opholdes paa 10 Stadier, hvor saadant er mindre forsvarligt. Hvad endelig den ren mekaniske Del af Arbejdet angaar — Renskrivning m. m. — beder jeg Dem undersøge, om der daglig besørges, hvad der ligger til Renskrivning etc., eller om Skriverne ere i Restance; dette gaar ikke an og maa under en eller anden Form afhjælpes. 15

Deres forb. og hengivne

Marcus Rubin

586. Til *Georg Brandes*.

Kjøbenhavn, d. 13 Juni 1902.

Kære Dr. Brandes. 20

Af Københavns Befolkning er, som jeg sagde Dem, kun Halvdelen ($6/12$) født i Kbhvn., medens $1/6$ ($2/12$) er født i Provinsbyerne, $1/4$ ($3/12$) paa Landet, $1/12$ i Udlandet (indbefattet Blande og Kolonier).

Tager man Københavns og Provinsbyernes Befolkning under et 25 og kalder den *Byernes Befolkning*, er deraf

$1/4 = 3/12$ født i København

$1/3 = 4/12$ — — Provinsbyerne

$1/3 = 4/12$ — paa Landet

$1/12 = 1/12$ — i Udlandet. 30

Bybefolkningen er altsaa ikke saa fremmed for Landet, da $1/3$ er umiddelbart indvandret derfra.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

587. Fra *Georg Brandes*.

16 Juni 1902

Kjære Hr. Generaldirektør

Maa jeg sige min bedste Tak for de elskværdigt givne Oplysninger, som De ser, jeg har tilladt mig at blære mig med. Jeg vil haabe, at den Sammenhæng, hvori jeg har forebragt samme, ikke mishager Dem.

Deres hengivne

Georg Brandes

10 588. Fra *Isidor Heckscher*.

Stockholm den 24/6 1902.

Kære Ven!

...

Om det Spørgsmaal, vi forhandlede om skriftligt i Vinter, har jeg aldrig senere hørt noget; formodentlig er det altsaa opgivet. Derimod har der, hvis jeg skal tro »Børsen«, været Planer oppe om en handelspolitisk Tilnærmelse til Tyskland. Bekræfter det sig og kommer der noget ud deraf, tør jeg vel næppe gøre mig stort Haab om at udrette noget for en Tilnærmelse til Sverig. Jeg savner imidlertid stadigt al Vejledning om vor »Kurs« i denne Forbindelse, hvilket gør mit Arbejde noget planløst og volder mig en Del Hovedbrud. Kan Du give mig nogetsomhelst Vink af praktisk Betydning for mit Arbejde, saa gør det; Du vil gøre baade mig og vort fælles Formaal en Tjeneste dermed. Hvem der skal »udsendes« til Tyskland, er mig ubekendt; Konsulatet i Hamburg er endnu ubesat, og det i Berlin siges jo nu ogsaa at blive ledigt. Det første var mig tilbudt; men jeg afslog det og er i det hele ikke tilbøjelig til at skifte Opholdssted, især da jeg er bange for aldrig at kunne opnaa den Fortrolighed med fremmede Forhold, som jeg har erhvervet mig her i Sverig. Men der maatte ganske vist helst snart komme lidt Fart i Tingene; ellers falder jeg let i Søvn.

Tror Du, at en Redegørelse for den nu sanktionerede svenske Indkomstskattelov kan være danske Myndigheder — vel i dette Tilfælde nærmest Dig selv — til nogen Nytte eller Glæde? Skatte-spørgsmaal har jeg hidtil kun sjældent berørt i mine Indberetninger; men i Betragtning af, at baade Skatterreform og Toldreform

endnu staa paa Dagsordenen i Danmark, er jeg ikke tilbøjelig til at tage denne Opgave for. —

...

I mit Hjem er nu alt vel; Ella har været syg, men har siden da taget sin Lærerinde-Examen og rejser i næste Uge til Marstrand; Eli er paa Fodtur i Vermland. 5

Med de bedste Hilsener fra os alle

Din hengivne

Isidor Heckscher

589. Fra *Harald Westergaard*. 10

Scherfigsvej 3 Str. d. 27 Juni 1902

Kjære Ven

Mit Program lød idag paa Generaltolddirektøren men jeg forregnede mig. Du vil gjøre mig en stor Tjeneste ved at se paa vedlagte Stykke af Jensens Bog (staaer endnu i Satsen) og sige mig Din 15 Mening. For mig staaer det saaledes, at de 3 sidste Ark ødelægge alt hvad der er bygget op. Det er ikke faktiske Driftsregnskaber fra henholdsvis smaa og store Ejendomme, men Beregninger paa mere eller mindre usikkert Grundlag (specielt Høsten og Mælkeudbyttet! hvad véd vi om en Husmands Foldudbytte og Malkeresulter?) 20 ter?). Selv har Jensen ej Øje for at han egentlig modsiger sig selv. Hans Enderesultat viser, at Husmanden ikke faaer Betaling for sit Arbejde, men han hævder samtidig Husmandsloddernes Overlegenhed (Jeg kan jo ved at gjøre det til Have faa endnu mere Bruttoudbytte). Han forstaaer i Realiteten ej Forskjellen mellem 25 Netto og Brutto og ser heller ikke at Endetallene ere Resultanter af mange maaske ganske gode Tal hvor en Række af Smaafejl kan paavirke Resultatet i forskjellig Retning. Lad en Ejendoms Bruttoudbytte være 100000 Kr., Nettooverskudet 5000, hvor fejlagtige Slutninger kan man da ikke faa. 30

Nogle flere Data kunde maaske skaffes. Men Jensen mener, at vi gjør ham Uret ved at kræve dette, det er et Kæmpearbejde han allerede *har* gjort osv. osv. Jeg har sagt til ham, at jeg jo ikke har stillet ham Opgaven og at jeg intet Ansvar kan have for, at han har stillet sig en uløselig Opgave. 35

Jeg har tænkt mig Muligheden af, at de tre sidste tvivlsomme

Ark udelodes og sattes under Censur, da han har en Tro paa dem som noget noch nie dagewesenes og vil give dem ud à tout prix (dette minder mig ved sine udmærkede Fremmedord om Bisgaards Anm: af Pio »det er underligt, at en Forfatter vil erklære sig *renonce* paa danske Ord«). Saa maatte man nøjes med de første tørre 8te Ark og sætte en Hale paa med nationaløkonomiske Betragtninger over store og smaa Ejendomme, og om hvad Tallene kunde og ikke kunde bruges til. Der er den Indvending, at Afhandlingen saa kun er rent refererende, et Stykke Tabelværk, og tilmed et Stykke Tabelværk, der ikke lærer os overdrevent mere end hvad man kan faa ud af den sidste Kreaturtælling. Desuden tvivler jeg paa at Jensen vil kunne skrive en saadan fornuftig Afhandling som der maatte til som Slutning.

Min Dom vanskeliggjøres meget af en Frygt for at være uret- færdig. Personlig troer jeg, at Jensen kunde have bedst af for sin umaadelige Selvfølelses Skyld ikke at faa Graden, og Frygten for at jeg af denne Betragtning skal fristes til at gaa for vidt enten til den ene eller den anden Side gjør mig utryg, skjönt jeg unægtelig er stærkest stemt imod.

Maar hvem jeg har konsuleret stemmer ogsaa imod. Han er en meget forsigtig Mand og vil nødig blandes ind deri; han betragter imidlertid i hvert Fald de sidste 3 Ark som højst upaalidelige.

Giv mig nu et godt Raad; jeg skal ikke misbruge det.

Din hengivne

Harald Westergaard

590. Fra Kr. Erslev.

Fortunen 15/8 1902

Kære Ven!

...

Her foregaar som sagt intet. Vi ser næsten ingen andre end min Fader og saa Jespersen, der kommer for at hente mig til en længere Spadseretur. Det er jo noget, Vejret egner sig godt nok til; mere kniber det med at sidde stille og bestille noget, og det skulde jeg dog gerne nu. Siden 1. Aug. betragter jeg min Ferie som endt, men Spisestuen her, der tillige er mit Arbejdsværrelse, er væmmelig raakold. Vi har oprindeligt tænkt os at flytte ind 1. Sept.; en

Tid har vi set den Mulighed for Øje at blive lidt længer i Haab om at faa den Sommer i Septbr., som vi har haft saa lidt af i Juli-August. De sidste Dage har dog været saa lidet tiltalende, at det nok snarere ender med at vi tager ind før Tiden; i Kbh. er vi lige blevet færdig med Maler og Reparation. 5

Noget faar jeg dog udrettet, og jeg har bl.a. fuldendt min Afhandling om Nils Kjeldsen til Hist. Tidsskr. Den er blevet meget stor, men jeg vil kun skrive derom, naar jeg helt kan udtømme Sagen, og det kræver Plads. At det er latterligt at ofre saa meget paa et Spørgsmaal hvorom der i Virkeligheden er saa ringe Me- 10 ningsforskel, skal jeg være den første til at indrømme, men fra anden Side har man jo en helt anden Opfattelse af den Afgrund, der her er mellem »Historikerne« og andre. Hvor vanskeligt det end har vist sig her at faa Øre for fornuftig Afgørelse, vil jeg i alt Fald have opnaaet at tale helt ud og videnskabeligt have af- 15 gjort Sagen ganske.

Vi har for Resten alle haft rigtig godt af Opholdet her; jeg har lært, at Landtur i 3 Maaneder dog giver meget mer end vor sædvanlige Sommerferietur. Drengene straalere af Sundhed, Augusta er kommet godt til Kræfter, skønt Humøret er skrøbeligt nok. 20

Det glæder os at høre at I ogsaa er tilfreds med Sommeren; man maa jo tage den som den nu en Gang er. Hils da alle fra os, baade din Slægt og vore forskellige Venner; om ikke før, ses vi altsaa først i September.

Din 25
Kr. Erslev

591. Fra *Frederik Salomon*.

p. t. Hornbæk d. 19/8 02.

Kjære Rubin.

Altsaa har jeg idag tilskrevet Hage — dog uden nogen ledsa- 30 gende Sær-Meddelelse om, at Brevet kunde gives videre. Jeg fandt det nemlig mere passende Intet at sige herom. Ønsker han noget Saadant, maa heller han selv spørge.

Tak nu mange Gange for i Sommer, for al Fornøjelse og alt Venskab.

Deres hengivne 35
Frederik Salomon

592. Til *Kaja Rubin*.

Esbjerg, d. 28/8 1902

Kæreste Kajs og Trolde!

Undskyld det rædsomme Blæk; nu fik jeg noget bedre. — Tusind
5 Tak for her modtaget Brev, der som altid er min største Glæde, naar
jeg er rejst ... — Her sidder jeg i en højst elegant Salon med Altan,
med do. Soveværelse ved Siden af og Vesterhavet og Fanø ligefor.
Vejret er byget, men bedager sig forhaabentlig til vi om en Times
Tid skal en Visit paa Fanø. I Eftermiddag skal vi til Middag hos
10 Toldforvalteren, en af Toldetatens fremmeste Mænd (Hassing); han
har ogsaa her et stort og meget omfattende Embede — han har
været her i den sidste Snes Aar under hele Esbjergs Opvækst —
og vi har nu i Selskab med ham tilbragt Morgen og Formiddag
med at bese alt vedrørende Toldbod og Havn, hvad der har været
15 særdeles instruktivt og fornøjeligt. Jeg spurgte ham om Md. Jen-
sens Søn og var glad ved at høre, at han var tilfreds med ham.
(I dette Øjeblik bankede Jensen paa Døren; han kom for at takke
mig, saa glad og tilfreds ud, meddelte at hans Kone og Børn
havde det brillant og bad mig hilse Fruen m.m.) Igaar Morges tog
20 vi fra Thisted til Agger i Selskab med Toldinsp. Hinrichsen med
Frue; her besaa vi Høfderne m.m. og aflagde en passant et Besøg
hos en udmærket vestjydsk Strandkontrollør med en endnu for-
træffeliggere Kone; naturligvis flages der overalt, hvor jeg kom-
mer, og man er beredt paa at traktere med Vin og Kage etc.,
25 hvad der kan være besværligt nok. Fra Agger (Krik) sejlede vi
med en af Fiskerivæsenets Dampbaade til Lemvig — Turen var
ordnet af en af Statsingeniørerne —, som ligger udmærket smukt,
og hvor vi opholdt os en Timestid. Derefter kørte vi i 6 Timers
Jernbane til Esbjerg — en langsommelig Tur med stift Regnvej
30 hele Tiden, men afbrudt ved at betragte hjemvandrende vestjydske
Markedsgæster o. a. lign. — hvor vi ankom i gaar Aftes.

...

Ky — Faer.

593. Fra Frederik Salomon.

p. t. Hornbæk d. 30/8 02.

Kjære Rubin.

Ret megen Tak for det Par Ord, De fik Tid til at sende mig
umiddelbart før Deres Rejse. Sammen med dem modtog jeg nogle 5
Linier fra H., i hvilke han saare elskværdig og venlig spurgte mig,
om jeg havde Noget imod, at mit Brev gik videre. Han fandt det
vel egnet hertil, men ønskede dog udtrykkelig mit Samtykke, hvil-
ket jeg strax gav. Senere har jeg saa modtaget et udførligt Brev fra
H., i hvilket han meddeler, at Kollegaen synes ret disponeret til at 10
acceptere H.N.H.'s og Deres Ide, for hvilken han (A.) dog finder
Hindring i Lovgivningen. Den anden Plan (∴ min egen) er i
Øjeblikket ikke aktuel, da der ikke synes at skulle blive Tale om
Vacance. Jeg har igaar svaret paa H.'s sidste Brev — hvilket han
indirecte opfordrede til ved at skrive, at, hvis hin Lov-Hindring 15
kunde godtgjøres ikke at være tilstede, vilde jo den præliminære
Hindring dermed være bortfalden. Nu tror jeg, skjøndt jeg herude
kun har kunnet skaffe mig et yderst begrændset Materiale, at have
paavist for H., at hin formentlige Lov-Hindring slet ikke eksisterer,
at man i hvert Fald i mange Tilfælde har sat sig udover den — hvil- 20
ket Sidste ogsaa var Noget, H. opfordrede til at godtgjøre. Min
Fremstilling heraf, der desværre maatte blive temmelig lang (2
Kvart-Ark), har H. havt i Hænde idag, og den vil ganske sikkert
gaa videre. Dette er altsaa Situationen, med hvilken jeg synes, De
burde være paa det Rene. Dog beder jeg Dem af Grunde, hvorom 25
nærmere mundtlig, hvis De taler med H., at være som den, der
Intet veed. *Dette er mig meget magtpaaliggende.* Hvad De mener
at kunne meddele mig af Interesse, vil blive modtaget med megen
Tak.

Forhaabentlig har Deres Rejse tilfredsstillet Dem. For vort (∴ 30
min Kones og mit) Vedkommende kan jeg sige, at vi trods det
ugunstige Vejr har tilbragt en fortræffelig Tid hernede. Her bliver
dog næsten hver Dag Solskin og Tørvejr nok til en lang Spadsere-
tur, og Egnen her har altid, som De veed, en mægtig Tiltrækning
for mig. Jeg havde Lyst til testamentarisk at bestemme, at jeg vil 35
dø en Dag i Solskin hernede og brændes, ligeledes i Solskin, midt

paa den aabne Strand — hvis ikke det Sidste kunde befrygtes at
 gjøre saa forbistret en Staahej, der maaske endda vilde forstyrre
 ogsaa mig. Naa, dette bliver der forhaabentlig Tid til nærmere at
 overveje. Vi havde et saare elskværdigt Brev fra Deres Hustru, for
 5 hvilket vi bede Dem takke hende. Hils ogsaa Deres unge Døttre,
 som vi er glade over i denne Sommer at have lært nærmere at kjende.
 — Nu i dette Øjeblik skinner Solen ind i min Stue, og Stranden
 ligger i den skønneste Sommerdis. Der er dog meget Lidt saa her-
 ligt som Glæden over Danmark dejligst Vang og Vænge, over Luf-
 10 ten og Lyset, navnlig Lyset. Efter den følger der aldrig Tømmer-
 mænd af nogen Art. Lev nu vel, kjære Ven, og paa godt og snart
 ligt Gjensyn engang i Slutningen af næste Uge.

En hjertelig Hilsen fra Deres hengivne

Frederik Salomon

15 **594.** Til *Edvard Brandes*.

København, d. 9 Septbr. 1902.

Kære Brandes.

Nu har jeg læst $\frac{1}{3}$ af Jesaja; jeg læser den højt for mig selv, da
 jeg har iagttaget, at først saaledes har jeg rigtig Glæde baade af Pro-
 20 feten og af hans Fortolker. — Det er jo mærkeligt, at man i en og
 samme Bog har mere end et halvt Aartusindes Poesier, og alligevel
 forstaar jeg, at den læge Læser ikke mærker det, vel allerede af den
 Grund, at selv det yngste er 2000 Aar gammelt. Men det er ikke
 mindre mærkeligt, at E. B. var Bonderepræsentant for Langeland,
 25 og at Forf. af »Et Besøg« osv. er Jesajas Oversætter —, og denne
 Mærkelighed har vi dog lyslevende for Øje, for mange til For-
 undring, for mig (og mange) til den største Beundring. — For-
 haabentlig tales vi snart ved; indtil da: Hjertelig Tak for Deres
 store Venlighed denne Gang som saa hyppigt tilforn!

30

Deres hengivne

Marcus Rubin.

595. Fra *P. Vedel*.

d. 16 Sept. 1902.

Kjære Generaldirektør.

35 De vil jo ikke tage det ilde op, naar jeg drister mig til at prøve
 paa at lægge et godt Ord ind hos Dem for Berendsen. Er det dog

ikke Uret at lade ham blive staaende i den lidt ridicule Stilling som Toldforvalter i Frederiksberg? Om han iøvrigt egner sig til en overordnet Stilling i Toldvæsenet, veed jeg naturligvis ikke, men han er da baade i Evner, Kundskaber, Arbejdsdygtighed og i Hæderlighed vistnok de allerfleste af sine Colleger i Toldetaten betydeligt overlegen. Og vel kan jeg begribe at De ikke kan være tjent med at have en støiende og agiterende Politiker mellem Deres Underordnede, men det forstaaer han jo nok og i alt Fald kunde man vel gøre ham det begribeligt. At han er Jøde er jeg vis paa at intet fornuftigt Menneske vil finde at være en Hindring — det var ikke en Hindring i Reedtz-ThottsØine da han valgte Dem til Chef for statistisk Bureau, og det uagtet at han baade var decideret Antisemit og desuden saae en politisk Modstander i Dem. Han tog kun Hensyn til at De var den dygtigste Candidat til Posten, og De vil vist [heller] ikke lade Dem bestemme af Andet, uden at bryde Dem om hvad man vil insinuere Dem. Vær De overbevist om at om end En og Anden vil skribe op, vil Publikum stole paa at De har havt gode og gyldige Grunde til at gøre hvad De gør — dertil er Deres Reputation god nok — og efter min Erfaring fæstner Intet Autoriteten saa meget som naar man seer at den Overordnede ikke af Frygt for sine Contoirer lader sig afholde fra hvad han selv anseer for Ret.

Jeg ender som jeg begyndte med at bede Dem undskylde disse Linier — de ere dikterede ligemeget af min oprigtige Interesse for Dem som for Berendsen.

Med udmærket Høiagtelse

Deres hengivne

P. Vedel.

596. Fra A. N. Kiær.

Kristiania 27. 9. 1902

Kjære Kollega!

Der er to Ting, som jeg i disse Dage har paa Hjerte at skrive til Dig om.

For det første: Hvorledes gaar det nu med Verdensfolketællingsplanen efter den nye Situation, som er opstaaet ved Din Udnævnelse til Generaltolddirektør? Jeg anser det for givet, at Du ved Institutets

Møde i Berlin næste Aar vil gjøre Rede for det »Direktøren for Danmarks Statistiske Bureau« i Budapest givne Opdrag. Men nu Planens videre Fremme?*) Det vilde interessere mig meget ved Leilighed at høre Din Mening derom.

5 Den anden Sag, som jeg har paa Hjerter, er foranlediget ved nogle Meddelelser fra den Udsending, som Centralstyret for de norske Sedelighedsforeninger, Pastor Godal, har givet mig angaaende det nylig i Kjøbenhavn afholdte Lands-Møde til Diskussion om Prostitutionsspørgsmaalet. Efter de af ham givne Oplysninger var det
10 et godt Møde. Men han fandt, at den Maade, hvorpaa et inden vide Kredse i Danmark toneangivende Blad, Politiken, stillede sig i sin Omtale af Mødets Forhandlinger, var usympatisk ligeoverfor den betydningsfulde Sag, som var Gjenstand for Mødets Forhandlinger. Dette Indtryk stemmer med den Erfaring, som ogsaa jeg nu og da
15 har havt Anledning til at gjøre angaaende nævnte Blads Holdning overfor det Arbeide, som sætter sig til Maal at løfte og rense Samfundenes sedelige Niveau.

Ja, siger Du maaske, dette kan være vel nok; men hvad har Marcus Rubin med den Sag at gjøre? Jo, jeg har for det første faaet det
20 Indtryk af Dig, at Du gjerne vil bidrage Dit til at hævde et rent og sundt Familieliv inden Samfundet. Og dernæst har jeg tænkt mig — om jeg muligens skulde tage feil deri, saa skader det ikke — at Du har en vis Indflydelse i de Kredse, som har med ovennævnte Blad at gjøre, og at derfor Forestillinger fra Din Side ikke vilde
25 være uden Nytte.

Kjære Ven! Dixi et liberavi — for en Tid — animam meam.

Forøvrigt er det mig kjært at have en Anledning til paa denne Maade at hilse paa Dig, før i Tiden gik det ikke saa sjældent paa; som nu. Jeg haaber, at Du og Din Familie lever vel, hvilket jeg, Gud
30 ske Tak, kan sige for vort Vedkommende. Vi har her i Kristiania havt en meget livlig Sommer med forskjellige interessante internationale og andre Møder. Nu imorgen venter vi hid Frammændene, hvis lykkelige Hjemkomst har været til stor Glæde. — Jeg har i længere Tid beskjæftiget mig særlig med Frugtbarhedsstati-

*) og det danske Bureaus fremtidige Stilling til samme?

stiken og haaber om ikke ret længe at offentliggjøre et Par Skrifter derom, først et særskilt for norske Forhold og dernæst senere om internationale Forhold. Lad mig nu høre, hvordan Du og Dine lever og være Du og Din Hustru hjertelig hilset fra

Din hengivne

A. N. Kiær

5

597. Til *J. A. Fridericia*.

Kbhvn. d. 28/9. 02.

Kære Ven.

Du spurgte mig i Telefon, hvad jeg mente om Erslevs Niels 10 Kjeldsen, og særlig hvad jeg sagde til dens Forhold til »Hist. Tidskrift«. Jeg svarede Dig saa kort, fordi jeg knap var færdig med Læsningen, og jeg gjerne vilde tænke over Sagen.

Vi er vel enige om, at naar E. vil have en hist. Afhandling ind i Hist. Tidsskrift, er al Diskussion herom udelukket. Ikke fordi han 15 er Medudgiver, men fordi en fremragende Videnskabsmand og Universitetslærer maa kunne benytte sit Fags Hovedorgan uden Censur og paa sit eget An- og Tilsvær. Dermed er efter mit Skøn Sagens formelle Side afgjort; den vilde for mig være det, uafhængig af Afhandlingens Indhold og Form. Men tilmed er jo i det fore- 20 liggende Tilfælde Formen fuldkommen uangribelig, trods den stærke Provocering, der har fundet Sted, og hvad Indholdet angaar, ser jeg det nærmest som en »Studie« til historisk Kildekritiks Metode og kunde endog ønske en Undertitel, der angav dette Synspunkt. Derved faar ogsaa de Detaljer Berettigelse, der m.H.t. Sagen selv 25 vanskelig kan fange Interessen, og ved en endnu skarpere Præcisering, end sket er, af at Forf.'s Interesse hovedsagelig knytter sig til Emnet som en Eksemplificering paa Legenders Opstaaen, endog i vor Tid, og en Udredning deraf, vokser Berettigelsen til, at en saa ubetydelig historisk Episode behandles udførligt i »Hist. Tidsskrift«. 30 Endelig tilføjer jeg, at Afh.'s midterste Del trættede mig en Del allerede paa Gr. af Vanskeligheden ved at følge med i Manuskriptet, men det kan godt være, at paa Tryk lader alle hundrede Sider sig læse med Opmærksomhed, og denne vil forøges ved de ny Oplysninger og Brevene. At E. i Realiteten har Ret, er vel utvivlsomt, 35 og det faar da staa hen, om han overbeviser de modvillige.

Som sagt, jeg betragter Sagen nærmest fra et historisk-principielt Synspunkt, og ud fra dette forklarer jeg mig ogsaa og forstaar, at E. har været »pertinax« og paataget sig den hele fornyede Under- søgelse og Udarbejdelsen af Afhandlingen. Men deri ligger ikke, at
5 den *behøvede* at offentliggøres i Hist. Tidsskrift. Dette kan dog ikke hamle op med Dagbladene, og for E. selv og den hist. Viden- skab er det ligegyldigt, om en lidt større eller mindre Kreds af Publikum læser Afh., naar den blot foreligger offentlig. Ser jeg Sagen saaledes, var der, hvis E. vilde, en Del, der talte for Afh.'s
10 Offentliggørelse som selvstændig Bog. Jeg tvivler ikke om, at der vilde købes tilstrækkelig mange Ekspl. til, at Nord. Forlag (eller E.'s eget) kunde udgive den uden Tab, hvis man bortsaar fra Honorar; den burde da ledsages med et Forord, hvori ovenst. Synspunkter for E.'s Interesse i Sagen fastsloges og fremhævedes som Aarsag til
15 Udgivelsen, og dermed skulde E. være definitivt færdig dermed. M.H.t. sidstnævnte Punkt er der jo netop en Vanskelighed i Hist. T.: vi kan ikke godt nægte Tilsvar, herpaa er E. atter tvungen til at svare etc. etc., og dette er jo for alle Parter uheldigt, thi Tidsskriftet som saadant kan, overfor sin Læsekreds, lige bære E.'s Afh., men
20 næppe en ny punisk Krig udfra denne. En yderligere Grund til den nævnte Fremgangsmaade skulde være Hensynet til Steenstrup. Det er hans Avisers og hans Hjertemening — netop ikke Forstandsme- ning — der angribes, og ved en Kontraprøve kan man mærke, at sligt synes man ikke om, selv om eller netop naar man vel maa give
25 Vederparten Ret; det er i hvert Fald en noget pinlig Situation. S. har forøvrigt paa Følgeskrivelsen kun skrevet »Læst«; hans Mening *véd* jeg altsaa intet om.

Imidlertid, alt dette er kun en løst henkastet Tanke. Du maa gærne, hvis Du finder noget i den, vise E. dette Brev, men iøvrigt
30 er jeg intet Øjeblik i Vaklen, ganske bortset fra det personlige For- hold. Erslevs Afh. skal gaa lige i Bogtrykkeren.

Venligst Hilsen fra

Din
Marcus R.

598. Fra *L. V. Birck*.*fortroligt*Hollændervej 28² V. 22/Oct. 02

Højvelb. Hr. Generaltolddirektør Rubin:

Ærede Herre: Jeg henvender mig til Dem for at bede Dem om en Haandsrækning. Hvis De giver mig den, vil jeg altid være Dem taknemmelig — og jeg tror De kan forsvare det. 5

Jeg har endnu i de sidste 4 Aar ikke — lad mig først sige det — sat mig ind i en Ting, uden at jeg virkelig naaede at forstaa den. Jeg er ung, har Arbejdsevne, Forstaaelse og nogle Idéer.

Jeg ønsker at blive brugt: Politik keder mig og tilfredsstillter mig ikke; jeg er forlidt af en Partipolitiker — Jeg ønsker at anvendes i et Arbejde, hvor jeg *kan* gøre Gavn. 10

Der, hvor jeg ønsker at anvendes, er i Vestindien: der er en Fuld-
mægtigplads ledig i Kolonialkontoret: jeg ønsker den Plads. Jeg vil
helst samtidig sendes til Vestindien — formelt i en underordnet 15
Plads — og skal da være i Stand til inden 1 Aar at fremlægge
for Ministeren et Memorandum om Øernes Administration og in-
den 2 Aar vil jeg kende det vestindiske Agrarspørgsmaal og Neger-
problemet: Jeg kender noget til det fra Læsning om Negerforhol-
dene i de sydlige Stater i U. S. of A. Jeg taler og skriver selvfølgelig 20
engelsk. Der er to Steder, hvor De kan bruge mig, i Vestindien eller
i Jernbanen — begge Steder er der Brug for en evnerig Mand og en
ung Mand: I Jernbanestyrelsen er der vel personlige Hensyn — Hen-
synet til de siddende Embedsmænd, der vilde hindre min Anven-
delse — i Vestindien er dette ikke Tilfældet. Mit Ønske er, at De 25
henleder Finansministerens Opmærksomhed paa mig. Jeg tror, at
hvis der kunde gøres noget, da kan jeg gøre det. Brug mig!

Deres ærbødig forbundne

L. V. Birck

599. Til *Christopher Hage*, kopi.

30

24 Oktbr. [0]2.

Ds. Excellence, Hr. Finansminister C. Hage.

Dr. polit. L. Birck vilde gerne sendes ud til Vestindien. Han var den første Redaktør af »Vort Land«, men traadte fra, bl. a. fordi han ikke er politisk interesseret. Han er en noget urolig Aand, men 35
utvivlsonst et Menneske med Talent. Han har opholdt sig i Ame-

rika, er Sproget fuldstændig mægtig og har beskæftiget sig endel med Neger- og Agrarspørgsmaalene derovre. Med god Instruktion herfra, anser jeg det ikke for umuligt, at han kunde bruges til et eller andet under de nuværende Forhold.

5

Marcus Rubin.

600. Til *Frederik Weibel*, kopi.

15 Novbr. [0]2.

Hr. Overtoldinspektør Weibel.

Spørgsmaalet om, hvor vidt Toldassistenterne skulle have 6×250
10 Kr. eller 5×300 Kr. i Lønningstillæg, var jo til Forhandling i Slutningen af forrige Samling, og det paagældende Folketingsudvalg vilde den Gang *ikke* gaa ind paa den gunstigere Lønningsform. Lovforslaget er nu sammen med de øvrige resterende Lønforslag forelagt først i Landstinget, og dette er sket i Folketingsudvalgets Af-
15 fattelse, thi hvis Landstinget saa gik ind derpaa, maatte man have Lov til at gaa ud fra, at Forslaget vilde blive til Lov i denne Samling — hvad der dog er det vigtigste —, hvorimod en anden Affattelse kunde og maaske vilde sætte hele Sagen paa Spil.

Det har altsaa selvfølgelig ikke været af Mangel paa Imødekom-
20 menhed overfor eller Forstaaelse af Toldassistenternes Krav, at man har anvendt den fulgte Fremgangsmaade, men efter nøje Overvejelse over, hvad man opnaaede mest ved. Dette synes jeg ogsaa, man maa have forstaaet, efter hvad jeg udtalte til de Herrer, der var oppe hos mig, og det fremgik jo ogsaa med stor Tydelighed af
25 Finansministerens varsomme og dog meget direkte Bemærkninger ved Lovforslagets Forelæggelse.

Selv om nu Forslaget skulde gaa fra Landstinget uden den ønskede Forandring, er det endnu ikke udelukket, at man ved Behandlingen i Folketinget kan opnaa den, og at derefter »eneste« Be-
30 handling i Landstinget kan bringe Sagen i Orden, og, som sagt, i hvert Fald vilde man da rimeligvis være nogenlunde tryk m.H.t. dog i det hele at faa Loven. Men det er jo ogsaa muligt, at man *kan* faa Landstinget til at acceptere Ministerens Henstilling; i saa Fald maa man løbe an paa, hvad Folketinget siger til at faa til første
35 Behandling en Lønningslov med Overbud paa, hvad det selv har tilbudt.

Det er muligt, at Forsøget vil blive gjort. Men ligesom det er urimeligt at tro, at man ikke i Centraladministrationen har fuldt saa megen Interesse af Etaternes Lønninger som inde i Rigsdagen, saaledes er det ganske naivt at tro, at velvillige Ytringer fra denne eller hin Rigsdagsmand kommer til at betyde noget overfor den Skæbne, de store Partibeslutninger m. m. bestemmer, at et Lovforslag skal have. Man skulde tro, at Etaten maatte forstaa, at navnlig under de nuværende Forhold véd man i Ministeriet bedre end rundt om paa Landets Toldboder, hvordan Sagerne skal gribes an, og en Intrigieren bag Kulisserne vil nutildags føre til, at man i Ministeriet faar Uvilje mod at arbejde for de fremsatte Ønsker, uden at disse i Rigsdagen faar nogensomhelst større Chance end før. Dette har jeg ogsaa for nogle Maaneder siden udtalt til de Herrer, der var hos mig.

Som antydet, vil der muligvis endnu en Gang ske en Understregning, og det paa direkte Maade, af Finansministerens Ønske og Ytringer ved Lovforslagets Fremlæggelse; vi faar da at se, hvad dette vil føre til nu — og derefter senere.

Med venligst Hilsen

Deres forbundne

Marcus Rubin. 20

601. Til *H. N. Hansen*, kopi.

12 Decbr. [0]2

Kære Hr. Konferensraad.

Tanken om en Fællesforhandling af den Art, De nævnte, tror jeg er falden i god Jordbund. Hvordan den vil eller kan realiseres, maa paagældende jo selv om.

Ved en saadan Forhandling er der jo imidlertid Grund til at tro, at »Udkastet« vil støde paa en vis Honnør-Modstand, d.v.s. man vil ikke opgive Ejendomsskylden, fordi man nu har bundet sig til den som det centrale i Landstingsforslaget, og en Ejendomsskyld med Besætning og Inventar af en Højde, som er nødvendig til rimelig Balance, gaar man sikkert heller ikke med til.

Hvis det derfor under Forhandlingerne skulde vise sig, at Partierne staar stærkt imod hinanden, kunde jeg tænke mig en Bro imellem dem af følgende Art:

Det ved Samlingens Begyndelse fremlagte Regeringsforslag tages som Grundlag, altsaa en Ejendomsskyld paa 3,146,000 Kr. og en Indkomst- og Formueskat paa 8,300,000 Kr. = 11,446,000. Da Ejendomsskylden her er af beskeden Art, maa Besætning og Inventar kunne medtages, hvad der ogsaa vil se godt ud, da man ellers vil mene, at Landboerne *kun* ser paa deres egne Interesser. (Bliver Besætning og Inventar ikke medtaget, bør Bygningerne heller ikke tages med; vi naar da til en konsekvent Jord- eller Grundbeskatning i Land og By, hvad der dog er en Slags Mening i, medens det andet er Vaas).

Nye Skatter til et Beløb af 11,446,000 Kr. er imidlertid ikke nok, hvis alle de gamle Skatter skal afskrives, thi da vil der alene paa Skattelovene komme en Underbalance af 1,669,000 Kr., foruden et omtrent tilsvarende Beløb paa Tiendeloven. Finanserne maa holde paa — og vil i det længste holde paa —, at Underbalancen paa de to Love ikke bliver større end de 900,000 Kr., »Udkastet« angiver. Dette vil opnaas ved at beholde f. E. 30 pct. af Gammelskatten og 25 pct. af Bygningsafgiften, som udgør 1,501,000 + 978,000 = 2,479,000. Underbalancen, incl. Tienden, bliver da 810,000 Kr. Fordelingen mellem By og Land bliver omtrent som nu.

Hvis man herimod vilde indvende, at vi dog saa sad med Rester af de gamle Skatter i Forbindelse med en ny Skat, da kunde dette ændres paa følgende Maade: Ejendomsskylden, der nu, til 0,75 p. m., giver 3,146,000 vil til 1,25 p. m., altsaa $\frac{2}{3}$ mere, give 2,074,000 mere. Dette er godt 400,000 mindre, end vi ovenfor regnede for 30 pct. Gammelskat og 25 pct. Bygningsafgift, men tænker vi os Ejendomsskylden forhøjet *efterhaanden*, vil dette ikke blot blive til Lettelse for Skatteyderne, men ogsaa [tillade Staten] at haabe paa de stigende Værdier.

Derfor bestemmes det i Loven, at efter hvert 3 Aars Forløb ombyttes 6 pct. Gl.skat og 5 pct. Bygningsafgift [med 0,10 p. m. Ejendomsskyld. Efter 15 Aars] Forløb er da samtlige de gamle Skatter forsvundne, og vi have en Ejendomsskyld, incl. Besætning og Inventar, paa $1\frac{1}{4}$ p. m. — Maalt med de nuværende Tal, vil Underbalancen som sagt derved stige til ca. $1\frac{1}{4}$ Mill. Kr. (810,000 + 405,000), men Forskellen vilde nok udjævnes i Løbet af 15 Aar.

Dette eller et lignende Forslag: *altsaa Bibeholdelse af Regeringslovforslagets Ejendoms skyld, med et Plus af de gamle Skatter, saa vi kommer ned til Finansministerens 900,000 Kr., hvilket Plus atter i en à to Decennier afløses af en moderat Stigning af Ejendoms skylden* — vilde jo redde Honnøren for begge Parter. 5

Idet jeg forbeholder mig Regnefejl (dog ingen afgørende) i det ovenstaaende, som jeg tror *tilsidst* vilde finde »højere« Billigelse er jeg med Beklagelse af min fortsatte Bebyrdelse

Deres endnu mere bestemt hengivne

Marcus Rubin. 10

602. Fra J. P. Jacobsen.

[Salemgaard, 21. dec. 1902]

...

Ja vi har virkelig haft det urimeligt rart — rent bortset fra at Menneskene er rare mod os og at vi selv er oplagt til at blive godt 15 behandlede, har Veiret været ualmindelig selskabeligt — eller maa-ske skulde jeg sige det modsatte, og saa var der en Griseso der var saa venlig at føde 15 smaa Grise igaar og en Ko der kælvende lige før vi kom. At Franskændene i Middelalderen da de læste om Troja fandt paa at kalde en Grisemoder for *une truie* — tertium 20 *comparationis* er den med Mænd fyldte Hest der blev skæbnesvan-ger for Troja — er noget man først ret forstaaer naar man har set saadan en Redefuld kravlende Smaagrise. Vi stod op idag Kl. ca. 12 forholdsvis velrustede til Dagens Byrder; det er utroligt hvor man kan drive under gunstige Omstændigheder. Et vegeterende 25 Liv som det vi har ført idag vilde være ganske utænkeligt i Kbhvn.

I Eftermiddag kort efter Solnedgang var vi ude i Marken. Der kom ad Veien en 5-6 Mennesker hernede fra Landsbyen, dels Voxne dels Børn; de skulde til Missionsmøde. I det storlinede Land- 30 skabs søndagsstille Mørkningsro gik de tavse og adstadige mod Vest, mod den rødgult luende Solnedgang, der var en eiendomme- lig Stemning baade for Lis og for mig i at se deres Silhouetter tegne sig — oppe paa Bakkekammen — mod Vesthimlen — men gjæt jer til Resten. Vi, der sidder oppe lidt efter de andre, har lovet at tilse

Smaagrisene før vi gaar i Seng. Nu gaar vi. Imorgen skriver jeg et andet Brev.

Kjærlige Hilsner til Eder alle

Jacob

5 603. Fra *Karen Hartvig-Møller*.

Onsdag [december 1902]

Hr. Generaltolddirektør Rubin.

Hvor grænseløs taknemmelig jeg er fordi De har skaffet min Fader den Collekction er jeg slet ikke istand til at beskrive. — Jeg
10 havde derfor ønsket at takke Dem mundtlig, men Hr. Salomon har fraraadet mig det fordi Deres Tid er saa umaadelig optaget. Jeg vil da kun sige Dem tusind tusind Tak fordi De paa en Gang har gjort 2 Hjem fuldkommen lykkelige. — For os selv er det en saa stor Lettelse at vi endnu ikke rigtig kan begribe, at vi virkelig kan
15 tage de gamle Planer for vort Liv op igen. Min Mand har nemlig omtrent halvvejs maattet opgive at komme frem ad videnskabelig Vej, fordi han har maattet undervise 8 a 9 Timer daglig. — Og hvad Fader og Moder angaar vil De bedst kunne bedømme Rækkevidden af Deres Velgærning, naar De hører at Moder for fuldt
20 ramme Alvor med jublende Glæde kan skrive i en Alder af 62 Aar — nu skal vi først rigtig til at begynde Livet og være glade og sorgløse. Vi kan endog dø roligt. — Hun skriver til mig, de første Nætter inden det endnu var slaaet fast i deres Bevidsthed hvilken Lykke der var overgaaet dem, vaagnede hun med de gamle nagende
25 Tanker, om at de ødelagde vort Liv og derfor var det nødvendigt at de tyede til Fattigvæsenet. — Alderdomsunderstøttelse blev nægtet dem ifjor med den Motivering at Fader var arbejdsdygtig, — det er sandt han er det, men der var ingen der fortalte at Fader i 3 Aar hver Morgen er gaaet fra sit Hjem fra Dør til Dør hos dem,
30 som han tidligere havde under sig — for bare at faa det mindste Arbejde, men allesteder var han for gammel. Og kun da Moder fandt paa at ligge med Deres Brev under sin Hovedpude hvor hun kunde tage det og føle Papiret mellem sine Hænder saa snart hun vaagnede blev hun rolig.

35 Jeg takker Dem endnu en Gang for den mageløs glædelige Jul

De har beredt to gamle Mennesker som Livet sandelig har formet sig trangt for.

Jeg beder Dem meget undskylde at jeg har skrevet saa langt og endda ikke har faaet Dem sagt nær Tak nok.

Deres taknemmelige

Karen Sophie Hartvig-Møller.

604. Fra *J. A. Fridericia*.

6-1-1903

Kære Ven

Det falder mig ikke ind at protestere. Du har naturligvis Ret i de allerfleste Tilfælde, og selv om der ganske vist [findes] politiske Domme, der gaar mod Magthaverne, har de (hvad Du maaske kunde tilføje) i Reglen vel ogsaa en politisk Tendens. Men *bevise* det i de enkelte Tilfælde, det er kun sjældent muligt, og Lassen vil aldrig indrømme hverken det eller at han er paavirket af sin Politik. Derfor vil han slaas. Men enfin, derpaa maa Du jo være forberedt. Og ellers kan det godt trænges til at det bliver sagt, som Du siger.

Din

JAF

605. Til *Edvard Brandes*.

København, d. 4 Februar 1903.

Kære Brandes.

Hvis De kan læse medfølgende — hvad jeg ingenlunde er sikker paa — beder jeg Dem ofre en halv Time derpaa.

Naar jeg har bedt Dem læse det igennem, er det ikke, fordi det er et opus af nogen Art af Vægt, men jeg vilde nødigt have, der skulde være noget positivt ukorrekt deri og beder Dem gøre mig opmærksom paa, hvis De finder noget i saa Retning. Dernæst vilde jeg gærne vide, om De synes, jeg skulde lade det trykke og i saa Fald, om i »Politiken« eller i »Tilskueren«, hvilket sidste Sted det vist vilde udgøre ca. $\frac{1}{2}$ Ark, altsaa forsaa vidt være tilstrækkelig anseligt. Jeg véd nok, at De ikke er »paa Fod« med »Tilskueren«, men dette vil sikkert ikke forhindre Dem i et upartisk Raad; jeg selv hælder nærmest dertil — hvis Publikation overhovedet skal finde Sted —, hvad gør De?

Deres hengivne

Marcus Rubin.

606. Fra Edvard Brandes.

København, d. 4 Februar 1903

Kære Rubin! Jeg finder Billedet udmærket; der er her skildrede
5 Træk, som giver Hørup saa stor som han var, og han maales vel
netop med det Maal som han ønskede.

Om en Enkelthed tvivler jeg. Jeg tror ikke, at Hørup kan have
sagt, at han vilde grunde et fritænkensk Venstreblad. For det var
netop *dette*, han ikke vilde, og derom stredes vi 1884 i nogle Maa-
10 neder han og jeg. Mine Venner (de, der gav Pengene til »Politiken«)
forlangte, at mit Navn skulde staa ved Siden af hans paa Bladet.
Det nægtede han, og jeg kunde ikke overvinde disse Venners Mod-
stand. Først da Valget 24 Juni var ført igennem, gik jeg til Hørup
og de andre og fik Sagen ordnet. Hørup hadede Ordet »fritæn-
15 kersk«; jeg husker fra »Politikens« første Tid, hvordan han be-
standigt opfordrede til ikke at bruge det. Saaledes ogsaa tidligere i
Slutningen af [Halvfjerdserne]. Men mod Slutningen af sit Liv blev
han en anden ogsaa i den Henseende.

Ganske sagte vilde jeg sige: mon Ordet »trofast« i dettes almin-
20 delige Bemærkelse passer paa ham?

Men hvo er jeg, at jeg vil rette Dem. Deres Dom er vist mere
uhildet og klogere end min: jeg har staaet alt dette altfor nær og
kunde ikke se friskt paa Hørup, hverken før eller nu.

Saa er der Trykstedet. Jeg raader — højst uegoistisk — til »Til-
25 skueren«, fordi Artiklen fortjener at gemmes, raadspørges og an-
føres. Her er Ord om Generaler, vore Generaltolddirektører ikke
plejer at anføre med en uskjult Sympati.

Haabende, at De kan læse dette — Deres Mskrpt. var yderst
tydeligt

30

Deres

EB. 13

Nu skriver, Gud hjælpe mig, Berlingske *mod* Skattelovene?

607. Fra *Christopher Hage*.

Mandag 16 Februar [1903]

Kære Rubin

Indlagte Brev til Højesteretssagfører P. G. C. J. bedes De læse — for at være à jour — derefter lukke Brevet og lade mit Bud bringe det videre. 5

Jeg tilføjer, at mit Ønske naturligvis er at slippe for saa mange af Højres Ændringer som muligt. Af sig selv udelukkede ere jo alle de, der gør fundamentale Ændringer i det nu fastslaaede System. Men ogsaa af de mere indifferente, er de fleste enten overflødige, eller rent Bavl, eller daarligt affattede eller helt forkerte, eller tvivlsomme Forbedringer &c. &c. Jeg har gennemgaaet dem Punkt for Punkt i to Udvalgmøder den 5. og 6. ds., og jeg tror, at de fleste indenfor Højre selv erkender, at det meste af det er slet intet værd. Alligevel: par politesse, hvor det kan ske uden Skade, er jeg willing. 15

Noget anderledes stiller det sig med Borups Forslag. De staa ganske for hans egen Regning og blev ikke forsvarede af nogen anden — antagelig er der ingen af de andre, der har Begreb om deres Indhold. — Det beror her paa os selv, om vi finder, og da i hvilket Omfang, at der er Grund til at acceptere nogle af hans Tanker. 20 Dette henstiller jeg.

Jeg har det idag afgjort bedre — er meget mat og træt men dog en pleine reconvalence. Maa dog endnu helst holde Sengen.

Af Deres Brev forleden forstaar jeg, at det dog forholder sig saa, at der har været Pladser ledige i den S. Stiftelse, uden at jeg er bleven underrettet derom, hvilket saa bestemt var blevet mig lovet. Dette har gjort mig meget ondt. 25

Deres hengivne

C. Hage

608. Fra *Edvard Brandes*.

30

København, d. 23 Februar 1903

Kære Rubin! Dette gaar Gudhjælpemig ikke. De forudsætter bekendt alt det som er vedtaget i Udvalget eller af Flertallet og som jeg principielt ikke har meddelt Politikens Læsere et eneste Ord om.

Og ud herfra læser De alle Teksten og forsvarer et allerede tabt Standpunkt.

Men derved bliver »Politiken« Uvenner med sine egne og faar et sikkert Nederlag. For første Gang i Deres Liv tror jeg har De
5 ikke beregnet Deres Publikum og skrevet som kun *De* kan skrive, netop hvor det ikke maatte være Dem der skrev.

Jeg har længe tumlet med Artiklen iaftes, men jeg tør ikke rette paa den. Jeg generer mig, for jeg er for ukyndig, er bange for at begaa Fejl og kan ikke komme ud af at være Korrektør for Dem.

10 Jeg er meget ked heraf. Men jeg forudsætter uhyre Kvalm, hvis Artiklen urettet stod i »Politiken«, og jeg kan ikke komme over Deres Haven-Ret.

Deres hengivne

EB.

15 609. Til *Kr. Erslev*.

København, d. 23 Febr. 1903.

Kære Ven.

Hoslagte har Edv. Brandes læst for kort Tid siden; han komplimenterede mig stærkt derfor, men raadede mig til ikke at indramme
20 det i »Politiken«, hvad han frygtede vilde gøre en og anden Sætning grellere end ment. Jeg har da spurgt Vald. Vedel, der havde Plads til det i Aprilhæftet af Tilskueren.

Imidlertid bliver man jo selv ked af noget saadant, naar man paany ser det, og da jeg vilde sende det af idag til Vedel, fik jeg
25 Betæneligheder og samtalede telefonisk med Fridericia derom, idet han havde hørt det forleden Aften.

Jeg kan sammenfatte hans Betragtninger derhen, at han nærmest fraraadede Offentliggørelse, fordi det var:

- 1) for radikalt (navnlig f.E. det om »Hunde«),
- 30 2) for privat,
- 3) for uaktuelt, da der alt nu er skrevet og sagt saameget om Hørup;

jeg véd ikke, om der ikke bl. a. i 3) skulde ligge skjult et 4), at det nemlig i sig selv ikke var Trykningen værd, hvad der er meget

muligt. F. sagde det naturligvis ikke, men derfor kan han jo godt have ment det. Herimod er imidlertid at indvende, at et Foredrag efter Omstændighederne kan gøre sig bedre hørt end læst, og omvendt, og han har ikke læst det.

Jeg er *fuldkommen indifferent* eller rettere: *naar Du ikke synes,* 5
at det er urigtigt at lade det utrykt, offentliggør jeg det ikke, hvad der giver mindst Vrøvl og maaske af flere Grunde er mest korrekt. Altsaa: Bevisbyrden paahviler Dig, for at det skal trykkes, og Du skal med største Ro besvare de fire Punkter, da Talen jo har gjort sin Pligt, og nu godt kan hvile. Nu da jeg kun saa sjældent giver mit 10
Navn til noget, skal det være helt godt — eller ikke trykkes, og jeg har selv en Fornemmelse af, at det *ikke* er helt godt.

Mange Hilsner til Augusta og Sønerne

Din

Marcus. 15

E. B. erklærer Talen for det bedste, der overhovedet er sagt eller skrevet om Hørup.

610. Fra Kr. Erslev.

Hellerup 24/[2] 03

Kære Ven! 20

Høruptalen har sikkert gjort udmærket Fyldest i Samfundet; fremdragende en Hovedside ved ham belyser du den fortræffeligt ved oplevede Enkeltheder og gode Betragtninger. Men trykt vil den maaske tage sig anderledes ud, hvor den ikke staar sammen med andre Bidrag til Hørup's Karakteristik, og den er maaske ogsaa noget 25
bred i Forhold til Indholdet. Naar dertil kommer Muligheden til, at Udtrykket Hunde vil volde Anstød, vilde jeg tilraade, at den blev liggende til forventet Optagelse i en Samling Essays af dig, som det dog en Gang var morsomt at faa frem.

Vi stoler altsaa paa at se dig og Kaja herude paa Mandag Aften 30
(vel ved Halvnetiden). Tak for sidst! 11.

Din

Kr. Erslev

611. Fra *Isidor Heckscher*.

Stockh. 6/5 03.

Kære Rubin!

...

5 At Skattelovene omsider blev til en Virkelighed, maa jeg gratulere Dig til. Jeg nærer et vist Haab om, at det ad Aare vil lykkes at lappe lidt paa dem, saa at de kunne blive helt gode. Thi den dobbelte Aktiebeskatning er naturligvis en Uting, og en Formueskat uden Selvangivelsespligt synes mig temmelig ubegribelig.

10 Den *svenske* Indkomstskattelov, hvorom vi ifjor brevvexlede, vil blive fornyet for et Aar, rimeligvis i alt væsentligt uforandret.

De venligste Hilsener til Dig og Dit Hjem fra os alle.

Din hengivne

Isidor Heckscher

15 **612.** Til *Vilhelm Thomsen*.

København, d. 12 Maj 1903.

Hr. Professor, Dr. Vilh. Thomsen.

Deres Forslag om, at Antallet af Medlemmer i »Videnskabernes Selskab« ogsaa for de indenlandske Medlemmers Vedkommende skal begrænses, er i og for sig højst naturligt —, jo flere der vælges, des flere mener at have Ret dertil, og tilsidst bliver der Oversvømmelse.

Paa den anden Side er et fast Grænseskel efter mit Skøn uheldigt. Man naar hurtigt op til det, og der kan saa kun komme ny Medlemmer ind ved Dødsfald. Den enkelte Plads, som da bliver at besætte, vil blive stærkt omstridt, og da der paa Forhaand er Deling i Klasser, og disse atter rummer forskellige Underafdelinger, bliver der en altfor rigelig Anledning til den Art af Intrigener, der har forlenet »Akademierne« med et let tragikomisk Skær; dette bør saameget hellere undgaas, som jo et Videnskabernes Akademi eller Selskab i sig selv er en ret saarbar Institution — af Grunde, De og andre kender og kan opregne saa godt som jeg.

Formaalet, at begrænse Medlemsantallet, kan imidlertid opnaas paa lempeligere Maade end ved at fastsætte et absolut Maksimum.

35 Den nærmestliggende Udvej synes mig at være den, ikke at have Valg

hvert Aar. Har man Valg med visse Aars Mellemrum, kølnes Begjstringen for denne eller hin, og da dog ingen vil foretage et helt »Pairsschub«, vil der maaske Valgaaret ikke komme flere paa Valg end nu aarlig. Vil man nøjes med denne Begrænsning, kunde man bestemme:

5

1) Ordinært Valg finder Sted i 1904 — thi jeg synes, at man maa lade et ordinært Valg foregaa, før de ny Bestemmelser træder i Kraft, da man maaske ellers i 1903 vilde have valgt nogle, som man blot gemte til Aaret efter; der er mig ogsaa lidt stødende i, at nyvalgte Medlemmer skal stemme om, at nu trækkes Stigen op efter 10 dem. Men man kunde bestemme, at i 1904 maa ingen af Klasserne vælge over 4 Medlemmer; det er jo et rigeligt Tal. Hvis dette sker, vil i Maj 1904 (hvis alle lever) den hist.-fil. Klasse have 33, den mat.-naturv. 44 Medlemmer, tilsammen 77.

2) Efter 1904 kan ny Medlemmer først optages i 1908 og der- 15 efter fremdeles kun hvert fjerde Aar. Videnskabernes Selskabs Olympiader vil da falde sammen med Skudaarene og være smaa Begivenheder i den videnskabelige Verden.

3) (Subsidiært). Frygter man, at der dog hvert fjerde Aar skal vælges for mange, kan Tallet for det Antal, der tør vælges, fast- 20 sættes. Vil man f. Eks. vedligeholde Forholdet $33/44 = 3/4$, bestemmes, at hvert fjerde Aar kan den hist.-fil. Afdeling vælge 3, den mat.-nat. 4; her er altsaa ganske vist ogsaa en Grænse, men det drejer sig ikke om Enere, og naar der kan komme 7 Mand ind, vil nok et Fireaars Rekrutstyrke her i Landet kunne tilstrækkeligt re- 25 præsenteres.

Vælges der 7 hvert fjerde Aar, d. e. 21 hvert 12 Aar, vil — saa vidt man kan skønne efter Nutidens Kundskab — Videnskabernes Selskab ikke normalt naa over de 77 Medlemmer, thi — hvor smerteligt det end er — der vil være død 21 i de 12 Aar. I Mellemtiden 30 kan Tallet maaske være forøget lidt, men det vil regulere sig selv og stedse svinge om de 77. Man naar altsaa faktisk et Maksimumstal, men, efter mit Skøn, paa en heldigere Maade end ved en umiddelbar Fastsættelse deraf, hvor »den enes Død bliver den andens Brød«, om hvilket der saa føres den sædvanlige bitre Kamp mel- 35 lem Arvingerne. — Mener man, at Afdelingerne af sig selv vil vise

Resignation nok til ikke hvert fjerde Aar at vælge flere end 3 og 4, behøves mit Nr. 3 ikke; vil man derimod sikre sig, kan denne eller en lignende Bestemmelse træffes.

Disse Linier stiller jeg til Deres Disposition før, under eller efter
5 Mødet paa Fredag, efter Deres eget Tykke.

Deres ærbødigst hengivne

Marcus Rubin.

613. Fra *Vilhelm Thomsen*.

Gl. Kongevej 150. 13. Maj 1903.

10 Hr. Generaltolddirektør M. Rubin.

Idet jeg foreløbig takker for Deres idag modtagne Brev, kan jeg i Øjeblikket kun sige, at det dog endnu ikke rigtig har overbevist mig. Kun at have Valg hvert fjerde Aar vil i andre Henseender, synes mig, frembyde store Ulemper. Jeg kan være enig
15 med Dem i at det kan være lidt stødende, at nyvalgte Medlemmer skal stemme om at nu skal »Stigen trækkes op efter dem«; men sættes Maximumstallet f. Ex. til resp. 33 og 44 eller selv, som jeg havde tænkt mig, til 30 og 40, bliver Stigen dog ikke helt trukket op, navnlig naar der tillige dør 1 à 2 om Aaret, som Statistiken
20 kræver. Ganske vist gælder det her, at »den enes Død er den andens Brød«; men vil det dog ikke ogsaa gælde ved Deres subsidiære Forslag? Jeg er Dem imidlertid meget taknemlig for den Tanke, De har fremsat, og skal i alle Tilfælde sørge for at Deres Forslag bliver forelagt det eventuelle Udvalg — hvis et saadant bliver ned-
25 sat — for at det kan blive drøftet der.

Deres ærbødigst hengivne

Vilh. Thomsen

77 og selv 70 er i Virkeligheden et meget højt Tal. I mange Aar har Tallet svinget omkring 50, og da vort nye Lokale blev
30 indrettet, ansaas det for aldeles rigeligt at skaffe Plads til 50. Gennemsnitstallet for de 20 Aar 1/1 1882 — 1/1 1901 er 51 (23+28); det laveste Tal var 45 (23+22) 1/1 1888, de højeste 55 (23+32) 1892 og 93, og 58 (25+33) 1901. — 1898: 47

(18+29), 1899: 50 (20+30), 1900: 54 (22+32) — Derefter har det været i Stigning: 1/1 1902 60 (26+34), 1/1 1903 63 (27+36) og i dette Øjeblik 68 (29+39).

614. Fra *Vilhelm Thomsen*.

Gl. Kongevej 150. 16/5 03 5

Kære Hr. Generaltolddirektør!

De har vistnok i en Henseende undret Dem over Sættelsen af det igaar nedsatte Udvalg. Efter almindelige parlamentariske Principer burde De jo absolut have været Medlem deraf, vel nærmest i Stedet for Prof. Holm — der, i Parenthes sagt, ikke 10 synes at være stemt for nogen somhelst Forandring i den omhandlede Retning —, og havde Præsidenten været tilstede, vilde det utvivlsomt ogsaa være blevet Tilfældet. Nu ansaa jeg mig imidlertid ikke for berettiget til paa egen Haand at afvige fra den Liste, som vi i forrige Uge var blevne enige om at foreslaa. Selvfølgelig 15 vil Deres Forslag og den i Deres Breve indeholdte Motivering blive forelagt Udvalget, og mig i alt Fald vilde det være kært, om dette i fornødent Fald turde haabe paa velvillig Medvirkning af Dem ved sit Arbejde.

Tillad mig endnu en Bemærkning. Naar De har fremhævet det 20 Skær af Latterlighed, der undertiden har præget Akademivalg, da har dette, saavidt jeg kan skønne, kun været Tilfældet i Frankrig og beror ikke umiddelbart paa det begrænsede Antal af Medlemmer, men væsentlig paa den Ejendommelighed at man jo i Frankrig skal melde sig og antichambriere som Ansøger til en ledig in- 25 denlandsk Plads, til Dels i Forbindelse med andre for de franske Akademier ejendommelige Forhold og den særlige Rolle, disse navnlig i tidligere Tid har spillet i den almindelige Opfattelse. Fra de tyske Akademier, det hollandske o.s.v., der alle har bestemte Maximumstal, er mig intet saadant Exempel bekendt. 30

Deres hengivne

Vilh. Thomsen

615. Til *A. T. Falck*, kopi.

19 Maj [0]3

Hr. Overtoldinspektør Falck.

Tilfældig ser jeg, at Toldforvalteren i Ribe nu gaar i sit 80^{de}
5 Aar. De vilde forbinde mig ved en Meddelelse om, hvorledes det
gaar med de helt gamle i Jylland —, hvem tænker paa at trække sig
tilbage?

Venligst Hilsen

Deres forbundne

10

Marcus Rubin.

616. Fra *Isidor Heckscher*.

Stockh. 21/5 03.

Kære Ven!

...

15 For ikke at forsømme Statssagerne vil jeg fortælle Dig, at jeg
igaar tilstillede Udenr.Min. en længere Indberetning om Told-
spørgsmaalene paa den svenske Rigsdag 1903, hvori der under 17
Rubrikker gjordes kort (og godt?) Rede for Resultaterne af denne
Rigsdags Tolddebatter. Saa nu ved Du, hvad der venter Dig. Jeg
20 vilde ønske, jeg kunde være Dig til Hjælp ved Skattelovenes
Levendegørelse; men jeg er desværre for langt borte. Den sven-
ske Indkomstskat for 1904 bliver *ganske* uforandret; Regeringens
Forsøg paa at udvide den til Ejerne af smaa faste Ejendomme mis-
lykkedes. Men saa faa vi her dels en Maltskat, dels en Punsche-
25 skat. Navnlige den sidste er meget morsom. Har Du nogen Inter-
esse af at lære disse Skatter nærmere at kende?

Hjertelige Hilsener!

Din I. H.

617. Til *Vilhelm Thomsen*.

30

København, d. 23 Maj 1903.

Kære Professor Thomsen.

Naar jeg ikke svarede Dem paa Deres venlige Brev, var det,
fordi jeg havde ventet at komme i V. S. igaar Aftes, men i sidste
Øjeblik blev jeg forhindret.

35 Jeg vilde have fundet det meget urimeligt, om Udvalget ikke
havde beholdt den paatænkte Sammensætning, thi jeg har jo af-

leveret min Visdom. Det forekommer mig stadig, at det er bedre med visse Aars Mellemrum at vælge flere end aarlig at vælge en, men selvfølgelig er Hovedsagen at Antallet begrænses — saa maa jo Udvalget skønne om, hvad der er den bedste Ordning.

Med Ønske om en behagelig Sommer

Deres ærb. hengivne

Marcus Rubin.

618. Fra *Uffe Birkedal*.

Gl. Kongevej 33 A.^s

23de Juni 1903. 10

Hr. Generaltolddirektør!

For nogen Tid siden var min Hustru og jeg oppe i Ministerialbygningen for at hilse på Dem, men da Deres Modtagelsestid var forbi anmodede vi Tjeneren om at bringe Dem vor Hilsen. Det var vor Hensigt at bringe Dem, og gennem Dem hans Excellence Fi- 15
nansministeren, vor Tak for den uventet hurtige Opfyldelse af vort Ønske om at få Bestyrelsen af en Klasselotterikollektion. Det var os en stor og glædelig Overraskelse i Efteråret at få denne Underretning, thi 900 Kr. er overordentlig meget i vort Budget. Min Hustru tiltrådte Kollektionen i April og føler sig meget tilfreds med 20
denne Virksomhed. Og nu i Går kom der Meddelelse fra Inspektoratet, at der yderligere var tillagt Kollektionen 50 Lodseder. Da Deres — og Finansministerens — Tid utvivlsomt er stærkt optaget, har jeg foretrukket at sende Dem, Hr. Generaltolddirektør! disse Linier som et lille Udtryk for den Taknemmelighed, vi føler over- 25
for Dem og Ministeren. Vi har nu ikke mere Næringsorgen at kæmpe med, men kan ved forstandig Økonomi slå os igennem. Vi stiller ikke store Fordringer til Livet, men det daglige Brød vilde vi jo gerne have. Det kneb det før med, men nu har vi det, om ellers intet uforudset støder til. 30

Endnu en Gang vor bedste og oprigtigste Tak fra min Hustru og mig! Jeg tør måske bede Dem bringe Ministeren vor ærbødige Hilsen, som De også selv vil modtage fra

Deres i Taknemmelighed forbundne

U. Birkedal

35

619. Fra P. Munch.

Det ny Aarhundredes Redaktion

6/8 1903

Kære hr. generaldirektør Rubin!

5 Jakob skildrede mig i gaar, at det vilde have en særdeles nyttig virkning paa Dem at tilstille Dem en højtidelig skrivelse paa stort papir med trykte navne. Med fare for, at den psykologiske virkning derved skal forspildes, begynder jeg med at indrømme, at dette er grunden til, at jeg skriver i stedet for at overlade Dem udelukkende
10 til Jakobs omhu.

Det, jeg gerne vil have, er, at De giver mig lov til at anbringe Dem i en fortegnelse i første hæfte med angivelse af det emne, De vil skrive om. Det emne, jeg helst vil have er »Skattelovenes Virkning« eller saadan noget. Jeg tænker ikke derved paa beregninger
15 over, hvor mange millioner staten vil erobre ud over det beregnede, eller hvor meget den bliver narret for. Det kan vel sagtens slet ikke vides endnu. Men derimod en redegørelse for, hvorledes skattelovene forvandler tilstanden for de forskellige slags mennesker i Danmark: Kbhvn., byer, land, rige, mellemklassefolk og fattig
20 med eksempler af personlig art for hver slags. Maaske var det ogsaa netop for Dem muligt at give kommuneraadene nogle formaninger om, hvorledes de bedst skal anvende den forholdsvis ubegrænsede frihed de har faaet, nogle forklaringer om principerne, som de forskellige vurderingsraad skal følge o.s.v.

25 Saadan noget synes jeg, at der maatte kunne gives besked om paa en for skikkelige mennesker fattelig vis, og det vilde interessere umaadelig. Men maaske finder De, at det er nogle helt andre ting, der burde fortælles om skattelovene; i saa fald maa De jo gøre det.

Naar De har lovet det, vil jeg begynde at formane Dem til videre
30 at skrive om en ordentlig arveskat, thi intet højere hensyn forhindrer Dem deri!

Det er hensigten til den rubrik, der giver besked om de mærkelige ting, der sker paa de forskellige videnskabers omraade, at faa forskellige til at love at sende notitser om, hvad mærkeligt de finder indenfor deres omraade. De vil nok, naar De finder noget saa-
35

dant af nationaløkonomien udlevere en passende notits derom til Jakob.

Med hilsen til hele familjen og tak for sidst.

Deres

P. Munch. 5

620. Til *Chr. Rasmussen*, kopi.

4. Septbr. [0]3

Hr. Folketingsmand Chr. Rasmussen,

Helsingør.

I Anledning af en fra Dem til Finansminister Hage sendt Skrivelse om Krydstoldmatroserne skal jeg meddele Dem, at Matroserne naturligvis sagtens kan faa sikker Besked om, at de fra Aarets Udgang ere afskedigede — thi naar Krydstoldvæsenet ophæves, har Staten jo ikke Brug for Mandskabet, og dette er hverken engageret som »Embedsmænd« eller som »Bestillingsmænd« —, men vi vil gøre os Umage for at skaffe nogle af Matroserne Ansættelse ved de Opsynsmandsposter, der skal oprettes, og hvis Ordning endnu ikke er endelig fastslaet, og forsaavidt er der endnu nogen »Uvished«, men den er i Matrosernes Interesse.

Deres forbundne 20

Marcus Rubin.

621. Fra *J. P. Jacobsen*.

Johannevej 8. Mandag Aften. [21. sept. 1903]

Kjære Godfar. Tak for Brevkortet. Vi glæder os over, at Vejret er saa smukt som det er idet vi forudsætter at det er i Berlin som her, egocentriske som vi er. Vi var igaar allesammen ude at hilse paa Mostrene og havde det godt men om vor Selskabelighed tænker jeg vor Mor og Inger allerede har berettet Dig. — Imorgen kommer saa forhaabentlig det ny Tidsskrift; jeg skal sende et Exemplar ned til Dig. Jeg faar fra Forlaget 20 Exemplarer som jeg skal sende om til dertil egnede Personer i Salemgaards Nærhed. Paa Forlagets Forespørgsel til Landets Boghandlere om hvor mange Exemplarer de ønskede at faa af første Hefte — til Gjennemsyn for Kunderne — er der blevet svaret — og dette menes at være ganske paalideligt — fra samtlige Boghandlere ialt over 50,000 Expl. og

100,000 Subscriptionsplaner; naturligvis betyder dette jo hverken 50,000 eller 5000 Abonnenter, men det betyder en af to eller to Ting: at Boghandlerne nærer Tiltro til Tidsskriftets Afsætning eller at de i hvert Fald sætter megen Energi ind paa at propagere for
5 det — eller begge Ting i Forening — og dette er da i hvert Fald kun godt. Til andet Hefte har Munch faaet Løfte om en Artikel af Harald Faber i London. Jeg haaber Du dirigerer nogle af de mange Tanker Du i disse Dage lader slippe løs om Mennesker og Arbejde og Penge hen i Retning af Tidsskriftet. Forresten synes jeg
10 at Du foruden en saadan Artikel burde skrive en mere almindeligpolitisk Artikel. Alle de Taler Du har holdt for Bønder og Bondevenner (Sig. Berg, Enev. Sørensen o.s.v.) er jo af en saadan Art, at de har Ærind til mange, og netop i særlig Grad til Læserne af Det ny Aarhundrede. Jeg vilde ønske Du en Dag kunde overkomme
15 at skrive dem ned. Forøvrigt har jeg idag dette at meddele, at jeg er blevet indbudt til sammen med en Snes andre Mennesker at indfinde mig næste Mandag Aften paa Turisthotellet for at tale om Stiftelsen af en ny radical Venstreklub af nærmest privat Character og med et meget begrændset Antal Medlemmer. Ideen er udgaet
20 fra Munch, Rode og saavidt jeg forstod M. fra Edv. Brandes. Det er for Munch og mig en gammel Idé, men først nu altsaa formodentlig moden til Virkeliggjørelse. Man er høilig misfornøiet med Martsforeningen (som jeg ikke kjender uden af Navn og Omtale) siger den er moderat, saa f. Ex. Hvass venter at blive stemt ud af Bestyrelsen. Den nærmeste Foranledning til at Ideen *nu* kommer frem er dog vist Resultatet af Mødet i den liberale Vælgerforening forleden, hvor det hele atter løb ud i Vrøvl og endeløs Vaden i Blaar.

Paa Fredag skal Lis og jeg hos Munchs — hvor der ventes Rode, Zahle, Gustav Philipsen o. fl. Det er kedeligt at Du ikke kommer
30 hjem før Lørdag. Munch sagde i Dag han havde faaet en lille interessant og livlig Artikel sendt fra Adolf Jensen om »Havebyer«, blot et Par Sider.

... Jeg ønsker Dig og os alt godt. Vi glæder os til at høre fra Dig og mest til at høre af Dig. Godnat og Tak for alt godt.

622. Fra *C. V. Prytz.*

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles
Skovbrugsundervisning, Samling A.

Hellerup, Skovbrynet.

3/10 1903.

Hr. Generaldirektør Rubin!

Da det ikke lykkedes mig at faa Dem i Tale idag, og da jeg næppe i den nærmeste Tid bliver i Stand til at søge Dem Kl. 10-11, tillader jeg mig at ulejlige Dem med nærværende.

Jeg vil være Dem meget forbunden, om De vil sige mig, hvorvidt der allerede er truffen endelige Forholdsregler til Gjennemførelsen af Skovenes Værdsætning til Ejendomsskyld. Der er 2 Punkter, jeg herved især tænker paa, nemlig den i Loven omtalte »Vejledning« fra Finansministeriet og Valget af de ligeledes i Loven omtalte Sagkyndige, som skulle tilkaldes ved Værdsætning af Skove. Uagtet jeg formoder, at det Spørgsmaal: om jeg kaldet eller ukaldet tager mig af vort Skovbrugs Forhold — ikke ligger for i denne Forbindelse, kan jeg dog godt tænke mig, at De maaske har afgjørende Grunde til ikke at ville svare mig. Derfor tillader jeg mig at oplyse om min Grund til at spørge: De nye Skattelove ville faa større Betydning for Skovbruget end for noget andet Erhverv her i Landet; ikke paa Grund af de nye eller de gamle Skatters Størrelse, ikke paa Grund af en Ændring af Forholdet mellem Skovbruget og konkurrerende Erhverv, men paa Grund af at Værdsætning er noget helt nyt for vore Skove og vil kunne virke stærkt, meget stærkt indad til paa Skovenes Drift. — Jeg skal ikke spille Deres Tid med en Paavisning af dette rent forstlige Forhold, men kun udtale, at der kan ske ubodelig Skade for vore Skove, hvis Værdsætningen til Ejendomsskyld sker paa en uheldig Maade.

Ærbødigst

C. V. Prytz.

623. Til *J. A. Fridericia.*

Kjøbenhavn, d. 4 Novbr. 1903.

Kære Ven.

Det er faldet mig ind, at det af mig igaar benyttede Udtryk »Professor-Dünkel«, kategorisk anvendt, efter Omstændighederne

var lidt upassende, men enhver direkte Applikation var jo umulig, og jeg kan paa den anden Side ikke indrømme, at det helt skulde være udelukket fra vort Universitet; jeg har af og til truffet endog ganske tydelige Mærker deraf. Men desuden har jeg ogsaa truffet en
5 snurrig Korpsaands-Følelse, der kan virke noget antikveret, og som man i hvert Fald ikke kan forlange, andre skal have Respekt for, — om de end altid maa regne med den for ikke at forregne sig. Som et bitte lille Udslag af den anser jeg Din stærke Ros af Paludan. Manden er efter min Mening en Tølper, hvad der — end-
10 og blot maalt efter nærværende Sag — har vist sig i, at han overfaldt »Politiken« i sit Svar til Jacob, ihvorvel Bladet var sagesløst og Brevet et Forretningsbrev, samt i den Maade, hvorpaa han modtog J. den Dag, han flyttede. Han er endvidere en forsømmelig og hensynsløs Embedsmand, hint fordi han ikke indenfor rimelig
15 Tid fyldestgør sin Pligt, dette fordi han lader fem være lige, uagtet andres Interesser kan lide derved. — Hvilke Plus'er han iøvrigt kan have som Menneske og hvilke Minus'er som »Aand« og som Docent skal jeg lade ligge, da han næppe interesserer nogen af os synderligt.

20 Jeg kan tænke mig, at Du undrer Dig over den Iver, hvormed jeg behandler den foreliggende Sag, som dog den nærmest paa-gældende tager roligt, og som ikke har nogen særdeles reel Betydning. Dette beror paa, at den hverken vedrører mig personlissime eller en fremmed Tredjemand. Idet den nemlig vedrører en
25 mig nærstaaende, er jeg afskaaren fra at foretage noget, da dette kunde forvolde en Gêne, jeg hverken vil eller tør paaføre ham. Men havde Tredjemand henvendt sig til mig, eller var Sagen i strængeste Forstand min egen, var jeg ikke noget Sekund i Tvivl om min Optræden. Jeg har, hyppigere end Du aner, baade da jeg var
30 i Kommunens og endnu langt mere i Statstjenesten, intervereret, hvor jeg paa egne eller andres Vegne blev bekendt med de Overgreb, Folk uden Kontrol tillader sig, — det er mig en hel Sport at faa sligt taget i Krebsen. Naa, men i denne Sag maa jeg altsaa holde min Passion i Tømme og kun forøge mine Erfaringer med
35 den. Om J., naar tilstrækkelig yderligere Tid er gaaet, bør henvende sig direkte til P. eller gaa til Fakultetet, kan man jo altid snakke

om, og det tager han jo selv Bestemmelse om. Han mangler hverken Takt eller Besindighed og hverken Værdighed eller Mod, saa han vil sikkert oppebi med Sindsro, om Sløseriet ikke snart faar en Ende —; skulde det gaa over Maalet, kan han jo saa ogsaa med saamegen desto større Ret og Kraft lade høre fra sig. 5

Venligst Hilsen

fra Din hengivne

Marcus R.

624. Fra A. N. Kiær.

Kristiania, 18 November 1903. 10

Kjære Ven!

Det er nu ikke i Din Egenskab af Generaltolder at jeg idag skriver til Dig, men jeg skriver for det første til Generalverdensfolketælleren Rubin. Sagen er nemlig den, at jeg er bange for at de udmærkede Schemaer og Circulærer, der er bleven omsendt til de 15 150 geographiske og andre lærde Selskaber, ikke bliver paaagtede i den Grad, som de fortjener, men mangesteds bliver henlagte i Arkivet og glemte. Hvad det herværende geographiske Selskab og Videnskabselskabet angaar, har jeg hidtil ikke seet nogensomhelst Spor af, at der er indløbet noget i den Retning, og jeg vil derfor 20 bede Dig være saa venlig at lade mig faa vide, naar og under hvilke Adresser heromhandlede Circulærer og Schemaer er expederede til Norge. I Anledning af en Korrespondance med Professor Wagner i Göttingen, som ønskede nogle Oplysninger angaaende Institutets Befatning med denne Sag, henstillede jeg til ham at indtage de om- 25 talte Instruktioner (Cirkulærer) og Schemaer i det af ham udgivne geographiske Tidsskrift, hvilket han beredvillig lovede. Men jeg antager, at det vilde i ikke ringe Grad fremme Sagen og hindre, at den gaar i Glemmebogen, om de kunde foranlediges indtage i saavidt mulig alle geographiske Tidsskrifter. Hvis Du er 30 enig heri, spørges der videre, paa hvilken Maade dette helst bør bringes i Udøvelse? — Der skal næste Aar (September Maaned) i Washington holdes en international Geografkongres, hvor jeg efter en Korrespondance med Inama har det bedste Haab om, at Sagen vil blive forebragt ved Carroll Wright. Maaske det vil være 35 tilraadeligt at vente indtil da med at foranledige hin Foranstalt-

ning med Hensyn til de geographiske Tidsskrifter sat i Værk? Jeg er tilbøielig til at antage dette, da der jo da ikke vil være hengaet mere end lidt over 1 Aar siden Schemaernes Omsendelse. Men det vil vistnok være af Betydning for Sagen nu og da at bringe den i
5 Erindring.

I denne Forbindelse vil jeg bede Dig om at foranledige 1 Exemplar af Instruktionerne og Schemaerne sendt til Dr. Sven Hedin i Stockholm, da han netop nu er sysselsat med Tilgodegjørelse af sit rige Material fra det indre Asien og det saaledes kunde
10 være af Interesse for den demographiske Del af Bearbejdelsen, at der blev taget Hensyn til den internationale Plan. Lignende Tilfælde turde fra Tid til anden forekomme i andre Lande. For mit Vedkommende skulde jeg ønske mig tilsendt nogle flere Exemplarer, f. Ex. 10 à 20, hvis Du eller I har saa god Raad, da de, jeg
15 fik, allerede er forbrugte.

Idet jeg nu forlader dette Anliggende, benytter jeg Anledningen til at sende Dig og Hustru og Døtre en hjertelig Hilsen hjemmefra. Vi har i denne Tid haft en meget glædelig Familiebegivenhed, hvorom Du maaske allerede har hørt et Nys, hvis Du
20 nylig har truffet Professor Westergaard. Min ældste Søn Anders har nemlig indgaaet Forlovelse med Frøken Furu, en særdeles elskværdig Dame, som fra før af er godt kjendt i vort Hus som min Datter Ellens bedste Veninde.

Hjerteligst Hilsen

25

Din

A. N. Kiær

625. Til *Yngvar Nielsen*.

Kbhvn. d. 24-XI-03.

Højstærede Hr. Professor.

30 Naar jeg først efter Aar og Dags Forløb tillader mig at takke Dem for den kostbare Gave — det bindstærke Værk om Wedel-Jarlsberg — De har sendt mig, er det fordi jeg i lange Tider var for optagen til at naa Læsningen af Deres Skrift. Jeg kan nu meddele Dem, hvis det har nogen Værd for Dem, at jeg med den største
35 Interesse har fulgt Skildringen af Deres »Helt«, en mærkelig og storladet Skikkelse, De giver En saa rig en Lejlighed til at forstaa.

Det maa have været svært at være styrende i den nyskabte mere vil-
 lende end kunnende norske Stat, og jeg har altid beundret, at man
 trods alle Skær førte Statsskibet i Havn. Erindres maa det dog, at
 efter 1814 var det Fredstider, ingen vilde Norge noget ondt, Sverig
 havde lige saa lidt Vilje som Evne til at føre Krig, og man havde 5
 derfor Tid til at komme paa ret Køl. Men utvivlsomt er det jo og-
 saa, at selv som »Provins« af Danmark i Aarhundreder har Norge
 i Virkeligheden været en Stat for sig og Folket et selvstændigt
 Folk, ellers maatte man mindre undre sig over Konflikterne — de
 var selvfølgelig —, end over at man, med Mænd som W.-J. og an- 10
 dre i Spidsen, saa godt kom over dem. At det kostede baade Folk
 og Styrere mange haarde Timer, det er jo saa Livets Gang, men for
 en norsk Historiker er det, trods alt, ingen nedstemmende Gærning
 at skildre hin Tid og dens Mænd.

At Deres Sympati stærkt er paa W.-J.'s Side, og at det gaar stærkt 15
 ud over andre, ligger for Dagen, men her maa jo navnlig den frem-
 mede give sig Dem i Vold ligesom i Udredningen af rigtigt og urig-
 tigt i selve de politiske Gærninger, hvis Fremstilling i det enkelte
 jo for en dansk kan være vanskelig at følge, umulig fuldt at skønne
 over. Men i hvert Fald jeg for mit Vedkommende har været meget 20
 glad ved den Kundskab, jeg har erhvervet mig gennem Deres Værk
 ogsaa til almindelig norsk Indre-Historie, og jeg takker Dem derfor
 baade for dette og for alt andet i Deres betydningsfulde Værk.

Deres meget ærbødige

Marcus Rubin. 25

626. Fra *Yngvar Nielsen*.

Christiania den 28de November 1903.

Oscars Gade, 48.

Hr. Generaldirektør M. Rubin!

Med en særdeles Glæde modtog jeg igaar aftes Deres venlige 30
 Linier. Intet er kjærere at faa end en velvillig Dom af en kyndig
 Mand. Selv har jeg Dem at takke for saa megen Belærelse, og uden
 Deres to Værker over Fr. VI's Tid var jeg maaske aldrig kommen
 til Ende med min Bog. Maaske har De ikke haft en mere taknem-
 melig Læser end jeg, og maaske heller ingen bedre kan vurdere 35
 det vældige Arbejde, der ligger bag disse tvende Bøger. Jeg er in-

gen skoleret Statsøkonom og Financier, og derfor havde jeg mine store Betænkeligheder ved at gaa i Vei. Men saa studerede jeg Deres Bøger og vovede mig ind i Labyrinten. Det gik bedre, end jeg vovede at haabe, skjønt jeg aldrig har glemt, at jeg er og bliver en
5 Dilettant paa dette Felt.

De mener, jeg tager haardt paa W.s Modstandere. Men af dem, som her kom op efter 1814, var der diverse, paa hvem der kunde tages endnu haardere. Jeg har fra flere Efterlevende faaet sure Miner. Men de maa til. Jeg har et ganske godt Materiale liggende
10 i Baghaanden, fremfor alt om Mariboe.

Idag stor Finansdebat. Sagen er, at her er ingen Fare, hvis man kun har den rolige, maalbevidste Mand. Det er det, som nu skal vise sig. Men mange har sine Tvivl. Antagelig bliver her en smaa-skaaren Finanspolitik, hvorunder man hjælper sig med Palliativer,
15 med mange, men smaa Reduktioner, der bringer talrige vitale Interesser i Vanskelighed. Sukkertold vilde redde alt. Men den tør man ikke gaa paa med, fordi den vilde lette Socialdemokraterne i deres Arbeide.

Nu skulde vi have en Mand med W.s djærve Mod og Evne til
20 at springe over de Huller, som han ikke straks kunde fylde.

Med Høiagtelse ærbødigst

Yngvar Nielsen

627. Til *Vilhelm Lassen*, kopi.

7-XII-[0]3

25 Kære Hr. Folketingsmand Vilh. Lassen.

Det er vanskeligt at opfylde Deres Protegés Ønske. Sagen er følgende:

Jakobsen har været i Toldvæsenets Tjeneste i 2 Aar, nemlig 1900—1902, blev *afskediget* 31 Decbr. 1902 (paa Grund af den aarlige
30 Reduktion) og fik i Sommer paany *midlertidig* Ansættelse i Anledning af en Vakance. I og for sig har han saaledes end ingen moralsk Ret til at tages i Betragtning ved nogen Ny-Ansættelse og er i hvert Fald Nr. »sidst« i saa Henseende.

Alligevel vil jeg se at skaffe ham en Rorsbetjentpost, men Posten paa Læsø har en Mand ved Navn Juel Hansen Prioritet til, thi
35 han er ogsaa Læsøbo og har været i 2 Aar Krydsbetjent. Han er vel

»udnævnt« til en anden Post, men dette vil kun sige, at forinden vi vidste, hvordan Forholdene paa Læsø — der jo er nedlagt som Toldsted — blev endeligt ordnede, sikrede vi ham, der staar højt oppe i Rækken, en Rorsbetjentpost i Skærbæk v. Fredericia, men han har ikke tiltraadt Posten — han fungerer endnu i Krydstoldvæsenet —, idet begge Poster Skærbæk- og Læsøposten, først skal tiltrædes 1 Januar. Jeg kan altsaa ikke godt foretrække den langt yngre Læsøbo for den ældre — og den med tvivlsom for ham med utvivlsom Adkomst til overhovedet at ansættes —; derimod vil jeg, nu efter Deres Intervention, tilbyde Jakobsen Skærbækposten, der i Virkeligheden efter den ny Lønningslov er en slet ikke ringe Stilling, der attraas af udmærkede Folk i Hundredevis, og hører jeg ikke modsat, meddeler jeg altsaa Krydstoldinspektøren, at han har Skærbæk paa Haanden til Jakobsen.

Deres ærbødigst hengivne

Marcus Rubin.

628. Fra *Axel Holck*.

[Hjørring] 12/12 03

Hr. generaldirektør Rubin

Må det være mig tilladt underhånden at komme med nogle spørgsmål i anl. af ejendomsskyldregistret. Som ny mand, der sikkert endnu har adskillige huller i min viden om ældre cirkulærens regler om skattekonti o. l., vil jeg endnu nødig give mig til en tjenstlig skrivelse til Departementet. Den naturlige vej i tvivlsstilfælde som foreliggende vilde være at gå hen og spørge og så bagefter skrive eller måske slet ikke skrive. Men her er jo i miles afstand absolut ingen at få besked hos.

Amtstuens bøger lyver jo ofte m. h. t. ejernavne o. l. Særlig heroppe, hvor man stadig handler og ejendommene ustandselig gå fra hånd til hånd. Retsbetjentenes tinglæsningslister (der ofte ikke indsendes og som i den foreskrevne form er ret værdiløse) giver ikke nok besked om ejerskifte. En ny skattekonto må ikke åbnes før præsentation af tinglæst skøde. Men det præsenteres ret sjældent. Et cirkul., der påbød, at tinglæste skøder *ad embedsvejen skulle* passere Amtstuen, inden det udleveredes til privat brug, vilde vist

bidrage til bedre orden. Sæt det ny skyldregister er ideelt, så vil de her påpegede ulcmper hurtig formindske dets pålidelighed.

Et skyldregister (∴: fortegnelse) er arriveret hertil, kredsens letteste, men det er dog endnu langt fra modent til udfærdigelse. Jeg har i flere dages formiddagstimer gennemgået det til sammenligning med vore skattebøger. Men der er masser af tvivlsspørgsmål. Snart har vurderingsformanden ret (fordi han kender de rette ejerforhold), snart vi (fordi vi har det sidst tinglæste skøde til rådighed eller fordi vi tilfældigvis har fået bedre lokale oplysninger gennem sognefoged). Vi kan ikke helt acceptere vurderingsformandens fortegnelse (hvis usikkerhed på mange punkter han selv er klar over), vi må tale og skrive os til rette og ende med at indsende til ministeriet et register, overretoucheret af os efter bedste skøn, da det vel næppe kan være meningen, at vi skal bringe hvert tvivlsspørgsmål om disse mange enkeltheder til minist.^s afgørelse. Havde det ikke været heldigt, om Amtstuerne også fik de instruxer, som overskyldrådet giver vurderingsformændene? Ofte henholder disse sig til cirkulærskrivelserne fra rådet. Og vi er derfor ikke altid i kontakt med hinanden. Jeg tør måske anføre et par eksempler bl. hidtil trufne tvivlsspørgsmål.

a) Til en ejendom i y-kommune hører parceller i x-komm. og omvendt. Vi må vel forlange, at på y-fortegnelsen opføres *alle* y's matr.no. (til identificering), også de med fremmede ejere, men for disses vedkommende blot med henvisning til x-fortegnelsen, hvor deres værdi går op i hovedejendommen. Derefter laver vi registeret (og retter vore skattehovedbøger) således, at på y-registret opføres med fortløbende no. kun de ejendomme, hvis ejere bo (betale skat) i y-kommune, og vice versa. Vurderingsformanden fortalte at den praxis, d'herrer vurderingsformænd brugte på dette område, var vidt forskellig, da de ikke havde bindende instruxer herom.

b) Et matr.no. opgives som tilhørende to forskellige ejendomme, eller rettere »er delt« imellem dem. Her savne vi ganske oplysning om i hvilket forhold, hvad vi behøver, da vi jo skal angive hartkornsskatten for *hver* ejendom.

c) M.h.t. hvad der er »samlet ejendom« må vi vel helst slavisk

følge den modtagne fortegnelse, skønt dennes skøn ofte er forbausende og synes at stride både mod vore bøgers udvisende og de virkelige forhold.

d) M.h.t. numre må vi vel efter cirk. 26/10 03 og tidligere forskrifter om bygningsafgiften undgå alle A'er, B'er og C'er. Men vurderingsformd. har — meget praktisk i visse tilfælde — fået pålæg om at bruge dem. Men her må vi vel sagtens nummerere på vor manér.

e) Mon en skovejendom kan nyde godt af begunstigelsen i § 7,7 (under 24000 kr.)? 10

f) en landpost af begunstigelsen i § 7,5 (arbejderklassen m. m.)?

g) Fæstere o. l. må vi vel også ganske slavisk optage, hvis de står i fortegnelsen, og ellers ikke (vi kender jo ikke deres kontrakt om skatters betaling). Og s. fr.

Jeg har vel ret i at opfatte tavshed m. h. t. honorar således, at amtsforvalteren selv afholder alle udgifter ved registrenes tilvejebringelse. Jeg tænker mig, at det er ministeriets princip, at alle ekstraordinære arbejder, der beordres extraordin. hurtigt udført, vederlægges af statskassen, medens arbejder, der *kan* bestrides ved siden af de daglige forretninger med ordinær arbejdsstab, falder Amtstuen til byrde, selv om det også drejer sig om stærkt forøget arbejde i længere tid. Men således, at amtstuen også må ha' lov at fordele arbejdet over noget længere tidsrum. Efter nytår strømmer antagelig fortegnelserne ind og kan da ikke alle påbegyndes »strax«. Januar og beg. af febr. er den skrappeste skattetid heroppe; personalet sidder da gerne dag for dag til 7-8 om aftenen (og jeg må tilmed extra forlange, at bøgerne gøres op hver aften). De nye registre bliver sikkert mange gange vanskeligere at affatte heroppe med de mange ejendomshandler og den deraf følgende identificering end de udskrifter, Skattedep. forlangte i sommer. Der er da dilemmaet: enten at sidde Skattedep's »strax« overhørig og vente til nogenlunde bedre tider eller betale extra og desværre mest til fremmede, der ikke er fortrolige med bøgerne. Jeg antager, at Skattedep's svar vilde blive — og også generaldirektørens —, at det bliver amtstuenes sag, det vil man ikke have noget nærmere med 35

at gøre. Men en underhåndsforespørgsel om dette lidt kildne punkt tør vel ikke anses for ubeskeden. Jeg er belavet på det værste.

...

Ærbødigst

A. Holck

5 629. Fra *Fr. Hiort-Lorenzen*.

St. Thomas den 15. 12. 3

Kære Hr. Generaldirektør Rubin

De skal dog have et Par Ord herovre fra først for at takke for alt godt specielt i den seneste Tid og dernæst for at fortælle, at jeg
10 er kommen godt herover og befinder mig meget vel her. Bortset fra nogle Dages Stormvejr havde jeg en udmærket Rejse, men det kan jo ikke nægtes, at Øerne ligger noget langt fra Danmark. Men man ser og oplever jo en Del, som man ikke faar med at gjøre hjemme. Man aner ikke, hvad Søliv er, før man har ligget og rullet i en Storm paa Atlanterhavet. Man har ikke vidst, hvad det var
15 at have Penge paa Lommen, før man har mærket den Følelse at være ballastet med nogle Stykker Guld tyve Dollars. Det er en dejlig Mønt og Besiddelsen af en saadan giver en Følelse af at være velhavende. Varmen er ikke generende nu men bliver det nok senere. Ankomsten hertil er virkelig imponerende. Naturskønheden er som Neapel, Byen er saa renlig og venlig og alt saa fix og net. Lodsens der kommer ombord i en flot 4aarers Gig er i blændende hvidt Tøj med guldtræsset hvid Kasket. Militærets Baad, der hentede min Svoger og Gouvernørens Gig, der hentede mig, var lige
25 ledes højst elegante, og selv de Smaabaade med Negre i, der laa omkring os var nydelig malede og rene. Alle Huse er hvide, da her ingen Kulrøg er og tager sig nydelige ud. Alle Fremmede, der kommer her, beundrer den Stil, der er over Havnen og kommer gjerne igjen. Kommer man i Land ser man først en allerkjæreste
30 lille Kaserne omgivet af Palmer med smukke hvidklædte Soldater, der skinner af Renlighed og tæt ved et gammelt rødt Fort med takkede Tinder ganske som en Theaterdekoration forestillende en Røverborg.

Jeg er bleven meget godt modtaget. Vicegouvernøren inviterede
35 mig til at bo hos sig og den lokale Avis gav mig en Velkomst Hilsen, der navnlig gik ud paa, at jeg i alt Fald ikke endnu kunde

siges at have noget ondt bedrevet. Nordlien er Folk temmelig vrede paa og jeg tror, at han kommer til at modificere sine Planer lidt. En saa høj Told paa fremmede Spirituosa, at den bliver prohibitiv, saa Planterne paa St. Croix kan forlange mere end det dobbelte for deres Rom, gaar næppe. Naar en Neger, der nu betaler 1 Ct. for en Snaps, kommer til at betale 2 el. 3 Cts for den, bliver han rasende, og en Agitation, der gaar ud paa at opirre ham mod Forslagsstillerne, vil let faa Vind i Sejlene. Ligeledes vil det være for galt at indføre St. Croix Toldtarif her i alt Fald uforandret. Tolden paa visse Kornsorter er 25 pCt. og paa Svinefedt, som Negerne bruger meget, endogsaa 36 pCt. Det gaar ikke at indføre 2 saa betydelige Forhøjelser af Fattigfolks Fornødenheder. Med Hensyn til Lotteriet mener man, at det for at faa nogen Fremtid maa være enten garanteret af Staten eller af Bankerne i København; men mange er bange for Tanken om et Lotteri, da Fattigdommen er stor og Negerne er ganske vilde efter at spille, saa de hellere selv ville sulte og lade deres Børn sulte end unnlade at fornye deres Lodseddell. Jeg tror i hvert Fald ikke, at man skal sælge i for smaa Dele. Jeg har jo kun været her nogle faa Dage, men mit Indtryk er ubetinget det, at Besiddelsen af St. Thomas i dens nuværende Tilstand absolut giver et Land Prestige og at Landet godt kan være bekendt at betale lidt derfor. I hvert Fald vilde det ikke klæde det danske Folkething at fremtvinge Reformer, der først og fremmest vil gøre Livet dyrt for Fattigfolk. Jeg har faaet mit eget store og luftige Kontor i Gouvernementshuset, hvor jeg hidtil dog kun har skrevet Breve.

Vil De hilse Ministeren fra mig, naar De ser ham, og ligeledes bede Klitgaard om at hilse i Kontoret. Maa jeg ligeledes bede Generaldirektøren hilse Deres Frue.

Deres hengivne
Fr. Hiort-Lorenzen

630. Fra Meyer Davidsen.

Paris d. 30 Decembre [1903]

Kære M.

Jeg ser i Socialdemokraten i aften at Frederik Salomon er død, det er dog en frygtelig Ulykke som vel er kommen ganske pludse-

lig. Du som var én af hans bedste Venner og kendte ham saa godt, maa trykkende føle naar de gode Venner saaledes efterhaanden gaa ud af Spillet.

Mærkelig nok skrev jeg endnu forleden et længere Brev om Centrifugen til Gregersen, som jeg udtrykkelig bad ham vise sin Svigerfader, som jeg slet ikke anede var syg. Sagen er den, at jeg kan mærke at G. har Lyst til at arbejde sammen med mig, . . .

Om alt det vilde jeg have, han skulde have talt med Svigerfaderen som vel kunde have skaffet ham de fornødne Penge, og mens man skriver saa ratch — et la communication est coupée. Men saadan er jo Livet og det er den eneste Trøst.

Vil Du bede David besøge en Krands om det da ikke er forsent.

Her i Paris hænger jeg i fra Morgen til Aften — man arbejder virkelig mere i store Byer end i smaa.

Jeg var en fjorten Dags Tid nede i Marseille, hvor jeg i en af de store Melmøller havde paa Forsøg stillet en af mine nye Malemaskiner op og den blev besigtiget af en 7 à 8 af Frankrigs betydeligste Møllere. Resultatet er glimrende, bedre Mel og større Udbytte, saa det var meget sjov. Det er jo ogsaa morsom ved en simpel Maskine at kunne forøge — uden Extraudgifter — Verdens Melproduction med 3 à 4%. Da Midi-folkene saa Melet komme ud af Maskinen, sagde de med deres slaaende Udtryk: »Men det er jo ikke Mel til Brød men til Briocher«.

Men de Folk kan du troe ere haarde for Toldvæsenet, som det jo gjælder at snyde og bedrage paa alle mulige Maader og en af deres Begejstringer ved Møllen var grundet paa, at nu kunde de udføre Melet med en højere Exportpræmie og ogsaa tjene ad den Kant.

Dog om man er begejstret for Maskinen, saa er man ikke saa begejstret for at købe den, for lidt Skillinger skulde jeg jo ogsaa tjene, men det kommer d'Hrr. nok over.

Hav det nu godt og vil jeg inderlig haabe at den sorte Serie er afsluttet og 1904 skal blive et godt Aar i alle Henseender.

Hils Kaja og Inger fra

din hengivne

Meyer

631. Fra *Isidor Heckscher*.

Stockholm 31/12 03.

Kære Ven!

Under mit Arbejde for at bringe en fattig Taksigelse til alle de mange, som have vist os Venskab og Godhed i Anledning af vort Sølvbryllup, overraskedes jeg igaar af den usigeligt sørgelige Efterretning om Frederiks Død. Det er lidt vanskeligt under slige Omstændigheder at holde Tonen, og Du vil — skønt Du lige saa lidt som jeg i fremtrædende Grad er Mystiker — kunne forstaa, hvor mærkeligt det maatte forekomme mig, at han gik bort netop, da vi her fejrede Fest til Minde om vort Ægteskabs Bestandighed. Havde jeg den Dag haft en Anelse om den sørgelige Begivenhed, vilde det næppe have været mig muligt at bevare Kontenancen. Heldigvis er det imidlertid kun Konger, Prinser og Bladfolk, hvis Sygdom og Død meldes Omverdenen telegrafisk, og jeg fik altsaa den Dag Lov til at tro, at jeg endnu havde min ældste eller rettere min bedste Ungdomsven i Behold, uagtet han af Grunde, som jeg havde svært ved at forstaa rigtigt, stadigt vendte sit barske Janusansigt til min Kant.

Nu kan jeg jo gerne tilstaa det: der har i de siden vor lille Konflikt forløbne fire Aar næppe været en Dag, hvor han ikke var i mine Tanker. Jeg har stadigt spejdet efter, om Duen med Oljebladet ikke var at se i Horisonten, og jeg har, saa godt det lod sig gøre, ladet ham forstaa, at jeg før eller senere ventede den. Naar den alligevel udeblev, kan det — maaske — tilskrives, at han rent fysisk var lidende, at hans medfødte Nidkærhed i de senere Aar fik en Tilsætning af Uforsonlighed og Bitterhed. Ellers er det mig, som sagt, yderst vanskeligt at forlige Billedet fra de senere Aar med Minderne fra Ungdommen, fra hans betagende, vidtfavnende, aldrig svigtende Elskværdigheds Tid, den Tid, ingen af hans Ungdomsvenner har glemt eller kunnet glemme, og da allermindst jeg, som i hine fjerne Aar nød den store Lykke at eje hans fulde Fortrolighed. Intet Menneske har for min Udvikling haft den Betydning som han, ingen har beskæftiget mig saa stærkt, og faa har jeg savnet som ham.

Det kan maaske synes underligt, at jeg til Dig, kære Ven, hen-

35

vender en Bekendelse som denne. Men lidt Mening er der dog nok deri. Jeg ser af Bladene, at Du ved en Sørgehøjtidelighed i hans Hjem førte Ordet for Vennerne; altsaa har Du ved den Lejlighed ogsaa været min Talsmand. Og desuden fik Du jo ved
 5 Begivenhedernes Gang en Slags Mæglerstilling mellem os; det var sikkert ikke Din Skyld, at den ikke førte til noget synligt Resultat, men det vilde gøre mig ondt, hvis Du et Øjeblik havde været i Tvivl om *min* Beredvillighed til at slaa en Streg over al Misstemning. Og til hvem skulde jeg ellers sige det? Til Serine
 10 har jeg skrevet; men det vilde være Synd imod hende at berøre denne Side af Sagen.

Din Tid er fuldt optagen af mange og vigtige Forretninger; jeg venter derfor intet Svar fra Dig. Men har Du noget at sige mig fra Frederiks sidste Levetid, saa gem det trofast, til vi træffes.
 15 Indtil da de hjerteligste Hilsener og Lykønskninger til det nye Aar for Dig og alle Dine og en varm Tak, fordi Du i 25 Aar har bevaret os i saa venlig Erindring.

Din hengivne
 Isidor Heckscher

20 **632.** Fra *Isidor Heckscher*.

Stockholm 10/1 04.

Kærc Rubin!

...

Dine Bemærkninger om Toldunionsspørgsmaalet give mig Anledning til at oplyse, at jeg med Redaktøren for Nat.øk. Tidsskrift, Kontorchef Ad. Jensen, har haft en lille Brevvexling om den Ting for nogle Uger siden. Han ønskede, at jeg skulde udtale mig derom i Tidsskriftet; men jeg ansaa mig for forpligtet til at afslaa den i og for sig smigrende Opfordring. Thi ogsaa jeg mener, at
 25 hele Sagen er af ganske teoretisk Natur — uagtet Normændene vist meget gerne vilde skyde Danmark foran sig for at opnaa noget af Sverig — og jeg vil ikke gerne og tør vel heller ikke binde mig til et Standpunkt, saa længe den danske Regering ikke har taget Stilling til Sagen. At antage, som Kødte i sin Artikelserie gør, at
 30 Sverig-Norge vil kaste Beskyttelsespolitiken over Bord, er selv-

følgelig ganske urimeligt. Alt kommer *for os* vistnok an paa Mr. Chamberlain.

De hjerteligste Hilsener til Dit Hjem fra os alle her. Endnu en Gang Tak for Dit Brev!

Din hengivne

5

I.H.

633. Til *Frederik Wulff*, kopi.

14-1-[0]4

Hr. Kommandør Wulff.

Overbringeren heraf, Hr. Dr. Mortensen interesserer sig paa egne ¹⁰ og paa forskellige andre Videnskabsmænds Vegne for, at der kunde reserveres en af Krydstoldbaadene til videnskabelige (biologiske, zoologiske) Havundersøgelser. Han har herom indgivet et Andragende til Finansministeriet, og jeg vil gjerne støtte det, hvis det ved yderligere Bestræbelser fra Dr. Mortensens Side kan lykkes ham at ¹⁵ godtgøre, at han kan skaffe Midler til Opnaelse af sit Formaal.

Jeg beder Dem derfor forhandle med Dr. M. om, hvilken Krydser der er bedst egnet til Formaalet, og *da indstille Salget af en saadan Krydser indtil videre*. Skulde vi naa Udgangen af Marts, uden at Sagen er bragt i Orden, kan vi jo altid faa Lejlighed til Samtale om, ²⁰ hvad der videre er at gøre.

Deres meget forbundne

Marcus Rubin.

634. Fra *Fr. Hiort-Lorenzen*.

St. Thomas d. 22.2.4. ²⁵

Kære Hr. Generaldirektør

Tak for Deres Brev. Det er mig en Fornøjelse at meddele Dem, at min Hustru og Børnene ere ankomne i god Behold og befinder sig udmærket herovre. Jeg har lejet en dejlig Bolig øverst paa en af Højene . . . ³⁰

Det vil maaske interessere Dem at høre, hvilket Indtryk jeg har faaet af den vestindiske Embedsstand. Hvad Flertallet angaar det *allerbedste*. De to Gouvernementssekretærer Limpricht og Larsen er dannede, kundskabsrige og særdeles dygtige Mænd, der staar fuldt ud paa Højde med Personalet i Ministerierne og i alt Fald ³⁵

hver for sig opvejer flere »Ellermænd«. Vicegouvernør Jürs havde jeg ligeledes megen Fornøjelse af at være sammen med. Han var ganske vist Salgsmand, men naar Regeringen vilde sælge, var det jo rimeligt, at Embedsmændene holdt paa det samme, og det var
5 sikkert hans Overbevisning, at det var det bedste for Øerne. Bortset fra Fraser, som jeg sætter meget lavt, maa det efter min Mening absolut være det afgørende, hvad der er bedst for Øerne, men ingen kunde dengang ane at Danmark vilde bringe alle de Ofre, som
10 det nu har vist sig at det vil, hvorved Sagen er en ganske anden. Jürs er en klog og særdeles dygtig og intelligent Mand og jeg vil raade Ministeren til at forhandle med ham, naar han til Foraaret kommer til København. Han taler ikke ud af seminaristisk Punschebollestemning men han kender det, han taler om. Flere af Politimestrene er ogsaa flinke og ansete Folk, som man er godt for-
15 nøjet med. Flere af Officererne synes jeg ogsaa godt om.

Nu har Nordlien været her en Maaned, og jeg synes, at det gaar ganske godt. Hans »vi alene vide« Tone passer egentlig ikke her, men han har taget noget Reb i Sejlene, og hans brede jyske Optræden gør sig i Grunden godt overfor de Indfødte. Hvis han
20 vil have Kolonialraadene med sig, kommer han til at slaa noget af paa de noget doktrinære Ønsker om at lave alting om, saa det blev ligesom i Danmark, men han faar nok et godt Resultat ud af sin Virksomhed; han er nemlig en fornuftig Mand som bøjer lidt af i Tide. Han bad mig bede Generaldirektøren pirre ved
25 Ministeren med Hensyn til nogle Lovforslag og lovede Dekorationer, som han ikke har faaet.

Desuden er der »Argus«. Det viser sig, at den lille Damp, som Kompagniet sender herud, og som skal løbe ogsaa til de fremmede Øer, ikke kan besørge Postforbindelsen flere Gange ugentlig
30 herfra til St. Croix. Men vi *kan* ikke vedblive at bruge den 100-aarige raadne Vigilant. Den er absolut *livsfarlig* at sejle med og Gouvernementet kan ikke forsvare at autorisere den Trafik vedvarende. Kan vi ikke faa Argus herud. Jeg har skrevet til Etatsraad Andersen om at købe den og sætte en Motor i den. Vil De støtte
35 mig heri, hvis den ikke allerede er solgt. Der maa gøres noget og Argus vilde egne sig fortræffeligt dertil.

Vil De og Deres Hustru modtage min bedste Tak for Deres Venlighed mod min Kone og Børnene før deres Afrejse. Jeg savner Dem ofte som Chef og Medarbejder. Med mange Hilsener fra min Hustru

Deres hengivne

Fr. Hiort-Lorenzen

5

635. Fra *Julius Salomon*.

Platanvej 10 Den 4/3 04.

Kære Ven!

Maa ieg gratulere til det halve Aarhundrede. Det næste halve 10 Aarhundrede kan formentlig ikke bringe Dig selv Forandringer af særdeles indgribende Betydning, undtagen i rent ydre Henseende, for Dit eget Vedkommende, men der kunde jo »tilfældigvis« — som gl. Rosenkilde sagde til Manden — indtræffe Begivenheder, som kunde forlene Dig med Værdigheder af dem, til hvilke 15 der ikke hører kgl. Udnævnelse. Lykke dertil! De glæde jo, naar det kommer til Stykket, mere end de andre.

Du véd kanské ikke, hvad ieg sigter til med »tilfældigvis«. I saa Tilfælde skal ieg oplyse om, at Fru Sødring fortæller, at hendes Fader og Søren Kierkegaard — af Lyst til psykologiske Experi- 20 menter — en Dag gik hen til en Sjøver, som stod paa Hjørnet. Rosenkilde afleverede en Specie til ham med de Ord: Min gode Mand! De Penge har ieg fundet. Hvis De *tilfældigvis* skulde komme forbi en Politistation, husker De nok at aflevere dem.

25

...
Med Ønsket om, at Du maa tilbringe Dagen saa behageligt som det »under de forhaandenværende Omstændigheder«, som afdøde Liebe sagde, kan lade sig gøre, forbl. ieg

med venlig Hilsen til Familien

fra og til

Din heng.

Julius.

30

P.S. min Kone sender en speciel Hilsen og Lykønskning.

636. Til *Annette Vedel*.

Vendersgade 25 A., D. 6-[3]-1904.

Kære Frk. Vedel. Hjertelig Tak for de dejlige Roser — jeg har dem staaende lige foran mig — og den venlige Lykønskning! Naturligvis har jeg tænkt meget paa Dem i denne Tid i Anledning af Kvinde-Lovforsl. og Statist. Bureau. Havde De været i Bureauet, var der naturligvis bleven sat noget ind paa at faa Loven, og De var da bleven Fuldm.; men jeg tror dog ikke, De har noget at fortryde paa. Deres nuværende Virksomhed er baade i og for sig og i sine Konsekvenser større og mere fortjenstlig. Hvad Konsekvenserne angaar, mener jeg de formelle; realiter lader der sig kun lidet slutte fra, hvad De kan udrette, til hvad andre vil formaa. Men foreløbig — og forhaabentlig i mange Aar — har vi jo Dem!

Baade Deres Broder og Fader har været saa venlige at lykønske mig. Er det upassende at bede Dem takke? Sig til Deres Fader, at et Lykønskingskort fra ham er mig en Ære, ikke som Talemaade, men saaledes at jeg i høj Grad føler det som saadan; men jeg synes ikke, jeg kan skrive det til ham.

Mange venlige Hilsner fra os alle til Dem og alle Deres.

Ds. hengivne

Marcus Rubin.

637. Fra *H. N. Hansen*.

Søndag Morgen. [27. marts 1904]

Kære Generaltolddirektør Rubin

Hvis De seer Minister Hage idag, saa bed ham dog gøre *alt hvad han formaar til*, at den Skandale ikke skér, at Rigsdagen holdes inde blot for at forhandle den Alberti-Svejstrupske Straffelov. Jeg har Grund til at tro, at *Deuntzer* (som igaar sagde mig, at Sagen skal forhandles af Ministrene Mandag Formiddag) vil sætte stærkt ind paa, at dette ikke skér. Enevold Sørensen, Ole Hansen, ja selv J. C. Christensen, med hvem jeg har talt i disse Dage, erkende alle ligeledes, at dette ikke bør ské.

— Hvorfor skulde saa én urimelig Mand have Lov til her at raade mod al sund Fornuft? — Og selv for ham vilde det blive en stor Skuffelse; thi Landstinget (selv om dér end i Øjeblikket er Stemning for Prygl) tager *ikke* denne Lov, som den nu frem-

kommer; saa skal den tilbage til Folketinget, maaské kun som Pryglelov, og hvad saa?

Alberti gaar saamænd ikke, fordi han ikke faar sin Villie med Rigsdagssamlingens Forlængelse. Og om han saa gjorde, var det da saa galt?

Deres hengivne

H. N. Hansen

638. Fra *Fr. Hiort-Lorenzen*.

St. Croix 12-4-4

Kære Generaldirektør Rubin

Da De har ønsket at holdes à jour med Sagerne Stilling og jeg har Tid nok til min Raadighed, vil jeg sende Dem et Par Ord om vore Oplevelser i den sidste Tid. For 14 Dage siden ønskede Nord-
 lien, at vi skulde tage her over, for at jeg kunde forhandle med
 St. Croix Kolonialraad om de nye Lovforslag, medens han for-
 handlede med Raadet paa St. Thomas. Vi tog saa herover med
 Vigilant, en frygtelig Tur i høj Sø for Damerne, der var halvdøde
 af Søsyege. Vi har nu faaet os installeret i Gouvernementshuset her
 — en ganske dejlig og meget stor Bygning, der bl.a. har et Herre-
 værelse med Udsigt til 3 Sider, hvoraf de 2 over Havet; det er
 noget af det smukkeste jeg har set med henrivende gamle Mahogny-
 møbler. Udenfor er en vældig Altan med Gulvflade som et Skibs-
 dæk. Da Vandet er nærved, er der altid Søluft. Nu faar vi indrettet
 et Solsejl over det, saa naar vi sidder i Flugtstole med Havaneseerne
 vil Illusionen om at befinde sig paa Søen være fuldkommen. For-
 uden Repræsentationsværelser er her 7 Soveværelser, Dagligstue,
 Spisestue og 2 Herreværelser, saa det er en anelig Lejlighed. Vi
 har iøvrigt haft en Del Besvær og Udgift med at indrette os, da
 her kun var 4 Senge, 2 Moskitonet, 3 Servanter og 3 Sæt Vandtøj
 etc. Meget var i ramponeret Tilstand eller helt ødelagt, saa der
 har været nok at bringe i Orden. Bekostningen ved Flytning etc.
 har ogsaa været stor, saa jeg er dygtig paa Knæerne.

Husholdningen i det store Hus er naturligvis ogsaa dyr, navnlig
 i Betragtning af Negertyendets Tendens til at betragte et Herskabs
 Køkken som Spisekvarter for hele deres Familie. Vor Kokkepige,
 som vi havde med fra St. Thomas, har saaledes foruden sin Datter

en Niece med til at hjælpe hende med Opvasken. Kokkepigen faar 7 \$ om Maaneden paa egen Kost, men jeg er overbevist om, at de alle 3 lever af vore Levninger. Negrene er højst aparte men i Grunden elskværdige. Kvinderne er flittige men de unge Mænd
5 som Regel utrolig dovne. Naar en ung Mand er 17 Aar, ser han sig om efter en stærk Pige, der kan forsørge ham. Finder han en, etablerer de en Menage, hvor Konen underholder Mand og Børn som Kularbejder, Tjenestepige o.l., medens Manden driver om paa Gaden eller læser Romaner. Vor Kokkepiges Kæreste sidder altid
10 og driver i vores Køkken, han bærer Pigens Kurv, naar hun gaar paa Torvet, maler Kaffe o.desl., men andet Arbejde giver han sig ikke af med. De har 3 Børn og hun ernærer hele Familien formodentlig med, hvad hun snyder os for. Det er uhyre demoraliserende at leve paa denne Maade, og hele Racen trænger til Opdragelse. Jeg tror, at det bedste vilde være dels at sende en Del
15 unge Mennesker hjem, dels at danne et Opfostringshjem her for Drengene, hvor de foruden boglig Lærdom lærte at arbejde ved Landbrug, Haandværk o. l. De første Morgener her lagde jeg Mærke til, at der kom nogle nette velklædte og vel fodrede unge
20 Mennesker, som pumpede Badevand op og gjorde anden nyttig Gerning. De spøjede med Børnene og stod paa den bedste Fod med Pigerne, der trakterede dem med The og Smørrebrød. Senere erfarede jeg at det var »the Gang« : Forbedringshusfanger, som sysselsættes med at holde de offentlige Bygninger i Orden. Det er
25 en ejendommelig Følelse hver Morgen i sit Hus at møde diverse Mordere, Tyveknægte o.s.v. som hilser En med den største Frejdighed og Venlighed. Jeg er selvfølgelig paa Hat med de unge Mennesker, naar vi mødes paa Gaden og Glæden ved Bekendtskabet er øjensynlig gensidig. Naar en Mand herfra har været i
30 Tugthuset i Danmark, betragtes han, naar han kommer tilbage, med beundrende Blikke af Samtiden. Han har været »in the Kings service«, han har lært dannede Manerer og kan flere Sprog. Han ser ned paa de almindelige Indfødte og er Genstand for alles Misundelse.

35 Jeg har iøvrigt i nogen Tid havt en daarlig Mave, men nu er det bedre, og jeg haaber snart at være helt rask. Det er meget

almindeligt at begynde med at være syg her. Arendrup laa saaledes i 2 Maaneder, da han kom herud, men var senere stedse rask. Nordlien er ikke flink. Han lider af stadige Hovedsmerter og Lægen siger at han har en Hjertesvækkelse som Følge af Overanstrengelse. Hans Hustru som lige har mistet sin Fader, længes meget efter at vende hjem til Danmark, og jeg tror ogsaa, at han 5 ønsker, at hans Arbejde her snart var endt. Her paa St. Croix vil der være ikke saa lidt Modstand mod de Forslag, der skal fremsættes, især fra det fremmede Element. De har her den Vittighed om den vestindiske Kommission, at den vilde 10

Sit on a board
make a [report]
and drop the matter.

Naar De erindrer, at Report betyder Knald, forstaar De nok den mindre høviske Spøg. Jeg savner Venner og Bekendte i Danmark 15 en hel Del, og jeg tror, at det bliver vanskeligt i Længden at holde Humøret oppe. Folk er nemlig ikke videre opmuntrende her. De ere optagne af deres egne Sager, tit nervøse og melankolske. Klimatet virker deprimerende ogsaa paa Humøret. Adspredelser er her ikke mange af. Den væsentligste er at ride og kjøre, men om jeg faar 20 Raad dertil, bliver vist et Spørgsmaal, hvis Befordringsgodtgjørelsen bliver inddraget. Alle Plantere holder deres Befordring, saa det ser jo ikke godt ud, hvis Gouvernøren ikke har Heste og Vogn. Paa St. Thomas har det ikke saa meget at sige, da der er saa kuperet, at man ikke kan kjøre ret langt. Vi er kommen til kort med Lektüre, 25 og her kan intet faas. Jeg tror ikke, at den lokale Boghandler disponerer over mere end Robinson Crusoe og nogle faa Indianerromaner. Min Kone og jeg har derfor i nogle Regnvejrsdage været henviste til nogle gamle Følljetoner fra Dagens Nyheder, der fandtes paa Pulterkamret fra Arendrups Tid, nogle »Tilskuere« fra Firserne og 30 en Del gamle Revues des deux mondes. Jeg bliver nødt til at skrive til min Boghandler i København efter noget Læsestof. Aviserne, der kommer hver 14 Dag, bringer en kærkommen Afvexling, og naar man grundigt læser Berlingske, Politiken og Vort Land, faar

man et samlet Indtryk af, at Forholdene ere uforandrede og at Vrøvlet trives saa frodigt som nogensinde.

Her har i nogen Tid været en Pastor Hoffmeyer som Afsending fra Biskop Rørdam. Det var en meget vakker Mand, men hans Illusioner om, at der kunde udrettes en hel Del i kirkelig, og dansk-sproglig Retning tror jeg nok svandt en Del her. Nej — Negrene maa først gjøres til rigtige Mennesker, før der kan være Tale om at gjøre dem til Danske, og at tale om at skaffe dem Paavirkning af dansk Aandsliv lyder nærmest som en Vittighed. Jeg tror paa ingen Maade, at det er haabløst at udvikle Racen, da de er i Besiddelse af stor Lærvillighed, men der bør gribes an fra den rigtige Ende, og det vil ikke være billigt. Ulykken er imidlertid, at Sandsynligheden er, at Forsøg paa materiel og kulturel Ophjælpning vil strande paa Pengespørgsmaalet, navnlig naar de sidste Lommer blive vendte for at skaffe Penge til at tilvejebringe den usalige »Balance«. Jeg haaber det bedste af Lotteriet.

De har formodentlig dygtig at bestille. Jeg havde forleden et rart Brev fra Klitgaard. Vil De ikke sige i Kontoret, at de gerne en Gang imellem maa sende mig et Par Linier, der kan vise, at jeg ikke er glemt og underrette mig om Sagerens Tilstand.

Med venlig Hilsen fra min Kone ogsaa til Deres Frue

Deres hengivne

Fr. Hiort-Lorenzen

639. *Fra V. Falbe Hansen.*

25

Kbh. d. 23de April 1904.

Kjære Rubin!

...

Tak for Deres venlige Ord i »Berlingske«. Jeg maa dog bemærke, at om end jeg har angivet, hvorledes Texten til »Kapitelstaxterne« skulde være og gennemset og rettet den, er jeg dog ikke den egentlige Concipist, det er Henrik Petersen, og den er ikke bleven ganske som jeg ønskede det. Deres Kritik er fuldstændig berettiget. Kun paa et enkelt Punkt finder jeg Anledning til en Bemærkning.

Det er angaaende Muligheden af at udtrykke Kvalitetsfremgangen i Tal. I Almindelighed set har De naturligtvis Ret, men un-

der de forhaandenværende Forhold tror jeg ikke, at Muligheden var tilstede.

Jeg var — som jeg gjentagne Gange har udtalt for Dem — glad ved Virksomheden i Bureauet, men jeg er alligevel nu næsten gladere ved at være bleven fri for den. Det er en stor Tilfredsstillelse for en ældre Mand at samle sine Kræfter paa et enkelt Felt og mærke, at man udretter noget der.

Hils Deres elskværdige Frue fra

Deres hengivne

V. Falbe Hansen 10

640. Fra *Axel Heide*.

9/5 1904.

Hr. Generaltolddirektør M. Rubin

Strøm har sagt til J. Larsen ved det afsluttende Møde om V. Bank, at M.R. skulde ind som Statens Mand og det var Hages Villie — 15

Andet ved jeg ikke — men jeg spurgte mig for, da jeg kom tilbage —

Jeg kan ikke komme med nogen endelig Liste, før jeg har talt med Excellencen. Tak for venlig, klar og hurtig Behandling.

Med Højagtelse er jeg 20

Deres hengivne

A. Heide

641. Fra *Fr. Hiort-Lorenzen*.

St. Croix 15.5.4.

Kære Generaldirektør Rubin 25

...

Da jeg nu har sat Pen til Papiret, vil jeg med det samme fortælle Dem lidt om Stemninger og Tilstande her paa Øen. Man er godt fornøjet med de hidtil vedtagne og forelagte Love — om Lotteri, Mønt, Bank og Jernbane —, men ellers er man noget ængstelig for Fremtiden. For Exempel mener man 30 alle, thi om en Modsætning mellem Salgsvenner og Salgsmodstandere synes man nu ikke længere at kunne tale, at Danmark lægger lidt for megen Vægt paa Balance paa Budgettet i Forbindelse med Fordringer om humane og kulturelle Fremskridt uden i tilsvarende Grad at gøre 35 noget for en økonomisk Ophjælpning af Øen, der kunde sætte dens

Beboere i Stand til at bære større Byrder. Man erkender saaledes, at Kronprinsessens Indsamling til Børneplejen vidner om de bedste Hensigter, men man frygter for Konsekvenserne. Meningen er, at der paa Plantagerne skal indrettes Børnehjem, hvor Mødrene, naar de gaar paa Arbejde, skal aflevere deres Børn. En Diakonisse skal pleje dem og instruere nogle indfødte Plejersker, som saa skal fortsætte, naar Diakonissen gaar til den næste Plantage. Arbejds-lønnen her er 20 cts. daglig — i Købeevne c. 40 Øre — paa egen Kost altsaa med 5 Arbejdsdage om Ugen c. 1 \$ ugentlig. Denne Løn er saa lav — paa Portorico faar Arbejderne 40 à 50 cts. om Dagen, paa St. Thomas tjener Kularbejderne c. 1 à 1½ Dollar om Dagen — at det er umuligt for Forældrene at give deres Smaabørn Mælk. De fødes med Maisgrød og dør med Præcision. Naar nu Børnene skal være paa Asylerne, maa de bespises, ellers er det Hele uden nogensomhelst Nytte. Men at gennemføre en saadan Foranstaltning vil være umaadelig kostbar. Efter anstillet Beregning koster det at pleje og føde et Barn 10 à 12 cts. daglig. Der fødes aarlig c. 660 Børn. Regnes af disse 500 til Proletariatet og antager man, at Børn i Alderen fra 0 — 5 Aar skulle være paa Asylerne, vil den aarlige Bekostning for hele Øen blive — regnet med 10 cts. —: $10 \times 2500 \times 365$ aarlig eller 91.250 \$. Regner man den yderligere aarlige Udgift for hver Plantage til c. 100 \$, kommer man til en Totaludgift af 100.000 \$ aarlig. I Danmark er der indsamlet en Gang for alle c. 50.000 Kr. Som De ser en Draabe i Havet. Det er naturligvis givet, at der for de indsamlede Penge, naar de anvendes fornuftigt, vil kunne gøres en hel Del godt, men at Planterne eller Mødrene selv skulde følge i det Spor, der anvises dem af Foreningen, kan ikke ventes, det har ingen af dem Raad til. Det at faa mange Børn og føde dem godt op er en Luxus, som Arbejdsklassen her ikke kan tillade sig. De faa Børnene, men er saa heldige at miste de fleste af dem igen. Folk mener nu, at det er uheldigt at begynde paa noget, som ikke kan gennemføres, og at Planterne, naar de nægte at fortsætte, vil faa Skylden for manglende Vilie, hvor der i Virkeligheden kun er manglende Evne. Jeg maa dog sige at flere Plantere, som jeg har talt med,

har stillet sig meget velvilligt og liberalt personligt, men ogsaa de tvivlede om Sagens Gennemførelse.

Af andre humane Planer, som forskrækker Folk, kan nævnes Spedalskhedshospitalet. Det skal ganske vist bygges for Penge, der indsamles i Danmark, men senere skal den aarlige Udgift, der vil beløbe sig til c. 10.000 \$ udredes af Øen. Man mener, at naar Danmark vil spille fremragende Kulturstat, hvad jo er meget prisværdigt, maa det selv betale. Her trænges meget til en Sindssygeanstalt, som vil koste c. 5000 \$ om Aaret. Ligesaa meget vil medgaa til en nødvendig Forbedring af Skolevæsenet. Lægger man disse 20.000 \$ til de c. 30.000 \$, som det ventes, at Øen skal betale i yderligere Skat, hvis Balance skal opnaas, kommer man til, at Øen skal tilvejebringe yderligere 50.000 \$ til offentlige Formaal. Man trykker sig meget ved Tanken om at skulle op med disse Penge. Arbejderklassen er yderst fattig. Købmændene i Byerne er næsten alle insolvente, da deres Kunder ikke betaler og deres Personale bestjæler dem som Ravne. Planterne er med de nuværende lave Priser paa Sukker, meget reducerede.

Som Bevis paa, hvorledes Ejendommene ere sunkne i Værdi i de sidste 100 Aar, skal jeg nævne Dem følgende Købesummer for forskellige Plantager:

St. George	1820	200.000 D.C.	c. 128.000 \$	
	1873	85.900 \$		
	1897	27.000 \$		
Enfield Green	1815	130.000 D.C.	c. 85.000 \$	25
	1868	70.000 \$		
	1882	41.500 \$		
	1899	10.000 \$		
la Reine	1825	220.000 D.C.	c. 150.000 \$	
	1845	40.000 \$		30
	1887	10.000 \$		
Lower Love	1807	300.000 D.C.	c. 200.000 \$	
	1870	45.000 \$		
	1882	25.000 \$		
	1886	15.000 \$		

Bethlehem 1798	245.000 Rdl.
1870	70.000 \$
1903	45.000 \$
Barren Spot 1804	180.000 Rdl.
5 1859	90.000 \$
1880	30.000 \$

Man ser tydeligt det rivende Fald, som først Emancipationen og senere Sukkerprisernes Synken har bevirket, og en fortsat Nedgang befrygtes. Saagodtsom alle Planterfamilier er i Virkeligheden for-
 10 armede og kan kun lige existere. Deres eneste Haab er bedre Pri- ser, og de har bl. a. tidligere fæstet deres Lid til at opnaa et Mar- ked hjemme, men dertil synes der jo ikke at være Tegn. Plantage- selskabets Virksomhed er fortræffelig, den gavner Arbejderne og derigennem Købmændene. Ligeledes er Jernbanen en god Ting.
 15 Men hvis man ikke faar Toldlettelser paa Sukker hjemme, haaber man, at Danmark vil indse, at det selv maa udrede Udgifterne til specifikke kulturelle Formaal, som utvivlsomt vil stille Danmark paa en høj Plads blandt de Nationer, der har Negere blandt deres Befolkning, og at Danmark endvidere i Lighed med de andre ev-
 20 ropæiske Nationer, der har vestindiske Kolonier, selv vil udrede Omkostningerne ved Gouvernementet og Militæret. Hertil kom- mer saa Udgiften ved den lutherske Kirke. At her er en god og repræsentativ Administration og at her er ordnede Tilstande paa Øerne, mener man i alt Fald for en stor Del er Statsformaal og en
 25 nødvendig Betingelse for, at Landet kan opretholde en vis Prestige i international Frekvens. Ligeledes synes det rimeligt at betragte den danske Kirke her som en Statsinstitution. Da af Befolkningen her kun c. 11 pCt. er Lutheranere, er der noget uretfærdigt i, at de øvrige, der selv maa bære Udgiften ved deres Kirke og Præster,
 30 skal tage Del i Udgiften til luthersk kirkelige Formaal. For at Moderlandet paa denne eller lignende Maade støtter Øerne, an- føres endvidere, at der her er den særlige Vanskelighed, at saa godt som alle, der i Tidens Løb har tjent en Formue herude eller som Embedsmænd har faaet en god Pension, vender tilbage til
 35 Danmark for at leve der og saaledes forøge Rækken af danske

Skatteydere paa Øernes Bekostning. Der kan nævnes talrige Exempler herpaa. Begrebet Rentier og Pensionist er ukendt her, og selv Embedsmændene leve for en stor Del tarveligt her og sender deres Sparepenge til Danmark, hvor de ogsaa opdrage deres Sønner og Døtre. Jeg har nu uden Kommentarer fortalt Dem alles Mening her. 5

De kan vist være enig i, at Forholdene ikke ere lette. Jeg fremlagde Jernbaneloven i Colonialraadet her forleden Dag og jeg blev meget venlig modtaget og complimenteret for mit Engelsk. Min Mave er endnu ikke ganske god, men gaar dog fremad. Kone og Børn har det godt, men vi længes alle efter at faa en Ende paa den nuværende provisoriske Tilstand, som bl. a. medfører, at jeg maa bruge 50 à 100 \$ maanedlig udover min Indtægt. 10

Med venlig Hilsen

Deres hengivne 15

Fr. Hiort-Lorenzen

642. Fra Fr. Hiort-Lorenzen.

St. Croix 29 Mai 1904.

Kære Generaldirektør Rubin

Idet jeg takker Dem for Deres venlige Brev til mig og min Hustru samt for Hilsenen fra Deres Frue benytter jeg Lejligheden til at ønske til Lykke til Bedstefaderværdigheden. De skal ikke føle Dem forpligtet til at besvare alle mine Breve, da jeg ved, at Deres Tid er tilstrækkelig optaget af vigtigere Ting. Et Par Ord en Gang imellem er jeg naturligvis taknemlig for. Jeg har nemlig god Tid. Nu har jeg i 2 Maaneder været her, skilt fra Nordlien og naar undtages nogle Lovarbejder og nogle Møder med Kolonialraadet og dettes Udvalg har jeg ikke haft andet at tage mig til end at iagttage Forholdene — og saa naturligvis høre paa, hvad Folk siger. Sagen er nemlig den, at der ikke er mange, der henvender sig til Nordlien navnlig fra denne Ø, hvor han kun har været paa korte Besøg, men Folk synes, at jeg staar dem nærmere, og jeg maa saa høre taalmodigt paa alt. Det værste er, at man altid fra de forskellige hører modsatte Anskuelse udtalte. Saavidt jeg kan mærke, er man meget villige til at arbejde med paa Reformer, men to Ting er man bange for: udvidet Stemmeret for Kulørte og større Krav 35

til Skatteyderne. Det sidste var jo til at forudse som liggende i den menneskelige Natur. I saa Henseende vilde en Sammenligning mellem Ærø og St. Croix nok kunde foretages. Det første Punkt er vistnok meget vanskeligt og jeg har en Anelse om, at Kommissionen paavirket af Jensen Onsted^s (her omdøbt til Jensen Ondskab) demokratiske Tendenser har taget dette Spørgsmaal noget let. Efter min Mening maa man tage i Betragtning, at Negrene for kun lidt over 100 Aar siden var paa samme Standpunkt som vore Forfædre for 1000 Aar siden v : i Vikingetiden. De var Jægere, Krigere, Fiskere og Søfolk, de respekterede ikke Menneskeliv eller Ejendomsret og de lod deres Koner arbejde i Marken. I Mellemtiden til nu er gaaget en lang Trælleperiode og derefter en maaske for pludselig Frihed og en langsom Tildannen til de nye Forhold. Ingen vilde vist drømme om Muligheden af, at Vikingerne efter 50 Aars Slaveri pludselig kunde være fremtraadt som adstadige Borgere med stivet Manchetskjorte og Flipper, Stemmeret til Rigsdag og Borgerrepræsentation o.s.v. Men i Virkeligheden er det ligesaa utopisk med Negrene. De er dumpet ligesaa hovedkulds ind i et moderne Samfund som det vilde have været Tilfældet med Vikingerne, og Erfaringerne fra Sydstaterne viser da ogsaa, at Forholdene paa de Steder, hvor Negrene efter Borgerkrigen fik Flertal, blev ganske abnorme. Efter Sigende hænder det ofte, at unge Haytianere, der kommer hjem fra Paris som uddannede Jurister eller Læger med Doktorgrad o.s.v. i Løbet af faa Aar bliver ganske vilde. Først smider de Frakken, derefter Buxerne og Hatten og kort efter er de ikke til at skelne fra en almindelig Markneger.

Paa St. Thomas er den kulørte Befolkning, der naaar undtages de egentlige Arbejdere, er temmelig blandet, velopdragen og høflig, stærkt paavirket af Byens internationale Karakter og hyppige Fremmedbesøg. Her er Standpunktet langt lavere. Det er mærkeligt at se, hvor tydeligt det præger Negrenes Udseende, at deres egentlige Kald ikke er Jordbruget. I alt Fald som unge er de næsten alle ranke som Lys, velvoxne og lette i Bevægelser. De fører sig som Høvdinger eller Mænd af en Krigerkaste og har ikke noget Præg af Bønder. De er i deres rette Element i en Baad, hvor de er raske uforfærdede Søfolk, naar de med en Bøsse i Haanden

driver Krybskytteri eller naar de om Natten stjæler hos Naboerne. Der er et saa instinktmæssigt Hang til Tyveri, at det er næsten umuligt at foretage noget derimod, og mange Ejere af Smaalodder undlader at dyrke dem, da de ikke har Raad til at sætte et tilstrækkeligt Hegn omkring Lodden, og de saaledes er sikkert udsat for, at alt, hvad de dyrker, bliver stjaalet. Hertil kommer Ulysten til Arbejdet, der er saa stor, at ingen arbejder som har noget tilovers af Daglønnen fra den foregaaende Dag.

Der er naturligvis Undtagelser men Tendensen er uomtvistelig Uærlighed og Dovenskab. At udrydde disse Egenskaber maa være Maalet men det naas næppe ved at gøre et større Antal end nu til Klubmedlemmer og ærede Vælgere. Efter Kommuneforslaget cfr. Skatteforslaget er Valgretten sat ved en Grænse af 140 \$, hvilket er 700 frcs. men her ikke svarer til mere end 300 Kr. Det turde være for lavt. En Politibetjent — sort — har 1 \$ om Dagen og Guvernørens Tjener har 20 \$ om Maaneden foruden Kosten. I hvert Fald Klæder paa Kroppen og Støvler paa Fødderne synes jeg at man burde kunne forlange hos Vælgerne, men for 140 \$ bliver der ikke Raad til meget af den Luxus. Paa Jamaica er Grænsen efter Sigende 240 \$, men man klager der over, at Census er for lav. Dette Spørgsmaal tror jeg er egnet til nøje Overvejelse og Danmark, som jo har en forholdsvis lille Negerbefolkning at experimentere med, kan maaske yde væsentlige Bidrag til Kulturens Fremme. I og for sig skulde man synes, at Danmark har Spørgsmaal nok at tage Vare paa og partikulære Interesser nok at holde i Tømme. Vi har det slesvigske Spørgsmaal, det færøiske og islandske do., Grønlænderne og Vestindianerne. Islænderne er vel nu tilfredse. Færøerne bliver det nok, Grønlænderne bliver vel nok bedre behandlede end de vilde blive af nogen anden Nation, saa der er Haab om, at Danmark ogsaa vil evne at yde Beboerne her en passende Behandling. Allerede nu siges Befolkningen her at staa langt over Beboerne af de andre Antiller, og her kan maaske foregaa en yderligere Udvikling, naar man blot kunde faa Negeren bunden til Jorden og interesseret i Dyrkning af egen Jord, men det er lettere sagt end gjort. Jeg har megen Fornøjelse af at tale med Gouvernementsekretær Limpricht her, det er en dygtig og in-

telligent Mand og nøje kendt med Forholdene. Desværre havde hans personlige Uvenner navnlig Capt. Ramsing og Pastor Lawaetz bombarderet Nordlien saaledes om L.^s uheldige Egenskaber, at N. hele Tiden har set skævt til ham og efter Folks Sigende endog
 5 tænker paa at faa ham fjernet. Det skulde gjøre mig meget ondt og det vilde sikkert volde Vanskeligheder under Gennemførelsen af de mange nye Love, da hans Arbejdsevne og Kendskab til Forholdene ikke kan erstattes. Men jeg haaber, at jeg kan faa N. over-

10 Sandhed. Den anden Gouvernements-Sekretær Helweg Larsen er dygtig men usympathetisk og ikke afholdt. Han kan langtfra erstatte Limpricht og siges desuden at tænke paa at søge Embede hjemme.

Vi har det iøvrigt godt her, den ene Dag gaar som den anden.
 15 Her er aldeles vidunderlig skønt og næsten altid en frisk Søbrise, saa endnu har vi ikke været trykkede af Varmen. Efter Sigende menes Ministeren at ville holde Nordlien herude til Nytaar. N. vil nødig blive her saalænge, og jeg indser ikke, hvad han skal gjøre her, naar han har faaet Colonialraadenes Betænkning over alle
 20 Forslagene. Det egentlige Arbejde kommer først til næste Aar, naar Lovene ere vedtagne. For mig vil det være mindre behageligt at vente til Nytaar med at komme i normale Forhold, og det vil koste mig for dette Aar c. 3000 Kr. Alt for Fædrelandet!

Min Hustru beder hilse.

25

Deres hengivne

Fr. Hiort-Lorenzen

643. Fra *Fr. Hiort-Lorenzen*.

St. Croix 10-6-4

Kære Generaldirektør Rubin

30 . . .

Med det samme vil jeg berøre et andet Punkt. Paa en Ø som St. Croix, der ligger 5000 eng. Mil fra Danmark, hvor Sproget er engelsk og hvor saa godt som ingen kender nogetsomhelst til Danmark eller dansk Kultur, er det naturligt, at der danner sig en
 35 specifik Lokalpatriotisme, paa samme Maade som f. Ex. paa Island og Færøerne. Den kan saamænd være ligesaa god som enhver anden

Form for Patriotisme. I Betragtning heraf kan man forstaa, at da den danske Regering foreslog at sælge Øerne til Amerika, fik Folk Øjnene op for Fordelen ved at høre til det amerikanske Toldomraade. Regnestykket er følgende. En god Høst her giver 20.000 Fade Sukker à 1500 fr . Tolden i Staterne er efter Sukkerets Art 1.44 à 5 1.62 cts. pr. fr . Regner man med 1.50 pr. fr , bliver den aarlige Told, der betales af St. Croix' Sukker i Amerika \$ 22.50 pr. Fad eller \$ 450.000. Fordelen for Øen ved at være stillet som f. Ex. Portorico, hvor Tolden er 0, vil altsaa være 450.000 \$ eller kapitaliseret henimod 40 Millioner Kroner, eller for hver Planter gennemsnit- 10 lig c. 1/100 deraf. Det forekommer mig meget undskyldeligt, naar Folk, der saa alle disse Penge i Færd med at falde i deres Turban, sløredes noget i deres Følelser for Moderlandet, og man forstaar, at det var en Skuffelse for dem, da Salget ikke fandt Sted. For Salgsvennerne var det en ren og skær Forretning, som — haabede 15 de — vilde bringe dem og deres Ø Velstand og Lykke. De var ganske ærlige i deres Ønsker og Forhaabninger. At der i Modpartiet ogsaa var ærlige og virkelig patriotiske Mænd, er givet, men der er næppe Tvivl om, at der ogsaa har været adskillige Slaa-sig-op-Mænd, hvis Fremstillinger af Forholdene ikke har været uan- 20 gribelige. Nu siger Folk: Efter at vi har faaet dette Stød, der har reduceret os alle til Tiggere, hvad gør saa Danmark? Det sender en særlig skrap og hensynsløs Mand ud, som skal fratage os vore parlamentariske Rettigheder og give os nogle flere Skatter. Jeg behøver ikke at sige, at de, der siger dette, selvfølgelig hverken kender 25 Nordlien, Forfatningsloven eller Skattelovene. Henviser man til, at Erhvervslivet vil blive ophjulpet gennem det private Initiativ, faar man det Svar: Jo Tak Kompagniets Fragt er saa høj, at det slet ikke kan betale sig at sende Varer med dets Skibe, og desuden anløber disse slet ikke St. Croix for Hjemgaaende. Og Plantage- 30 selskabet pumper nok en hel Del Penge ud til at rydde og plante for, men det er paa Steder, hvor der aldrig vil komme til at gro noget paa Grund af Tørken.

Blandt Irlændere og Amerikanere hersker der desuden den faste Tro, at Hensigten med at Salget forhindredes og Plantageselska- 35 bet dannedes, er en ren og skær Speculation, at det er Selskabets

Plan at købe Plantager op her til Fallitbopriser for saa, naar Salget ad Aare alligevel sker, at inkassere en svimlende Gevinst. Amerikanerne finder denne Plan ganske naturlig og meget smuk. At der saa maa lidt Bestikkelse til i Landstinget f. Ex. en Million til Deling mellem Estrup og Thygesen, anser de for en Selvfølge. Overfor Agitation af denne Art, der iøvrigt fremtræder i urban og godmodig Form, er det meget vanskeligt at faa Folks Øre. Ingen kan læse de foreslaaede Lovforslag paa en saadan Maade, at de hurtigt forstaar Indholdet, hvorimod de alle forstaa nogle Slagord, der kritiserer Forslagene. Jeg har nu paa Nordliens Vegne forhandlet med et Colonialraadsudvalg om de fleste af Forslagene, men nogen god Modtagelse kan jeg ikke sige, at de fik, og det er vanskeligt at bruge Argumenter hentede fra Danmark, da Begreberne Amsraad, Byraad, Sogneraad o.s.v. er dem ganske ubekendte. Medlemmerne var meget høflige men bestemte og ret enige om, at skulde Forslagene gennemføres med deres Sanktion, maatte det blive med betydelige Ændringer. I Virkeligheden tror jeg nu, at Hovedsagen for dem er at faa *sagt* deres Mening og at de er ret ligeglade, hvad Resultatet bliver. Og naar Nordlien kommer herover, vil han med nogen Imødekommenhed paa enkelte Punkter kunne faa dem til at gaa med til en hel Del. Paa St. Thomas, hvor Guvernementet har en sikker Majoritet af Embedsmænd og Kongevalgte, kan der let opnaas et gunstigt Resultat.

Jeg vilde ønske at det var muligt at give St. Croix Planterne en lille Favør med Hensyn til Sukkertolden. Tolden i Danmark er 3 Øre pr. Ø — mørkt Sukker — mod c. 5.40 i Amerika. Fragten til Amerika er 10 à 12 cts. pr. 100 Ø engelsk, til Danmark i Fade c. 40 sh. pr. Ton eller 36 Kr. Pr. Ø er Fragten altsaa til Amerika c. 0.40 Ø., til Danmark, da en Ton er 2240 eng. Ø c. 1.50 Ø. Pr. Ø bliver altsaa Told + Fragt til Amerika 5.80 Ø. til Danmark 4.50 Øre. Da Prisen kan være ligesaa høj i Danmark som i Amerika, skulde man tro, at det kunde betale sig at sende Sukker hjem. men Sagen er nok den, at Folk hjemme ikke vil have det mørke Sukker og laves Sukkeret lysere, kommer det ind under en for høj Toldsats. Der bliver da kun tilbage at indføre det til Raffinering, men det passer vist ikke De danske Sukkerfabriker at bruge St.

Croix Sukker, jeg ved ikke af hvilken Grund. Hvis der kunde ske en Forandring heri, hvad næppe er umuligt og hvis det vestindiske Kompagni vilde indføre billige Fragter for Sukker i Fade til Danmark, tror jeg nok, at Forholdene i Sukkerbranchen vilde blive noget bedre. I saa Fald burde man efter min Mening vise følgende Imødekommenhed. 5

Exporttolden paa Sukker c. 20.000 \$ ophæves eller overføres til Kommunerne.

Herefter bliver Underbalancen paa Statsbudgettet c. 100.000 Kr.

Dernæst bestemmes, at af Tolden af Sukker, der indføres fra D.V. til Danmark, kan 75 Øre pr. 100 t godskrives Statens vestindiske Intrader dog ikke med mere end 75.000 Kr. 10

Resten 25.000 Kr. af Underbalancen ventes da dækket af Lotteriet.

Jeg ser tydelig Deres Ansigt, naar De læser dette Forslag, men efter alle de Penge De har taget fra Livsforsikringsanstalten, kan De godt overlade Vestindien lidt. Tænk over det. 15

Med venlig Hilsen

Deres hengivne

Fr. Hiort-Lorenzen 20

644. Fra *J. H. Deuntzer*.

Charlottenlund 3. 7. 1904.

Kære Generaldirektør Rubin:

Fra Ritzau's Bureau har jeg faaet Meddelelsen om det finansielle Udbytte af de nye Statsskatter, og da Deres Visitkort var vedlagt, formoder jeg, at det er Deres Velvillie, som har foranlediget Tilsendelsen. Tillad mig, næst at takke herfor, at bringe Dem min bedste Lykønskning til Resultatet. Det har glædet mig meget at se, at Deres Beregninger ere slaaede saa udmærket til. Selv et lille Underskud vilde have været kedeligt, og ikke mindre et meget stort Overskud. Men saadan som det er: Udsigt til en rimelig Profit, synes det mig brillant. 25 30

Venlig Hilsen fra

Deres hengivne

Deuntzer. 35

645. Fra Fr. Hiort-Lorenzen.

St. Croix 7. 7. 4.

Kære Generaldirektør Rubin

Gratulerer til Kontrollørbestillingen, baade Dem og Lotteriet.

5 Det er rart at vide, at De har en Haand med i det. Her er alt omtrent ved det gamle. Nordlien gnaver sig med Energi og imponerende Arbejdskraft gennem Lovbunken som en Bulldog gennem et Marvben. Han har iøvrigt ikke været særlig rask og hans Frue er temmelig lidende af Galdesten. N. kommer herover imorgen

10 med den lille Damper og bliver her en Ugestid for at konferere med Limpricht og mig om nogle Lovforslag. Han vil nok lægge Mærke til den enorme Forskel der er mellem St. Thomas og St. Croix. For Tiden føres der et muntert Liv paa St. Thomas — Residensstaden. Foruden den omfattende Lovfabrikation gives der

15 Gardenparties i Tennisklubben, spilles Dilettant Komodie og udnævnes Riddere og Justitsraader. Naar der om nogen Tid tages fat paa Beskikkelse af Lotterikollektører, minder det Hele virkelig paa en rørende Maade om de bedste Mønstre i det kære Danmark. Snart ventes Havnearrangøren Hr. M., Finansarrangøren Hr. H.,

20 Storadmiralen Hr. de R. og Ridderen og Doktoren Hr. R., der er udnævnt til residerende Direktør for det nylig oprettede Kgl: West-Indiske Lottospil. Det er altsammen noget i Struensees Stil. Dog bliver Enden forhaabentlig bedre. — Her paa St. Croix er der ganske anderledes. I den sidste Tid har vi begravet 2 Danske

25 en Hospitalsforstander Hvid og en Byfogedfuldmægtig Hansen. Her er megen Sygdom blandt Danske — Dysenteri, Skørbug og ondartet Mavedaarlighed. Min Kone og Børnene har det heldigvis ganske godt og jeg selv har lagt 3 Pund paa i de sidste 6 Uger; mere kan man jo ikke forlange i denne Varme. Ogsaa i andre

30 Henseender er her rigtig elendigt. Forretningsløsheden er saa stor, at Udvandringen er taget rivende til i den sidste Tid. Efter Sigende tager der c. 50 Emigranter afsted med hver amerikansk Damper. Det er mest de bedst oplærte unge Mennesker, som ikke kan faa Plads her men i Almindelighed hurtig baner sig en Vej i Staterne.

35 Det kniber nok ofte at skaffe de 30 \$, som Dækpasagerer skal vise frem ved Ankomsten til New York, men jeg tror nok, at de samme

30 \$ tilhørende en eller anden Aagerkarl her paa Øen foretager hyppige Rejser frem og tilbage til Amerika og hjælper en Række af Folk til at opfylde Lovens Forskrift. Dernæst er der Tørken. Nu har det næsten ikke regnet i flere Maaneder, alt er afsvedet, alle nypantede Appelsin og Kakaotræer o.s.v. er gaaet ud, Brønde og Cisterner begynde at blive tomme og der er Fare for, at Kreaturerne ikke staar det igennem, da der hverken er Vand eller Foder til dem. Folk, der ellers giver Vand bort i Spandevs, indskrænker sig nu til at give et Glas Vand til de Tørstige, der beder derom. Ligesaa er der meget truende Udsigter for Høsten næste Aar. Endnu kan det oprettes, hvis Regnen snart kommer, men Folk er meget beklemte. Hvis Vandet slipper op i Cisternerne, kan man for gode Ord og passende Betaling — 3 cts. pr. Dunk — faa Vand hos Havnelodsen, der har en Beholder til Forsyning af Skibe, saa længe den strækker til. I saa Henseende er alle lige, Arbejderen og Planteren, Tiggeren og Guvernøren, dog med en noget større Chance for Guvernøren. Har man ikke de 3 cts., drikker man brakt Brøndvand. Det skal være noget afførende. Planter og Blomster maa man holde op at vande, saa alle Guvernementshusets Palmer, Stouter og Roser i Hundredevis ere dømt til at gaa ud. Endnu har vi c. 12" Vand i Cisternen, hvilket vil slaa til for 8 Dage, men efter den Tid maa vi til Lodsens. Naar hans Beholdning er sluppen op, maa vi have Vand pr. Damper fra Portorico. Det er mærkeligt, at her aldrig er lavet en stor Reservebeholder for Byen. I den rige Tid vilde det have været en Bagatel; men Folk er særlig De er meget optagne af Tørken, saalænge den varer, men de glemmer den øjeblikkelig, naar den er forbi. Jeg talte forleden Dag med en irsk Planter og berørte Tørken. »Ja«, sagde han, den er slem nok, men den gaar dog over, men de nye Love, vi skal have, dem bliver vi ikke af med igen. Jeg spurgte ham saa, om han kendte disse Love. Nej, var Svaret, men han var meget bange for dem. Mange af disse Plantere er Folk med nette Manerer, men deres aandelige Standpunkt er som vore Bønders for 30 Aar siden. Har de en god Høst, anvendes Pengene til Champagne og andre Flotheder i Stedet for til Forbedring af Ejendommen, og har de en daarlig Høst, gaar det ud over Arbejderne. Jeg gruer for, hvor-

ledes her vil komme til at se ud næste Aar, hvis Høsten slaar fejl. Jeg antager, at der bliver Falliter, Sult og Elendighed over det Hele. Paa St. Thomas er Alt ganske anderledes, da alene Betalingen til Arbejderne for Kullosning og Indladning er tilstrækkelig
5 til at holde det Hele gaaende. Men forhaabentlig faar vi snart nogen Regn. Man savner meget Skov her til at give Læ og holde paa Fugtigheden. Det er en Skam, at der ikke for længe siden er gjort noget i den Retning. Det næste er at gennemføre det Princip, at Jorden skal ejes af den, der kan dyrke den. Det er irrationelt, at
10 den hvide Mand, der ikke kan taale at bearbejde Jorden, skal eje den, medens den sorte arbejder for Dagløn uden Interesse og uden Udvikling. Men det kræver en anden Opdragelse end den de Sorte nu faar, før de kan staa paa egne Ben. En Englænder paa Jamaica har skrevet en interessant Bog »Black Jamaica« om
15 dette Punkt. Ulykken er bl. a. den, at der skal Kapital til, for at kunne staa igennem de daarlige Aar. Her er alt afhængig af Regnen. Det er ikke som i Danmark, hvor en enkelt Branche, Høet, Foraarsæden eller Vintersæden kan slaa fejl, men Landmanden dog har andre Resourcer. Naar her Kreaturerne dør og Sukker-
20 høsten mislykkes, er det for Smaamanden Døren op til Ladegaarden.

De synes vist, at jeg altid kommer med Jeremiader. Sagen er, at naar man opholder sig her paa Øen og har Interesse for Livet her, kommer man uvilkaarlig i samme Stemning som Beboerne. Havde det regnet dygtigt, havde alle set lyst paa Tilværelsen, jeg
25 inclusive. Men nu er det anderledes. Der mangler nemlig totalt her en Overklasse, der er saa velhavende, at den er uafhængig at Vind og Vejr og blot behøver at tænke paa at more sig. Den Slags Folk, som vi vilde sætte Pris paa som Skatteydere, holder sig langt herfra. Nu vil jeg bede Dem hilse i Kontorerne og takke Ministe-
30 ren for en Hilsen jeg modtog gennem Nordlien.

Deres hengivne

Fr. Hiort-Lorenzen

646. Fra Fr. Hiort-Lorenzen.

St. Croix 6-8-4

Kære Generaldirektør Rubin

De synes vist, at jeg har bevaret Tavsheden i længere Tid. Sagen er jeg ved jo ikke, om mine Skriverier interesserer Dem ret meget, særlig da jeg ved, at De maa være stærkt optaget i denne Tid, og der passerer ikke synderlig meget herude, hvor den ene Dag gaar som den anden. Jeg skriver nu for at takke Dem for Deres formodede Medvirken til, at Lotteribevillingen har faaet den Form den har. Man er her henrykt over, at Finansministeren er gaaet ind paa at tillade, at Halvdelen af Lodderne sælges i Danmark, og over at det er bestemt, at de skal sælges gennem Klasselotteriets Kollektører, hvilket rimeligvis vil sikre deres Salg. Afgiften til Staten og de vestindiske Kommuner tegner til at ville opnaa en betydelig Størrelse, og hvad Aktieejerne tjener, vil vel ogsaa i sidste Instans komme Øerne til Gode. Det hele synes heldigt arrangeret, og man mærker Hages praktiske Haandelag. Sagerne her gaar deres Gang om end i denne Tid noget langsomt, da Nordlien har været temmelig alvorlig syg af Feber. Ansigtet var opsvulmet og Lægen frygtede for Rosen. Nu er han dog vist bedre, men hans Arbejdskraft er vist noget svækket. Han var herovre i en Ugestid i Juli og arbejdede i Forening med Limpricht og mig paa Budgetter og Skatte-love. Jeg synes, at vi kom til et meget tilfredsstillende Resultat, som Folk her vistnok trods al deres Skepticisme vil blive glade over. Om kort Tid skal jeg forelægge det for Kolonialraadets Komité her, og saa gaar det hjem til Approbation. Vi har i den sidste Tid faaet nogle gode Regnbyger, saa Cisternernes Beholdning er bleven noget rigeligere, ligesom Græsmarkerne begynder at grønnes, men man er bange for, at det ikke er tilstrækkeligt for Sukkerrøerne, som var slemt medtagne af Tørken. Folk der især paa St. Thomas er ondskabsfulde og meget sladderagtige, siger, at Nordliens lever saa økonomisk og lægger saa mange Penge op, at der ikke er Tale om, at de rejser herfra, før de bliver tvungen til det, i hvert Fald ikke før til Foraaret. Det er rimeligvis noget Vrøvl, da de to syge Mennesker — Fruen har stadig Galdestenssmerter — gør Indtrykket af hellere end gerne at ville herfra saa snart som muligt. Det var

ogsaa Havnebygmester Møllers Mening. Han har været paa St. Thomas og bor i denne Uge hos os for at se paa Havnen her. Det er en flink Mand men han lider meget af Varmen, og jeg tror, at han længes meget efter sin Familie. Han mener, at begge Havne
5 med Held vil kunne udbedres, men at det vil koste en Del Penge.

Vi har nu faaet denne lille Damper her, men som jeg spaaede i Breve til Dem og Etatsraad Andersen til ingen Glæde for Folk her. Den ruller paa en saa sindssvag Maade i den høje Atlanterhavssø, at Folk, der har været med den 1 Gang og prøvet Søsygens
10 Kvaler i den, erklærer aldrig at ville gøre den Tur mere. Min Svo-ger som er meget søstærk og kom herover fornylig i godt Vejr, erklærede, at noget værre havde han aldrig været med til. Dampere-
ren huggede og rullede, saa man hverken kunde sidde, staa eller ligge og Opholdet i den var en uafbrudt Pine. Jeg tror, at det skyl-
15 des noget, at den i Reglen er temmelig tom. Den kaldes her »the roler«, eller Tumleren, andre kalder den »Tarmrenseren«. Det er Skade, at det ikke blev til noget med »Argus«. Det er et Sejlskib med Hjælpekrue man skal have, og det er drøjt nok nu at skulle vende tilbage til den raadne og livsfarlige Vigilant. Den er nylig
20 bleven malet og optager Konkurrencen med Damperen med Humør og Sejrssikkerhed. Hvis De erindrer Deres Mønstur for at bese Sukkerfabrikkerne, vil De faa en Forestilling om, hvorledes alle Turene er her, naar det ikke i lang Tid har været Vindstille. Jeg haaber at faa Dr. Rothe ud paa en Tur, saa han kan give en
25 Beskrivelse deraf, naar han kommer hjem. Bare Folk i Danmark dog vilde forhøre sig lidt mere om de Erfaringer, man har gjort herude. Efter Sigende er to af det tyske Dampskibsselskabs Dampere ophørt med at anløbe St. Thomas om Maaneden. Jeg ved ikke, om det er sandt, da det halve af, hvad der spørges fra den ene Ø
30 til den anden er Usandhed. Men hvis det er rigtigt, er det et stort Tab for Øen og navnlig for den lavere Befolkning, hvis væsentligste Indtægt hidrører fra Kulladning og Losning. Blandt Nordliens Planer for Tilvejebringelse af Balance paa Budgettet paa St. Thomas er efter Tilskyndelse fra Købmændene, der ser med Jalousi paa Kulfirmaet Brøndsted & Co.^s store Indtægter en ret lav Kultold. De forstaaer, at jeg ikke kan skrive hjem og fraraade Ind-

førelsen af en saadan Told, men privat kan jeg nok sige Dem personlig, at jeg er meget i Tvivl, om en saadan Foranstaltning vil være betimelig. St. Thomæ Skibsfart er i den Grad en Livsbetingelse for Øen at man maa være i højeste Grad forsigtig med at gøre noget, der endog blot kan bevirke nogen Fare for en Formindskelse af den, og en Kultold, der bl. a. rammer de tyske, franske og engelske Linier, der anløber Øen, virker faktisk som en Forhøjelse af Skibsafgifterne og medfører derfor en Risiko for Trafiken. Der er ikke Tvivl om, at Tanken om en Kultold dels skyldes det ovennævnte Hensyn dels Ønsket om at trække nogle Penge ud af det tyske Dampskibsselskab; men navnlig det sidste er efter min Mening altfor farligt. Lader Selskabet blot et Par Dampere om Maanedene gaa direkte til Havana eller Tampico uden at anløbe St. Thomas, er Tabet større end Gevinsten ved Tolden. Saa maa man meget hellere lade Underskuddet, der jo nok dækkes af Lotteriet, være lidt større. Jeg haaber, at De vil være meget forsigtig med, hvad jeg her har skrevet. Ingen kan vide noget bestemt paa Forhaand om, hvorledes en saadan Told vil virke, men at der er en Risiko derved, kan ikke betvivles.

Vi har i den sidste Tid haft det lidt drøjt. Jeg selv har haft det udmærket, men med Børnenes Maver har vi haft noget Vrøvl. De 4 ældste er dog nu raske igen, men den mindste har stadig Feber, og Lægen frygter, at den er af typhoid Natur. Idag har hun det dog bedre, og da der er gaaet 12 Dage, siden hun blev syg, haaber vi, at det værste nu er overstaaet. Min Kone har haft en meget anstrængende Tid, da hun udelukkende selv har plejet hende, men hun tager det med Taalmodighed og taaler det ogsaa temmelig godt. Det er ikke saa rart at komme til et nyt Land. Folk hjemme fabler altid om det herlige tropiske Klima, men naar man har været her nogen Tid, og set, hvorledes Malaria, Dysenteri, Typhus og andre ondartede Mavetilfælde ofte forbunden med Skørbug grasserer, bliver man alligevel noget betænkelig. Et er sikkert, nemlig at de Evropæere, der boer herude burde rejse hyppigere hjem end de gjør, men de færreste har Raad dertil. Paa de engelske Øer har alle Embedsmænd hvert 3die Aar Ret til 3 Maaneders Orlov med fuld Gage. Det er nok til at restituere dem fuldstændig. Jeg haaber

med Tiden at man kan faa noget lignende indført her. Nordlien mener det samme, men han naar næppe at foreslaa det. Jeg vilde ønske, at jeg snart kunde faa at vide, naar N. skal hjem. Der er saa mange Ting man skal have i Orden før Tiltrædelsen af Guver-
 5 nørstillingen. Navnlig hvis der kommer danske Orlogsmænd herud til Vinter, bliver der megen Repræsentation, man maa have Husjomfru herud, Tjeneren maa have ordentlige Klæder, hvad han ikke har nu o.s.v. Men naar jeg ingenting ved, kan jeg jo ikke sætte mig i yderligere Udgift paa Lykke og Fromme. Naar det gaar
 10 vel altsammen.

Mange Hilsener fra min Kone og

Deres hengivne

Fr. Hiort-Lorenzen

647. Til *Carl Gammeltoft*, kopi.

15 1 Septbr. [0]4

Kære Hr. Direktør Gammeltoft.

Den Arbejdsmand Brock — Korsgade 43 — der anmeldte, at der var begaaet Fejltagelse ved Vejningen af det ofte-omhandlede Sukkerparti, paastaar, at han i den Anledning nu er bleven bortvist fra
 20 Tjenesten.

Hvis Manden havde givet falsk Anmeldelse, var en Bortvisning, før eller senere, jo berettiget; men som Sagen kom til at foreligge, vilde det jo baade for Selskabet og for Toldvæsenet se ilde ud, om en saadan Mand kom til at betale Gildet, og jeg beder Dem derfor
 25 endnu engang undersøge, om han er drevet fra sin Stilling, og, hvis det er rigtigt, om det er fra overordnede eller fra sideordnede, direkte eller indirekte.

De véd maaske, at jeg har sat mig i Forbindelse med Direktør Thielsen. Jeg var glad over, at De varede mig; nu faar vi se, hvordan
 30 Sagen forløber.

Deres forbindtligst hengivne

Marcus Rubin.

648. Til *Edvard Brandes*.

København, d. 3. Novbr. 1904.

Kære Brandes.

Det er rigtigt, naar Howitz skriver, at man gik ud fra, at Kommunen skulde indvinde *ca.* 840.000 Kr. ved den ny Ordning, men ligesom den naturligtvis ikke behøvede (var pligtig til) at indtage dette Beløb i Kommunekassen, men i det hele kunde lade Borgerne slippe med det mindst mulige, saaledes har det i hvert Fald ikke været Tanken, at den skulde have mere end Beløbet. Som Loven foreligger, er der følgende Muligheder efter Bygningsafgiftens Ophør:

- 1) 1,10 pro mille til Staten og 0,00 til Kbhvn.
- 2) 1,10 - - - - - 0,70 - -
(den samlede Ejend.skyld bliver da 1,80, der svarer til Bygningsafgiftens *nuværende* Beløb og vilde indbringe Kommunen *ca.* 682.000 Kr.)
- 3) 1,10 pro mille til Staten og 0,87 til Kbhvn.
(den samlede Ejend.sk. bliver da 1,97, og herved vilde Kbhvn. faa Maksimum af, hvad der er lovet den, 847.000 Kr.)
- 4) 1,10 pro mille til Staten og 1,20 til Kbhvn. 20
(herved vilde Kbhvn. faa 1.169.000 Kr.).

Det bedste vilde være, om Kommunen kunde have nøjedes med Nr. 2. De 682.000 Kr. vilde *rigeligt* erstatte den halve Procent, Indkomstskatten er gaaet ned med, og da den paa den anden Side er forøget med Skat af Aktieselskaber, og Kommunen tjener paa den interkommunale Lov, paa Ligningsskattens Ophævelse og paa Statstilskudet, burde den maaske — hvis Vedtægten senere kan forandres — nøjes med nævnte Beløb, der altsaa betyder: Bygningsafgiftens *Omlægning* med en Værdiskat.

Men i hvert Fald bør den nøjes med Nr. 3, hvorved den faar alt, hvad der er lovet den, og som da er $\frac{1}{3}$ pro mille under det formelle Maksimum. 30

Jeg skal nu for en enkelt Ejendom, nemlig Østergade 49 (mine Svigerinders) meddele Dem Skattens Virkninger. Ejendommen betaler nu *ca.* 175 Kr. i Bygningsafgift og er sat i Ejendomsskyld til 250.000 Kr. Altsaa: 35

A. Nuværende Bygningsafgift	175 Kr.
B. 1) 1,10 pro mille Ejend.skyld	275 -
2) 1,80 - - -	450 -
3) 1,97 - - -	493 -
5 4) 2,30 - - -	575 -

Da de selv ejer og selv helt igennem anvender og bebor Ejendommen, er Magistratens Forslag altsaa ensbetydende med *en direkte aarlig Udgiftsforøgelse* (dog stigende opad i Løbet af 25 Aar, derefter endelig) af 400 Kr. Naar man husker, at der, selv om de slet ikke nu skulde betale mere, ligger forøget Skattebyrde (Nedsættelse af Ejendomsværdi) i, at Skatten fremtidig lægges paa Værdi i Stedet for Areal, maa man sige, at det alt vilde være nok, om de kun fik et Paalæg, svarende til den almindelige Omlægning, d.v.s. 1,80 pro mille. Hvad der gaar derudover er, set skatteteknisk, monstrøst (samtidig Omlægning og Forhøjelse af Byens samlede Skat), og hvad der endelig gaar ud over de 1,97 er ikke engang til at forsvare. Naturligvis spiller Forskellen mellem 3 og 4 ingen overvældende Rolle: 82 Kr., naaet i Løbet af 25 Aar, men Skat er dog Skat, og sætter vi Beløbet = 50 Kr. aarlig gsntl. (og under Hensyn til, at Maksimum derefter bliver staaende), svarer dette f. E. til en Forøgelse af deres Indkomstskat med mindst en kvart Procent. Ved at man gaar over de 1,80 — hvad der er ubilligt — giver man dem en forøget Indk.skat af henved $\frac{1}{2}$ Procent etc.

Jeg mener altsaa, at De ikke bør staa stejlt paa de 2,30 pro mille, Udvalgets Forhandlingsgrundlag burde være 1,80 *med Ret til senere Forhøjelser*.

Deres hengivne
 Marcus Rubin.

649. Fra A. Peschcke Køedt.

Kjøbenhavn 10. 11. 04.

Kjære Herr Marcus Rubin.

Tak for Deres venlige Brev, som det glædede mig at modtage. Over for Dem behøver jeg næppe at forklare, at min Kritik er kemisk ren for Bebrejdelser med personlig Adresse. De har i Tietgens Velmagtsdage ikke taget i Betænkning at hjælpe mig under en skarp Fejde mod denne mægtige Mand, og Deres afdøde Broder

har med fuld Tillid ydet mig rundhaandet Støtte under min Forretnings »Sturm und Drang« Periode. Navnet »Rubin« har hos mig den bedste Klang. Det staar mig ogsaa fuldstændig klart, at Deres Stilling som Embedsmand paalægger Dem mange Baand og Hensyn, hvilke De som Gentleman ikke kan skyde til Side. En i økonomisk Henseende selvstændig stillet Kjøbmand bør derimod efter min Mening udtale sig frit, naar han har noget paa Hjertet. Og min Spot over Ordens- og Titelvæsenet rammer ikke mindst Lakai-Sjælene blandt mine egne Standsfæller.

Med venlig Hilsen

Deres Heng. A. Peschcke Køedt

650. Til J. Jensen, kopi.

14 Novbr. [0]4.

Hr. Folketingsmand J. Jensen.

Af det idag ankomne Ark af Folketingets Forhandlinger ser jeg, at De paany har udtalt [Dem] om Manglen paa praktiske Folk i Centraladministrationen og paany sat denne Bemærkning i Forbindelse med Skattelovenes Udførelse. Da det var i Anledning af en Sag om Forøgelse af Personalet i Skattedepartementet, gaar jeg ud fra, at det er *Statsskatterne* (ikke de kommunale Skatter), De stadig har for Øje, og jeg vilde derfor meget gerne vide, om der er bestemte Mangler, De har for Øje. Jeg ser jo nok, at De har taget alle Forbehold og taler om de udmærkede Kræfter heroppe etc., men Anken over Manglerne forbliver dog staaende og er, som sagt, paany understreget.

Jeg mangler jo egentlig enhver Ret til at stille denne min Forespørgsel, undtagen som rent privat og venskabelig, og jeg gør det derfor ogsaa kun fuldkomment henstillende, og fordi jeg virkelig gerne vil vide, hvad De egentlig sigter til. Falder Deres Vej en Dag igen op i »den røde Bygning«, beder jeg Dem se ind; har De Ret, er jeg ikke bange for at sige lige ud, ja her har vi været upraktiske, men maaske vil det ogsaa vise sig, at nogle af Deres Krav er uopfyldelige, hvem der end sidder her.

Med venskabelig Hilsen

Deres ærbødigst forbundne

Marcus Rubin.

651. Til *Hother Ploug*.

København, d. 22. Marts 1905.

Hr. Fuldmægtig H. Ploug.

I Deres Bog om Carl Ploug, som jeg, om end uenig paa endel
5 Punkter, har læst med stor Interesse, finder jeg en lille Note, i
hvilken De berømmer Orla Lehmann for hans Fremdragelse af
Københavns gamle Stænderprivilegier. Jeg synes derfor, jeg bør
nævne for Dem, at i min Bog »Frederik VI's Tid« (som De for-
mentlig ikke kender) er det et Par Gange omtalt, at Københavns
10 Borgmester Schæffer allerede i den »konstitutionelle« Tids Begyn-
delse, d. e. ved »de oplyste Mænds« Møde i 1832 til Drøftelse af
den eventuelle Stænderadr. med Styrke fremdrog Kbhvn.s Privi-
legier og den særlige Ret, Københavns Borgere derigennem havde
faaet til »naar Kongen for godt befinder Stænderne at sammen-
15 kalde, da at deliberere og deres Stemme med andre at give etc.«,
ligesom han i det hele anvendte Privilegieudtrykkene paa en gan-
ske morsom og drillende Maade, fordi de 200 Aar gamle Vendin-
ger naturligvis mere formelt end reelt passer til det 19. Aarhundredes
Former og Tilstande.

20 — En dybere Behandling af de folkeretlige Spørgsmaal, der blev
afgørende for forrige Aarhundredes Historie og som vi har taget
i Arv til dette, venter, efter min Mening, endnu paa sin Forsker.
Den tragiske Konflikt, der er opstaaet ved, at Nationalitetsideen
i sin Udførelse bliver paa én Gang centrifugal og centripetal, bliver
25 paa én Gang statsopløsende og statsdannende, samtidig folkeoplø-
sende og folkeforenende, giver baade »Norskheden« og »Skandi-
navismen« Ret og dog bringer dem i Strid med hinanden, vakler
mellem Klokketaarnspatriotisme og Universalriger etc. etc. —, alt
dette trænger endnu til en indgaaende Behandling for at forstaa
30 Fortid og Nutid og søge at gætte Fremtiden. Det er ogsaa denne
Konflikt man maa have for Øje, naar man vil gøre Ret og Skel
overfor Kampene baade mellem Folkene og mellem Personerne i
forrige Aarhundrede; her er en skæbnesvanger Dialektik, det ikke
er let at komme til rede overfor, og en dansk og skandinavisk Hi-
35 storiker er her ilde stedd. —

Deres ærbødige Marcus Rubin.

652. Fra *Finansministeriet*.

Kjøbenhavn, den 25 Marts 1905.

Til

Hr. Generaldirektør for Skattevæsenet, M. Rubin,

R. af Dbg. og Dbm. 5

Paa Finansministeriets derom nedlagte allerunderdanigste Forestilling har det behaget Hans Majestæt Kongen ved allerhøjeste Resolution af 20' d. M. allernaadigst *at beskikke* Dem til Chef for Skattedepartementet, saaledes at De beklæder dette Embede i Forbindelse med det Dem allernaadigst betroede Embede som Generaltolddirektør, og uden at De for Varetagelsen af Embedet som Chef for Skattedepartementet oppebærer noget særskilt Vederlag, samt *at bifalde*, at den Embedsmand, der beklæder begge Embeder, benævnes »Generaldirektør for Skattevæsenet«.

Hvilket herved meddeles Dem til Efterretning med Tilføjende, 15 at Bestalling for Dem som Generaldirektør for Skattevæsenet vil blive eftersendt, naar den er bleven forsynet med allerhøjeste Underskrift.

Vilh. Lassen / H. Steenberg. 20

653. Fra *Harald Bing*.

B & G

30/3 05

Kjære Hr. Generaldirektør,

Vor Ven Gregersen bør tage Pladsen hos B & W. 25

For det første fordi det omtalte »teknologiske Museum« svæver saa temmelig i Luften endnu. Dernæst fordi en eventuel Ansættelse ved dette neppe — pekuniært seet — vil være mere lokkende end den, der synes at være Udsigt til andetsteds. Endvidere: ingen Dødelig kan sige, hvem der faaer Indflydelse paa Besættelsen af 30 Posten ved Museet. Kun et kan med Sikkerhed siges, at det ikke bliver Undertegnede, som vistnok om en Maaned ikke længer er Formand i Industrif.

Deres hengivne

Bing 35

654. Fra *Isidor Heckscher*.

Slussplan 63 B

Stockholm 2.

d. 12 April 1905.

5 Kære Ven!

...

 Iøvrigt har jeg intet paa Hjerte denne Gang. Den brændende svensk-norske Unionskonflikt vil jeg ikke trætte Dig med, skønt der maaske nok kunde trænges til et Korrektiv til de stærkt norskfarvede
10 Fremstillinger, der finde Vejen til danske Blade. Der er i denne Sag utvivlsomt begaaet store Fejl ogsaa fra svensk Side; men det er i dette Øjeblik sikkert Sverig, der viser størst Besindighed og Resignation. Har man i Sverig holdt igen for længe og for ubønhørligt overfor Normændenes uophørlige Krav paa udvidet Selv-
15 stændighed, skyldes det overvejende en levende Erkendelse af Faren ved en Unionsopløsning. Meget sandsynligt er nu, at den alligevel ikke kan undgaas; thi i Norge synes man nu ikke at have Sans for, hvad der staar paa Spil, eller Vilje til at føle det ringeste Baand paa sin politiske Balstyrighed. Vi gaa vistnok en bevæget og kri-
20 tisk Periode imøde.

 Maa jeg i denne Sammenhæng blot antyde, at *hvis* man i Danmark vedblivende nærer noget Ønske om at komme i Kontakt med Sverig i handelspolitisk Øjemed, vil Tidspunktet vistnok nu være nær. Lagerheim, der som bekendt nu er Chef for Kommercekolle-
25 giet, har for nogle Dage siden i en større Kreds udtalt sig for Afslutning af Handelstraktater baade med Tyskland, Rusland og Danmark. Om hele dette vigtige Anliggende har jeg sendt flere Indberetninger til Udenrigsministeriet. Men det er mig ganske ubekendt, om man hjemme har noget saadant Ønske; meget levende er
30 det i al Fald næppe.

 Med hjertelige Hilsener fra os alle

Din hengivne

I. Heckscher

655. Fra Eli Heckscher.Nybrogatan 73^{II}, Stockholm 5, d. 18. apr. 1905.

Käre Onkel Marcus.

Först och främst hjärtlig tack för Dina alltför vänliga rader som svar på mitt särtryck. Som Du kanske sett i sista häftet av (sv.) 5
Hist. Tidskr., har mina oförsiktiga ord om den historiska statistiken redan framkallat ett svar av en yngre arkivhistoriker, och jag skall i korthet replicera i nästa häfte. — För närvarande håller jag på med en mycket intressant men nästan ännu mera svår uppgift, nämligen att visa upp de svenska järnvägarnas inflytande på den 10
ekonomiska utvecklingen under de 50 år järnvägar existerat i Sverige; arbetet är beställt av Svenska Järnvägsstyrelsen och skall ingå i dess festskrift 1906. Så vidt jag kunnat upptäcka, existerar ej i litteraturen något försök att vetenskapligt uppvisa, hvilken del av utvecklingen i det 19. århundradet som faller på järnvägarnas lott; 15
och jag känner mig tämligen vinddriven, i synnerhet som ju vår statistik lämnar mycket övrigt att önska, aldra mest järnvägsstatistiken. — Då detta är färdigt, skall jag tillbaka till den äldre ekonomiska historien, närmast merkantilsystemet; därom handlade min avhandling för licentiat-examen, men sedan dess har jag ej kun- 20
nat göra något vid den. Jag bor nu hemma hos föräldrarna och trivs naturligtvis utmärkt.

Medföljande lista sändes Dig enligt råd av Overretsassessor Dr. juris C. Thomsen. Av tidningarna har Du kanske sett om Gunnar Hazelius' död. Han var medelpunkten i en stor krets i Upsala, fram- 25
för allt historiker men också andra; och vi hade alla hoppats att i honom få en ledare, på grund av hans sällsynta karaktärsstyrka, viljekraft, säkra omdöme och känsla för plikter emot samhället. Denna fond är nu avsedd för att bevara hans minne, och vi skulle vara mycket glada åt bidrag även från Danmark, därför att G. H. 30
från sin far ärft mycket starka känslor för den gemensamma skandinaviska kulturen. Bidrag mottas till alla belopp; 4500 kr. ha hittills tecknats, men ungefär dubbla summan borde hälst komma in.

Under årets lopp hoppas vi kunna ge ut Gunnar Hazelius' efterlämnade licentiat-avhandling, om hantverksskråna under medel- 35
tiden. Den är en framställning av skråväsendets utveckling utom

Skandinavien, men med særskild hensyn till de former som förmedlade övergången till skråväsendet i Norden; de baltiska städerna behandlas därför särskilt i flera kapitel. Avhandlingen, som skrevs i slutet av 1900 (innan G. H. genom faderns död kallades till ledningen av Skansen) hvilar på mycket omfattande litteraturstudier och betydlig användning av tryckta primärkällor. Hvad som återstår att göra, är egentligen blott att ta hensyn till de sista årens forskningar; för övrigt är boken avslutad och färdig. Förmodligen blir det jag som får utföra det arbete som behöfs; men dessutom kommer en kort biografi att inleda boken. Det vore mycket vänligt, om Du ville underrätta mig, i fall någon önskar teckna sig för arbetet — vi vilja naturligtvis ha så många exemplar som möjligt tecknade på förhand, för att kunna bedöma kostnaderna; omfånget blir 12 å 13 ark och priset för abonnenter högst 4 kr.

Föräldrarna sända hjärtliga hälsningar till Dig och Eder alla genom

Din tillgivne

Eli F. Heckscher.

656. Til *Eli Heckscher*.

20

København, d. 28-4-1905

Kære Eli.

Mange Tak for Dit Brev, som glædede mig meget. Jo flere Opgaver, des bedre, og har man først noget Navn, kommer Opgaverne af sig selv. Tilsyneladende er det urimeligt, at man skal tage fat paa andet, end hvad man selv tager Initiativet til, men i Virkeligheden ligger der en Styrke i at have paataget sig noget, saa er man — naar man som Du har Ære og Vilje — sikker paa, ikke modløst at stoppe paa Halvvejen, og paa den Maade faar man ofte sine bedste Ting færdig.

Det vil fornøje Dig at høre, at Prof. Kr. Erslev havde læst Din Afhandling i Hist. Tidsskrift med stor Interesse, og først da jeg fortalte ham, hvem Forf. var, sagde han, at saa forstod han vel, at et og andet var udtalt med noget mindre Forbehold end man plejede i en ældre Alder, men at han paa den anden Side da maatte yde Forf. saa meget mere Anerkendelse.

Til nogen Statue eller lign. anser jeg mig for fjærtstaaende

som Bidragyder, men jeg beder Dig tegne mig som Subskribent paa Udgiverarbejdet; Du ordner vel nok saa Tilsendelses- og Betalingsformerne.

Hils Dine Forældre mange Gange fra mig og vær selv paa det bedste hilset af

Din hengivne »Onkel«

Marcus Rubin.

657. Fra *Isidor Heckscher*.

Stockholm 2. d. 3 Maj 1905.

Kære Rubin!

...

Du spørger mig, om den norske Uforsonlighed er nødvendig. Det er den tilvisse aldeles ikke, hvis det, man vil opnaa, er Forstaaelse med Sverige indenfor den nuværende Unions Rammer. Der hersker i Sverige i det højeste en vis Gnavenhed over dette evindelige »bråk« fra Norges Side, men ingen dybere Bitterhed og fremfor alt ingen Tanke om at »undertrykke« Norge eller manifestere sin Overhøjhed. Mig forekommer det nærmest at kunne siges, at Svenskerne i hele den sidste Fase af Unionsstriden — altsaa fra det Øjeblik, hvor Normændene afbrød Underhandlingerne om Konsulatsagen paa Grund af Boströms saakaldte Troløshed — har »sich reizend benommen«, medens i Norge alle Partier skrige op, som om man kneb dem med gloende Tænger.

Men det er formodentligt heller ikke Mening, at Normændene ønske Forstaaelse. Ministeriet Michelsen-Lövland kom til Verden som et Kampministerium for at vise Verden, at Norge mageligt kan tage Tingene i »egen Haand«; først naar Konsulatloven er sanktioneret, vil det tænke paa, hvorledes Norge vil stille sig til Unionens Fremtid iøvrigt. Oprindeligt har vel nok Svenskernes lidt kolde og fornemme Holdning sin Del af Skylden; men i dette Øjeblik er, forekommer det mig, deres Standpunkt baade loyalt og korrekt, ja endog præget af en ikke ringe Iver efter at vise Normændene, at man forstaaer og deler deres Ønske om Opnaaelse af de ydre Garantier for og Symboler paa national Selvstændighed.

Hvorledes dette vil ende, er ikke godt at sige. Overfor et enigt

5

10

35

Norge staar nu et enigt Sverig. Regent og Rigsdag have tilbudt Norge — in optima forma — at søge fuld Ligestilling opnaaet med Bevarelse af Fællesskab udadtil og *med* Indrømmelse af Norges Ret til de saa hedt efterstræbte egne Konsuler. *Mere* kan Norge
5 dog virkeligt ikke forlange. Naar nu ogsaa dette Tilbud afvises, saa er der næppe anden Udvej end formelig Unionsopløsning. Krisen kan maaske nok opsættes noget endnu, ifald Kongen giver efter og sanktionerer Konsulatloven; men den vil blive akut i samme Øjeblik, som Talen bliver om at ordne Forholdet mellem
10 Særkonsulerne og Diplomatiets. Paa det Punkt forstaar man i Sverig ikke Spøg; her er ingen Eftergivenhed at vente, saafremt Norge vægrer sig ved at gaa ind paa en Ordning, som sikrer Unionens Enhed overfor Udlandet. Ja, mig forekommer det (*mellem os*) end ikke utroligt, at Stemningen her i Landet vil kunne slaa om,
15 naar et Brud paa dette Punkt først er en uigenkaldelig Kendsgerning. Det er ikke uden Grund, naar en svensk Forfatter for henvend 100 Aar siden har kaldt Svenskerne for »en trög nation, full af hetsigheter«. Er først Norge et »fremmed Land« for Alvor, kan det meget let tænkes, at de gamle Stridigheder om Suprematiet
20 paa Halvøen ville faa et kraftigt Efterspil. Norge spiller derfor et højt Spil for Tiden, højere end det selv forstaar.

Med en ikke ringe Tilfredsstillelse ser jeg, at den danske Presse i den sidste Tid har tilegnet sig en bedre Forstaaelse af Situationen. De stærkt norskfarvede Artikler have givet Plads for en roligere,
25 objektiv Fremstilling af Unionsstriden. At denne Strid ogsaa for Danmark kan faa aktuel Betydning, er paa ingen Maade udelukket, og det turde næppe være at tilraade — saa lidt som det vilde være retfærdigt — hvis man paa Forhaand sluttede sig til en ensidig norsk Betragtningssmaade. —

30 Gennem Eli fik jeg en Hilsen fra Dig for faa Dage siden. Han er som altid meget flittig og dygtig; men han udvider sine Studier saa stærkt, at det vil vare ret længe, inden han naar til en relativ Afslutning. I Løbet af 1906 haaber jeg dog, at han vil kunne faa sin Disputats fra Haanden.

35 De bedste Hilsener fra os alle!

Din hengivne
Isidor Heckscher

658. Til *Nanna Liebmann*.

København, den 23de Maj 1905.

Til

Fru N. M. Liebmann.

Som det vil være Dem bekendt, har Højesteretssagfører, Dr. jur. Ernst Møller henvendt sig til den ene af os undertegnede (Rubin) for at søge at faa en Forsoning i Stand med Hensyn til »Kvinder- 5 nes Bygning«, og efter den førte Korrespondance og vort Møde med Dem og Deres Kolleger skal vi nu tillade os at udtale følgende.

Vi anser det begge for rigtigt, at en Forsoning søges tilvejebragt. Den Strike-Politik, den gamle Bestyrelse hidtil har anvendt, var til 10 Begyndelse en Nødvendighed og har gjort sin gode Nytte, eftersom den har bragt Modparten til at henvende sig til os med Forligsforsøg, men det er klart, at i Længden kan en Bestyrelse ikke holde sig borte fra den Forening, den repræsenterer, og endnu mindre kan den, naar dens Funktionstid faktisk er udløben og den ikke er 15 genvalgt, vedblive at hævde for sig Eneretten over Foreningens Midler. Noget andet er, at »den ny Bestyrelse«, hvis den er ulovlig valgt, eller valgt af ulovlige Repræsentanter, ikke heller har Dispositionsret over Pengene; men herreløse kan jo Pengene ikke være, og Domstolene maatte altsaa afgøre, om den ny Bestyrelse er ulov- 20 lig valgt, om i saa Fald den gamle Bestyrelse i Mangel af andre maa forudsættes vedblivende at have Myndighed, om, selv det sidste forudsat, den gamle Bestyrelse ved ikke at møde har forskær- set sin Ret, og endelig om, hvis dette er Tilfældet, hvem Pengenes 25 Administration saa skal tilfalde. Dette bliver en Proces med tvivl- somt Udfald og af en for Kvindesagen lidt forargelig Karakter, som vi derfor, hvis den kan undgaas, fraraader.

Imidlertid har, som sagt, det hidtil indtagne Standpunkt gjort sin Nytte gennem det Forslag, vi her kan fremlægge til Deres even- 30 tuelle Billigelse. — Forslaget gaar ud paa:

1) De Repræsentanter, »lovligt« eller »ulovligt« valgte, der fandtes den 1' Maj, ratihaberes som lovlige.

2) Nye Repræsentanter kan i Fremtiden kun vælges efter Forholdstalsvalgmaaden.

3) Fra Modparten afgives en Udtalelse til Satisfaktion for de i

Løbet af Striden mod den gamle Bestyrelse fremsatte saarende Bemærkninger.

4) Antallet af Bestyrelsesmedlemmer forøges til 9. Deraf vælger det nuværende Flertal de 5, det nuværende Mindretal de 4 —
5 enten mellem selve Bestyrelsesmedlemmerne eller andre Repræsentanter.

Til disse 4 Punkter skal vi bemærke, at naar vi kan tilraade dem, beror dette paa, at 1) er nødvendig, da man ikke kan begynde en ny Æra med at udvise nogen af den ene Gruppe, hvad der i hvert
10 Fald vilde være krænkende ikke blot for hele Gruppen, men ogsaa for hver enkelt personlig. 2) er praktisk og vil betyde, at Majoriteten ikke ved Valgene kan gøre Minoriteten til Nul, idet denne vil faa den Indflydelse, der talmæssigt tilkommer den (hvis der f. E. er 30 Repræsentanter, 18 af den ene og 12 af den anden Mening,
15 og der skal vælges 5 nye Repræsentanter, vil hine kunne faa 3, disse 2 ind). 3) er jo en Indrømmelse til den gamle Bestyrelse, ihvorvel man hyppigst, naar en Strid skal ophøre, lader de i Kampens Hede faldne Ytringer ude af Betragtning. 4) er en retfærdig Ordning, hvor ikke den nuværende Fordeling imellem Grupperne
20 lægges til Grund, men den, der var, da Kampen begyndte, og hvor den gamle Bestyrelse faktisk var i en, om end kun ringe Minoritet.

Selvfølgelig er Forudsætningen, at man, naar Sagen er i Orden, paabegynder den ny Æra med Ønske om, at Fortiden skal være glemt; samtidig vil den nuværende Gruppedeling, der jo i en væ
25 sentlig Grad kun hidrører fra Stridsspørgsmaalet, ophøre, og man vil forhandle og dele sig efter Meningsforskelligheder om Realiteter (hvor Bygningen skal ligge, hvad den maa koste, naar der skal bygges eller købes etc.). Heraf følger, at den nuværende Gruppedeling af Repræsentanter og Bestyrelse sandsynligvis vil tabe en
30 hver Betydning, og man kan derfor rolig i Fællig gaa til Samarbejdet.

Den nærmere Udformning af Lovbestemmelser, Lovforandringer, Eklæringer osv., som de ovenstaaende Forslag medfører, vil vi søge Samarbejde med Dr. Møller om. Men først maa vi naturligvis vide, om Damerne vil acceptere Grundlaget, hvilket Dr. Møl
35 ler fra sin Side har sikret sig.

— Vi beder Dem altsaa sammenkalde et Møde til Drøftelse af denne Skrivelse. Vi har gjort den saa udførlig, da vi ikke ønsker selv paany at møde. Faar vi Meddelelse om, at Damerne gaar ind paa det her fremsatte, vil vi som sagt søge Samarbejde med Dr. Møller til Sagens formelle Ordning; faar vi Meddelelse om det modsatte, anser undertegnede Rubin sin Virksomhed med Hensyn til »Kvindernes Bygning« for definitivt endt, medens undertegnede Amdrup selvfølgelig forbeholder sig sin Stilling, som da vil blive afhængig af Sagens videre Forløb.

Ærbødigst

Marcus Rubin. V. M. Amdrup.

10

659. Fra Georg Brandes.

23 Maj 05

Kjære Hr. Rubin

Vær ikke vred for mine Plagerier. Jeg plager kun fordi jeg selv plages (*Poscimur*, som det hedder hos Horats og som Bismarck satte under sit Portræt).

Min stakkels Protegé, Barber S. Chr. Petersen, Strandgade 5, som De var elskværdig nok til at tage Dem af, har nu maatte lukke sin Bod og har i Alt 950 Kr. at leve af, hvoraf han hidtil har betalt 500 i Husleje. Han gaar til Grunde, hvis han ikke faar 50 Lodder til — saa kan han leve. — Vivat!

Min anden Protegé, den udmærkede Bademester Poulsen, som kom ud af Brød ved Romerske Bades Lukning, anbefalede Hage i sin Tid til Dem paa min Bøn. Gid der var Haab for ham!

Deres ganske hengivne

Georg Brandes

25

660. Til Georg Brandes.

København, d. 27 Maj 1905.

Kære Professor Brandes.

Det er nu efter megen Møje lykkedes mig at redde 25 Lodder til Barberen, men da 150 Kr. (han tjener 6 Kr. paa hvert Lod) ogsaa er Penge, haaber jeg, han vil være nogenlunde tilfreds.

Bademanden er det mig umuligt indtil videre at skaffe noget.

30

Hages Elskværdighed betød intet i saadanne Tilfælde; han lod mig være »Prügelknabe«.

Hvad »poscimur« angaar, er det formentlig det, Baden i sin berømte Oversættelse gengav ved »vi opfodres«. Tja, »warum treibt sich das Volk so und schreit« — det vil opfodres. Derfor denne Korrespondance!

Deres ærbødigst hengivne
Marcus Rubin.

661. Fra *Georg Brandes*.

D. 29 Maj 05

10

Kjære Hr. Rubin

Mange Tak for Tilsagnet. Jeg er da tilfreds paa Barberens og nedslaaet paa Bademesterens Vegne. Se nu her Tilværelsens Uretfærdighed. Barberen er kun elendig, ellers et ringe Menneske, dum, 15 overtroisk, ubehagelig som Person. Bademesteren er et ganske sjældent Menneske, nobel af Karakter, aldeles overraskende som Intelligens, en gammel Soldat fra Krigen 1864, har alle Dyder. Jeg kan kun haabe, at enten Barberen hurtigt dør af en forfærdelig Astma, der plager ham, eller at en Anden levner Bademesteren, 20 der slet intet har faaet, en Plads. »Opfodres« er næsten for triveligt et Ord om saa arme Proletarer.

Deres taknemmelige
Georg Brandes

662. Fra *Nanna Liebmann*.

25 Kvindernes Bygning

København K., den 2 Juni 1905.

Højstærede Hr. Generaldirektør!

Jeg kan ikke afsende det formelle Svar paa Deres og Hr. Overretssagfører Amdrups Skrivelse uden samtidig at maatte bringe 30 Dem min allervarmeste Tak for den store Hjælp, som De i denne Tid har ydet mig og mine Kolleger, uden hvilken vi ikke havde kunnet imødesee en tilfredsstillende Ordning af de i »Kvindernes Bygning« forhaandenværende sørgelige Tilstande.

I Haab om, at vor enstemmige Paaskjønnelse maa opveje lidt af

de Besværligheder, som De for vor Skyld saa uegennyttigt har haft; og med en taknemmelig Hilsen fra alle os Damer

Deres med Højagtelse

Nanna Liebmann.

663. Til *J. P. Jacobsen*.

5

København, den 7-6-05

Kære Alle! At Du, kære Jacob, har faaet det Smithske Stipendium ved Konsistoriums Møde idag Kl. 9-11, undlader jeg ikke herved tjenstligst at meddele, med min bedste Lykønskning! Jeg vidste, at Mødet skulde være, men vilde naturligvis intet sige, lige- 10 saa lidt som jeg vilde telegraferere for ikke at forskrække jer. Det var morsomt, ikke sandt? . . . Moer, der af Dr. L. har faaet Lov til at staa op, har det udmærket og blev særdeles glad ved min Telefonmeddelelse om Stipendiet. Hun skriver maaske selv, men beder i hvert Fald hilse tusind Gange. — Af indlagte vil Du se, at 15 man paany har forbigaaet mig til en Plads, hvor jeg dog kunde have lige saamegen Adkomst som de Gascognere. Iøvrigt er Telegrammet mildest talt et Stykke Nordens Historie!! — Hilsen til hele Salemgaard, Værter og Gæster, fra Din hengivne

Godfaer. 20

664. Til *Kristian Ring*, kopi.

21 Juli [0]5

Hr. Overtoldinspektør Ring.

Idet jeg sender Dem hoslagte to Numre af »Børsen«, er det for en Ordens Skyld, idet jeg gaar ud fra, at De har læst dem —; det 25 er jo ogsaa kun den gamle Vise om igen. Min personlige Mening er, at den ret enstemmige Opfattelse af, at Arbejdsordningen paa Toldboden er mindre ideel, har endel paa sig, men jeg indser, at Pakhusforvalter- og Formandsinstitutionerne er saa sammengroede, at der maatte en mere alvorlig Operation [til] for at faa en Grund- 30 forbedring i Stand, og jeg mangler tilstrækkeligt Kendskab til det nuværendes Mangler i Enkeltheder og til, hvad der med Held kunde sættes i Stedet (f. Eks. Arbejdsmandskab under en enkelt Stats-

embedsmands Ledelse eller lign.), for at have Mod til at foreslaa en radikal Operation.

Men vi kan jo altid paany tale derom efter Ferien. Om denne Sag kan jeg i Sandhed sige, at har den varet saa længe, maa den vare
5 Dyrehavstiden med.

Venligst Hilsen
fra Deres hengivne

Marcus Rubin.

665. Fra *Edvard Holm*.

10 Carlsbergfondets Direktion,

den 21/8 1905

Kjære Hr. Generaltolddirektør!

Vi har med »Siam« faaet 19 Kasser Gibsafstøbninger (og intet andet) hjem fra Rhodosexpeditionen; men jeg vilde meget bede
15 om, at vi kunde forskaanes for at Toldvæsenet (i Frihavnen) aabnede Kasserne, hvad der med det skrøbelige Materiale kunde bevirke sørgelig Ravage.

Svar bedes givet Videnskabernes Selskabs Bud, der overbringer dette Brev.

20

Deres hengivne

E. Holm

666. Til *V. Oldenburg*, koncept.

København, d. 13 Septbr. 1905.

Kære Hr. Overpræsident.

25 Efterat nu Raadhusets festlige Indvielse er foregaaet, tillader jeg mig — med Flid post festum — at fremsætte en Beklagelse.

For 30 Aar siden blev jeg som ganske ung Mand ansat i Magistraten og virkede i Kommunens Tjeneste i henved 21 Aar, fra Maj 1875 til Nytaar 1896. Jeg kan fuldkommen objektivt udtale,
30 at jeg i dette Tidsrum, — der var vanskeligt paa Grund af Byens enorme Opkomst, paa Grund af den bitre og voldsomme politiske Strid, og paa Gr. af at mit Embedsfelt var saa nyt, at jeg formelig maatte erobre mig Gehør og Raaderum — udrettede et Arbejde, der har haft ikke ringe Betydning for Kbhn.s Kommune. Af saagodt-
35 som intet tilvejebragte jeg den kommunale Statistik og førte den paa ethvert Omraade ind i de Spor, hvor den efter min Afgang

har fortsat; af Kaos nyorganiserede jeg Valgordning og Valglister m. m., saaledes som de virke endnu idag; ved Siden deraf konsuleredes jeg jævnlig i sociale og øk. Spørgsmaal, og i mit Otium udarbejdede jeg bl. a. Københavns Historie som Del af Danmarks Historie i den første Halvdel af det 19. Aarh. 5

Ved den nu afholdte Raadhusfest, hvis specifikt »kommunale« Karakter blev fastholdt saa stærkt og eksklusivt, at Konsekvenserne af, at Kbhvn.s Universitet m. m. holdtes ude rimeligvis vil sætte dybere Spor end Festen selv, er jeg — uagtet samtlige tidligere Medl. af Kontoret var indbudte og de mig bekendte tidligere Embedsmænd var indbudte — bleven fuldkommen ignoreret. Er jeg overhovedet kommet nogen i Tanker — hvad der ikke er sandsynligt — har det rimeligvis været saaledes, at min nuværende fremskudte Embedsstilling kvalificerede mig til Udelukkelse; men at der var positive Grunde til »desuagtet« at indbyde mig, er ikke faldet nogen ind. 10 15

De vil forstaa, at hvis ovenstaaende var Udslag af en Fornærmelse over en ikke tilstillet Middagsindbydelse eller lign., vilde noget saadant i hvert Fald ikke have kunnet afføde en Skrivelse som denne; men det er ganske uaffektet en Beklagelse over, at Kbhvn.s Kommune ikke har anset Arbejdet i dens Tjeneste i Hovedparten af mit Liv en simpel Høflighed værd, — en oprigtig ment Beklagelse, som jeg naturligvis ikke fremsender til offentlig Brug, men ganske vist paa den anden Side tilsender Dem i Deres Egenskab af Kommunens Præses. 20 25

Deres meget ærbødige og hg.

M. R.

667. Fra *V. Oldenburg.*

Vestre Boulevard 47.

Kjøbenhavn B., d. 14-9-05 30

Kære Generaldirektør Rubin

Jeg kan for mit Vedkommende være enig med Dem i at beklage, at De ikke blev indbudt til Raadhusfesten. Jeg havde ikke at gøre med Enkelthederne i Henseende til Indbydelserne men har i Anledning af Deres Brev forhørt mig hos Vedkommende, som svarede mig, at man stærkt havde tænkt paa at indbyde Dem men mente at 35

maatte opgive det, fordi man da ogsaa maatte indbyde forskellige Andre, hvad Pladshensyn forbød.

I Henseende til Deres i meget stærke Udtryk affattede Kritik af det hele System for Indbydelserne maa jeg derimod være ganske uenig med Dem. Den første Tanke var at indbyde Universitet, Kunstakademi, Retter osv. osv., men man kom derved snart til et Tal, som vilde nødvendiggøre, at man udelukkede mange af dem, som havde skænket Gaver til Raadhuset eller hvem man af kommunale Grunde kunde ønske at indbyde, og særlig Kommunens Embedsmænd. Dette mente man ikke at kunne gøre. Derfor opgav man den første Tanke og gav Festen den Karakter, som den fik. Heri var jeg ganske enig, om jeg end, som sagt, mener, at denne Ordning ikke hindrede, at De blev indbudt, hvad Deres Fortjenester af Kommunen vel kunde have Krav paa.

Jeg antager ikke, at det er Deres Mening, at Deres Brev skal forelægges Magistraten efterat jeg har gjort de nærmest Vedkommende bekendt dermed.

Deres hengivne

V. Oldenburg

668. Til V. Oldenburg, koncept.

København, d. 15 Septbr. 1905.

Kære Hr. Overpræsident.

Mange Tak for Deres godhedsfulde Svar. Min Undskyldning for, at jeg maaske i vel stærke Udtryk har omtalt Universitetets Udelukkelse, turde søges i, at jeg jo er noget af en Historiker. Dem behøver jeg ikke at fortælle, at København som »Hoved- og Residensstad« fødtes omtrent samtidig med, at den blev Universitetsby; i ingen By i Verden (fra regnet de smaa egentlige »Universitetsbyer«) har Universitet og Stad levet et saa snævert og betydningsfuldt Samliv som i København —, og saa ved Stadens Indvielse af sin nye Pragtbolig lader man Universitetet blive hjemme, af Hensyn til Konsekvenserne!

Dog dette var jo fra min Side kun en Indskudsbemærkning — jeg er ikke Universitetets Vogter —, og den Lighed er der kun mellem det og min Ringhed, at vi begge udelukkedes af Hensyn til de fatale Konsekvenser. Jeg tror imidlertid ikke, at De vil finde

nogen anden af denne Stads Borgere, der forener de Egenskaber 1) som Generaldirektør (Chef for Skattedp.) daglig at sidde med Kommunens Sager endog i vidtrækkende Finsspørgsmaal, 2) efter Evne at have knyttet sit Navn videnskabeligt til Kommunens Historie, 3) i 20 Aar at have røgtet ansvarsfulde Hverv i dens Tjeneste. Selv om hvert enkelt af de tre Synspunkter muliggjorde en Forbigaaelse, tror jeg ikke den lader sig forklare og forsvare ved Komb. af dem. Mange vilde sikkert mene at min Henvendelse laa baade under min personlige og min Stillings Værdighed. Jeg har imidlertid ment, jeg vel kunde forene det med min Værdighed overfor min gamle »Arbejdsgiver« selv og direkte at meddele, at det har gjort mig ondt, at Dugen er skaaret over imellem os.

For en Ordens Skyld beder jeg disse Linier viste til dem, der har læst mit forrige Brev, men jeg ønsker naturligvis ikke Sagen forelagt Mag. eller andet lign.

Med gentagen Tak for Deres venlige Brev

Deres ærbødigst hengivne

Marcus Rubin.

669. Til Ivar Berendsen.

Generaldirektøren for Skattevæsenet.

København, d. 16. Novbr. 1905.

Kære Hr. Toldinspektør.

Maa jeg lykønske Dem til den Ære, der er vist Dem ved, at en Kreds af Finner for nogle Aar siden har tilsendt Dem en Erkendtlighedsadresse, om hvilken De idag har ladet tilflyde »Politiken« en Meddelelse. Af et Interview for nogen Tid siden i »Politiken« fremgaar det jo ogsaa, at De selv skønner, De har haft en ikke uvæsentlig Del i de finske Begivenheder, og Deres Glæde over den Gang, Sagerne deroppe har taget, er derfor — ogsaa bortset fra den almene Glæde ved en god Sags Trivsel — saare forstaaelig. Men jeg maa dog nu, post festum, fortælle Dem, at jeg for Deres Skyld har haft en Del Ulejlighed. Deres Deltagelse i den finske Bevægelse var jo vel kendt, og under det forrige Ministerium omtaltes det fra den daværende Udenrigsminister flere Gange for mig, at den russiske Regering just ikke saa videre gunstigt paa, at en dansk Embedsmand i en ret fremskudt Stilling mere eller mindre

aabenlyst arbejdede for og med dens indre Modstandere eller Fjender. Vi fik videre Skridt afvendte, men vi nægtede ikke for os selv, at Stillingen, efter international Vedtægt, var noget uholdbar; nu da De imidlertid gentagne Gange selv har skudt Dem stærkt og aabenlyst i Forgrunden, maa vi være belavede paa, at skulde Sagerne — imod Forhaabning — komme ind i det gamle Spor, maa vi tage vort Parti, og dette kan ikke blive til Fordel for, at en dansk Toldinspektør holder Arnested for Oprørsbevægelser mod en fremmed Regering; ja, selv om alt i Rusland vedbliver at gaa i frisindet Retning, er og bliver det mindre heldigt, at De tager saa energisk Del i udenrigspolitiske Affærer, og jeg vèd saameget mindre, hvorledes jeg i det lange Løb — eller ved en eller anden indtrædende Begivenhed — skal skærme det, som jeg personlig ikke skønner, at Deres Adfærd er korrekt.

Vel husker jeg, at De, da jeg talte med Dem før Deres Udnævnelse til Toldinspektør, »reserverede« Dem Finland. Forudsætningen var, som De vil erindre, at De, naar der overdroges Dem, ved et ret ekstraordinært Avancement, en betydelig Stilling i Toldstaten, fremfor alt helligede Dem denne, dels fordi den fuldt ud kunde kræve sin Mand, dels fordi man nu engang ikke kan have alt i Verden, og Forbindelsen af Embedsmand og Agitator er og bliver af uheldig Art, selv om den i den nationalliberale Periode — af Mangel paa andres Havelse — trivedes ret frodigt. Forløbet er jo imidlertid bleven et andet end forudsat; De har saa langt fra indskrænket Deres Agitation, at De har udvidet den. Ihvorvel De egentlig udefra er bleven Toldembedsmand, har De her taget ret voldsomt Affære, og om end Deres Modstandere efter mit Skøn har adskillig Uret, er der jo ingen Tvivl om, at Striden har faaet sin tilspidsede og bitre Form, fordi netop De, der ikke er »født« Tolder og, med Forbispringelse af adskillige, blev københavnsk Toldinspektør, an saa det for Deres Opgave at søge Formandsposten i Etatsforeningen og saaledes blive Etatens øverste Repræsentant. Dernæst tager De nu stedse ivrigere Del i den hjemlige storpolitiske Strid, er Medopretter af nyradikale Blade og Foreninger, holder de fornødne Foredrag (bl. a. om Toldens »planmæssige« Ophævelse!) o.s.fr. Endelig er Deres finske Virksomhed ikke blot

en Orientering for Almenheden m.H.t. Tilstande og Begivenheder i Finland, men, som De nu har deklareret, en aktiv Politik.

Fraregnet, at jeg beundrer, at en Mand faar Tid til paa én Gang at være Etatsagitator, indenrigspolitisk do., udenrigspolitisk do., Købmand og endda røgte et ansvarsfuldt Embede, vil jeg just ikke sige, jeg er stærkt opbygget ved alt dette, og jeg synes, ærlig talt, ikke heller, det stemmer med vor Aftale. Jeg troede, at selve Deres Embede, ret beset og forstaaet, vilde beslaglægge Deres Interesse mere, end det aabenbart gør, og i hvert Fald er det Alverden ubegribeligt, at alt dette *kan* forenes, og for ligesaamange til Forundring, at det *tør* forenes. Af mangfoldige Grunde har jeg dog ikke villet udtale mig for Dem tidligere, og jeg har lukket mine Øren for Ytringer fra allehaande Sider, og ligeledes døvet mine egne Betæneligheder, til hvilke der ogsaa nok kunde komme det Medansvar De giver mig, der har indstillet Dem, og til hvem De af forskellige nærliggende Grunde antages at staa i særlig Konneks. Nu har jeg imidlertid ment, at Tiden var inde, eftersom De jo dog, paa Deres formentlig væsentligste Interesseomraade, har naaet et Afsnit, saa at jeg altsaa kunde tænke mig, De vilde tage nogen Anstand og en Tid være Tilskuer.

Jeg beder Dem optage alt ovenstaaende venskabeligst; ved Tid og Lejlighed kan vi da maaske have en Samtale derom, hvorved enten jeg kan bringes til at faa et andet Syn paa Sagerne, eller De til at forandre Stilling til dem.

Med venligst Hilsen

Deres Marcus Rubin.

670. Fra Ivar Berendsen.

Vestre Boulevard 45.

Suum cuique

København B., den 16/11. 05.

Højtærede herr generaldirektør!

I slutningen af det brev, jeg fik fra Dem igår aftes, tilsiger De mig, at De vil give mig en samtale ved lejlighed om brevets indhold. Jeg skal visselig med tak benytte mig af tilsagnet. Men De vil ikke fortænke mig i, at jeg straks og skriftligt rydder udenværkerne, dels for ting, der allerede er forhenværende dels for ganske enkelte punkter, som behøver faktisk berigtigelse. Det første

fordi det vil forkorte samtalen, der også uden sådant kan blive lang nok (om De kan afse tid), det siste for ikke at ofre kostbare minutter på det rent overflødige.

Men allerførst vil jeg takke Dem, herr generaldirektør, for bre-
5 vet, for dets udførlighed og dets oprigtighed; et alvorligt ord som dette lægges på hjerte mere end al den uforstående hakken, som jeg daglig vader omkring i, og som tilsist indgiver én en farlig despekt for al modstand. Selvfølgelig kan jeg ikke glæde mig over den misstemning, som i brevet hist og her giver sig udtryk, et enkelt
10 sted synes jeg endog i en sådan udstrækning, at den giver relativt små ting overordentlige dimensioner. De kan jo da ikke i alvor mistænke mig for at have givet hverken adresse-artiklen eller de tidligere interviewer den form, de har, eller selv at have fremkaldt disse artikler. D'herrer er uden min foranledning komne ind
15 i min stue, og adressen blev ganske vist i forbigående omtalt, men min forbløffelse over det præg af »opslag«, denne sag fik i »Politiken«, var stor. Mit forhold til dette blad er siden dr. Brandes bortgang mere end løst, ligesom min journalistiske virksomhed er indskrumpet til det minimale. Med »Adresseavisen«s redaktion og udgivelse har jeg ejheller noget at skaffe; 1000 kroner kon-
20 tant har jeg givet, nogle ganske enkelte artikler har jeg skrevet deri, ellers er det telefoniske oplysninger eller hastigt nedkradsede linier om meddelelser fra udlandet, som redaktionen ikke selv har forstået, hvortil min andel i »Adresseavisen«s indhold indskræn-
25 ker sig.

Men bortset herfra, har Deres brev med ét slag gjort ende på en ufrihed i mit forhold til Dem, som blev mig pinligere for hver gang, jeg så' Dem, hvad enten det var på Deres embedskontor eller hvor jeg ellers, tilfældig eller nødvendig, måtte træffe Dem. Pin-
30 lig, fordi jeg, sålænge jeg husker tilbage, nærede en sådan højagtelse for Deres klarhed og betydningsfulde indsats i dansk kultur og liv; pinlig, fordi jeg var gået til min ny stilling med så store forhåbninger om udsigt til medarbejderskab, til tillid, under vilkår, som endelig engang kunde gøre det tjenstlige hverv også til
35 en udbyttekilde for mine evner, til en smule gavn for den embedsgren, jeg med aldeles åbne øjne i sin tid havde valgt at virke i.

Jeg fik at høre om misstemning fra Deres side — i uvenskabelige stunder benyttede overtoldinspektør Ring den trofast som våben imod mig, andre gav mig mere eller mindre velvillige vink derom —, men den ene gang, jeg selv bragte denne misstemning på bane for Dem, sagde De vel, at De afgjort ikke havde handlet som jeg, men reserverede Dem mod enhver berørthed deraf. Så lod jeg sagen gå sin gang. Og nu takker jeg Dem, fordi isen er brudt. De vil mærke, at dette var kun, hvad jeg ventede på. —

To timer, førend jeg fik Deres brev, havde jeg ekspederet post til Finland, til én af de politikere, jeg står i forbindelse med; han havde bedt om nogle oplysninger angående et forslag fra mig om finsk-indrepolitiske sager, og jeg svarede ham. Mit brev endte med disse ord: »Når nu om få uger Eders politiske liv er faldet til ro, er også min mission i den finske sag tilende. I har derefter kun en indre politik, og bortset fra dem, der af personlig interesse følger med deri, vil I kun have interesse for specialister. En mellemmand mellem Eder og europæisk opinion behøves ikke og kan ialtfald ikke vente nogen offentligheds støtte. Kun Eders kulturliv kan vise Europa, at vi ikke med urette vakte en opinion.«

Altså, når jeg ved en afsluttende artikel i »det ny århundrede« har gjort boet op, hører konflikten: dansk embedsmand — udenlandsk stormagts indre forhold, fortiden til. I sin tid har Deunter meddelt mig, at den russiske regering havde gjort forestillinger, men at de var blevne afviste (Januar 1904). Dengang Plehwe i foråret s. å. først gennem Frantz v. Jessens korrespondanser, senere direkte gav sig til at true, var jeg ganske vist på Sicilien, men ved min hjemkomst fik jeg sagen at vide. Og da jeg jo ikke kunde forudse Plehwes så hurtige død, var det mig ganske klart, at jeg stod foran et valg; hvordan det var faldet ud, betvivler De vel neppe; blandt mine papirer vil engang beviset findes for, at jeg ved min afgang af dansk statstjeneste havde taget ethvert hensyn til, at ansvaret lå på mig og mig alene. Men han døde, og fra den stund, Mirski, senere Witte, blev regeringens chefer, var det snarere i takt med de ledende russiske krese end imod dem, hvad jeg foretog mig. Dog herom, som om meget andet

vil først fremtiden bringe besked *). Nu er i alt fald spillet udspillet, og en hovedanstødsten i manges øjne fjernet. Selv har jeg — naturligvis — ingensinde kunnet anerkende berettigelsen af Plehwes opfattelse, ellers havde jeg ikke handlet som jeg gjorde, — såmeget
 5 ansvarsfølelse bør De tiltro mig. —

Også toldetatsforeningens forhold vilde jeg gerne éngang for alle, og forinden den tilsagte samtale, fremsætte i sammenhæng, ganske kort.

Jeg har aldrig søgt at blive formand, jeg har ønsket at forblive
 10 udenfor bestyrelsen. Men da man først — mod min vilje — fik mig ind i bestyrelsen, og i to år benyttede min evige mægling til at holde toldassistenternes utålmodighed i tømme, medens det fra alle sider var en forudsætning, at jeg efter Weibels afgang skulde være formand — utallige gange i bestyrelsesmøderne udtrykkelig
 15 udtalt af Weibel —, så fandt jeg ingen foranledning til, på personlig modstand, at trække mig tilbage. Men forøvrig er det hele jo en ringe ting — told-opinionen er en så lidet imponerende fremtoning, at den i alt fald ikke forstyrrer *mine* nætter, og min indre respekt for de instinkter, der benyttes, er så lille, at jeg ikke gør
 20 mig umage for at skjule min foragt. Det er måske en fejl, — Ring bebrejder mig ustanselig min storsnudethed —, men den hele uvæsentlige rivning vilde aldrig have antaget dimensioner, hvis ikke overtoldinspektørernes urimelige og heftige indgriben, i forbindelse med de velvilligt kolporterede rygter om Deres misbilligelse af min færd, havde lagt alt det pres paa en stakkels, gennem
 25 fattigdom forkuet, af smålighed og ufrihed opefter gennemsyret, halvdannet embedsmandstypen som den danske mellemordnede toldmand er, hans store dygtighed ufortalt, og mange enkelte undtagelser ikke til forkleinelse. At nogle ytringer af Dem, straks fra
 30 begyndelsen af, blev misbrugte, (De havde nemlig ordret sagt det samme til mig som til andre, men uddyndingen var aldeles perfid), fik jeg vel sat en stopper for — men med mit kendskab til toldmennesker er jeg særdeles sikker på, at den over jorden hindrede mistydning frodig trives under jorden. Endnu må jeg have lov at

*) Af »Dannebrog«s artikelserie i September fremgår, at enkekejserinden hele tiden stod med os, — thi også jeg var med.

sige Dem åbenhjertigt i denne forbindelse, at jeg ikke i formandsstillingen i etatsforeningen ser noget særlig repræsentativt, men vel en tillidspost, som jeg med nogen ret kunde aspirere til, ikke fordi jeg kan tarifere varer eller ekspedere skibe, men fordi jeg gennem årene har administreret foreninger. Når Ring ved forskellige lejligheder har hentydet til, at jeg mulig deri kunde se springbrædt til avansement — så måtte jeg være blind for ikke at se, at den snarere er det modsatte. Men forøvrigt bekymrer avansement mig for tiden lidet; det kommer ikke en dag før og ikke en dag senere end min naturlige tur er — hvis det kommer; men også i den henseende kolporteres velvilligt udtalelser fra Dem, herr generaldirektør, som misbruges. På mig har de intet indtryk gjort, det beder jeg Dem tro på.

Endelig kun én ting: min tjeneste. Da De derom i et ellers så åbenhjertigt brev intet siger, tør jeg antage, at derom ingen anke er fremsat. Forsåvidt min tjenestes ivrighed angår, vilde det også være umuligt. Men også om tjenesten er der et enkelt punkt, som lettere skrives end siges — og derfor være det sagt!

Jeg forefandt et distrikt, som efter mit skøn henlå i vantrivsel. Og jeg tog fat med god lyst, et halvt år efter skrev jeg for min fornøjelses skyld en lille liste over småforandringer og småforbedringer indenfor min kompetense, — så aldeles lidt var det ikke. Men da jeg vilde tage fat med større — så stødte jeg på den hellige »kompetense«. Når man nogle gange har fået stukket ud: »Pas på at holde Dig strikte til kompetensen; med hvilken kompetense har Du påbegyndt dette?; den forhandling må ikke påbegyndes af Dig, og den samtale må pointeres at være aldeles underhånden« — og når man derefter, klog af skaden, først mundtlig refererende sonderer terrænet, men en efter éns overbevisning nødvendig sags rejsning da rentud nægtes — ja så falder man hen i den daglige, mekaniske, men strenge overholdelse af tjenesten, benytter lejligheden, når en sag *udefra* rejses, til at få den sat i mere omfattende gang. Men nogen egentlig tjenesteglæde avler sligt ikke. Dertil kommer hierarkiet — efter de allerførste tider har jeg med Dem ikke haft et ord om tjenstligt udenomsarbejde uden på min foranledning. Og det har været to gange med lige povert resultat. En-

gang bad jeg Dem huske mig ved en ny toldordning, hvor mine fingre ligefrem klør efter at tage fat; da svarede De, at De skulde tale med Weibel; siden da har der været forhandlinger i sagen, men hierarkisk er jeg holdt udenfor. Andengang foreslog jeg at
5 sende mig udenlands, for postfortoldningens skyld, sammen med en kontrollør (jeg tænkte på H. P. Nielsen, med hvem jeg har god administrativ føling); men skønt postvæsenet har gjort sin rejse, og sagen egentlig er hastende, havde jeg i Deres tavshed det bedste bevis for, at jeg havde begået en hierarkisk brøler.

10 Men, herr generaldirektør, når éns rene tjeneste ikke byder én mere end daglig mekanik (jeg kunde selvfølgelig, hvis jeg ikke hadede humbug, give den meget mere værdighed end jeg gør), og når man holder af arbejdet for arbejdets, hjernelivets, resultatets skyld — så søger man sig selv det arbejde, éns tjenestegivende ikke
15 skaber én. Dette er forklaringen; jeg handler ikke af ærgerrighed, trods, uvilje mod at rette mig, forfængelighed, men fordi jeg *må* arbejde, og mit tjenestehverv giver mig ikke det arbejde, det kunde.

Dette vilde jeg have sagt, forinden jeg søger Dem. Om resten af
20 Deres alvorlige henvendelse tror jeg, efter dette, samtalen bliver lettere, hvis De i dette tror mig på mit ord.

I stor højagtelse

Deres ærbødigst hengivne

Ivar Berendsen.

25 **671.** Fra *Cbr. Helms.*

Thorshavn d. 13 Decbr. 1905.

Kære Hr. Generaldirektør.

Jeg har ofte tænkt, at jeg vilde skrive Dem til, men jeg var bange for at synes ubeskedent. Nu gør jeg det alligevel — uden
30 nogen speciel Anledning.

...

Jeg har nu snart været her i 3 Aar, og i den Tid har jeg haft den store Glæde at mærke, at min Arbejdsevne og min Arbejdslyst stadig er voxet, og det er mit Haab, at jeg her har faaet en
35 Gærning, som jeg nogenlunde gør Fyldest i, om jeg end er klar

paa, at jeg her maaske vurderes over Fortjeneste af de Folk, jeg arbejder iblandt.

Mit eget egentlige Arbejde passer ret godt for mig og interesserer mig, og der er desforuden nok at tage fat i. Jeg har paataget mig et ikke ringe Arbejde med at søge at bringe Orden i den færøske Jord, dens Opførelse i ordnede Registre — det har hidtil nærmest været Kaos — og det er mit Haab, naar det Arbejde er endt, at kunne tage fat paa at virke for en Omlægning af Jordegodset, som for Tiden henligger saa splittet i Smaalodder, at ethvert rationelt Jordbrug er hindret. De vil forstaa, hvor vanvittige Forholdene for Tiden er med Hensyn til Odelsjorden, naar De hører, at en Mand paa Sandø, hvis dyrkede Jord maaske er et Par Tønder Land dansk Maal, har denne Jord liggende splittet i 92 Stykker. En Omlægning vil sikkert møde megen Modstand, og det vil blive en meget radikal Lov, der skal kunne bringe det færøske Jordbrug paa Fode.

Efter ringe Evne hjælper jeg ogsaa lidt til i Arbejdet for at sprede lidt almindelig Oplysning her oppe, nemlig som Formand i en i Aar stiftet Foredragsforening her i Thorshavn. Det er ikke noget let Arbejde at skaffe et nogenlunde ordentligt Foredrag paa Benene hver 14 Dag, men det gaar, om end selvfølgelig Foredragenes Kvalitet — jeg har selv holdt to — næppe vilde blive gouteret i Hovedstaden. Jeg skriver alt dette om mig selv, fordi jeg gjerne vilde have, at De skulde vide, at jeg ikke længere er, som da jeg sad i stat. Bureau. Jeg er virkelig i mange Retninger meget forandret, og jeg ved med mig selv, at Deres Velvillie mod mig i gamle Dage har sin store Andel i, at jeg atter er kommen paa ret Køl. Det vilde jeg gjerne sige Dem Tak for.

Min Kone — der som De vist ved er en fortræffelig Kone, der altid har holdt Modet oppe — beder mig hilse.

Deres hengivne

Chr. Helms

672. Fra *Isidor Heckscher*.

Stockholm 2. d. 30 Decb. 1905.

Kære Rubin!

Dit venlige Brev af 27. var mig særdeles velkomment, og jeg takker Dig oprigtigt for den Trofasthed, hvormed Du følger os. Der er desværre nu saa yderst faa tilbage af Venerne fra Ungdommen – og selv fra dem, der ere i Live, føres man mod sin Vilje let bort med Aarene.

Lad mig ogsaa strax sige, at jeg i høj Grad beundrer Din Utrættelighed og Arbejdslyst. Du er ganske vist henved 6 Aar yngre end jeg, og det har i vort Decennium ikke saa lidt at betyde; men naar jeg tænker paa de store Fordringer, Dit omfattende og optagende Embede stiller, maa jeg skamme mig over, hvor lidt jeg selv faar udrettet, skønt *mit* Embede sandeligt levner mig Tid nok til Studier. Jeg betragter nærmest min Forfattervirksomhed som afsluttet; det er nu de yngres Tour at tage fat. At baade jeg og Eli med Glæde ville modtage, hvad Du sender os, behøver jeg vel næppe at tilføje.

Om de i Rigsdagen faldne Udtalelser, til hvilke Du sigter, har jeg hidtil ikke villet skrive til Dig, uagtet Sagen ganske vist ligger mig meget paa Sinde. Jeg vil nemlig ikke paa nogen Maade have, at der lægges noget Lod i Vægtskaalen af Hensyn til mine personlige Interesser. Selv har jeg altid indrømmet, ja fremhævet, at der er for lidt Arbejde for en udsendt Konsul i Sverig, og selv om Sagens Antal voxer lidt fra Aar til Aar, er det endnu for magert til at give nogen virkelig Tilfredsstillelse. Om det kan lykkes Regeringen at tilvejebringe en anden Ordning hvorefter Arbejdet besørges paa betryggende Maade uden synderlig Bekostning, er maaske tvivlsomt; men *kan* det ordnes saaledes, maa jeg naturligvis finde mig i at blive sat ud af Spillet. Af Dine Bemærkninger tør jeg slutte til, at der ikke fra Regeringen vil fremkomme noget Forslag i sidstnævnte Retning ved Finanslovens 2d. Behandling; det udelukkes dog ikke, at et slikt Ændringsforslag vil kunne fremkomme fra privat Side og vinde Tilslutning fra Ministeren, som med en overraskende Aabenhjertighed gentagne Gange har røbet sine »personlige« Følelser paa dette Punkt. Et Øjeblik fandt jeg, at der i

hans Udtalelser laa et consilium abeundi til mig; men da Grev Sponneck — der forresten i Realiteten er af samme Mening — bestemt erklærede, at Udtalelsen ikke var rettet imod mig personlig, bestemte jeg mig for at lade Sagen have sin Gang. Vi ere i al Fald nu alle tilstrækkeligt forberedte paa, at der kan ske en Forandring i vore Forhold naarsomhelst. Og *skal* den ske, maa den helst ske snart, inden jeg er for gammel til at gaa over i andre Stillinger.

Om Punschskatten skal jeg søge nærmere Oplysninger strax efter Nytaar og snarest muligt meddele Dig Resultatet.

I Retning af Unionskonflikten er der efter mit Skøn begaaet Fejl ogsaa fra dansk Side, og jeg betvivler, at man i Sverig endnu er villig til at glemme det. Stemningen er vedblivende lige bitter, baade mod Norge og Danmark, og selv den forholdsvis liberale Del af Pressen synes tilbøjelig til at gøre Hr. Berencreutz til Martyr. Men jeg tror, at det er klogest at tie bomstille til alt dette; med Tiden føres man vel atter hinanden nærmere af aktuelle Spørgsmaal. —

Nu kun en hjertelig Tak for den smukke Dag i Espergærde og min bedste Lykønskning til det nye Barnebarn! Kommer jeg, som jeg antager, til Kbh. om nogle Maaneder, vil jeg saare gerne tale lidt udførligere med Dig baade om det ene og det andet.

Din hengivne

Isidor Heckscher

673. Fra Holger Begtrup.

Frederiksborg Højskole
ved Hillerød St.

25

1 Januar 1906.

Hr. Generaldirektør M. Rubin!

Det glæder mig af Deres Brev at erfare, at De for Alvor tænker paa at gøre os den store Tjeneste at tale ved Højskolelærernes Kursus her i Septb. d. A. — Saa snart jeg kommer til Kbhvn., skal jeg opsøge Dem i Ministeriet. Men da det kan vare nogen Tid — maa-ske et Par Uger —, inden jeg faar Lejlighed dertil, vil jeg gerne foreløbig bemærke, at den Side af den sociale Udvikling i Danmark i det 19. Aarh., som vi Højskolemænd særlig kunde trænge til at blive oplyst om, vistnok er den, som udmunder i den moderne Fag-

foreningsbevægelse, og som har sit Udgangspunkt i det gamle Laugsvæsen.

Man kunde maaske betegne Linjen saaledes: Laugsvæsen — Næringsfrihed — Fagforeningsvæsen.

5 Det skulde glæde mig, om der hermed var givet en Antydning, som kunde tilfredsstillende Dem.

Forøvrigt skal jeg kun gentage, at ethvert Emne fra det sociale Livs Udvikling, som De maatte vælge, sikkert kan gøre Regning paa Interesse hos mine Kolleger, og at jeg tror, det vil være af ikke
10 ringe Betydning, at de Mænd, der arbejder for Folkeoplysningen, faar Lejlighed til af en særlig kompetent Mand at faa noget at vide paa dette Omraade.

Altsaa Tak, fordi De ikke har afslaaet at paatage Dem et Arbejde, som antagelig ogsaa vil komme andre tilgode end dem, De
15 her paa Skolen kan vente at faa til Tilhørere.

Med Højagtelse

Deres ærbødige

Holger Begtrup

674. Fra *Niels Neergaard*.

20

København d. 20. Jan. 1906.

Kære Rubin.

Tak for Deres Afhandling om Sundtoldens Afløsning, som jeg paa Grund af disse Dages Travlhed først igaar Aftes har faaet læst til Ende. Det har glædet mig at modtage den fra Dem og endnu
25 mere at læse den. De har jo som ingen anden Betingelserne for at behandle den Art Spørgsmaal, og næppe nogensinde har De været heldigere end her. Hvad jeg især glæder mig over i disse Fremstillinger fra Deres Haand er Baggrundens Dybde baade hvad det økonomiske og det historiske angaar, og for det sidstes Vedkom-
30 mende har jeg jo her nogen Adkomst til at dømme. Det er faldet mig ind ved at læse Deres sidste Bog, at De ikke bør lægge Deres historiske Pen til Side, før De har givet os en Fremstilling af den danske Toldlovgivnings Historie fra 1797. Her har De jo »Bag-
35 grunden« i Orden hele Vejen, og De er tilmed Generaltolddirektør. De vil nok indrømme mig, at der næppe oftere vil findes nogen, der som De forener alle Betingelser for at skrive en saadan

Bog. Tænk ved Lejlighed lidt over det, hvis De ikke — som jeg haaber — allerede har det under Overvejelse.

Den lille »Visker«, der falder af til mig, tager jeg Dem ikke ilde op, desformedelst at jeg har fortjent den. Man skal aldrig — selv om det er nok saa parentetisk og summarisk — skrive om noget, man ikke har sat sig ordentlig ind i.

Med venlig Hilsen

Deres hengivne

N. Neergaard

675. Fra *Edvard Holm*.

10

3/5 1906

Kjære Generaldirektør Rubin!

Mange Tak for Deres Venlighed at sende mig Deres Ødelæggelsesværk, Anmeldelsen af Troels-Lunds sidste Skrift. Ja visselig er dette tyndt baade ved sine Kandestøberier og ved det saare svage historiske Afsnit. Jeg selv har ærlig talt — hvad der maaske er en Fejl — ikke taget dette sidste au serieux, jeg har i Skriftet set et Udslag af patriotisk Lyrik, der tiltaler ved sin Varme foruden ved den smukke Form, hvori det kommer frem. Hvad Troels-Lund sigter at naa ved Brochuren har da ogsaa min Sympathi. Set fra dette Standpunkt har jeg ladet Svaghederne glide ned.

Mundtlig har jeg gjort ham opmærksom paa det gale i, hvad der i den seneste Tid er kommet op om Cronstedts formentlige Forræderi 1801, og som han har optaget. Jeg har sagt ham, baade at Cronstedt som udsendt fra Gustav IV var i Kjøbenhavn under Slaget den 2^{den} April, og at det aldeles ikke var ham, men Admiral Wachtmeister, der havde Kommando over Flaaden i Carlskrona; men Tr.-Lund mente, at netop det, at Cronstedt var i Kjøbenhavn, dobbelt maatte lette det for ham at sælge sig til Nelson (!) Ganske morsomt er det ved hans historiske Tilbageblik, at det paa en Prik ligner, hvad der var god Latin lige op til 1864 og hvad der ikke taaltes nogen Modsigelse imod. Det har forbauset mig, at Tr.-Lund i den Grad har holdt fast ved Indtrykkene og Stemningerne fra Ungdomstiden. Vi andre har i saameget lært at maatte se mere nøgternt paa Fortiden.

35

Deres hengivne E. Holm

676. Fra *David Simonsen*.

Skindergade 28. K. 4/5 1906.

Kjære M. Rubin!

Nationaltidendes Artikel — der kun mangler Ordet »Jøde-
 5 smaus« for at være fuldkommen — bringer mig i Erindring, at jeg
 ikke har takket for Tilsendelsen af Din berettigede Kritik af
 Troels-Lunds smukt skrevne men politisk fantastiske Pjece. At den
 ogsaa historisk var saa upaalidelig, var undgaaet min Opmærksom-
 hed, hvorfor jeg takker for god Belæring.

10 Venlig Hilsen

Din DS.

677. Fra *Erik Henriksen*.

Sortedams Dossier. 59. 6 Maj 1906.

Hr. Generaldirektør Rubin.

15 Tillad mig, at komme tilbage til vor Samtale igaarmorges. Der
 er et bestemt Punkt, jeg gjerne vil berigtige. De paastod, at det ikke
 var Professor Georg Brandes, der havde trukket sig tilbage fra »Til-
 skueren«, men at det var Tidsskriftet, der ved sin Holdning over-
 for ham havde hidført Bruddet. Og De paaberaabte Dem Udtalel-
 20 ser fra andre, der paa et Tidspunkt, hvor Brandes endnu skrev i
 »Tilsk.«, havde ytret deres Forundring over, at han vilde vedblive
 dermed.

Jeg har nu undersøgt Sagen. Sin sidste Tilskuer-Artikel har
 Brandes skrevet i Maj-Hæftet 1903. Paa dette Tidspkt. havde der
 25 intet staaet i Tidsskriftet, der gjorde Front mod ham, og næppe
 heller noget, der angreb hans »Retning«. Aarg. 1901 (den 1ste
 under Vedel) og 1903 aabnes med Artikler af ham. I Februar-
 Hæftet 1902 er der 3 Artikler + 1 Digt til Forherligelse af
 ham i Anledning af hans 60 aarige Fødselsdag. Den eneste Arti-
 30 kel indtil da, han kunde tage en Smule Forargelse af, var et lille
 Stykke af mig mod Edv. Brandes i Marts 1903. Men i offentlige
 Forhold er E. B. jo ikke G. B.'s Broder, men — eller rettere var
 dengang — »Politikens« Redaktør, med hvilket Blad G. Br. aldrig
 har været solidarisk.

35 Saa udkom om Efteraaret 1903 »Det ny Aarh.« Fra det Øjeblik
 af gik G. Br. med fuld Oppakning over til dette Tidsskrift. Trods

indtrængende Anmodninger fra »Tilsk.«'s Redaktør og imod givet Løfte forlod han sit gamle Tidsskrift eller lod i hvert Fald aldrig mere noget Bidrag tilflyde det. Saa maatte vi virkelig have Lov til at føle os løste fra saadanne særlige Pietetshensyn overfor ham, der skulde hindre os i at lade unge Stridsmænd for en ny Tid sige deres Hjærtens Mening og gøre Regnskabet op med Fortiden. Et Tidsskrift som »Tilsk.« har da Hensyn at tage ikke blot til Fortiden men ogsaa til Fremtiden. Den første af den Slags Artikler fremkom i Marts 1904, og først fra da af kan der i »Tilsk.« paa-vises Artikler med polemisk Holdning overfor Georg Brandes. 10

Under min Samtale med Dem igaarmorges havde jeg ikke disse Fakta paa rede Haand. Derfor har jeg tilladt mig at ulejligge Dem med disse Linier.

Deres ærbødige

Erik Henriksen 15

678. Til Erik Henriksen.

7-5-06.

Hr. Overretssagfører Erik Henriksen

Tak for Deres Brev. Paa ét Punkt har De misforstaaet mig: der er ingen andre, der til mig har udtalt nogen Forundring over, at G. B. vedblev at skrive i »Tilskueren«, det var mig selv, der, just ikke forundrede mig, men bemærkede mig det (indvendig). At han derefter offentliggjorde sine Erindringer i »Det ny Aarh.« forbausede mig ikke — han er jo rig nok til flere Tidsskrifter, og jeg tænkte mig, at han ogsaa vilde give Munch en Haandsrækning —, men først i den seneste Tid »bemærkede« jeg mig igen, at der maatte være System i det, men har forresten ikke heller nu talt med nogen derom, før jeg forleden traf Dem. 20

Iøvrigt har De sikkert Ret i, at der, imens G. B. skrev i »Tilskueren«, intet Angreb skete paa ham; mine Fornemmelser fra da af maa altsaa have beroet paa den hele Position, »Tilskueren« indtog under Vedels Redaktion, og som jo stemmer med Vedels Anskuelser. — — 30

Intermezzo. Jeg anser V. V. for en frisindet, ægte demokratisk, ærlig, fin, fordomsfri, kundskabsrig, talentfuld og modig Mand. Og hvad mangler ham da? En Personlighedens Overlegenhed til at 35

gennemføre det han har villet fra sin første Bog, Tale og Artikel til de sidste: afveje Ret og Uret paa en Guldvægt og derefter afsige sit Verdict. Han har glemt, at selv Olympens Guder gik ned paa selve Valpladsen, »trak ud«, og at det 19. Aarhundredes Olympier, 5 Goethe, holdt sig i Olympen, men (da han var naaet saa vidt) heller ikke sloges med. Der er i V. V. noget af det Stof, der skaber Kassandraer (der aldrig har reusseret), og endda er der ikke Bredde nok i ham til en Kassandra: hvad han har villet, kan man udrette, naar man er Digter (thi saa laver man baade »De unges 10 Forbund« og »Dukkehjem« og »Gengangere« og, paa én Gang, Kroll og Mortensgaard), men det er forbandet svært at gøre det indsnoet i Bøger og opviklet i spredte Taler og Artikler. Og endnu værre: for ikke at synes ensidig, vender han sig stadig mod sig selv; endog sproglig gaar i hans Bøger lærde Vendinger og Vul- 15 gærord til den Grad ind i hinanden, at man formelig synes at mærke, hvordan han under Arbejdet retleder sig, naar han griber sig i at være for ophøjet, for straks at vise, at han ikke er skabagtig og godt kan snakke ligetil. Dette sidste har skabt formel Ujævnhed i ham, og den reelle er affødt af, dels at han har villet 20 formeget — villet være Vindenes Fader —, dels under den Uvilje, han fornå, er bleven yderligere uligevægtagtig, fordi han hverken vilde lade sig intimidere til at tie og dog ikke lade sig drive længere til modsat Side, end han mente det rigtigt: dette alt for aaben Scene, d. e. saa enhver med Vane til at se og høre formelig kunde 25 følge Evolutionerne. — Jeg er ikke Portraiteur og giver mig ikke ud for at være det; hvad jeg her har skrevet, er altsaa kun nogle Elementer til et Portræt, men tilsammen forklarer de en vis Disharmoni baade indenfor V. selv og mellem ham og hans Omgivelser, d. e. dem, han vil reformere.

30 — — Altsaa, hvad jeg bemærkede mig, var at G. B. ikke af Vedels kontra-kritiske Holdning mod »Politiken« m. m. lod sig afholde fra at skrive i »Tilskueren«, og mit Indtryk af, at der ogsaa overfor G. B. selv maa have været Gnavenhed, kan jeg tidfæste derved, at jeg *ikke* gik med til Høffdings 60-Aars Fødselsdag i 35 Marts 1903, fordi jeg ikke vilde ærgre mig ved at sidde og høre paa en Festtale for én, der affattes ved Hjælp af Sidehib til en an-

den (eller andre, saaledes som Deres Tale ved Hørups Afsløring i Stud.samf.), og Deltagere meddelte mig senere, at jeg havde haft Ret; havde det ikke været for »Festens« Skyld, var der bleven protesteret mod V.'s Tale. Desuagtet skrev G. B. i »Tilskueren« i Maj 1903. Om Efteraaret giver han Munch sine Erindringer — 5
 hvad der var hans Ret, efter Omstændighederne overfor de paa-
 gældende hans Pligt — og saa ikke et halvt Aar efter giver »Til-
 skueren« Plads for en ung Mands personlige Uvornheder imod
 G. B., iøvrigt i en Artikel, der ingenlunde er uden Frejdighed og
 Talent og ikke Løgn for alle Pengene. 10

Havde G. B. været St. Mill, havde han maaske desuagtet fortsat med at skrive, men nu er han ikke St. M., og desuden er jeg sikker paa, at uagtet G. B. ikke er E. B. osv., har Vedels og Tilskuerens stadige »Farisæisme« overfor E. B., Politiken m. m. irriteret ham; saa har vel ovennævnte Artikel (og »Det ny Aarh.'s« Eksistens) 15
 gjort Udslaget. — Ex tuto: jeg har ikke Skygge af positiv Kund-
 skab derom, jeg har, som sagt, aldrig talt derom med nogen.

Der kunde endnu siges meget om Harald Niensens m. fleres Forhold til G. B.; de unges Malhør er, at i vor Tid synes Aandsherrer-
 nes usvækkede Levetid at vare to Slægtled istedetfor et; det vil 20
 sige, at et Slægtled rides overende, naar der da ikke imellem dem
 er dobbelt sværtbevæbnede, endsige naar det modsatte er Tilfældet.

— Naa, nu har jeg ikke Plads mere. Hvis De har læst til Ende, saa tak for Opmærksomheden.

Deres hengivne 25

Marcus Rubin.

679. Fra Isidor Heckscher.

Stockholm 7/5 1906.

Kære Rubin!

Dine venlige Linier til Svar paa vort Telegram til d. 24 April 30
 har jeg med Tak modtaget. Jeg haaber, I tilbragte Mærkedagen
 i Glæde og Tilfredshed.

Ligeledes har jeg at takke Dig for Særtrykket af Din sidste Til-
 skuer-Artikel. Jeg har læst den med megen Opmærksomhed og —
 som altid — med Beundring for Din Uopslidelighed og Din Energi. 35
 Om selve punctum saliens er jeg vel næppe kompetent til at ytre

mig; jeg er mig bevidst, at min historiske Dannelse er yderst mangelfuld og at jeg vistnok endog savner »historisk Blik«. Hvad der mest gjorde Indtryk paa mig under Læsningen, var ikke saa meget den kritiske Skarphed — der overfor en saa fantasifuld og konstruerende Forfatter som T.-L. vist altid maa kunne finde stærkt blottede Angrebepunkter — men den Iagttagelse, at Din Artikel utvivlsomt vilde blive tagen til Indtægt for en politisk Tendens, nemlig for Danmarks Tilnærmelse til Tyskland og dets Tagen-Afstand fra Sverige. Heri tog jeg da heller ikke fejl: strax efter havde jeg den Ærgrelse at læse Nat. Tid.'s uforskammede og lave Angreb paa Dig. Din Replik har jeg ogsaa læst i Berl. Tid.; den var ikke ufortjent. I dens Slutningspassus er jeg desværre fuldt enig med Dig: vi ligge, som vi have redt.

Kunde vi blot en Gang blive kloge af Skaden! Men det er just Ulykken, at man i Danmark skriver og taler, som om Fremtiden hørte os til, som om vi var fuldt ud Herrer over vor egen Skæbne og ikke behøvede at tage Hensyn til store og smaa Magter. Vor »Souverænitet« have vi ganske vist endnu i Behold; men til at forsvare den have vi ingen Lyst og ringe Kræfter, og til at vente den respekteret »pour nos beaux yeux« have vi strængt taget slet ikke Lov. Jeg ved slet ikke, hvad man i de ansvarlige Kredse har for Tanker om den Ting; men jeg frygter, at naar det kommer til Stykket, er det ikke os, som faa Valget. Sverige synes jo nu ikke at ville have nogetsomhelst at gøre med os saa lidt som med Nørmandene; betegnende nok, bliver det nye politisk-socialt Tidsskrift, der — i Overensstemmelse med Gunnar Hazelius' Plan — snart vil blive startet her, stillet under Redaktion af den samme Hr. Molin, der i sin meget priste, chauvinistiske Bog »Svenska spörsmål och kraf« nylig statuerede, at Sverigs naturlige Grænse er ved Lille Bælt. Nationalismen florerer her frodigere end nogensinde i min Levetid; selv alle de unge, dygtigere Akademikere vedkende sig den, og Prof. Kjellén, hvem faa tidligere skænkede en Tanke, har paa Rigsdagen i Aar vundet sine Guldsporer med de fedeste Fraser. Faar denne Stemning Lov til at raade, kan det gamle Kongeord, at Krig mellem de tre nordiske Folk for Fremtiden er en Umulighed, let blive gjort til Skamme. Og i saa Fald kan vor Nærmelse

til Tyskland blive en uundgaaelig Nødvendighed — uden at jeg tør rose mig af at dele Dit Syn paa, at vi fra den Side have haft mere Grund til Tilfredsstillelse end fra Sverigs, og uden at jeg tør haabe paa en saa betrygget Existens i Tysklands Arme som den, vi kunde have faaet ved en nordisk Sammenslutning. 5

Efter *mit* Syn paa Situationen er Danmarks Existens for Øjeblikket alt andet end tryk. Og det er slet ingen lystelig Opgave for Tiden at repræsentere Danmark i Udlandet. Især naar Opgaven bestaar i at arbejde for Udvidelsen af det kommercielle Samkvem med en Nation, som hver Dag paany opsiges Bekendtskabet med os og som desværre overmaade godt kan undvære vor Assistance. Din Nevø David R., som igaar gjorde sit Afskedsbesøg hos os, vil kunne fortælle Dig adskillige talende Beviser herpaa, og jeg selv forøger dagligt mit Forraad af nedslaaende Erfaringer. 10

Nu — hvorledes særligt *mine* Fremtidsudsigter ere, har mindre at sige. Jeg er ganske forberedt paa, at man i Danmark kan være tilbøjelig til at inddrage Posten her; om faa Dage vil uden Tvivl den svenske Rigsdag gaa ind paa Udenrigsministerens Forslag om at inddrage det lønnede Generalkonsulat i Kbh., og slikt maa nødvendigvis gøre et vist Indtryk paa vore Overvejelser. Men hvad der saa skal komme bagefter for mit Vedkommende, derom har jeg ikke den fjerneste Anelse. Den personlige Rapport, hvori jeg i gamle Dage under Geh.R. Vedels Tid stod til Udenrigsministeriet, er desværre ikke længere tilstede; selv om jeg ikke tør beklage mig over Mangel paa Imødekommenhed, savner jeg dog meget Adgangen til at tale frit og faa et aabent, uforbeholdent Svar. Formentlig kommer jeg vel dog til Kbh. i Løbet af nogle Maaneder; maaske kan man til den Tid se klarere i Sagerne. 20

Med hjerteligst Hilsen

Din hengivne 30

Isidor H.

680. Til *Aage Friis*.

København, den 9-5-06.

Kære Dr. Friis. Det er faldet mig ind, at mit Ja til at give Bidrag til Hanssen-N. gaves før v. Jessen-Affæren og nu er bortfal- 35

det. Jeg véd godt, at Deres og mange andre gode Navne vil findes paa Opfordringen, jeg véd ogsaa godt, at det mHt. Formaalet ikke bør spille nogen Rolle, om v. J. er med, og De kan maaske anse mig for altfor sensibel mHt. en Bladartikel. Saadan er imidlertid
5 ikke Forholdet, men da jeg ikke tager aktiv Del i offentlig Politik m. v., vil jeg i det mindste ikke passivt støtte, at en Mand som v. J. — der har dokumenteret sig som et Æsel af Forstand og en Æsel af Karakter — faar ligeberettiget Plads i honnet Selskab. At Selskabet vil det, kan ikke være nogen Norm for mig, der er bleven
10 generet af Æslets Uhumskheder. A propos sidstnævnte Ord: da Penge, som bekendt, er det eneste der ikke lugter, selv om de kommer fra en Kloak, kan v. J. jo give til H.-N. sit Honorar for Artiklerne om mig; saa er der dog kommet noget godt ud deraf.

Deres hengivne

15

Marcus Rubin.

681. Fra Erik Henriksen.

9 Maj 1906.

Hr. Generaltolddirektør Rubin

De bedes modtage min Tak for Deres Brev og for den Opmærksomhed, De har vist mig ved denne udførlige Redegørelse for Deres Indtryk af »Tilskuerens« Holdning. Det har naturligvis i høj Grad interesseret mig at læse, hvad De har skrevet. — Hvad selve Sagen angaar, er det jo noget Smaatteri, og De maa ikke tro, at jeg ved mit Brev vilde give disse »Affærer« en Betydning, som de ikke
25 fortjener. Det var blot de omtalte Dato'er, jeg vilde bringe paa det rene. Jeg kritiserer paa ingen Maade, at Prof. Brandes sluttede sig til og støttede »Det ny Aarh.«, og hans Tilslutning til dette Tidsskrift blev naturligvis heller ikke Motivet til »Tilsk.«'s Frondør-Holdning ovfr. ham. Men dette Forhold gav »Tilskueren« større
30 Frihed til at realisere sit Program: Frit Slag til alle Sider! Mere Sigte paa Fremtiden end paa Fortiden! Den Frygt for at træde Georg Brandes for nær, som tidligere havde hæmmet os, følte vi ikke mere eller i hvert Fald ikke i samme Omfang som før.

De fremdrager et Par Tilfælde, der kaster et vist Lys over, hvad
35 der ligger os imellem: Vedels Tale ved Høffding-Festen og min Tale ved Hørup-Billedets Afsløring i Studentersamf. Med Hensyn

til Vedels Tale er De fejl underrettet. Der *var* ingen »Sidehib« i den. Det er altsaa Deres Hjemmelsmænd, der selv har lagt saadanne ind deri. Og hvad angaar de »Sidehib«, der var i min Tale, saa var der i Virkeligheden dog ikke et Ord deri, som en *forudsætningsløs* Opfattelse kunde tage Forargelse af. Men De og den Kres, hvortil De hører, møder altid ved en saadan Lejlighed med ganske bestemte Forudsætninger. Naar disse ikke opfyldes, suggestioner[er] de dem selv til at finde noget andet og mere α : værre i det, vi siger, end der er. Nogle Ord, De engang (ved vort Møde i Studenterforeningen ifjor Vinter) sagde til mig angaaende min Artikel om Pingel, røbede for mig — til min Forskrækkelse — en Mistænksomhed, som jeg ikke havde tænkt mig Muligheden af og som gjorde mig ondt. Det kommer vist deraf, at De og Deres Kres har vænnet Dem til en bestemt Samstemthed i *Tone* og i den Grad har vænnet Deres Øre til kun at høre denne ene fælles *Tone*, at Instrumenter, der er stemte i deres *egen* *Tone*, skurrer saa stærkt i Deres Øren. Og maaske paavirker dette saa igen os til at udhæve og hævde vor egen *Tone*. Og derved faar det hele Forhold noget polemisk og drillende ved sig.

Deres ærbødig hengivne 20

Erik Henriksen

682. Til *Erik Henriksen*.

10-5-6.

Tak for Svar. Videre maa opsættes, til vi atter mødes. Jeg aner ikke, hvad jeg har sagt om Pingel-Artiklen hin Lørdag Aften. — Deres Brev viser, at da G. B. havde begyndt at skrive i det ny Aarh. gav Tilsk. frit Slag til ham. All right; men den Salon har han da virkelig god Grund til at trække sig tilbage fra — ogsaa i Ideens Interesse, saa kan Slagene blive des friere. — Deres Hørup-Foredrag, som jeg paahørte og læste, var polemisk mod H.'s nærmeste Venner og Medarbejdere, som De vidste var tilstede for at fejre H., og som De altsaa paa hin Mindeaften bevidst generede. Det er slikt, jeg synes ilde om. Naar De ikke anser det Foredrag for polemisk, kan min Hjemmelsmand have haft Ret med V.'s Fore-

drag. — Jeg har ingen *Kres* (hvilken), end mindre nogen fælles *Tone*. — Paa Gensyn.

D^s hengivne
Marcus Rubin.

5 683. Fra *Erik Henriksen*.

10/5-06.

Hr. Generaldirektør Rubin.

Da det ikke er mig, men *Vedel*, der er Redaktør af »Tilsk.«, maa jeg være dobbelt paa min *Post overf. Mistydninger*. Derfor to
10 Ord endnu. De har ikke Ret til at sige, at »Tilsk.« gav frit Slag til Br., fordi *Vedel* har ladet en ung i sin Storm- og Trængselstid værende Mand komme af med to polemiske Art. mod Br. Det er alt, hvad der har staaet i »Tilsk.« med direkte Front mod Br. De blev endda kun optagne med *Tøven* og *Tvivl*. Redaktionen af
15 »Tilsk.« blev i sin Tid overgivet *Vedel* fra *Galschiøtt* med det Program, at han, V., skulde knytte Forbindelse med de Unge. Og *Har. Nielsen* er jo ogsaa efter Deres Mening en Mand, der bør have Lov til at sige sin Mening. De maa desuden ikke overse, at Starten af Det ny Aarh. gjorde det til noget af en Nødvendighed
20 for »Tilsk.« at søge sin Eksistensberettigelse noget ved Siden af sin tidligere, for ikke at blive helt overflødig og gaa ind. Det er alt-sammen gaaet, som det maatte gaa. Det skulde glæde mig, om der maatte blive Lejlighed til at forny vor Diskussion.

Deres ærbødig hengivne

25 Erik Henriksen

684. Til *Lis* og *J. P. Jacobsen*.

[juni 1906]

Kære Børn og Børnebørn (hvor stolt! — men hvor gammelt! — men hvor stolt!)

30 I dette Øjeblik telefonerer Mor til mig, at der er kommet Hilsen fra jer, og at I er kommet vel over — hvad jeg blev meget glad for. Vi syntes igaar Aftes, det var ganske underligt ikke at kunne ringe jer op; har de Telefon paa eller ved *Salemgaard*? — Iøvrigt havde jeg intet at berette. Folk er faldne til Ro. Aviserne er matte (kun
35 Socialdemokr. er selvfølgelig begejstret). Finansministeren har jeg

nu talt med i en Time: dels sagligt, dels politisk. Han var selvfølgelig ganske glad, men vidste og sagde ikke andet, end vi alle véd, at det vilde blive saare svært for Zahle og Neergaard (navnlig den sidste) nu at drive systematisk Opposition. Jeg holdt en længere Tale for ham om mine Anskuelser (bl. a. at de radikale efter Udtrædelsen skulde have været *kritiske* og *afventende*, men ikke stormløbende —, han mente ogsaa, de ude i Landet var kommet langt videre hermed); imidlertid kan vi jo altid snakke herom. Det var mig klart, at Ministeriet vil gøre fuld Venstrepolitik (Valgret — Befæstning — Kongevalgsopløsning), hvad jeg forresten sagde V.L., at de nu ogsaa var bundne til. — Hilsen fra Mor. Mange Kys og Hilsner.

Faer.

685. Fra *Vilhelm Lassen*.

7/6 06. 15

Kære Generaldirektør!

Indlagte *gule* Papir er Kopi af et Forslag, som gamle Tutein — den fhv. moderate Fører — har sendt Klasselotteriinspektøren, men intet Svar faaet paa. Nu er han kommet til mig. Jeg har næppe haft Tid til at læse det end sige tænke over Forslaget. Send mig et Par Ord om det.

...

Iaften gaar Rejsen sydpaa. Min Hustru befinder sig desværre ikke vel. Selv føler jeg mig nu — efter Kampens Afslutning — ganske marode. Min Adresse er indtil 10 Juni inkl. Hotel Continental, Dresden A. Derefter Hotel National, Karlsbad. Lev vel.

Deres heng.

Vilh. Lassen

Mit foreløbige Indtryk af Arveafgiftsloven er særdeles godt.

V. L. 30

686. Fra *Vilhelm Lassen*.

Karlsbad, den 18/6 06.

Kære Hr. Generaldirektør!

Jeg takker Dem for Deres venlige Brev og for Deres gode Ønsker om Helbredelse for min Hustru, fra hvem jeg skal hilse. Foreløbig bekommer Kuren hende vel, og Lægen har givet de bed-

ste Løfter om, at hun skal blive fuldstændig rask. — Selv drikker jeg ogsaa lidt »Brunnen« men beskæftiger mig ellers mest med at spise og drive. Det sidste har jeg drevet til en saadan Fuldkommenhed, at blot at skrive et Brev forekommer mig et uhyre Arbejde. — Som Følge af min alt beherskende Dovenskab er jeg ikke færdig med Arveloven endnu. Men det haster jo heller ikke saa meget, siden den allerede er sendt til Erklæring af Justitsministeriet. De skal dog snart høre fra mig. Jeg skal blot have gennemlæst den endnu engang. Jeg tror ikke, der bliver stort at bemærke.

10 Skalaen er smuk; en lille Smule stærkere Progression havde gjort godt; men det er ikke til at gøre, uden at rive Systemet i Skalaen itu.

— Men der er en anden Ting, som jeg i en og anden ledig Time skænker en Tanke, og det er: vor Spiritusbeskatningslov.

15 Den er Nøglen til Toldreformen. Kommer *den* i en god Form, trøster jeg mig til at kunne gennemføre det hele Komplex af Love. Lykkes det at gøre *den* latterlig eller forhadet, saa strander det hele. Det er de 4 Mill. Kr. fra *den*, der skal trække Læsset. — Principet med en Stempelbeskatning er utvivlsomt rigtigt, og det eneste

20 praktikable. Spørgsmaalet er, om det er nødvendigt for Kontrollens Skyld, at et Stempel brydes i Publikums Nærværelse for hver Gang, en Udskænkning sker. Med andre Ord: om Kontrollen ikke kan henlægges til Vinhandleren, Vinforskereren, den hjemlige Cognaksfabrikant o.s.v., saaledes at Stempelmærket kan sættes paa

25 Flasken efter dens Størrelse, og saaledes at Udskænkning af Flasken maa ske saa ofte, man lyster, uden ny Stempling. Kontrollen skulde da ligge i 1) Anmeldelsespligt for enhver, der driver Fabrikation, Sammenblanding, Forskæring af disse Spirituosa eller Handel med dem 2) Adgang for Skattevæsenets Embedsmænd og Be-

30 tjente til enhver Tid til Lokalerne 3) Regnskabspligt over Fabrikation, Køb og Salg, Fraføring og Tilføring fra og til Lageret 4) ligeledes Regnskabspligt for Værtshusholderne over Indkøb og Forbrug.

Omtrent herom drejer mine Tanker sig. De har jo tidligere sagt, at De mente dette meget vanskeligt. Men jeg beder Dem gennemlæse den vedlagte Udvalgsindstilling fra den tyske Rigsdags Skatte-

udvalg ang. Cigarette-Stempel-Beskatningen. Indstillingen blev tiltraadt af Regeringen, og er, saa vidt jeg ved, vedtaget i denne Form. De vil se, at man her ikke tager det nøje med Kontrollen. Stemplet sættes paa Pakken (rimeligvis à 1000 Stk.) og naar Pakken er aabnet i Detailhandlen, sælges der ud af Pakken, 1 og 2 og 5 og 10 efter Publikums Behov, og til Statens Sikkerhed for Skatten er der ikke andet end en Straffebestemmelse for den Cigarhandler, der f. Ex. sidder i sin Bagbutik og selv ruller Cigaretter, som han blander mellem dem fra de stemplede Pakker. — Og saa har man tilmed ført Værdi-Momentet ind i Stempel-Beskatningen. 10 Hvor herligt, hvis vi kunde gøre det! Stemple Champagnen betydeligt højere end Slave-Cognak'en! — Jeg vil nu bede Dem tænke over dette. Og jeg tror, det kan gaa. — Jeg har ogsaa hørt — men ved intet derom med Vished, at man i Frankrig har en Beskatning af denne Kaliber, en saakaldet Regnskabs-Beskatning. Hvis De 15 kunde faa det opsøgt, gennem vor Gesandt f. Ex., var det jo interessant.

— Animam meam levavi! Og derefter beder jeg Dem tænke videre i denne Sag. Hvis vi kunde komme saa vidt, at vi kunde blive fri for de smaa Flasker, vilde der jo være gjort et stort Skridt 20 fremad for Toldreformen.

Hvis alt gaar, som det skal, haaber jeg at komme arbejdskraftig hjem d. 15de Juli. Og saa skulde snart den sidste Haand lægges paa Værket.

Venlig Hilsen

25

Deres hengivne

Vilh. Lassen

687. Til *Vilhelm Lassen*, afskrift.

den 21. Juni 1906.

— — —

30

Endelig har jeg at berette: Lotteriet er i Orden. Jeg havde Møde af tyske og danske Herrer hos mig til i Nat Kl. 2, thi, som altid ved sligt, viser det sig til Slut, at der er tusind smaa og store Ting at iagttage. For at se selve Maskineriet opholder jeg mig paa Tirsdag i Hamborg.

35

Der staar i Loven, at Finansministeren approberer Planen; dens generelle Del har De jo set, og de specielle Bestemmelser har jeg gennemgaaet og faaet samtlige efter Ønske. Jeg opfatter mit Mandat saaledes, at jeg derefter har Ret (og Pligt) til at lade Planen
 5 paatrykke: »Staatlich aprobirt« med mit Navn under.

Som De véd, er Inspektør Holm den egentlige Leder af Seddeltrykningen og forestaar den effektive Kontrol. Medens dette hidtil har været halvt underhaanden, vil jeg nu tilskrive ham officielt derom for at fastslaa hans Ansvar, hvorefter han da ogsaa skal
 10 medunderskrive Sedlerne. Han honoreres naturligvis derfor af Selskabet.

Vor Bestemmelse om 2 pct. Stempelafgift er umulig at praktisere bogstavelig, da man ved at købe f. E. $\frac{1}{8}$ Seddel midt i Trækningen saa vilde komme til Brøkcentimer; men vi har nu faaet en
 15 praktisk Ordning, hvorved Beløbene afrundes. Staten tjener vist nogle faa Tusind Francs derved, men det er ikke til at undgaa, og for Spillerne er Sagen, praktisk set, uden nogensomhelst Betydning. For en Seddel til alle Trækninger er Afgiften naturligvis nøjagtig 2 pct.

20 Jeg maa iøvrigt sige, at nu da Sagen er bleven en Realitet, viser Tyskerne sig kulante og særdeles hurtige at arbejde med; alligevel er jeg lidt nervøs ved Ansvaret, i hvert Fald saaledes set, at de ikke gerne skal have Lov til i Farten at dreje mig nogen Knap. — Hvis der i ovenstaaende skulde være noget at bemærke, beder jeg Dem
 25 telegraferer det til mig, men jeg forudsætter, at det er all right.

— — —

688. Fra *Vilhelm Lassen*.

Karlsbad, den 29/6 06.

Kære Generaldirektør Rubin!

30 Alt, hvad De skrev til mig i Deres sidste Brev, er all right. Og da min Dovenskab er i stadig Tiltagende, faar De kun faa Ord fra mig idag. Jeg er nu foreløbig færdig med Arveafgiften. Jeg finder den i det hele særdeles god. Og jeg er enig i alle Betragtningerne. Jeg forbeholder mig at gennemdrøfte Afgiftssatserne med Dem.
 35 Foruden om dem vil Kampen jo naturligvis komme til at staa om

Afgiftsbetaling ved Hensidden i uskiftet Bo. Med nogen Ret kan det jo siges, at i alle andre Arvetilfælde er Manden, rent praktisk, blevet rigere ved Begivenheden; naar Konen dør, er Bonden, Husmanden og Smaaahaandværkeren som Regel blevet fattigere. Hustruens Død er et økonomisk Tab foruden en Sorg og en Lidelse. 5 Den medfører Begravelsesomkostninger m. m. m. Og saa skal han betale Afgift deraf! Men jeg er desuagtet enig med Dem, og det var jo rart, hvis Bestemmelsen kunde klemmes igjennem.

Indlagt sender jeg Dem et Udclip af »Kölnische Zeitung«, hvori De finder et Cirkulære ang. Gennemførelsen af den tyske 10 Cigarettebeskatning. Jeg tænkte, det kunde interessere Dem at gøre Dem bekendt [dermed]. Jeg er opmærksom paa, at det stemplede Hylster skal bevares indtil hele Pakken af Cigaretter er udsolgt. Men det gør ikke Kontrollen mere effektiv. I »Leipziger neueste Nachrichten« læser jeg, at der alene i Dresden er *flere tusinde* Detailhand- 15 lere, der handler med Cigaretter, og som skal gøre Anmeldelse. Hvor mange Værtshusholdere er der i København?

Venlig Hilsen

Deres heng.

Vilh. Lassen 20

689. Fra Vilhelm Lassen.

[30. juni 1906]

Kære Rubin!

Lige som jeg havde afsendt mit Brev, modtog jeg Deres. De andre Ting kan vi tale om, naar jeg kommer hjem — jeg har iøv- 25 rigt intet at bemærke til Deres Dispositioner —; med Hensyn til Kultold og Tobakstold staar jeg vedvarende paa det Standpunkt at Halvdelen af Kultolden bibeholdes og et tilsvarende Afslag sker i Tobakstolden. En Nedgang af 1 Mill. som det samlede Resultat af Lovene anser jeg ogsaa for passende. Det glæder mig, at 30 De saa resolut er gaaet til det nye Udkast til Spiritusskatten.

Venlig Hilsen

Deres

Vilh. Lassen

690. Fra Vilhelm Lassen.

Karlsbad, den 7/7 06.

Kære Rubin

For dog at gøre lidt Nytte, har jeg nu hernede sat mig ind i hele den ny tyske Rigsfinansreform, der er vedtaget i sidste Samling; den er traadt i Kraft nu til 1ste Juli og skal aarlig bringe Riget 180 nye Millioner Mk. Hjørnестenen i Reformen er den ny Rigs-Arveskat. Om dennes Bygning nærmere naar jeg kommer hjem. Foreløbig kun det: Det er forbavsende, saa man i dette konservative Land er læmpelig overfor smaa Formuer og nære Slægtskabsgrader. I Sammenligning med den tyske Lov er vort Forslag blodigt mod den mindre Middelstand. Paa den anden Side naar man for de fjærneste Slægtskabsgrader og legatariske Arvinger og de største Formuer op til 25 p.Ct. Afgift!

Jeg har nu selv arbejdet noget med Stoffet hernede, og vilde gerne bede Dem foreløbig tænke over følgende: Foruden de 3 Klasser af Arvinger med Begyndelsesprocenterne 1, 4, 7 indsættes en 4de Klasse med Beg.procent 10. Hertil henvises de fjærnere Slægtskabsgrader og Testamentsarvingerne (nærmere Forslag om den nye Fordeling af Slægtskabsgraderne imødeses). Endvidere følgende Skala

(Fra Forældre til Børn)

Under 1000 Kr.	1 p.Ct.
1000– 5000	10 + 2 p.Ct. af, hvad over 1000
5000– 20000	90 + 3 p.Ct. o.s.v.
20000– 60000	540 + 4 p.Ct. o.s.v.
60000–120000	2140 + 5 p.Ct. o.s.v.
Over 120000	5140 + 6 p.Ct. o.s.v.

For de andre Afdelinger bliver Procenterne altsaa henholdsvis 4, 5, 6, 7, 8, 9. — 7, 8, 9, 10, 11, 12. — 10, 11, 12, 13, 14, 15.

De ser nok, at det er ikke systemløst, i det Multiplikatorerne fra Minimum til Maximum i hver Gruppe er jævnt faldende: 5, 4, 3, 2. Vi undgaar derved de alt for store Spring opadtil. Naar jeg slutter ved 120,000, er det, fordi Resten kun er Blændværk m. H. t. Statskassens Interesse, men egnet til at jage Skræk i Livet paa de Par meget rige Mænd, vi har i Landet.

Tror De ikke denne Skala i Forbindelse med den nye 10 p.Ct.'s Klasse vil give en Del mere end den i Forslaget angivne?

Venlig Hilsen

Deres Vilh. Lassen

691. Fra *Vilhelm Lassen*.

5

Karlsbad [juli 1906]

Kære Rubin!

Jeg frygter for, at mine Bemærkninger ang. de 4 Klasser indenfor Arveskatten i mit sidste Brev, var meget uklare. Jeg skrev Brevet nede i Hotellets Brevstue, mens jeg ventede paa min Kone, og jeg havde intet trykt hos mig, hverken Deres Forslag eller de tyske Bestemmelser. Det er nemlig — om jeg saa maa sige — kun i Momenter, jeg arbejder med Arveskatten hervede. Jeg kunde tænke mig de 4 Klasser inddelt saaledes:

(1 p.Ct.) I. Ægtefæller og Livsarvinger

15

(4 p.Ct.) II. Forældre, Bedsteforældre, Søkende

(7 p.Ct.) III. Søkendes Afkom, Forældres Søkende

(10 p.Ct.) IV. Alle fjærnere beslægtede og ikke-beslægtede.

Troer De ikke, en saadan Fordeling i Forbindelse med den af mig foreslaaede Skala kunde give saa meget mere, at vi ad denne Vej fik Penge nok til Kultoldens Afskaffelse?

Deres heng.

Vilh. Lassen

692. Fra *Vilhelm Lassen*.

31/7 1906 25

Kære Hr. Generaldirektør!

Disse Par Ord for at bede Dem *ikke* lade Toldloven rentrykke, forinden vi har haft en ny Konference. Der bliver dog vistnok endnu nogle Ting, som vi maa have rettet.

Jeg kommer ind paa Fredag, og vilde da gerne have en Samtale med Dem om »Politikens« Enquête. Det er jo efterhaanden blevet til en Samling ret graverende Beskyldninger mod vort Toldvæsen, Beskyldninger, som det forekommer mig, vi ikke kan sidde overhørig. Selv er jeg i den ejendommelige Situation, at jeg — skønt ansvarlig overfor Rigsdagen for den hele Administration — ikke har Anelse om de paagældende Resolutions Existens, Virkninger, Til-

blivelsesmaade eller Tendens. Det forekommer mig umuligt at opretholde dette. Thi det fører til, at Finansministeren *enten* skal bære Ansvaret for store Afgørelser, som kommer til Verden uden at han aner det, *eller* at der overfor Rigsdagen overhovedet ingen ansvarlig er, her hvor det gælder Resolutioner, der kan betyde Millioner for Statskassen og Ve og Vel for den enkelte Borger. Dette maa vi tale om, og jeg vilde gerne se Dem paa Fredag. Desværre har jeg ansat Referat med Ellermann til Kl. 10^{1/2}; derefter skal jeg spise Frokost, og vi skal rimeligvis have Ministermøde Kl. 1. Men om Eftermiddagen er jeg fri. Jeg skal telefonere op til Dem, paa hvilket Klokkeslet De kan komme.

Venlig Hilsen
Deres Vilh. Lassen

693. Fra *Vilhelm Lassen*.

15 Finansministeren

13/8 06.

Kære Hr. Rubin!

De faar nu sendt det paag. Exemplar af »Aalb. Amtst.« Som De ser, har der været god Anledning til at gøre denne Bemærkning om Toldresolutionerne. Det paag. Stykke er iøvrig skrevet af min Redaktør i min Fraværelse; jeg har ikke set det, før det var trykt. Men jeg havde instrueret ham om, at for saa vidt man trak mig personlig ind i Striden, skulde han gøre opmærksom paa, at Resolutionerne fældedes af Generaldirektøren; og at ingen af Købmændene havde indanket dem for mig. I sin Udførelse har han givet det en noget skarpere Form, end hvis jeg selv havde skrevet det — navnlig ved Ordene »paa eget Ansvar« — men iøvrig staar der jo ikke andet, end hvad der er ganske faktisk. Jeg forstaar egentlig ikke, at det kan vække nogen Sensation.

30 — Vi ses iøvrig Fredag Eftermiddag, og vi kan da tale om de andre Sager.

Venlig Hilsen
Deres heng.
Vilh. Lassen

694. Til *Ludvig Bramsen*, kopi.

21. August [0]6

Højtærede Hr. Gehejmeetatsraad.

Det skal være mig en Fornøjelse at give Møde i Handels- og Kontoristforeningen til en Forhandling om Toldvæsenets Resolu- 5
tioner m. v. i September Maaned, og jeg vilde da foretrække enten en af Dagene 1—6 Septbr. eller en af Dagene 22—27 Septbr., alt efter Foreningens Lejlighed og Ønske. Men da jeg i »Politiken« gentagne Gange har udtalt min Beredvillighed til Deltagelse i et offentligt Møde om Avisklagerne, og mine Udtalelser nærmest var 10
adresserede til Gross. Kædt, vilde jeg bede om, at man meddeler Hr. Kædt, at jeg ved Mødet i H.- og K.-Foreningen mener at indfri mit Løfte, idet jeg da venter, han vil komme tilstede dér. Jeg vilde endvidere anmode om, at Hr. H. V. Christensen maatte faa speciel Indbydelse til Mødet ligesom de andre Herrer, der i de sid- 15
ste Maaneder offentlig har beklaget sig over Toldvæsenet. Jeg forudsætter ogsaa, at nogle Billetter kunde overlades mig til Toldembedsmænd, og at der gives Referenter Adgang til Mødet, af hvilket et stenografisk Referat vistnok vilde være ønskeligt.

Idet jeg forventer at høre nærmere, kunde vi maaske, naar Mø- 20
det er fastsat, konferere om et og andet mundtlig ved en Sammenkomst efter telefonisk Aftale.

Deres ærbødigst hengivne

Marcus Rubin.

695. Fra *Ludvig Bramsen*.

25

Handels og Kontorist Foreningen.

Kongens Nytorv 6.

Kjøbenhavn, den 1 Septbr. 1906.

Kjære Generaldirektør — Grosserer Kædt har til mig og til Andre udtalt, at han ikke agter at give Møde ved det paatænkte Diskussionsmøde i Foreningen d. 22de Ds. — Mig vil han sige Grunden 30
»naar vi træffes«; til Andre har han sagt, at han havde tænkt sig et offentligt Møde med flere Tusinde Tilhørere og altsaa ikke blot Adgang for Foreningsmedlemmer og Indbudte. Nu meddeler Grosse-
rer Axel Petersen mig, at »Flere paa Børsen« have udtalt til ham, »at hvis Kædt ikke kom, vilde de heller ikke komme.« —

Under disse Omstændigheder har jeg ment, at burde sætte Dem i Kundskab om Forholdene, da vel ogsaa De — med Rette — har gjort Regning paa Hr. Kødts Nærværelse. — Inden jeg lod Meddelelsen i sin Tid gaa til Ritzaus Bureau, telefonerede jeg 3 Gange til Kødte, men fik hver Gang til helt hen paa Eftermiddagen Svar, at han endnu ikke var vendt tilbage til Forretningen fra Frokost. Da De lagde Vægt paa hurtig Bekjendtgjørelse, opsatte jeg derefter ikke længere at sende Meddelelsen i den aftalte Form. Den næste Dag var det saa, at K. ringede mig op og udtalte at han ikke kom, men at han skulde »tale med de andre Herrer«; det var dem, som foruden han selv havde skrevet i Bladene. Jeg spurgte da, om det var hans Mening ogsaa at foranledige *dem* til at udeblive; derpaa svarede han »Nej tvertimod«. — Er De nu af den Mening, at vi skulle fastholde vor Plan og lade det gaa, som det kan? Jeg synes næsten, at det er lidt *for* galt, at K. skal kunne kommandere paa den Maade; men naar han nu staar som General for Oppositionen og denne saa skulde udeblive, fordi *han* udeblev, er det jo ogsaa galt. Derfor vilde jeg gjerne høre Deres Mening. At der kommer *Tilbørere*, betvivler jeg ikke.

20

Deres hengivne

L. Bramsen.

696. Fra *A. Peschcke Kødte*.

Hilligsøe, Kødte & Co.,

Kjøbmagergade 44,

25

Kjøbenhavn d. 3. Septbr. 1906.

Herr Generaldirektør Rubin.

Skønt det var min bestemte Beslutning at nægte min Deltagelse i et Toldmøde i »Hndls. og Kontoristforeningen«, skal jeg dog efter nærmere at have overvejet vor Telefonsamtale føje mig efter Deres Opfattelse, naar De kan faa Mødet fastsat til Lørdag d. 15. ds. Efter min Mening savnede »Hndls. og Kontoristforeningen« enhver Beføjelse til at tage denne Sags Ordning i sin Haand. Og jeg havde paa Grund af tidligere Erfaringer lovet mig selv aldrig mere at deltage i Foreningens Diskussioner. Paa den anden Side er Foreningens nye Formand, Bramsen, trods afvigende Anskuelse altid optraadt som Gentleman over for mig, og jeg nærer Betænkelighed

ved at fremkalde et Skin af Mistanke angaaende hans Loyalitet ved at udeblive fra Mødet. Jeg forstaar ogsaa, at det har sine Vanskeligheder for Dem i Deres Egenskab som angreben Embedsmand at deltage i et offentligt Toldmøde, efter at Regeringens ny Forslag er bleven forelagt Rigsdagen. Desuden vidner det om et sundt demokratisk Fremskridt, at De som Embedsmand og Chef for Toldetaten ikke undslaar Dem for at deltage i en fri Diskussion sammen med Deres Angribere. Lad os da afgøre vor »rencontre« angaaende den gamle Tarif, inden den ny Frihandels-Sol gaar op over Danmark. Kan De bevæge Finansminister Lassen til at komme til Mødet, saa vil han sikkert gaa bort med frugtbare Indtryk. Gehejmeetsraad Bramsen kan altsaa, hvis De er enig med ham, udsende Indbydelserne til Mødet under Henvisning til at han bl. a. har sikret sig Deres og min Deltagelse i Diskussionen.

Med venlig Hilsen

Deres Heng.

A. Peschcke Køedt

697. Fra *Vilhelm Lassen*.

5/9 06

Kære Hr. Generaldirektør!

Ja, saa har jeg altsaa faaet Lovene, men Toldloven har atter gjort mig bedrøvet. Resultatet er jo dog blevet det, som jeg stadig har frygtet, og som jeg har kæmpet imod: at Raamaterialiernes Nedsættelse er blevet Hovedsagen, medens Beskyttelsens Nedsættelse er ringere, end Folketinget har været villigt til at gaa ind paa. Jeg frygter for, det bliver derpaa, Toldloven falder. Jeg har adskillige Punkter at tale med Dem om, og vilde gerne se Dem Kl. 10¹/₄ Form. paa Fredag.

Venlig Hilsen

Deres Vilh. Lassen

698. Til *Henrik Cavling*, afskrift.

Kbhvn., den 10. Septbr. 1906.

Hr. Redaktør Cavling.

Trods Indvarslingen af et offentligt Toldmøde har »Politiken« idag ikke villet nægte sig at give Plads for en sidste Artikel, i hvilken der rettes et utilsløret Æresangreb paa mig. Mig vil dette ingen

Skade gøre, thi dertil er Angrebet i sig selv altfor pjanket og meningsløst, og dertil er baade min Person, min Fortid og min Nutid for vel kendt, men man vil synes, at en saadan Optræden overfor mig i Hørups gamle Blad ikke blot er dum, men ogsaa gemen. Jeg offentliggør derfor heller ikke andetsteds noget Forsvar, da det for mig er overflødig, og det kunde skade væsentligere Interesser. Derimod omsendes Afskrift af nærværende Linier til den nedennævnte Tylvt, som jeg paa Skøn har udvalgt, og som jeg altsaa ønsker skal være bekendt med, at jeg til »Politiken«s Redaktør har stempet den skete Optræden overfor mig som baade dum og gemen.

Marcus Rubin.

Afskriften omsendt til de Herrer:

E. Brandes Aage Friis Oscar Johansen Gustav Philipsen
 Kr. Erslev G. A. Hagemann P. Munch Ove Rode
 15 J. A. Fridericia Emil Hannover P. Nansen Zahle.

699. Fra Aage Friis.

D. 11/9 1906.

Kære Hr. Rubin!

Den Chr. Søren[sen]ske Artikel har — det behøver jeg næppe at sige Dem — ved sin Taabelighed og sit grundløse og utilbørlige Angreb paa Dem vakt min bestemteste Uvilje.

Det er meningsløst og hensynsløst, at »Politiken« har optaget Artiklen. Et nyt Udtryk for Bladets overbevisningsløse Ledelse!

Dette har jeg med Eftertryk og i rene Ord sagt til Cavling.

Men jeg kan ikke se, at Cavling ved at optage Artiklen, der er underskrevet af en navngiven Mand, har handlet gement. Det er efter min Mening et alt for stærkt Udtryk, og jeg synes, at De i Deres berettigede Vrede har handlet lidt vel hastigt ved at bruge dette meget stærke Ord.

Paa dette Punkt kan jeg ikke dele Deres Betragtning, men derfor bliver min Uvilje over det usømmelige og taabelige Angreb ikke mindre.

Med hjærteligst Hilsen — og Tak for Kortet til d. 18de —

Deres hengivne

Aage Friis.

700. Til *Eli Heckscher*.

København, d. 26-9-1906.

Kære Eli.

Tak for Din Afhandling, der koncentrerer en Mængde fortrinlige og, ikke mindst, nye Tanker i et klart og overskueligt Sprog. Man formelig mærker Ungdommen, dette Ord taget i bedste Forstand, jeg mener den Alder, der er mest modtagelig for Kundskabsfylde og lagttagelser, er rigest og stærkest i sit Tankeliv, og som derfor ogsaa er yppigst i sin Produktion. Den lille Afhandling byder i Virkeligheden Stof til mange store, og den er jo utvivlsomt ogsaa fremkommet paa Grundlag af Sysselsættelse i lang Tid med herhen hørende Emner. Efter hvad Din Far har fortalt mig, er Du nu snart færdig med Dit store Jernbaneskrift; skal jeg slutte fra »Biproduktet«, vil Hovedarbejdet blive vel værd at læse.

Enkelthederne i Din Afhandling havde jeg vel Lyst til at drøfte, men har ikke Tid. Skriftlig Diskussion om sligt er jo ret vidtløftig. Det laa udenfor Din Plan at omhandle, hvad der da har sat Kommunikationsvæsenet i Bevægelse. Mit Svar herpaa er i Korthed Dødelighedens Formindskelse i det 19. Aarhundrede: dér ligger Kilden til alle de økonomiske Omvæltninger. Heller ikke til en nøjere Drøftelse heraf har jeg Tid; jeg har et (utrykt) Foredrag liggende derom, og jeg forbeholder mig i sin Tid at fremsætte mine Tanker derom nøjere; ikke mindst i Forbindelse med de moderne Storby-Fænomener mener jeg, man maa ty til denne Grundaarsag. Land og By var i det 19. Aarhundrede befolkningsmæssigt set to Kapitaler, af hvilke den ene (Byen) forøgedes dels med egne Renter og Rentes Renter, dels med en Part af Landets Renter, men saaledes at Hovedstolen paa Landet blev konserveret og endog smaat forøgedes ved de Renter, den beholdt. Derfor behøvede man ikke Stavnsbaand m. m. som i Fortiden, hvor Udvandringen fra Landet betød Angreb paa Kapitalen, da der intet Overskud var at tage af, og derfor kunde Byerne heller ikke dengang blive Storbyer, da 7 fede Aar stedse sluttes af efterfølgende magre. Etc. etc. — — —

Bed Din Far lægge 3 Kr. ud for mig for den tilsendte Bog, hvor Du jo ogsaa har nedlagt et stort Arbejde. Han skal saa faa dem, naar han kommer til Kbhvn. Jeg er vist bortrejst til Berlin i Tiden

11.–25. Oktb., men ser nok Din Far forinden. Mange Hilsener fra os alle til Eder alle.

Din

Marcus R.

5 **701.** Til *Louis E. Wulff*, kopi.

27 Septbr. [0]6

Kære Kollega.

Finansministeren er med mig enig i, at en Fortolkning af Lovens Ord »under fornøden Kontrol paa Modtagerens Lager« derhen »i
10 Henhold til en Erklæring paa Tro og Love« er at eludere eller op-
hæve Loven paa dette Punkt, før den træder i Kraft. Det er des-
uden ogsaa demoraliserende for Toldvæsenet — naar det allerede
skal være Politi — saa at skulle være det paa en Maade, hvor dets
Kontrol er betydningsløs.

15 Imidlertid er det jo Landbrugsministeriets Lov, og ihvorvel vi
vilde foretrække, at Loven ændredes i Overensstemmelse med, hvad
den nu udlægges til, vil Toldvæsenet blive instrueret paa den
Maade, som Landbrugsministeriet tilskriver os, det ønsker.

Deres hengivne

20

Marcus Rubin.

702. Fra *Martin Dessau*.

Aktieselskabet Burmeister & Wain's

Maskin- og Skibsbyggeri

Direktionen

25

Kjøbenhavn C. 4/10 6

Hr. Generaldirektør Marcus Rubin.

Jeg tillader mig at bringe Dem min oprigtige Lykønskning til De-
res Udnævnelse til Kommandør af Dannebrog, og samtidig tilføjer
jeg en varm Tak for Toldlov Forslaget, der for Skibbygnings Indu-
30 strien vil betyde et mægtigt Skridt fremad til Afhjælpning af de be-
staaende Urimeligheder, og som ikke gaar Maskinfabrikationen alt-
for nær. Kunde vi blot faa Forslaget vedtaget, vilde det give en stor
Del af vore industrielle Foretagender Luft under Vingerne! Jeg synes
det hele Forslag er saa moderat og hensynstagende, at det fortjener
35 at fremmes, og den almindelige Opfattelse Mand og Mand imellem
paa Børsen, gaar ogsaa i den Retning, skønt man jo er klar over de

Bestræbelser, der vil gaa ud paa at forhindre Forslagets Gennemførelse.

Deres ærb. forb.

Martin Dessau

703. Fra *G. A. Hagemann*.

5

Borupgaard d. 4de Okt. [1906]

Kjære Hr. Rubin.

At Deres seneste store Værk — Toldlovsforslaget — fortjener en Belønning, og at den er kommen til Dem i Form af et Kommandørkors glæder mig meget, og bringer mig til at ønske Dem til Lykke 10 til begge Dele. Det er et stort Værk, De har udarbejdet, et for Landet yderst vigtigt og betydningsfuldt, et, der vil bestemme Udviklingen i lange Tider! Det selv vil sikkert ikke finde den Paaskønnelse, det fortjener; saa meget rigtigere var det af Lassen at give Dem Kommandørkorset, som Alle ville paaskønne at De 15 bærer.

Med denne venlige Hilsen bevidner jeg den Sympathi, jeg altid har følt for Dem.

Deres hengivne

G. A. Hagemann 20

704. Fra *Carl Gammeltoft*.

Kjøbenhavn d. 9. October 1906.

Herr Generaldirektør Rubin.

Jeg har tilbragt den behageligste Eftermiddagstime, jeg længe har kendt, ved at genopfriske Erindringer om den udmærkede Af- 25 ten i Handels og Kontoristforeningen, gennem Læsningen af Deres fortræffelige Foredrag, som De saa venligt har sendt mig og skynder mig at sende Dem min Tak derfor, thi nu skal jeg tage fat paa min »Toldpakke« og saa er jeg bange for at min beundrende Glæde eller glade Beundring fordunkles ved Udarbejdelsen af den 30 Redegørelse, jeg paa Fredag skal give vore Venner Roedyrkerne.

Hjertelig Tak fra

Deres ærb. hengivne

Carl Gammeltoft

705. Til *Lis og J. P. Jacobsen.*

Berlin. d. 13-10-06.

Kære Lis og Jacob.

Ihvorvel I vel først faar dette Brev Mandag Morgen vil jeg dog
5 sende det afsted for at fortælle, at Vejret fremdeles er udmærket,
og at Forretningerne d. e. Underholdningen med Ekscell. v. Kör-
ner gik godt, uden at jeg dog tror paa noget praktisk Resultat (min
Opgave er ogsaa mere at konstatere, at man i Berlin *ikke* praktisk
set tænker paa at forandre vor Stilling som »mest begunstiget«
10 Stat). Næste Forhandling Mandag Efterm.

...

Faer.

Nu tager jeg med Dr. Hollemann til Potsdam.

706. Til *Lis og J. P. Jacobsen.*

Berlin W., 16-10-1906

15 Kære Lis og Jacob.

Lige faaet Brev fra Lis, og mens Mor og Inger gør sig færdig til
en Aftenvisit hos Silbergleits — vi véd ikke, om der bliver mor-
somt — og som (nemlig S.) er bleven Direktør for Berlins Statist.
Amt — — —, saa vil jeg takke for Brevet og meddele:

20 Her er alt brillant. Jeg har været til to Timers Besøg hos Ekscell.
v. Körner, Direktøren for Udenrigsministeriets Handelsafdeling
og Forbundsraadets Traktat-Afslutter. Modtagelsen har været ud-
mærket, og jeg kommer hjem med det forventede Resultat, eller
rettere det ikke-forventede, at Vejen nu er banet til en Traktat,
25 hvis vi ønsker det; alle Detaljer etc. maa naturligvis overlades vi-
dere Forhandlinger, som ogsaa vil være afgørende for, om der kan
og bør komme noget ud deraf. Jeg er altsaa tilfreds. Diskretion ud-
bedes. — Vor Gesandt, Hegermann-Lindenchrone, som skal være en
af de dygtigere, er en rar, ældre Mand, men Bismarck var, saavidt
30 jeg skønner, betydeligere.

Hans Legationssekretær, Erik Scavenius, som jeg kender godt,
havde jeg til Frokost sammen med Dr. Hollemann og Dr. Limsch-
man; Frokosten (her paa Hotellet) fra 1-4 gik fortrinligt, og jeg
tror baade Værter og Gæster befandt sig udmærket. Men endnu har
35 jeg ikke faaet Regningen.

Paa Theatrene (et Stykke af Sudermann og et af Blumenthal) har jeg moret mig udmærket over Spillet; Stykkerne selv var halvt farceagtige, halvt frivole, med et — nødvendigt — Stænk af Moral.

Paa Museerne har jeg ikke gjort nogle Iagttagelser; kun morede det mig tydeligt at huske nogle Billeder, jeg ikke har set siden 1874, da jeg første Gang var i Berlin.

Jeg har været med i Butikker (Wertheim etc.), og vi har gjort Køreture, Potsdammerture etc., etc. Det er vellykket og brillant, og jeg morer mig ikke blot paa egne, men ogsaa paa Mors og navnlig Ingers [vegne], hvilken sidstnævnte synes det er en ualmindelig brillant Efteraarsferie.

Lis synes at forudsætte, jeg læser »Politiken«, men som bekendt læser jeg i Udlandet altid *kun* dettes Blade, jeg har nok af Indlandets, naar jeg er hjemme, og det morer mig [ikke] meget at læse heri, naar jeg er ude.

Nu kommer »mine Damer«. Derfor til Slut tusind Hilsener og Kys til Eder begge og saa til de to Trolde — ak ja — hvor kort Tid er det ikke siden, at »Troldene« i mine Breve førte andre Navne! Gid alt godt følge alle fire Trolde og dem de har og faar kær!

...

Faer. 20

707. Til Lis og J. P. Jacobsen.

Grand Union Hôtel

Dresden-A., den 19-10-1906

Kæreste Lis og Jacob.

Hjertelig Tak for tilmorgen modtaget Brev 1) fra Lis, hvor hun brummer over vore Korts Korthed, 2) fra jer begge til Svar paa mit lange Brev fra Berlin. Naar jeg ikke læser danske Aviser ude, er det bl. a. — alvorlig talt —, fordi jeg har Chancen for at ærgre mig over dem, og jeg vil ikke ærgre mig, men desuden morer det mig ogsaa mere at faa udenlandsk Avisstof end dansk i den korte Tid, jeg nyder Udlandets Atmosfære. (Saaledes maa man læse Farcen om Køpenick Affæren i tyske Aviser!) Jeg ønsker til Lykke til Christens Roer — de lollandske Su[kke]rroefolk (à propos) gør vist et mægtigt Spektakel paa Gr. af Sukkerskatten —, og jeg vil

meddele, at Erik Scavenius ikke er Harald. Jeg beundrer Jacobs Flid, men vi er heller ikke dovne!

Igaar Morges tidlig Berlin-Dresden; derfra umiddelbart til Schandau, derefter Vogn til Lichtenhain Wasserfall, derfra Spadsergang til Kuhstall m. v., saa videre med Vognen til »Zeughaus«, herfra tilbage til Schandau og Dresden — den hele Udflugt til og i sachsisk Schweiz fra 11-7; saa paa Sangerkneipe etc. om Aftenen og Restauration; i Seng Kl. 1. Men hvad Sachs. Schweiz angaar vil jeg, med Fare for at misbruge Sproget sige, at det var smukkere end jeg nogensinde før har været med til, formedelst jeg aldrig har set Høstfarverne i Forening med Fjeld og Flod; det var rent ud sagt til ug: den rislende Elv, den gule, brune, røde etc. Schatteringsamling, de halvt smilende, halvt truende Klipper — det var alt saare godt, og vi morede os udmærket. Vort Selskab var, som I véd
15 Vald. Frederiksen og Kone, af hvilke navnlig sidstnævnte er tiltalende, medens jeg ogsaa godt kan lide førstnævnte.

Paany straaler Morgensolen, og idag skal hele Dagen vies Dresdens Samlinger, imorgen skal vi til Leipzig. . . .

Faer.

20 708. Fra J. P. Jacobsen.

19-10. [1906]

Kære Godfar og Godmor.

. . .

Ministerdagen igaar synes ikke at have rummet Overraskelser. Soc.
25 Dem. har i Dag begyndt med en Artikelrække om det vestind. Lotteris Historie. Begyndelsen er ikke anderledes end at jeg kan acceptere den, men maaske kommer det artigste siden. Jeg ser at adskillige Provinsblade har faaet fat i Uenigheden indenfor det radikale Venstre. Skønt denne, partimæssigt set, jo er halvt latterlig (i Betragtning af Partiets Lidenhed) er jeg ikke sikker paa den er uden fremtidig Betydning eller paa at den radikale Rigsdagsmoderation med Brandes-Zahle i Spidsen vil vise sig partiklogest. Her bliver
30 Konstellationen »Politiken« og »Det ny Aarh.« virkelig af en vis Interesse.

35 L'Humanité — Tysk Socialdemokrati er meget interessant, og det vilde interessere mig at læse franske og tyske Blade om det. For-

holdet er jo omtrent det samme som med de nordslesv. Socialister og de danske (hvilket Forhold ikke forargede mig i ganske samme Grad som Friis — Franz v. Jessen. Har I hørt noget paa maassgebende Stelle om Stemning overfor den von Jessenske Litteratur?

Nu da I har Vald. Frederiksen faar I vel dansk Avisnyt? Mange 5
Hilsener fra os alle.

...

Jacob.

709. Til Niels Neergaard.

København, d. 7. Novbr. 1906.

Kære Neergaard.

10

Af »Fortrykket« af Deres Udtalelser i Rigsdagen maa jeg have Lov til at gøre Dem opmærksom paa følgende Inkonsekvens. De gaar ud fra, at naar en Minister med fast Haand forlanger et Lovforslag med Værditold, faar han et saadant, og som Bevis anfører De Spirituosaforslaget. Men om sidstnævnte anfører De, at De har 15 væsentlige Betæneligheder mHt. Enkeltheder, og senere udtaler De Tvivl om, at endog Princippet lader sig gennemføre (i Praksis)!

Hvis De nu har Ret i, at det hele er gaaet saadan for sig, som De forudsætter, og hvis De endvidere faar Ret i, at Stempelforslaget ikke lader sig gennemføre — hvad er der saa bevist? Jo, at en 20 Minister godt kan forlange et Lovforslag »med fast Haand« om hvadsomhelst, og at Lovforslaget ogsaa kan laves, endog i mange smukke §§'er, men at det desuagtet kan blive et daarligt, ja uigen-nemførligt Forslag (eller, hvis det bliver Lov, en slet Lov).

Jeg har nævnet dette paa Grund af, at der synes at være en al- 25 mindelig Stemning oppe om, at der er forelagt 4 sammenhængende Love med meget godt og meget ondt i. Førstnævnte skyldes Regeringen, sidstnævnte Embedsstanden og dennes aktuelle Præses. Det ubillige heri ligger ikke i selve Sagen — det kan jo være, Folk har Ret, og jeg er hovmodig nok til med Ro at tage imod Skral- 30 det —, men i, at jeg er afskaaret fra at svare, og under saadanne Forhold er Hr. Kødts Angreb rent ud gemene, og andres Angreb skulde nødvendig give blot Antydning af en Støtte deraf, selv ufrivilligt.

Naar jeg skriver dette til Dem, er det dels i Hast, dels i øjeblikkelig Stemning — jeg syntes ikke om Lassens sidste Replik til Rør- 35

dam, da denne oplæste Bemærkningerne om Embedsstandens Lumpenhed etc. (det er for fejgt stadig ikke at turde tale lige ud om Køedt, naar han taler direkte fornærmende om dem, der har gjort Arbejdet, og der er tvungne til at tie) —, dels endelig i Kraft af
5 det rent personlige Venskabsforhold, der muliggør mig at skrive til Dem, hvad jeg ikke kunde skrive til andre.

Deres hengivne

Marcus Rubin.

710. Fra Niels Neergaard.

10

Kbh. 8. Nov. 1906.

Kære Rubin.

Tak for Deres Brev, som jeg modtog igaar Aftes. Jeg tror ikke, De har Ret, naar De finder en Inkonsekvens i de citerede Betragtninger. Det, der skulde illustreres, var kun den Kendsgerning, at
15 Toldteknikernes Anskuelse om det praktisk gennemførlige kunne veksle med Tiderne og med de af den politiske Ledelse stillede Krav, og hertil var det valgte Eksempel vel tjenligt, uanset hvorvidt det var Opfattelse Nr. I eller Nr. II som var den rigtigste. Iøvrigt har jeg ikke ved den udtalte Tvivl om Principets Gennem-
20 førlighed villet sige, at jeg næppe ansaa det for *praktisk* gennemførligt (jeg har jo, som jeg meddelte, i Toldkommissionen selv arbejdet paa at faa et Forslag, bygget paa dette Princip frem), men kun at jeg tvivler om at Lovens Princip lader sig *parlamentarisk* gennemføre, — hvorfor har jeg jo mundtlig antydet for Dem.

25 Det gør mig ondt, at De i mit Foredrag kan se endog blot den svageste Støtte for Stormløbene mod Dem og for Bestræbelserne for at gøre Dem personlig ansvarlig for det i Forslaget, man fra frihandelsvenlig Side maa opponere imod. Noget saadant ligger mig af mange, ogsaa personlige Grunde, saa fjærnt som vel muligt.
30 Det er sandt, at jeg har understreget *Toldetatens* indgroede Uvilje mod Værditoldsystemet, men denne Modstand har jeg lært at kende i ganske de samme Former adskillige Aar før De traadte i Spidsen for Etaten, og jeg har her mere betragtet Dem som Arvtager af en Tradition end som Ophavsmand til Modstanden eller som om
35 det personlig laa Dem stærkt paa Sinde at opretholde den.

I Fortrykket findes iøvrigt nogle Misforstaaelser af den Art,

som Referenter eller Stenografer, der ikke er fuldt inde i Stoffet, let gøre sig skyldige i. Saaledes er der kommen noget Kludder ind i Linjerne om Kompensationen, »Galanterivarer« er bleven til »Jernvarer«, m. m. Det eneste jeg gerne overfor Dem i Tide vil rette er en Fejl, der er indløben i Omtalen af Tillæget for Klædningsstykker af Trikotage, idet det her ser ud som om jeg ikke havde bemærket, at Underbeklædningsgenstande af Trikotage if. Regeringsforslaget er ubetinget fri for Konfektionstillæget. Det har jeg selvfølgelig set, men der er i Referatet der hvor jeg nævner som Eksempel de paanævnedes Underbenklæder udfaldet en Bemærkning, jeg havde noteret at ville gøre og som jeg ogsaa ganske sikkert mener at have gjort, om at Forholdet mellem Told og Pris var det samme ogsaa for egentlige Klædningsstykker t. Eks. Benklæder af samme Stof. Denne Bemærkning skyldes et Notat fra vore Undersøgelser i den paagældende Sektion i Toldkommissionen.

Jeg forstaar meget godt, at De ikke kunde være tilfreds med Ministerens Svar til Rørdam m.H.t. Kødts Artikel, hvis Udtryk ogsaa jeg finder utilbørlige. Men jeg tror, at De baade paa den ene og den anden Maade har for solidt et Fodfæste til at sligt kan ramme Dem. Nu gælder det jo blot, at vi, der faar med Lovenes videre Behandling at gøre, kommer i godt Samarbejde og gør vort bedste for at faa noget ud deraf. Det tror jeg sikkert, De vil bidrage Deres yderste til, men jeg beder Dem ogsaa være overbevist om, at jeg med mine Udtalelser har tilsigtet det samme, og jeg tror det skal vise sig at være en hensigtsmæssig Fremgangsmaade, at vi i Folketinget flytter Pælene et Stykke ad Venstre til. Det vil i Virkeligheden øge Mulighederne for at naa til en endelig Overenskomst og ikke binde Hænderne for meget paa Folketinget i Fremtiden, hvis Resultatet nu skulde blive, at intet Resultat naas.

Med venlig Hilsen

Deres hengivne

N. Neergaard.

711. Fra *Hartvig Dessau*.

Kjøbenhavn, d. 18/11 06

Herr Generaldirektør Marcus Rubin

Foranlediget ved Deres bestemte Udtalelse at den danske Sukkerindustri kun udnyttede en Beskyttelse af 3 Millioner Kroner — og da jeg nødig vil have Skyld for at have gjort mig skyldig i en Feilregning af en lille Million eller at have optraadt anderledes end fuldstændig fair, erklærer jeg mig parat til at *documentere* ligeoverfor Dem, at Beskyttelsen i Virkeligheden, som den har udviklet sig er over 5 Millioner, og ikke udnyttes saa grumme langt derfra. Ved min Beregning lægger jeg den Pris til Grund, hvortil de tilsvarende udenlandske Sorter tilbydes hertil.

Denne Meddelelse beder jeg Dem venligst betragte som aldeles privat, indtil De eventuelt har godkendt min Beregning. —

15 Med Høiagtelse
Hartvig Dessau

712. Fra *Meyer Davidsen*.

Paris d. 27 November 06

Kære M.

20 Det var en udmærket Idé af David og en nobel Geste af dig at udfærdige Toldbrevet, som var mig til storartet Nytte igaar for at faa mine Ting ind. Da Toldkontrolløren saa saa fint Papir, blev der givet Ordre til de Underordnede om at tage varsomt paa mig og for en Forms Skyld blev 2 af Kasserne aabnede og dermed var den Potte ude — hele Toldbehandlingen tog knapt 2 Timer og ingen Told at betale! — Du kan troe jeg kunde mærke Forskjel, thi for otte Dage siden kom min Kasse med Sølvtoj — og den Historie tog mig en hel Dag og over 100 frs, tilmed tillod de Herrer [sig] at fortælle mig, at de kunde anklage mig for Toldsvig fordi jeg
30 havde angivet Sagerne som brugte uden at kunne dokumentere det — efter ringe Evne skældte jeg dem saa godt ud som mulig — vi ere jo Gudskelov ikke i Tyskland —. Men dér skulde du sé et Toldlokale, et Bræddeskur i Møntens Gaard, hvor man samtidig er under Behandling af to Administrationer — Tolden og Kontrollen —
35 og hvor der for bare Sølv- og Guldstablet ikke er Plads til at røre sig. Kassen kunde ikke give 5 frs tilbage og et Opslag af Brumaire

Anno 6 paabyder at bringe aftalte Penge — og dette i selve Møntens Gaard!!! Naa jeg skal nok sørge for ikke at komme dèr mere.

...

Af Interessant har jeg intet at meddele som du ikke véd af Aviserne — jo du ved, at Censuren i Theatrene er fuldstændig ophævet og nu overbyder de hinanden i Svinerier i Revyerne, der er Ting man ikke engang kan skrive — men det er morsomt, man kan alligevel mærke at det sikkert ikke vil vare længe at Folket herovre vil finde en Nydelse [i] at høre Lort, R. . o. l. naar det véd det er til- ladt. Saadan er den rigtige Maade at opdrage paa. 10

Ser Du David én af Dagene, saa sig ham om han dog ikke vil sende mig en anden Avis end Børsen. Jeg begik den Vildmand at bede om at faa den over, nu har jeg haft den én Uge men det er virkelig Synd for Portoen. Jeg troede rent ud sagt ikke, at den københavnske Købmandsstand var paa et saa lavt Niveau, det er simpelthen gyselig, de Herrer skriver Spalter fulde hvad der kan siges paa 2 Linier, man mærker hvor de ere stolte af at blive trykkede — men der er vel heller ingen [andre] end dem selv der læser det —

...

Din hengivne

M. 20

713. Til Carl Gammeltoft, kopi.

1 Decbr. 1906.

Hr. Direktør Gammeltoft.

I Henhold til sit Løfte har Finansministeren bedt mig sende Dem et Par Eksemplarer, hvoraf et bedes videresendt til Direktør Hagemann, af Ministeriets Skrivelse vedr. Sukker til Folketingstoldudvalget. Aktstykket maa behandles med den yderste Diskretion, d.v.s. er *kun* til Brug for Direktør Hagemann, Dem og Deres to Meddirektører. Hvis De, imod Forventning, vil forhandle med Udvalget, kan det ikke fra Deres Side benyttes som Grundlag; noget andet er naturligvis, hvad man fra Udvalgets Side maatte stille til Deres Disposition. 30

Privat bemærker jeg, at Ministeren mener at have strakt sig særdeles vidt — maaske for vidt — ved at følge mit Forslag.

Deres hengivne

Marcus Rubin. 35

